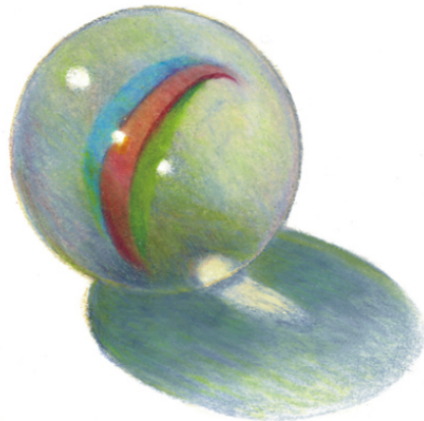
POLIROM Top 10+

MARGARET ATWOOD

Ochi-de-pisică

MARGARET
ATWOOD

Ochi-de-pisică

Traducere din limba engleză
și note de Virgil Stanciu

POLIROM
2014

Margaret Atwood, *Cat's Eye*
© 2014 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

ISBN ePub: 978-973-46-4614-2
ISBN PDF: 978-973-46-4615-9
ISBN print: 978-973-46-4449-0

Coperta: Carmen Parii
Pe copertă: © Joyart/Depositphotos.com

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată în colaborare cu elefant.ro

MARGARET ATWOOD, cea mai cunoscută scriitoare contemporană canadiană, s-a născut în 1939, la Ottawa. Fiică a unei nutriţioniste şi a unui zoolog, şi-a petrecut copilăria mai ales studiind entomologia pe lângă tatăl său, motiv pentru care frecventează cu întreruperi şcoala şi mai curând cutreieră păduri din Québec, Ottawa şi Toronto. Şi-a descoperit însă curând pasiunea pentru lectură şi la şaisprezece ani şi-a dat seama că îşi doreşte să devină scriitoare. În 1957 a început să studieze la Victoria University din Toronto, pe care a absolvit-o în 1961. Şi-a continuat studiile la Radcliffe College (Harvard), cu o bursă Woodrow Wilson, după care a urmat încă doi ani Universitatea Harvard. A ţinut apoi cursuri de literatură engleză sau a fost scriitor invitat la diverse universităţi – din Vancouver, Montréal, Toronto, Alabama, New York, Australia şi Texas. Cunoscută mai ales ca romancieră (*Povestirea cameristei*, 1985; *Ochi-de-pisică*, 1988; *Mireasa hoţomană*, 1993; *Alias Grace*, 1996; *Asasinul orb*, 2000; *Oryx şi Crarke*, 2003; *Penelopiada*, 2005), Margaret Atwood este autoare a numeroase cărţi de poezie (*Double Persephone*, 1961; *The Circle Game*, 1964; *Interlunar*, 1984; *Morning in the Burned House*, 1995) şi eseuri, precum şi critic literar. Cărţile sale au fost traduse în peste 25 de limbi şi au fost recunoscute prin numeroase premii, dintre care amintim: Arthur C. Clarke Prize (pentru romanul *Povestirea cameristei*), Premio Príncipe de Asturias pentru Literatură, Booker Prize pentru *Asasinul orb*, Governor General’s Award (câştigat de două ori). În prezent trăieşte la Vancouver.

Această carte este pentru S.

Picturile şi celelalte opere de artă amintite în cartea aceasta nu există. Totuşi, ele au fost influenţate de artiştii plastici Joyce Wieland, Jack Chambers, Charles Pachter, Erica Heron, Gail Geltner, Dennis Burton, Louis de Niverville, Heather Cooper, William Kurelek, Greg Curnoe şi de ceramistul pop-suprarealist Lenore M. Atwood, printre alţii, şi de Galeria Isaacs, vechiul loc. Pentru problemele de fizică şi cosmogonie atinse tangenţial în text le rămân îndatorată lui Paul Davies, Carl Sagan, John Gribbin şi Stephen W. Hawking, pentru captivantele lor cărţi cu subiecte de acest gen, precum şi nepotului meu David Atwood, pentru clarificările privind conexiunile dintre diferitele domenii. Multe mulţumiri lui Graeme Gibson, pentru că a sprijinit acest roman; agentei mele, Phoebe Larmore; agentelor mele din Anglia, Vivienne Schuster şi Vanessa Hoit; editorilor şi redactorilor Nan Talese, Nancy Evans, Ellen Seligman, Adrienne Clarkson, Avi Bennett, Liz Calder şi Anna Porter; neobositei mele secretare Melanie Dugan; precum şi gnomilor şi vracilor Donya Peroff, Michael Bradley, Alison Parker, Gary Foster, Cathy Gill, Kathy Minialoff, Fanny Silberman, Coleen Quinn, Rosie Abella, C.M. Sanders, Gene Goldberg, John Gallagher şi Dorothy Goulbourne.

Când cei din neamul tucuna îi retează capul, bătrâna
îşi adună sângele în căuşul palmelor şi-l suflă
spre soare.
„Sufletul meu intră şi el în tine!“ strigă ea.
De atunci, orice ucigaş primeşte în trupul său,
fără să dorească sau să ştie, sufletul victimei sale.

Eduardo Galeano,
Memoria focului: Geneza

De ce memorăm trecutul şi nu viitorul?

Stephen W. Hawking,
Scurtă istorie a timpului

I
PLĂMÂN DE OŢEL

1

Timpul nu e o linie, ci o dimensiune, ca dimensiunile spaţiului. Dacă poţi curba spaţiul, poţi curba şi timpul, iar dacă ai suficiente cunoştinţe şi te poţi mişca mai repede decât lumina, poţi călători înapoi în timp şi să fii în două locuri concomitent.

Fratele meu Stephen mi-a spus asta pe când purta puloverul maro, ros în coate, la studiu şi petrecea multă vreme stând în cap, ca să i se scurgă sângele în creier şi să-l alimenteze. Nu înţelegeam ce zice, dar poate că nu se exprima prea clar. Se îndepărta deja de imprecizia cuvintelor.

Apoi însă am început să mă gândesc la timp ca la ceva ce are o formă, ceva vizibil, o serie de transparenţe lichide stivuite una peste alta. Nu priveşti înapoi în lungul timpului, ci priveşti în jos prin el, ca prin apă. Uneori la suprafaţă iese asta, alteori aia, uneori nimic. Nimic nu dispare.

2

— Stephen susţine că timpul nu-i o linie, zic eu.

Cordelia dă ochii peste cap, aşa cum mă aşteptam să facă.

— Şi? zice ea.

Răspunsul ne este pe plac amândurora. Pune natura timpului la locul ei şi tot aşa pe Stephen, care ne-a botezat „adolescentele“, de parcă n-ar fi şi el unul.

Sunt alături de Cordelia în tramvai şi mergem în centru, ca în fiecare sâmbătă de iarnă. Tramvaiul este înăbuşitor din cauza aerului reciclat şi a mirosului de lână. Cordelia şade nonşalant, înghiontindu-mă cu cotul din când

în când, privindu-i alb pe ceilalţi călători cu ochii ei gri-verzui, maţi şi scânteietori ca metalul. Forţează pe oricine să-şi plece primul privirea, iar eu sunt aproape la fel de tare. Suntem inabordabile, strălucim, avem treisprezece ani.

Purtăm paltoane lungi, cu cordoanele înnodate şi gulerele ridicate, ca să arate ca ale starurilor de cinema; cizme de cauciuc cu carâmbii îndoiţi, în ele cu şosete groase, bărbăteşti. În buzunare ne-am îndesat basmalele pe care mamele noastre ne silesc să le purtăm, dar pe care ni le scoatem de cum ne-am îndepărtat suficient ca să nu fim văzute. Nu putem suporta nimic pe cap. Avem guri dure, roşii ca o cretă colorată, lucitoare ca unghiile. Credem că suntem prietene.

În tramvaie sunt întotdeauna doamne bătrâne, sau cel puţin noi le considerăm bătrâne. Sunt de diferite feluri. Unele îmbrăcate respectabil, cu jachete de tweed Harris şi mănuşi asortate şi discrete pălărioare cochete, cu pene mici şi ţepene, iţite sfidător într-o parte. Altele, mai sărace şi cu înfăţişare de imigrante, poartă şaluri negre răsucite în jurul umerilor şi capetelor. Altele sunt scunde şi rotofeie, cu buzele strânse puternic în semn de superioritate morală, cu braţele împodobite cu plase de la târguieli; pe acestea le asociem cu vânzările cu reducere, cu subsolurile de chilipiruri. Cordelia identifică stofa ieftină dintr-o privire.

— Gabardină, zice. De doi bani.

Mai sunt cele care nu s-au resemnat încă, ci mai încearcă să pară nurlii. Nu multe, dar foarte vizibile. Poartă costume stacojii sau violete, cercei care atârnă şi pălării care seamănă cu decorurile de teatru. Li se văd furourile de sub fuste, furouri în culori neobişnuite, sugestive. Tot ce nu e alb e sugestiv. Au părul vopsit blond-pai sau bleu-verzui, sau – şi mai contrastant cu pielea lor albă ca hârtia – de un negru mat, ca o veche haină de blană lipsită de luciu. Gurile desenate cu ruj sunt prea mari în jurul buzelor, rujul e pătat, au nişte spirale mari trasate în jurul ochilor reali. Acestea sunt femeile care e aproape sigur că vorbesc singure. Una repetă mereu „carne de oaie, carne de oaie“, ca un refren de cântec, alta ne împunge picioarele cu umbrela şi zice „gol puşcă“.

Femeile de soiul ăsta sunt preferatele noastre. Degajă o anumită veselie, au o capacitate de invenţie, le doare undeva de ce crede lumea. Au scăpat, deşi nu ne e clar de ce anume. Credem că bizarele lor costume şi ticurile verbale sunt opţiunea lor şi că şi noi, la rândul nostru, vom putea alege.

— Uite-aşa am să fiu şi eu, anunţă Cordelia. Numai că o să am un pechinez chelălăitor şi o să alung chinderii de pe proprietatea mea. O să am un toiag de cioban.

— Eu o să am drept animal de companie o iguană, zic eu, şi nu voi purta decât roşu cireşiu.

E un cuvânt asimilat de mine recent.

Acum însă mă gândesc, dar dacă ele nu vedeau cum arată? Poate că totul era o simplă problemă de optică. Şi eu întâmpin aceeaşi dificultate acum: prea aproape de oglindă, sunt o pată înceţoşată; prea departe, nu disting detaliile. Cine poate şti ce feţe fac, ce fel de artă modernă desenez pe mine însămi? Sunt variabilă chiar şi atunci când ajustez distanţa. Sunt schimbătoare: în unele zile arăt ca o femeie uzată de treizeci şi cinci de ani, în altele ca una vioaie de cincizeci. Atât de multe depind de lumină şi de felul cum îţi mijeşti ochii!

Mănânc în restaurante trandafirii pentru că sunt mai avantajoase pentru ten. Cele galbene îţi colorează pielea în galben. Zău dacă nu consum timp gândindumă la asta. Vanitatea devine o pacoste; înţeleg de ce femeile renunţă la ea până la urmă. Dar eu nu-s încă pregătită să renunţ.

În ultima vreme, m-am surprins fredonând cam tare sau umblând pe stradă cu gura întredeschisă, din care se prelinge puţină salivă. Numai un pic, de-ar fi partea îngustă a iculuі, crăpătura din zid care, mai târziu, se va căsca spre … spre ce? Spre ce viziuni de excentricitate strălucitoare sau demenţă?

Nu i-aş povesti nimănui despre asta, cu excepţia Cordeliei. Dar cărei Cordelia? Celei pe care am evocat-o prin vrajă, celei cu cizme cu carâmbul răsfrânt şi cu gulerul ridicat, ori celei de dinainte, poate celei de după? Niciodată nu e doar unul, din nimeni.

Dacă m-aş mai întâlni cu Cordelia, ce i-aş spune despre mine? Adevărul sau ceva ce m-ar avantaja?

Probabil că a doua variantă. Încă simt nevoia asta.

N-am văzut-o cam de multişor. Nu că m-aş fi aşteptat s-o întâlnesc. Dar acum că am revenit aici, nu pot să mă plimb pe vreo stradă fără s-o zăresc, fugitiv, cum face colţul sau dispare într-un intrând. Se înţelege de la sine că aceste fragmente din ea – un umăr, culoarea bej, stofa din păr de cămilă, un profil, un picior văzut din spate – aparţin unor femei care, văzute în ansamblu, nu sunt Cordelia.

N-am nici o idee cum mai arată acum. E grasă, are sânii lăsaţi, îi atârnă firişoare gri de păr pe la colţurile gurii? Improbabil: le-ar smulge cu penseta. Poartă ochelari cu rame la modă, şi-a făcut o operaţie de ridicare a pleoapelor, are părul în şuviţe sau vopsit tot? Toate astea sunt posibile: amândouă am ajuns la vârsta limită, la zona tampon când mai poţi crede că asemenea strategeme au

efect, dacă ştii să te fereşti de lumina dură a soarelui.

Îmi imaginez cum îşi cercetează Cordelia pungile din ce în ce mai mari de sub ochi, cu epiderma văzută de aproape, moale şi încreţită ca pielea de pe coate. Oftează şi o masează cu cremă din cea adecvată. Ştie Cordelia care e cea adecvată. Îşi examinează mâinile, care s-au scofâlcit un pic, s-au zbârcit un pic, cam ca ale mele. Au început să se umfle încheieturile şi să se veştejească buzele; prind deja contur bărbiile suprapuse, în sticla neagră a geamurilor de metrou. Deocamdată nimeni nu observă amănuntele de soiul ăsta dacă nu priveşte foarte atent; dar eu şi Cordelia ne-am antrenat să privim cu multă atenţie.

Lasă să cadă prosopul de baie, care e verde, un verde marin stins, asortat cu ochii ei, priveşte peste umăr, vede în oglindă cutele de piele de pe talie, ca faldurile de la gâtul unui buldog, fesele atârnând ca nişte moţuri de curcan şi, întorcându-se, ferigile uscate ale părului. Mă gândesc la ea în trening, tot verde marin stins, exersând într-o sală oarecare şi transpirând ca un cal. Ştiu precis ce ar zice despre asta, despre toate astea. Ce-am mai chicotit, de scârbă amestecată cu încântare, când am descoperit ceara pentru epilat folosită de surorile ei mai mari, congelată într-o cutie şi plină de peri ţepoşi. Aspectele groteşti ale trupului i-au stârnit întotdeauna curiozitatea.

Mă gândesc ce-ar fi dacă ne-am întâlni din senin. Poate că ea ar purta un palton uzat şi o pălăriuţă croşetată, ca o acoperitoare de ceainic, şi ar şedea pe bordura trotuarului cu două pungi de plastic pline cu singurele ei posesiuni lumeşti, bombănind de una singură. *Cordelia! Nu mă recunoşti?* aş zice. Ea m-ar recunoaşte, dar s-ar preface că nu. S-ar ridica şi s-ar îndepărta şontâc-şontâc, cu picioarele umflate, cu şosetele uzate ieşindu-i prin găurile cizmelor de cauciuc, aruncându-mi o privire peste umăr.

Extrag o oarecare satisfacţie din asta, mai multă din lucruri şi mai urâte. Mă uit de la o fereastră, sau de la un balcon ca să văd mai bine, cum un bărbat o fugăreşte pe Cordelia pe trotuarul de sub mine, o prinde, o loveşte cu pumnii în coaste – n-aş suporta să fie faţa –, o trânteşte la pământ. Nu pot continua.

Mai bine schimb imaginea cu a unui cort pentru oxigen. Cordelia zace fără cunoştinţă. Am fost chemată, prea târziu, să stau la capul ei la spital. Nişte flori urât mirositoare se veştejesc într-o vază, în braţe şi în nas îi intră tuburi, se aude zgomotul respiraţiei agonice. O ţin de mână. Faţa ei e albă şi pufoasă, ca o chiflă necoaptă, cu semicercuri gălbejite sub ochii închişi. Nu-şi mişcă pleoapele, dar simt o vagă tresărire a degetelor; sau e doar o închipuire? Şed acolo, întrebându-mă dacă să-i trag afară tuburile din vene, dacă să scot ştecherul din priză. Nici urmă de activitate cerebrală, anunţă doctorii. Plâng,

oare? Şi cine m-ar fi chemat?

Şi mai bine: un plămân de oţel. N-am văzut niciodată unul, dar ziarele publicau fotografii cu copii în plămâni de oţel, demult, când lumea se mai îmbolnăvea de poliomielită. Pozele acelea – plămânul de oţel fiind un cilindru, un gigantic cârnat de metal, cu un cap de om ieşind la un capăt, întotdeauna un cap de fetiţă cu părul revărsat pe pernă şi cu ochii mari, de nictalop – mă fascinau mai mult decât poveştile despre copiii care umblau pe gheaţa subţire şi cădeau în apă şi se înecau, sau despre copiii care se jucau între şine şi trenurile le tăiau mâinile şi picioarele. Te puteai infecta cu polio fără să ştii cum sau unde şi te pomeneai într-un plămân de oţel, fără să pricepi de ce. De la ceva ce ai inspirat sau ai mâncat sau ai luat de pe banii murdari trecuţi prin mâinile altora. Nu aflai niciodată.

Plămânii de oţel erau folosiţi ca sperietoare şi invocaţi drept motive ca să nu facem ceea ce doream. Fără ştranduri, fără zone aglomerate vara. *Vrei să-ţi petreci restul vieţii într-un plămân de oţel?* ziceau. O întrebare idioată, deşi, pentru mine, o astfel de viaţă, cu inerţia şi compătimirea pe care le presupunea, avea atractivitatea ei secretă.

Aşadar, Cordelia într-un plămân de oţel, făcută să respire aşa cum faci o muzicuţă să cânte. În preajma ei se aude un şuierat astmatic, mecanic. E pe deplin conştientă, dar incapabilă să se mişte sau să vorbească. Eu intru în rezerva ei, mişcându-mă, vorbind. Privirile ni se întâlnesc.

Cordelia trebuie să locuiască undeva. Poate la câţiva kilometri depărtare de mine, poate în cvartalul vecin. În ultimă instanţă, n-am idee ce aş face dac-aş întâlni-o accidental, bunăoară în metrou, şezând chiar în faţa mea, sau aşteptând pe peron şi citind reclamele. Am sta acolo, alături, zgâindu-ne la o gură mare şi roşie ce înconjoară un baton de ciocolată, iar eu, întorcându-mă spre ea, i-aş spune: *Cordelia, eu sunt! Elaine.* S-ar răsuci oare spre mine, scoţând un ţipăt teatral de încântare? Sau m-ar ignora?

Ori, dacă mi s-ar da şansa asta, aş ignora-o eu pe ea? Sau poate m-aş duce la ea fără nici un cuvânt şi aş îmbrăţişa-o? Sau aş apuca-o de umeri şi aş scutura-o, aş tot scutura-o?

Se pare că merg de câteva ore, coborând dealul către centru, unde nu mai circulă tramvaiele. Este seară, una din imaginile acelea în acuarelă gri, ca un praf lichid, pe care ţi le oferă oraşul toamna. Cel puţin clima rămâne familiară.

Am ajuns acum la locul unde ne dădeam pe vremuri jos din tramvai, călcând în grămezile de zăpadă apoasă îngrămădite în luna ianuarie pe lângă

borduri, înfruntând vântul tăios ce sufla dinspre lac printre blocurile hidoase, cu acoperişuri plate, care erau, pentru noi, cel mai grăitor indiciu de civilizaţie urbană. Dar secţiunea aceasta a oraşului nu mai este monotonă, inestetică, burgheză într-un stil sărăcăcios. Scrisul cursiv al tuburilor de neon decorează faţadele de cărămidă restaurate, există o mulţime de ornamente de alamă, s-au construit multe case, s-au investit bani. Pe dealul din faţă se ridică nişte imense blocuri-turn paralelipipedice, în întregime din sticlă, scăldate, ca nişte enorme pietre funerare, într-o lumină rece. Bunuri patrimoniale conservate.

Dar nu zăbovesc prea mult cu privirea la turnuri sau la oamenii ce trec pe lângă mine în ţinute mondene, din import, piele lucrată de mână, şevro, mai ştiu eu ce. În schimb, îmi fixez privirile pe trotuar, ca un cititor de urme.

Simt o strânsoare în gât, o durere pe conturul maxilarului. Am început din nou să-mi rod unghiile. Dau de sânge, un gust de care îmi amintesc. Are gust de acadea de portocale, de bobiţe de gumă de mestecat de un cent, de lemn-dulce roşu, de păr mestecat în dinţi, de gheaţă murdară.

II
FOIŢĂ DE STANIOL

3

Stau întinsă pe podea, pe un *futon*[1], acoperită cu un *duvet*[2]. *Futon*, *duvet*: iată până unde s-a mers. Mă întreb dacă Stephen a priceput vreodată ce-s alea *futon* şi *duvet*. Mai mult ca sigur că nu. Mai probabil, dacă i-ai spune *futon* s-ar uita la tine ca şi cum el ar fi surd sau tu ai avea o leziune pe creier. El nu exista în dimensiunea *futon*-ului.

Pe când *futon*-ul şi *duvet*-ul nu existau, preţul unei îngheţate era de cinci cenţi. Acum e un dolar, dacă ai noroc, şi nu-i prea mare. Iată diferenţa esenţială dintre atunci şi acum: nouăzeci şi cinci de cenţi.

Acesta este miezul vieţii mele. Mă gândesc la el ca la un loc, ca la mijlocul unui râu, centrul unui pod, traversat pe jumătate, încă jumătate de traversat. Se presupune că până acum am acumulat multe: posesiuni, responsabilităţi, realizări, experienţă şi înţelepciune. Se presupune că sunt o persoană cu greutate.

Dar nu mă simt deloc mai grea de când m-am întors. Ba chiar mă simt mai uşoară. Ca şi cum aş lepăda materie, aş pierde molecule, calciu din oase, globule din sânge; ca şi cum m-aş micşora, m-aş umple cu aer rece ori cu fulgi de nea plutitori.

În ciuda imponderabilităţii, nu mă ridic, ci cobor. Sau mai degrabă sunt trasă în jos, în straturile locului ăstuia, ca într-un nămol lichefiat.

Fapt este că urăsc acest oraş. Îl urăsc de atâta vreme, că nu-mi amintesc prea bine dacă odinioară nutream alte sentimente pentru el.

Cândva era la modă să zici că e un loc plictisitor. Premiul întâi: o săptămână la Toronto; premiul doi: două săptămâni la Toronto, Toronto cel Frumos, Toronto cel Albastru, unde nu poţi face rost de vin duminica. Toţi cei ce au

locuit aici foloseau epitetele: provincial, înfumurat, plictisitor. Exprimându-te astfel, recunoşteai existenţa acestor trăsături, dar te delimitai de ele.

Acum, lumea aşteaptă să remarci că s-a schimbat radical. Expresia folosită azi în reviste este *oraş de clasă mondială*, mai mult decât o exagerare. Toate restaurantele cu specific naţional, teatrul, buticurile. Se presupune că e un New York minus munţi de gunoaie şi tâlhării. Locuitorii din Toronto obişnuiau să se ducă la Buffalo în weekend, bărbaţii ca să vadă show-uri cu puicuţe faine şi pe urmă să bea bere, iar femeile la cumpărături; se întorceau plini de ei şi ameţiţi, purtând mai multe straturi de îmbrăcăminte pe care s-o treacă prin vamă clandestin. Acum, în weekend, circulaţia deasă se scurge în direcţia opusă.

Eu n-am crezut în nici o versiune, că ar fi plicticos, că ar fi de clasă mondială. Pentru mine, Toronto n-a fost niciodată plictisitor. „Plictisitor“ nu-i atributul cu care să descrii atâta mizerie şi încântare.

Dar nici nu pot să cred că s-a schimbat. Ieri, venind cu taxiul de la aeroport, trecând pe lângă fabricile şi depozitele plate şi ordonate, care au fost cândva ferme plate şi ordonate, kilometru după kilometru de prudenţă şi stil utilitar, apoi prin centrul cu strălucirea lui, pavajele şi tendele lui europeneşti, am văzut că mai e încă acelaşi oraş. Dincolo de podoabe şi de ostentaţie, se vede urbea veche, stradă după stradă cu case din cărămidă roşie groasă, cu coloanele verandelor din faţă ca picioruşele de un alb murdar ale ciupercilor şi cu geamurile pândind calculat. Răuvoitoare, resentimentare, vindicative, implacabile.

În visurile care se petrec în acest oraş, mă rătăcesc întotdeauna.

Dincolo de toate chestiile astea, normal că am şi eu o viaţă reală. Uneori mi-e greu să cred în ea, fiindcă nu mi se pare stilul de viaţă pe care să reuşesc să-l perpetuez, sau pe care să-l merit. Sentimentul acesta se îngemănează cu o altă credinţă de-a mea: că toţi cei de vârsta mea sunt adulţi, în timp ce eu doar m-am deghizat într-unul.

Locuiesc într-o casă adevărată, cu perdeluţe la ferestre şi o peluză, în British Columbia, cel mai îndepărtat punct de Toronto unde am reuşit să ajung fără să mă înec. Irealitatea peisajului mă încurajează: munţii ca de carte-poştală ilustrată, din varietatea asfinţit-de-soare-şi-mesaj-sentimental, căsuţe care arată de parcă ar fi fost construite de cei Şapte Pitici în anii treizeci, melci fără cochilie imenşi, mult mai mari decât e normal să fie melcii fără cochilie. Chiar şi ploaia este exagerată – n-o pot lua în serios. Presupun că lucrurile acestea sunt la fel de reale şi de deprimante pentru cei crescuţi acolo ca acest loc pentru mine. Dar în zilele prielnice tot reuşeşti să ai un sentiment de vacanţă, de

evadare. În zilele proaste, nu văd peisajul, şi nici altceva.

Am şi un soţ, nu primul, pe care îl cheamă Ben. Nu e vreun artist, mulţumesc lui Dumnezeu. Conduce o agenţie de turism specializată în Mexic. Printre calităţile sale nepreţuite se numără biletele ieftine pentru excursii în Yucatán. Din cauza agenţiei de turism, nu m-a însoţit în această călătorie: pentru operatorii de turism, lunile de dinaintea Crăciunului sunt o perioadă de muncă intensă.

Am şi două fiice, mari de acuma. Se numesc Sarah şi Anne – nume bune, normale. Una e aproape doctoriţă; cealaltă, contabilă. Opţiuni profesionale rezonabile. Cred în opţiunile rezonabile, atât de diferite de multe dintre opţiunile mele. Cred şi în nume normale pentru copii, fiindcă uite ce-a ajuns Cordelia.

Odată cu viaţa mea reală, am şi o carieră, pe care nu sunt sigură că o pot numi reală. Sunt pictoriţă. Într-un moment de cutezanţă, am cerut să mi se înscrie asta pe paşaport, deoarece alternativa ar fi fost *casnică*. Mi se pare improbabil că am devenit aşa ceva; în unele zile, când mă gândesc, am o strângere de inimă. Oamenii respectabili nu se fac pictori; se fac numai cei pretenţioşi, excentricii, histrionii. Mă ruşinează termenul *artist*; îl prefer pe cel de *pictor*, sună mai apropiat de o profesiune valabilă. Majoritatea locuitorilor acestei ţări vă vor spune că un artist e un trântor împopoţonat. Dacă le zici că eşti pictor, te vor privi ciudat. În afară de cazul că pictezi fauna sălbatică, sau câştigi un munte de bani din pictură. Eu, însă, câştig doar cât să stârnesc invidia altor pictori, nu suficient cât să-i dau dracului pe toţi.

Totuşi, exult aproape tot timpul şi mă socot norocoasă că am scăpat.

Mă aflu aici, pe acest *futon*, sub acest *duvet*, din cauza carierei mele. Am o expoziţie retrospectivă, prima din viaţa mea. Numele galeriei este *Sub-Versions*, unul dintre calamburile ce mă încântau înainte de a deveni foarte la modă. Retrospectiva asta ar trebui să-mi facă plăcere, dar am sentimente amestecate: nu-mi place să admit că sunt suficient de bătrână şi cu reputaţia de artist consolidată ca să deschid o retrospectivă, nici măcar la o galerie alternativă, administrată de o coterie feminină. Găsesc că e improbabil şi de rău augur: întâi retrospectiva, pasul următor, morga. Dar mai ales sunt ofuscată că Galeria de Artă a Statului Ontario n-a vrut să mi-o găzduiască. Ei înclină către artişti străini şi decedaţi.

*

* *

Pilota se găseşte într-un studio ce-i aparţine primului meu soţ, Jon. Mă intrigă faptul că are o pilotă aici, deşi locuieşte în altă parte. Am reuşit, pentru moment, să-mi înfrâng impulsul de a cotrobăi prin dulăpiorul din baie, cum aş fi procedat odinioară, în căutarea agrafelor şi deodorantelor de damă. Nu mai e treaba mea, pot să-i las agrafele soţiei lui, cea înveşmântată în zale.

Faptul că locuiesc aici este probabil o prostie: prea retrospectiv. Dar am păstrat legătura din cauza lui Sarah, care-i şi fiica lui, şi, după ce-am terminat cu zbieretele şi spartul de sticle, am decis să rămânem un soi de prieteni la distanţă; mult mai uşor decât prieteni în apropiere. El singur mi-a oferit găzduire, aflând de retrospectivă. Preţul unei camere de hotel la Toronto, zicea, chiar la un hotel de mâna a doua, a devenit jignitor. Sub-Versions mi-ar fi oferit cazare, dar nu i-am informat. Îmi displace ordinea din hoteluri, curăţenia cu scârţ a căzilor de baie. Nu-mi place să-mi aud acolo ecoul vocii, mai ales noaptea. Prefer hainele aruncate pe jos, dezordinea şi murdăria oamenilor ca mine, a oamenilor ca Jon. Nomazi în marea trecere.

Studioul lui Jon e în josul lui King Street, aproape de malul lacului. Pe vremuri, King Street era unul dintre locurile unde nu te duceai niciodată, o zonă cu depozite sumbre, camioane huruitoare şi ulicioare dosnice şi dubioase. Acum s-a emancipat. Au infestat-o artiştii; de fapt, artiştii din primul val au venit şi s-au cam dus, locul fiindu-le luat de litere de alamă, ţevi de încălzire vopsite în roşul tulumbelor de pompieri, firme de avocatură. Studioul lui Jon, la etajul cinci – ultimul – al unui vechi depozit, nu va mai dăinui mult în forma actuală. Tuburi de neon traversează plafoanele, de pe podelele etajelor de dedesubt a fost smuls vechiul linoleum, mirosind a Pine Sol cu o obscură nuanţă antică de vomă şi urină, iar scândurile late de sub el sunt în curs de sablare. Ştiu toate astea fiindcă trebuie să urc pe jos cinci etaje; încă n-au instalat un lift.

Jon mi-a lăsat cheia într-un plic sub preşul de la intrare, cu un bileţel pe care scria *Fii binecuvântată*, ceea ce arată cât s-a înmuiat, sau decrepit. Binecuvântările nu făceau parte din stilul lui de odinioară. E, pentru moment, plecat la Los Angeles, unde participă la reconstituirea unui omor comis cu ferăstrăul electric, dar se va întoarce la timp pentru vernisaj.

Ultima dată l-am văzut acum patru ani, când Sarah a absolvit colegiul. A venit cu avionul pe coasta oceanului, din fericire fără nevastă, căreia nu-i sunt prea simpatică. Deşi nu ne cunoaştem, lipsa ei de simpatie este pentru mine o certitudine. Pe parcursul ceremoniei, al maimuţărelilor ritualice de după, cu ceai şi prăjiturele, ne-am comportat ca nişte părinţi maturi şi responsabili. Le-am invitat la cină pe ambele fete şi ne-am purtat corect. Ne-am şi îmbrăcat aşa

cum ştiam că vrea Sarah: eu cu un taior şi pantofi asortaţi, Jon în costum şi cu o cravată reală. I-am şoptit că arată ca un antreprenor de pompe funebre.

A doua zi, însă, am şters-o în oraş, să luăm prânzul numai noi doi, şi ne-am cherchelit. Cuvântul ăsta, *cherchelit*, pe punctul de a deveni vetust, îmi indică ce fel de eveniment era. O retrospectivă. Şi continui s-o definesc în gând drept o plecare furişată, deşi se înţelege că Ben era la curent. Deşi el nu s-ar fi dus – Doamne fereşte! – să ia masa cu prima lui nevastă.

— Totdeauna ziceai că mariajul vostru a fost un dezastru fără pereche, mi-a spus el.

— A fost, l-am încredinţat. Ceva oribil.

— Şi-atunci de ce vrei să iei masa cu el?

— E greu de explicat, am zis eu, deşi poate că nu era chiar aşa.

Ceea ce avem împreună, Jon şi cu mine, seamănă, poate, cu un accident de circulaţie, dar e lucrul pe care-l avem în comun. Suntem supravieţuitori, fiecare al celuilalt. Am fost, unul pentru celălalt, un rechin, dar şi o barcă de salvare. Ceea ce contează, întru câtva.

În vremea aceea, Jon lucra la nişte bricolaje. Le confecţiona din bucăţele de lemn şi de piele culese din pubelele de gunoi, sau, poate, făcea zob nişte obiecte – viori, sticlărie – şi lipea piesele în poziţiile în care rămâneau după distrugere; numea construcţiile astea modele de sfărâmare. Odată a înfăşurat câteva trunchiuri de copac în bandă adezivă colorată şi le-a fotografiat; altă dată a modelat o pâine mucegăită care inspira şi expira cu ajutorul unui motoraş electric. Mucegaiul era alcătuit din resturi de păr, al lui şi al prietenilor. Ba cred că pe pâinea aia se aflau şi câteva fire de-ale mele; l-am surprins smulgându-le din peria mea de păr.

Acum s-a consacrat efectelor speciale din filme, ca să aibă o preocupare artistică. Studioul e înţesat de lucrările sale neterminate. Pe bancul de lucru, unde ţine vopselele, cleiurile, cuţitele şi patentele, există şi un braţ cu mână cu tot, confecţionat din răşină polimerizată, cu arterele scoţând capul ca nişte viermi din partea retezată, cu cureluşe pentru a fi legat. Ghipsuri goale pentru picioare şi labe stau pe duşumea ca nişte standuri pentru umbrele, având forma picioarelor de elefant; într-unul chiar şi este o umbrelă. Există până şi o bucată de faţă, cu pielea scofâlcită şi înnegrită, concepută în aşa fel încât să se potrivească pe faţa reală a actorului. Un monstru urzit de alţii, setos de răzbunare.

Jon mi-a mărturisit că nu ştie sigur dacă e bine să se ocupe cu ciozvârtele astea de trup omenesc. E ceva prea violent, care nu sporeşte bunătatea speciei. La senectute, a început să creadă în bunătatea omenească, ceea ce, indubitabil,

este o schimbare; am descoperit chiar şi nişte ceai de plante în dulapul din bucătărie. Zice că ar prefera să confecţioneze animale pentru filmuleţele pentru copii. Dar, cum spune chiar el, trebuie să-ţi câştigi pâinea şi se pare că cererea de membre ciopârţite este mai mare.

Aş vrea să fie lângă mine, el sau Ben sau oricare alt bărbat cunoscut. A început să-mi piară cheful de străini. Cândva m-ar fi excitat aşteptarea, hazardul; acum văd doar neplăcerile, bătaia de cap. Să-ţi dai jos hainele graţios – întotdeauna o imposibilitate. Să te gândeşti ce să spui după, fără să setezi ecouri care să-ţi sune în cap. Şi mai rău, să faci cunoştinţă cu un set nou de particularităţi: unghii de la picioare, găuri ale urechilor, fire de păr nazal. Poate că la vârsta noastră revenim la pudoarea copilăriei.

Ies de sub pilotă cu senzaţia că n-am moţăit deloc. Mă uit la pliculeţele cu ceai de plante din chicinetă – *Lemon Mist, Morning Thunder* – şi le ignor în favoarea unei cafele groase, otrăvitoare şi energizante. Mă pomenesc stând în picioare în centrul încăperii principale, neştiind cum am ajuns acolo din bucătărioară. Un mic salt în timp, nişte interferenţe pe ecran, poate oboseala pricinuită de schimbarea fusului orar: trează până noaptea târziu, ameţită dimineaţa. Un debut de Alzheimer.

Stau la fereastră, sorbind din cafea, rozându-mi unghiile, privind în jos de la înălţimea celor cinci etaje. Din unghiul ăsta, pietonii par turtiţi, ca nişte copii deformaţi. Pretutindeni în jur, magazii pătrăţoase, cu acoperişuri plate, iar mai încolo terenurile întinse ale depourilor feroviare, unde pe vremuri era un du-te-vino de trenuri, unica distracţie duminicală. Şi mai încolo, netedul lac Ontario, cu un zero la început şi un zero la sfârşit, gri ca ardezia şi clocotind de veninuri. Până şi ploaia ce cade pe suprafaţa lui e cancerigenă.

Mă spăl în baia strâmtă şi unsuroasă a lui Jon, rezistând tentaţiei de a deschide dulăpiorul. Baia, mâzgălită peste tot cu amprente, e zugrăvită într-un alb spălăcit – nu cea mai avantajoasă lumină. Jon nu s-ar simţi artist fără puţină murdărie în cadru. Mă uit cu ochii mijiţi în oglindă, confecţionându-mi chipul: cu lentilele de contact pe ochi, stau prea aproape de oglindă; dacă le scot, stau prea departe.

Încep să mă scălâmbăi în oglindă, cu o lentilă în gură, subţire şi sticloasă ca miezul unei bomboane acrişoare. S-ar putea să mă înec cu ea accidental – ce moarte nedemnă. Mai bine aş purta ochelari bifocali. Dar cu ei aş arăta ca o cotoroanţă.

Îmi trag peste cap treningul de un albastru pal, deghizarea mea de non-

artist, şi cobor cele patru rânduri de scări, încercând să par vioaie şi hotărâtă. Pot fi luată drept o femeie de afaceri ieşită să facă jogging, o directoare de bancă în ziua liberă. Mă îndrept spre nord şi apoi spre est pe Queen Street, alt loc unde noi nu ajungeam niciodată. Se zvonea că e zona preferată a beţivilor împuţiţi, jegoşimea, cum le spuneam noi; despre aceştia se zvonea că beau spirt medicinal, dorm în cabinele telefonice şi vomită pe pantofii oamenilor din tramvaie. Dar acum aici sunt numai galerii de artă şi librării, buticuri pline de hăinuţe negre şi încălţări bizare, marginea zimţată a gusturilor la modă.

Mă hotărăsc să merg să arunc repede o privire galeriei, unde n-am fost niciodată, fiindcă totul s-a pertractat prin telefon şi corespondenţă. N-am intenţia să intru şi să-mi declin identitatea; nu încă. Nu vreau decât să-i examinez pe toţi de afară. O să trec pe lângă galerie, aruncând o privire nepăsătoare, prefăcându-mă că sunt o gospodină, o turistă oarecare, o femeie ce se zgâieşte la vitrine. Galeriile sunt locuri de spaimă, locuri unde eşti cântărit şi judecat. Trebuie să munceşti ca să ajungi la ele.

Dar până să sosesc la galerie, dau peste un gard de placaj ce maschează o demolare. Pe el scrie cu spray, ca o sfidare adusă scrobit de curatului Toronto: *It's Bacon Or Me, Babe.* Iar dedesubt: *What Is This Bacon and Where Can I Get Some?* Alături, un afiş. Nu, nu un afiş, mai degrabă un fluturaş: o nuanţă violentă de violet-purpuriu, cu tuşe verzi şi litere negre: RETROSPECTIVA RISLEY, zice, numai numele de familie, ca la băieţi. E numele meu şi al meu e şi chipul, mai mult sau mai puţin. E fotografia pe care am trimis-o la galerie. Numai că, între timp, m-am ales cu o mustaţă.

Cel – sau cea, nimic nu exclude o femeie – care a desenat mustaţa ştia ce face. O mustaţă inelată şi abundentă, ca a regaliştilor englezi, cu un graţios barbişon pe măsură. Perfect asortată la părul meu.

Presupun că ar trebui să mă îngrijoreze mustaţa asta. Să fie doar mâzgăleala unui găgăuţă, sau un comentariu politic, un act de agresivitate? Să semnifice mai mult decât *Killroy Was Here*[3] sau mult mai mult decât *Fuck Off*? Îmi aduc aminte de vremea când eu însămi desenam mustăţi din astea, punând în ele atâta pică, atâta dorinţă de a ridiculiza, de a dezumfla, trăind un intens sentiment al puterii. Era o des-făţare – îi jefuiai persoanei respective faţa. Dac-aş fi mai tânără, m-aş supăra.

Nefiind, studiez mustaţa şi mă gândesc: *Arată destul de bine.* Mustaţa e ca un costum. O examinez din mai multe unghiuri, ca şi cum aş delibera dacă să-mi cumpăr şi eu una. Mă pune într-o altfel de lumină. Mă gândesc la bărbaţi şi la pilozitatea lor facială, la ce multe posibilităţi de deghizare şi camuflare le stau constant la dispoziţie. Mă gândesc la bărbaţi ascunşi sub mustăţi şi la cât

de goi trebuie să se simtă când şi le rad. Cât de diminuaţi. Mulţi indivizi ar arăta mai bine cu mustaţă.

Pe urmă, brusc, mă minunez. În sfârşit, am dobândit o faţă pe care se poate desena o mustaţă, o faţă ce atrage mustăţi. O faţă publică, o faţă vrednică de des-făţare. E o realizare. Am făcut ceva din mine, cât de cât.

Mă întreb dacă şi Cordelia va vedea afişul. Mă întreb dacă mă va identifica, în ciuda mustăţii. Poate o să vină la vernisaj. Ea va intra pe uşă şi eu mă voi întoarce spre ea, îmbrăcată în negru, cum îi şade bine unei pictoriţe, în mână cu un pahar cu vin moderat de prost. Nu voi vărsa nici un strop.

4

Până ne-am mutat la Toronto, am fost fericită.

Înainte de mutare, n-am locuit cu adevărat niciunde, sau am locuit în atâtea locuri că nu le mai ţineam minte. Pierdeam mult timp mergând în Studebaker-ul nostru cu suspensie joasă, mare cât o şalupă, pe drumuri lăturalnice sau pe şoselele cu două piste ce duceau în nord, şerpuind pe lângă lac după lac, colină după colină, cu linia albă neîntreruptă din centrul şoselei şi stâlpii de telegraf de pe margini, unii înalţi, alţii mai scunzi, şi cu cablurile care dădeau impresia că se coboară şi se înalţă.

Stau numai eu pe bancheta din spate, între valize şi cutii de carton pline de mâncare şi de haine, în mirosul gazos, ca de curăţătorie chimică, al tapiţeriei maşinii. Fratele meu Stephen şade în faţă, lângă geamul parţial deschis. Miroase a pastile de mentă; apoi vine mirosul lui familiar de creioane din lemn de cedru, cu mina de plumb, şi de nisip umed. Din când în când vomită în pungi de hârtie, sau pe marginea drumului, dacă tata opreşte la timp. El are rău de maşină, pe când eu nu, şi de aceea el trebuie să stea în faţă. E singura lui slăbiciune, din câte ştiu.

Din înghesuiala din spate am o imagine bună a urechilor familiei mele. Ale tatei, care ies de sub borul vechii pălării de fetru, purtată ca să nu-i intre în păr rămurele, sevă sau omizi, sunt mari şi moi, cu lobii lungi; seamănă cu urechile gnomilor, sau cu ale personajelor minore, de culoarea cărnii şi cu înfăţişare de căţelandri, din benzile de desene animate cu Mickey Mouse. Mama îşi poartă părul prins pe laturi cu agrafe, aşa că urechile i se văd din spate. Sunt înguste, cu părţile de sus fragile, ca toartele ceştilor de porţelan, deşi ea, ca persoană, nu

e fragilă. Urechile frăţiorului meu sunt rotunde, ca nişte caise uscate, sau ca urechile extratereştrilor verzi, cu capete ovale, desenaţi de el cu creioane colorate. În jurul şi peste urechile lui rotunde şi în jos pe ceafă i se vede părul, drept şi blond-închis, crescut în smocuri stufoase. El nu se lasă tuns.

Pentru mine e greu să şoptesc în urechile rotunde ale fratelui meu când suntem în maşină. Oricum, el nu-mi poate şopti la rându-i, fiindcă trebuie să privească drept înainte în zare, sau la linia mediană albă a şoselei care se revarsă peste noi, unduind încet, val după val.

Şoselele sunt aproape pustii, pentru că suntem la vreme de război, dar din când în când apare câte un tractor cu remorca plină de buşteni sau cherestea proaspăt tăiată, lăsând în urmă o mireasmă de rumeguş. La prânz, oprim pe margine, întindem o muşama între tufele albe ca hârtia şi purpuriile răscoage şi mâncăm prânzul pregătit de mama, pâine cu sardele sau pâine cu brânză, ori pâine cu melasă sau gem, dacă nu putem face rost de altceva. Carnea şi brânza sunt rare, fiind raţionalizate. Ceea ce înseamnă că ai un carneţel cu cupoane colorate.

Tata face focul şi fierbe apa pentru ceai într-un ceainic de tablă. După ce mâncăm, dispărem unul câte unul în tufăriş, cu hârtie igienică în buzunar. Uneori găsim pe acolo hârtie igienică mai veche, dezagregată printre licheni şi frunze moarte, dar de cele mai multe ori e curat. Stau pe vine, ciulind urechile să aud dacă vine ursul din spate, cu steliţa-vânătă atingându-mi, aspră, fesele, după care îngrop hârtia igienică sub crenguţe, scoarţă de copac şi licheni uscaţi. Tatăl nostru zice că trebuie să faci în aşa fel încât să pară că nici n-ai trecut pe acolo.

Tatăl nostru pătrunde în pădure cu un topor, o raniţă şi o cutie mare de lemn atârnată de umăr cu o curea. La fiecare arbore priveşte în sus şi chibzuieşte. Pe urmă întinde pe sol, sub copacul ales, o pânză impermeabilă, înfăşurând cu ea baza trunchiului. Deschide cutia de lemn, plină de şiruri ordonate de sticluţe. Loveşte cu partea din spate a toporului în coloana arborelui. Copacul tremură, plouă din el cu frunze, rămurele şi omizi, care ricoşează de pe pălăria gri de fetru a tatei şi lovesc pânza de jos. Stephen şi cu mine ne ghemuim şi culegem omizile, care sunt dungate cu albastru, catifelate şi reci, ca nasul unui câine. Le punem în sticluţele de colectare umplute cu spirt transparent. Le privim cum se răsucesc şi se scufundă.

Tata priveşte recolta de omizi de parcă le-ar fi prăsit chiar el. Examinează şi frunzele roase. „O infestare frumoasă“, zice. E vesel, e mai tânăr decât sunt eu acum.

Pe degetele mele persistă mirosul de spirt, rece şi distant, pătrunzător ca un

ac de oţel înfipt în ele. Miroase a lighene cu smalţ alb. Noaptea, când ridic ochii la stelele reci, albe şi limpezi, îmi spun că aşa trebuie să miroasă şi ele.

Spre sfârşitul zilei iarăşi ne oprim şi ridicăm cortul, pânză groasă pe piloni de lemn. Sacii de dormit sunt kaki, groşi cu cocoloaşe, întotdeauna puţin umezi. Sub ei punem bucăţi de prelată şi saltele gonflabile care te fac să ameţeşti până le umfli, umplându-ţi gura şi nările cu miros de cizme vechi de cauciuc sau de anvelope de rezervă stivuite în garaj. Cinăm în jurul focului, care străluceşte tot mai tare, pe măsură ce umbrele din pădure se lungesc, ca nişte crengi mai întunecate. Intrăm de-a buşilea în cort şi ne dezbrăcăm după ce ne-am vârât în sacii de dormit, iar lanterna proiectează un cerc pe pânză, un inel luminos în jurul unuia mai întunecat, arătând ca o ţintă de tir. Cortul miroase a catran, a capoc, a hârtie de împachetat cu grăsimea lăsată de brânză pe ea şi a iarbă strivită. Dimineaţa, buruienile de afară sunt îmbrobonite de rouă.

Uneori tragem la moteluri, dar numai dacă s-a făcut prea târziu ca să mai ridicăm cortul. Motelurile sunt întotdeauna departe de orice, conturate pe zidul negru al pădurii, cu lumini ce clipesc în noaptea de un impenetrabil negru uniform, ca cele ale vapoarelor sau ale oazelor. În faţa lor sunt plasate pompe de benzină, cât un stat de om, cu discuri rotunde în vârf, luminate ca nişte luni sau ca nişte aureole, minus capul. Motelurile şi pompele de benzină sunt deseori goale sau închise; benzina e raţionalizată, aşa că lumea nu călătoreşte dacă nu e strict necesar.

Sau tragem la cabane, aparţinând altor oameni ori guvernului, sau stăm în exploatări forestiere abandonate, sau ridicăm două corturi, unul pentru dormit şi unul pentru provizii. Iernile le petrecem în oraşe mici sau mari din nord, The Soo4, North Bay sau Sudbury, în apartamente ce sunt, de fapt, ultimul cat al caselor altora, aşa că trebuie să avem mare grijă să nu facem zgomot când călcăm pe duşumelele de scândură. Avem mobilă care înainte a fost depozitată. Mereu aceleaşi piese de mobilier, dar care par de fiecare dată necunoscute.

În locurile astea există toalete la care tragi apa, albe şi intimidante, din care ce-ai făcut dispare într-o clipită, cu un muget. La început, când ajungem într-un oraş fratele meu şi cu mine folosim intens toaleta şi aruncăm în ea şi alte chestii, bunăoară macaroane, să le vedem cum dispar. Există sirene de alarmă aeriană şi când se pun pe urlat tragem draperiile peste geamuri şi stingem lumina, deşi mama ne asigură că războiul nu va ajunge niciodată până aici. Războiul se infiltrează până la noi prin radio, prin voci îndepărtate, pornite de la Londra, care se pierd în vacarmul de paraziţi. Părinţii ascultă cu mutre neîncrezătoare, strângând din buze; te pomeneşti că pierdem.

Fratele meu e de altă părere. Crede că tabăra noastră este cea bună şi ca atare vom învinge. Colecţionează cartonaşe cu poze de avioane din pachetele de ţigări şi ştie numele tuturor aeroplanelor.

Fratele meu are un ciocan, nişte lemn şi un briceag numai al lui. Ciopleşte şi ciocăneşte în lemn: face un pistol. Prinde în cuie două bucăţi de scândură, în unghi drept, şi foloseşte încă un cui drept trăgaci. Are mai multe pistoale din astea, precum şi pumnale şi săbii, cu sânge colorat cu creionul roşu pe lame. O parte din sânge e portocaliu, că i s-a terminat roşul. Cântă:

Aterizând pe o singură aripă şi cu o rugăciune,
Deşi un motor s-a dus,
Ne vom continua lupta,
Aterizând pe o singură aripă şi cu o rugăciune.

Cântă versurile voios, dar mie mi se pare un cântecel trist pentru că, deşi am văzut fotografii de avioane pe cartoanele din pachetele de ţigări, habar n-am cum zboară. Cred că zboară ca păsările, iar o pasăre nu poate zbura numai cu o aripă. Asta spune tata iarna, înainte de cină, ridicând paharul când mai sunt şi alţi bărbaţi la masă: „Nu poţi zbura cu o singură aripă“. Aşa că, în fond, rugăciunea din cântec e inutilă.

Stephen îmi dă şi mie un pistol şi un cuţit şi ne jucăm de-a războiul. E jocul lui preferat. În timp ce părinţii instalează cortul, fac focul sau gătesc, ne strecurăm printre copaci şi tufe, ţintind printre frunze. Eu sunt infanteria, ceea ce înseamnă că trebuie să fac ce comandă el. El îmi face semn cu mâna să înaintez, îmi indică să mă retrag, îmi spune să-mi ţin capul plecat ca să nu mi-l spulbere inamicul.

— Eşti moartă, zice.

— Ba nu sunt.

— Ba da. Te-au nimerit. Cazi jos.

N-am replică, fiindcă el vede inamicul, iar eu nu. Trebuie să mă întind pe pământul mlăştinos, rezemată de un ciot ca să nu mă ud prea tare, până vine clipa să fiu iarăşi vie.

Uneori, în loc de război, mergem la vânătoare în pădure şi răsturnăm buştenii şi bolovanii să vedem ce găsim sub ei. Sunt furnici, râme şi goange, mormoloci şi broaşte, şerpi dungaţi, chiar şi salamandre, cu puţin noroc. Nu facem absolut nimic cu fiinţele găsite. Ştim că ar muri dacă le-am închide în borcănaşe şi le-am lăsa, din greşeală, la soare, sub luneta maşinii; am procedat aşa altădată. Aşa că ne mulţumim să le privim, urmărind cum, panicate,

furnicile îşi ascund ouăle ca nişte pastile, cum şerpii se scurg în întuneric. Apoi punem buştenii la loc, dacă nu avem nevoie de unele dintre vietăţile alea ca nadă pentru pescuit.

Din când în când, ne batem. Eu nu câştig: Stephen e mai mare şi mai necruţător decât mine, iar eu am mai mult chef să mă joc cu el decât are el să se hârjonească cu mine. Ne luăm la trântă cât mai departe de părinţi şi vorbim numai în şoaptă, fiindcă dacă ne prind ne pedepsesc pe amândoi. Tot din cauza asta nu ne pârâm. Ştim din experienţă că satisfacţia de a trăda nu merită efortul.

Fiind secrete, încăierările astea au o atracţie în plus. Cea a vorbelor urâte pe care ni s-a interzis să le folosim, de exemplu *cur*; atracţia conspiraţiei, a cârdăşiei. Ne călcăm pe picioare, ne pişcăm de braţe, cu mare grijă să nu ne trădăm durerea, loiali chiar şi când ne sufocă indignarea.

Cât timp am dus viaţa asta de nomad, la fruntariile războiului?

Astăzi am mers mult cu maşina şi ne ridicăm cortul târziu. Suntem aproape de şosea, lângă un lac fără nume, cu malul neregulat. Arborii de pe margine se dedublează în apă, frunzele plopilor se îngălbenesc, se apropie toamna. Soarele e pe cale de dispariţie şi s-a instalat un asfinţit prelungit şi rece, de un trandafiriu ca penajul păsării flamingo, ce trece în rozul cărnii de somon şi apoi în roşul vibrant al tincturii de mercurocrom. Lumina roşiatică zăboveşte pe suprafaţa apei, tremură, apoi păleşte şi s-a dus. O noapte limpede, fără lună, plină de aştri antiseptici. Se vede cât se poate de clar Calea Lactee, semn că vremea se va strica.

Noi nu dăm atenţie acestor lucruri, fiindcă Stephen mă învaţă cum să văd în beznă, ca luptătorii de comando. Nu ştii niciodată când îţi prinde bine, susţine el. Nu poţi să te foloseşti de lanternă, trebuie să stai nemişcat în întuneric şi să aştepţi până ţi se adaptează ochii la lipsa de lumină, încet, încet, se ivesc formele lucrurilor, gri, vălurite şi nemateriale, ca şi cum s-ar condensa în aer. Stephen mă învaţă să-mi mişc încet picioarele, balansându-mă pe câte unul singur, cu grijă să nu calc pe vreascuri. Îmi spune să respir fără zgomot.

— Dacă te aud, eşti terminată, şopteşte el.

Se ghemuieşte alături, profilat pe lac, un petic de apă mai închis la culoare. Văd sticlirea unui ochi, după care dispare. E o scamatorie a lui.

Ştiu că se apropie pâş-pâş de foc, de părinţii care sunt umbre pâlpâitoare, fără chip. Am rămas singură cu bătăile mele de inimă şi cu respiraţia prea şuierătoare. Dar are dreptate: acum văd în întuneric.

Aşa sunt imaginile mele despre cei morţi.

5

Îmi sărbătoresc a opta aniversare la un motel. Cadoul este un aparat de fotografiat Brownie, negru şi paralelipipedic, cu un mâner sus şi o gaură în spate, prin care să priveşti.

Prima fotografie făcută cu el e chiar a mea. Stau sprijinită de tocul uşii camerei de motel. În spate se vede uşa închisă, albă, cu numărul 9 pe ea. Port pantaloni, lăbărţaţi la genunchi, şi o geacă cu mânecile prea scurte. Sub jachetă – ştiu, deşi nu se vede – este un pulover în dungi, maro cu galben, moştenit de la frate-meu. Multe haine de-ale mele i-au aparţinut cândva. Am pielea ultra-albă din cauza supraexpunerii filmului, ţin capul înclinat într-o parte, mâinile fără mănuşi îmi atârnă. E o imagine ca din fotografiile vechi cu imigranţi. Arăt de parcă aş fi fost plantată acolo, în faţa uşii, şi mi s-ar fi spus să nu mă mişc.

Cum eram, ce voiam? E greu să-mi amintesc. Îmi dorisem oare un aparat de fotografiat cadou de ziua mea? Probabil că nu, deşi eram bucuroasă să-l am.

Vreau mai multe cârduri din cutiile de cereale Nabisco, cu imagini pe care le colorezi, le decupezi şi le îndoi, ca să obţii căsuţele unui oraş. Mai vreau şi nişte curăţitoare de pipă. Avem o carte intitulată *Hobby-uri pentru zile ploioase*, care-ţi arată cum să confecţionezi un *walkie-talkie* din două cutii de conserve şi o bucată de sfoară, sau cum să faci un vaporaş care va înainta dacă picuri un strop de lubrifiant printr-o gaură din mijlocul lui; de asemenea, cum să realizezi un scrin pentru păpuşi din cutii miniaturale de chibrituri şi cum să faci diferite animale – un căţel, o oaie, o cămilă – din curăţitoare de pipă. Nu mă interesează nici vaporaşul, nici scrinul, ci doar curăţitoarele de pipă. N-am văzut niciodată unul.

Mai vreau şi foiţă argintie din cutiile de ţigări. Am deja câteva bucăţi, dar îmi doresc mai multe. Părinţii nu fumează ţigarete, aşa că trebuie să strâng foiţele de unde le găsesc, din jurul pompelor de benzină, din iarba plină de bălării de lângă moteluri. Am năravul de a scotoci peste tot în felul ăsta. Când găsesc una, o curăţ, o netezesc şi o pun la păstrare între foile manualului de şcoală. Nu ştiu ce voi face cu ele când voi avea destule, dar va fi ceva uimitor.

Îmi doresc un balon. Au reapărut baloanele, acum că războiul s-a terminat. Când am fost bolnavă de oreion, într-o iarnă, mama mi-a găsit unul pe fundul cufărului ei de voiaj transatlantic. Probabil că l-a ascuns acolo înainte de război, bănuind că nu va mai găsi altul o vreme. Atunci, mi l-a umflat. Era albastru, transparent, rotund, ca o lună numai a mea. Guma era veche şi putrezită, iar

balonul a plesnit aproape instantaneu, sfâşiindu-mi inima. Acum vreau alt balon, unul care să nu se spargă.

Vreau câteva prietene, neapărat fete. Fete prietene. Ştiu că aşa ceva există, am citit despre ele în cărţi, dar niciodată n-am avut prietene, fiindcă n-am stat niciodată destul într-un singur loc.

În mare parte vremea e aspră şi înnorată, cu cerul jos, metalic al toamnei târzii, aşa că trebuie să stăm în camera de motel. Motelul e de soiul cu care ne-am obişnuit: un şir de căscioare şubred construite, legate una de alta cu ghirlande de lumini colorate ca din pomul de Crăciun, galbene, albastre sau verzi. Căscioarele se numesc „cabane pentru menaj“, ceea ce înseamnă că înăuntru găseşti o plită, o cratiţă sau două, un ceainic şi o masă acoperită cu muşama. Pe podeaua cabanei noastre pentru menaj se află linoleum, cu un model şters de pătrate înflorate. Prosoapele sunt meschine şi străvezii, cearşafurile au în centru porţiuni uzate, roase de trupurile altor oameni. Există o litografie înrămată a pădurii hibernale şi încă una cu un stol de raţe sălbatice în zbor. Unele moteluri au latrine, dar ăsta posedă un closet cu apă adevărat, deşi urât mirositor, şi o cadă de baie.

Locuim aici de câteva săptămâni, ceea ce e neobişnuit: de obicei nu rămânem decât o noapte odată. Mâncăm conserve de supă de mazăre Habitant, încălzite într-o cratiţă ciobită pe plita cu două ochiuri, felii de pâine cu melasă şi bucăţi mari de brânză. Avem brânză mai multă, fiindcă nu mai e război. Purtăm şi înăuntru hainele de afară şi dormim în şosete, căci căbănuţele astea cu pereţii dintr-un singur strat sunt destinate turiştilor estivali. Apa fierbinte este în cel mai bun caz călâie şi mama fierbe apă în ceainic şi o toarnă în cadă ca să facem baie. „Doar ca să lepădaţi jegul“, ne spune ea.

Dimineaţa, la micul dejun, stăm cu pături pe spate. Uneori ne vedem aburul răsuflării, chiar şi înăuntru, în căsuţă. Toate astea sunt neobişnuite şi oarecum sărbătoreşti. Şi nu e vorba doar de faptul că nu mergem la şcoală. Oricum, niciodată n-am petrecut la o şcoală mai mult de trei sau patru luni. Ultima dată am fost la şcoală acum opt luni şi nu mai am decât idei vagi şi intermitente despre cum m-am simţit acolo.

Dimineaţa ne facem temele din manual. Mama ne indică ce pagini să învăţăm. Pe urmă, citim din culegerile şcolare. Textul meu vorbeşte despre doi copii care locuiesc într-o casă albă cu perdele încreţite, o peluză în faţă şi un gard din ţăruşi de lemn. Tatăl merge la serviciu, mama poartă un şorţ peste rochie şi copiii se joacă afară, cu câinele şi pisica. Nimic din povestirile astea nu seamănă cât de cât cu viaţa mea. Nu există corturi şi autostrăzi, nimeni nu

face pipi în tufiş, nu există nici lacuri, nici moteluri. Nu există război.

Copiii sunt întotdeauna curaţi, iar fetiţa, numită Jane, poartă rochiţe şic şi pantofiori din piele de lac, cu baretă.

Cărţile astea exercită asupra mea o atracţie exotică. Când lucrăm cu creioane colorate, Stephen desenează războaie, fie războaie obişnuite, fie războaie cosmice. Din cauza exploziilor, roşul, galbenul şi portocaliul au ajuns nişte simple cioturi; auriul şi argintiul sunt şi ele destul de uzate din cauza strălucitoarelor carapace metalice ale tancurilor şi astronavelor, a căştilor şi armelor complicate. Eu, însă, desenez fete. Le înfăţişez îmbrăcate ca pe vremuri, cu fuste lungi, şorţuleţe şi mâneci bufante, sau în rochii ca a lui Jane, cu funde imense în păr. Aceasta este imaginea elegantă şi delicată despre alte fetiţe pe care o port în minte. Nu mă gândesc la ce le-aş putea spune dacă le-aş întâlni aievea. N-am mers până acolo.

Seara, vine rândul spălatului de vase. „Zăngănitul farfuriilor“, îi spune mama. Ne ciondănim, şoptit şi monosilabic, al cui e rândul să spele; ştergerea veselei, cu un prosopel lipicios, nu e nici pe departe atât de plăcută ca spălatul, care-ţi încălzeşte mâinile. Punem farfuriile şi paharele să plutească în lighean şi le bombardăm cu linguri şi furculiţe, şoptind „Aruncaţi bombele“. Ne străduim să ţintim cât mai aproape, fără să lovim vesela. Nu sunt farfuriile noastre. Chestia asta o calcă pe nervi pe mama. Dacă se enervează suficient de tare, spală ea însăşi vasele; e felul ei de a ne mustra.

Noaptea, zăcem în patul rabatabil cu groapă în mijloc, unul cu capul la picioarele celuilalt, ceea ce se presupune că ne ajută să adormim mai repede, şi ne tragem, în tăcere, şuturi pe sub pături, sau încercăm să vedem cât de sus sub cracul de pijama al celuilalt ne putem vârî piciorul încălţat cu şosetă. Din când în când, prin fereastră intră lumina farurilor de automobil, mişcându-se mai întâi pe un perete, apoi pe al doilea şi pierind în cele din urmă. Se aude un zgomot de motor, apoi fâşâitul pneurilor pe asfaltul ud. După aceea, tăcere.

6

Nu mai ştiu cine mi-a făcut fotografia aia. Cu siguranţă fratele meu, fiindcă mama este în căsuţă, dincolo de uşa albă, în pantaloni gri şi o cămaşă în carouri albastru-închis; împachetează mâncarea în cutii de carton şi hainele în valize.

Are sistemul ei de a face bagajele; vorbeşte singură în timp ce lucrează, reamintindu-şi detaliile, şi nu suferă să-i stăm în drum.

Imediat după fotografie începe să ningă, cu fulgi micuţi, uscaţi, care cad, singuratici, din cerul aprig, septentrional, de noiembrie. Până la acea primă zăpadă a domnit un fel de muţenie şi oboseală, cu lumina micşorată şi frunzele de arţar atârnând ca nişte alge de pe crengi. Am fost somnoroşi până a început să ningă. Acum suntem grozav de vioi.

Afară, fugim în jurul motelului, încălţaţi numai cu pantofii de vară uzaţi, cu mâinile goale întinse ca să prindem fulgii ce se cern, cu capetele date pe spate şi cu gurile deschise, mâncând zăpadă. Dacă omătul ar fi gros pe pământ, ne-am tăvăli în el, cum se scaldă câinii în praf. Ne umple cu un extaz identic. Dar mama se uită afară pe fereastră şi ne vede, vede şi zăpada şi ne pune să intrăm şi să ne ştergem picioarele cu prosoapele rărite. Nu avem ghete potrivite pentru iarnă. Cât stăm înăuntru, zăpada se transformă în lapoviţă.

Tata face paşi mari prin cameră, zdrăngănind cheile din buzunar. El totdeauna doreşte ca lucrurile să se întâmple mai rapid decât se întâmplă, aşa că vrea să plece imediat, dar mama zice că trebuie să aibă răbdare. Ieşim şi-l ajutăm să cureţe pojghiţa de gheaţă de pe geamurile maşinii, după care cărăm cutiile, iar la sfârşit ne căţărăm şi noi în maşina care o ia spre sud. Ştiu că ne îndreptăm spre sud din cauza direcţiei razelor de soare, care pătrund, anemice, prin nori, făcând să sclipească pomii îngheţaţi, strălucind pe peticele de gheaţă de la marginea şoselei şi împiedicându-ne să vedem limpede.

Părinţii ne spun că mergem la noua noastră casă. De data asta casa e cu adevărat a noastră, nu închiriată. Se află într-un oraş numit Toronto. Numele nu-mi spune nimic. Mă gândesc la casa din culegerea mea şcolară, albă, cu gard de lemn şi peluză şi cu perdeluţe la ferestre. Ard de nerăbdare să aflu cum va fi camera mea.

E după-amiaza târziu când ajungem la casa aceea. La început cred că trebuie să fie o greşeală; dar nu e, chiar asta e casa, fiindcă tata descuie uşa cu cheia. Casa nu-i câtuşi de puţin pe o stradă; e mai degrabă pe un câmp. Are o formă pătrată, de bungalow, e construită din cărămidă galbenă şi înconjurată de noroi clisos. Pe o latură vedem o gaură enormă în pământ, înconjurată de grămezi mari de tină. Drumul din faţă e şi el noroios, neasfaltat, plin de hârtoape. Câteva blocuri de ciment scufundate în glod servesc drept podeţ pentru a ajunge la intrare.

Înăuntru, lucrurile sunt şi mai descurajante. E adevărat, există uşi, ferestre şi pereţi, iar cuptorul funcţionează. Livingul are o fereastră panoramică, prin care se vede o mare întindere de glod vălurit. La toaletă se poate trage apa, dar vasul

are pe dinăuntru un inel galben-maroniu şi în el plutesc câteva mucuri de ţigări; când răsucesc robinetul de apă caldă, pe ţeavă se scurge o apă roşie, abia dezmorţită. Podelele, însă, nu-s din scânduri rindeluite, nici măcar acoperite cu linoleum. Sunt din blăni late, negeluite, cu intervale între ele, cenuşii din cauza prafului de ciment şi murdărite cu căcăreze albe, ca găinaţul. Numai câteva camere au instalată lumina; în celelalte, sârmele atârnă din centrul tavanului. În bucătărie nu există dulapuri, ci numai chiuveta izolată; nici plită nu e. Nimic nu e zugrăvit. Praf pretutindeni: pe geamuri, pe cercevele, pe instalaţii, pe duşumea. De jur împrejur, o armată de muşte moarte.

— Trebuie să punem mâna cu toţii, zice mama, ceea ce înseamnă că n-avem voie să ne plângem.

Trebuie să facem tot ce ne stă în putinţă, adaugă ea. Va trebui să finisăm singuri casa, deoarece omul care se ocupa de asta a dat faliment. Şi-a luat valea, e expresia ei. Tata nu-i tot atât de vesel. Străbate casa cu paşi mari, uitându-se atent şi râcâind ici şi colo, bombănind de unul singur şi fluierând scurt.

— Fir-aş al naibii, zice. Fir-aş al naibii.

De undeva din străfundurile maşinii mama dezgroapă un primus şi îl instalează pe podeaua din bucătărie, dată fiind absenţa mesei. Încălzeşte nişte supă de mazăre. Fratele meu iese afară; ştiu că se caţără pe muntele de noroi din vecini sau evaluează posibilităţile oferite de groapa cea mare, dar inima nu-mi dă ghes să-l însoţesc.

Mă spăl pe mâini cu apa ruginie de la baie. Chiuveta e crăpată, ceea ce în momentul ăsta pare o catastrofă, ceva mai rău decât toate celelalte neajunsuri şi lipsuri. Îmi privesc faţa în oglinda murdară de praf. Lampa nu are abajur, doar becul gol de deasupra capului, care dă feţei mele o paloare bolnăvicioasă, cu cearcăne sub ochi. Îmi frec ochii; ştiu că ar fi o greşeală să mă vadă plângând. În ciuda nefinisării, în casă e prea cald, poate fiindcă sunt încă îmbrăcată ca pentru afară. Mă simt ca într-o capcană. Vreau să mă întorc la motel, să fiu în continuare pe drum, să revin la vechea mea viaţă neancorată, de nepermanenţă şi siguranţă.

În primele nopţi ne culcăm pe podea, în sacii de dormit, pe saltelele pneumatice. Pe urmă apar nişte paturi cazone din surplusul armatei, pânză groasă întinsă pe o ramă metalică mai îngustă jos decât în partea superioară, aşa încât dacă te zvârcoleşti noaptea cazi pe podea şi patul vine şi el peste tine. Noapte după noapte cad din pat şi mă trezesc pe duşumeaua tare şi prăfuită, întrebându-mă unde mă aflu, iar fratele meu nu e de faţă să râdă de mine ori să-mi poruncească să-mi ţin gura, fiindcă am o cameră numai a mea. La început, m-a încântat ideea unei camere proprii – un spaţiu gol de aranjat după gustul

meu, fără să-mi pese de Stephen, de hainele lui aruncate unde se nimereşte şi de pistoalele lui de lemn – dar acum mă simt singură. N-am mai stat niciodată noaptea singură într-o cameră.

În fiecare zi, cât suntem la şcoală, apar în casă lucruri noi: o sobă, un frigider, o măsuţă de joc cu patru scaune, aşa că putem mânca şi noi ca oamenii, aşezaţi la masă, în loc să şedem cu picioarele încrucişate pe o pânză gudronată întinsă în faţa şemineului. Căminul funcţionează bine: este partea din casă care a apucat să fie finisată. Ardem în el bucăţi de lemn rămase de la construcţie.

În timpul liber, tatăl nostru ciocăneşte necontenit prin casă. Podelele încep să fie acoperite: în living, scânduri înguste; în dormitoare, gresia avansează, rând după rând. Casa arată tot mai mult a casă. Dar durează mult mai mult decât mi-ar plăcea mie: suntem departe de gardurile din ţăruşi de lemn şi de perdeluţele albe, aici în laguna noastră de noroi postbelic.

7

Suntem obişnuiţi să-l vedem pe tata în hanorace, pălării gri de fetru boţite, cămăşi de flanelă încheiate strâns la încheieturi, ca să nu lase furnicile înaripate să i se târască în sus pe braţe, pantaloni groşi vârâţi în şosete de lână. Cu excepţia pălăriilor de fetru, îmbrăcămintea mamei nu se deosebea prea mult.

Acum, însă, tata poartă sacouri, cămăşi albe şi cravate, precum şi un palton de tweed şi un fular. În locul cizmelor de piele frecate cu untură de gâscă pentru a deveni impermeabile, poartă galoşi prinşi cu catarame peste pantofi. Picioarele mamei au ieşit la iveală, în tecile ciorapilor de nailon cu dungă la spate. Când iese în oraş, îşi desenează gura cu ruj. Are un palton cu guler fumuriu de blană şi o pălărie cu pană, care-i lungeşte nasul. De fiecare dată când îşi pune pălăria asta se uită în oglindă şi exclamă:

— Arăt ca Vrăjitoarea din Endor[5]!

Tatăl nostru şi-a schimbat serviciul; asta explică multe. În loc de cercetător al insectelor de pădure, cu muncă de teren, este profesor universitar. Borcanele şi sticlele de colectat urât mirositoare de care te ciocneai pretutindeni şi-au micşorat numărul. În locul lor se văd, împrăştiate prin toată casa, teancuri de planşe desenate de studenţii săi cu creioane colorate. Toate înfăţişează goange. Sunt cosaşi, viermi de mugur de molid, omizi de pădure, cari, fiecare de mărimea unei pagini, cu părţile anatomice etichetate ordonat: mandibule,

antene, torace, abdomen. Unele sunt secţionate, ceea ce înseamnă că sunt tăiate în două ca să se vadă ce au înăuntru: tuburi, ramificaţii, bulbi, filamente delicate. Planşele astea sunt favoritele mele.

Seara, tata şade cu o planşetă sprijinită pe braţele fotoliului şi pe planşetă ţine desenele pe care le examinează şi le corectează cu roşu. Uneori, făcând asta, râde de unul singur sau dă din cap sau strecoară printre dinţi sunete ca un ticăit. „Cretin“, zice, ori „cap pătrat“. Stau în picioare în spatele fotoliului, urmărind desenele, iar el îmi arată că unul a pus gura în partea opusă a corpului, altul a uitat să deseneze inima, iar altul nu ştie să deosebească masculul de femelă. Eu nu judec desenele în felul ăsta: le găsesc mai izbutite sau mai proaste în funcţie de colorit.

Sâmbetele ne urcăm cu el în maşină şi ne ducem la locul lui de muncă. De fapt, este Clădirea pentru Zoologie, dar nu vrem să-i spunem aşa. E „Clădirea“ şi atât.

Clădirea e enormă. Ori de câte ori ne aflăm noi acolo, e aproape pustie, fiindcă e sâmbătă – asta o face să pară şi mai uriaşă. E din cărămidă tocită de vreme, de culoare brun-închis, şi dă impresia că are turnuleţe, deşi de fapt nu are. Pe ea creşte iederă, desfrunzită acum, iarna, acoperind-o cu vine scheletice. Înăuntru sunt coridoare lungi, podite cu lemn tare, pătate şi tocite de generaţiile de studenţi care au călcat pe ele cu încălţări umede de iarnă, dar şi acum lustruite cu grijă. Sunt şi scări interioare, tot din lemn, care scârţâie când le urcăm, cu balustrade pe care nu avem voie să lunecăm, precum şi radiatoare de fontă ce bubuie des şi sunt fie reci ca gheaţa, fie incandescente.

La etajul întâi sunt coridoare ce dau în alte coridoare, pline de poliţe pe care stau borcane cu şopârle moarte sau ochi de bou conservaţi. Într-o sală se găsesc cuşti de sticlă cu şerpi în ele, şerpi mai mari decât am văzut vreodată. Printre ei, un boa constrictor îmblânzit, pe care, dacă îngrijitorul lui e acolo, îl scoate afară şi şi-l încolăceşte pe braţ, ca să vedem cum omoară, zdrobindu-le, chestiile pe care le mănâncă. Avem voie să-l mângâiem. Pielea lui e rece şi uscată. În alte cuşti sunt şerpi-cu-clopoţei şi omul ne arată cum se obţine veninul din colţii lor. Pentru asta, îmbracă o mănuşă de piele. Colţii sunt curbaţi şi goi pe dinăuntru, veninul ce picură din ei e galben.

În aceeaşi sală mai este şi un bazin de ciment plin cu apă verzuie ce pare groasă, unde nişte broaşte ţestoase mari se lăfăie, clipesc din ochi sau se urcă greoi pe nişte pietroaie amplasate acolo anume pentru ele, sâsâind dacă ne apropiem prea mult. În încăpere e mai cald şi mai sufocant decât în altele, pentru că aşa e bine pentru peşti şi ţestoase; miroase greu. Altă sală adăposteşte o cuşcă plină cu libărci africane gigantice, de culoare albă şi atât de veninoase

că îngrijitorul trebuie să le gazeze ca să-şi piardă cunoştinţa de fiecare dată când deschide cuşca să le dea mâncare sau să scoată una afară.

Jos în beci sunt rafturi după rafturi cu şobolani albi şi şoareci negri, unii speciali, care nu sunt sălbatici. Mănâncă pastile de hrană din cutiuţele basculante cu care sunt înzestrate cuştile şi beau din sticluţe cu pipete la capăt. Au cuiburi din zdrenţe de hârtie de ziar, pline de pui rozalii şi golaşi. Fug unii peste alţii sau unii pe sub alţii şi dorm claie peste grămadă. Se amuşină cu nasuri tremurânde. Îngrijitorul zice că dacă pui într-o cuşcă un şoarece străin, unul care miroase cum nu trebuie, a venetic, şoarecii îl omoară cu muşcăturile lor.

Pivniţa duhneşte a rahat de şoarece, putoare ce se ridică în toată clădirea, tot mai slabă pe măsură ce urci, împletită cu mirosul de Dustbane verde folosit la curăţirea podelelor şi cu alte mirosuri: de ceară de parchet, ceară pentru lustruirea mobilei, formol şi şerpi.

Nouă nimic din ce conţine clădirea nu ni se pare respingător. Aranjamentele generale (dar nu şi detaliile) ne sunt cunoscute, chiar dacă n-am mai văzut atâţia şoareci adunaţi laolaltă şi ne impresionează numărul şi putoarea lor. Ne-ar plăcea să scoatem broaştele ţestoase din apă şi să ne jucăm cu ele, dar, pentru că sunt nişte ţestoase muşcătoare iritabile, care ne pot reteza degetele, suntem destul de inteligenţi să n-o facem. Fratele meu vrea un ochi de bou din borcane: e tipul de obiect cu care poţi impresiona alţi băieţi.

Unele încăperi de la etaj sunt amenajate ca laboratoare. Laboratoarele posedă tavane vaste şi au, în faţă, table de scris. Conţin rânduri după rânduri de pupitre mari, mai mult mese decât bănci, cu taburete înalte pentru şezut. Fiecare pupitru are două veioze cu abajur verde de sticlă şi două microscoape, din cele vechi, cu tuburi înguste dar grele şi accesorii de alamă.

Am mai văzut microscoape şi altă dată, dar nu atât de pe îndelete: putem petrece mult timp cu ele, până ne plictisim. Uneori, ni se dau lamele să le privim: aripi de fluture, viermi secţionaţi, planarii pătate cu vopsele roz şi violet, ca să le distingi diferitele părţi. Alteori ne vârâm degetele personale sub lentilă şi ne examinăm unghiile, cu părţile palide şi curbate arătând ca nişte coline profilate pe un cer trandafiriu-închis, cu pielea din jurul lor granulată şi încreţită ca dunele de la marginea unui deşert. Sau ne smulgem fire de păr din cap şi le examinăm: dure şi lucitoare ca ţepii ce ies din pielea cheratinoasă a insectelor, cu rădăcinile de la capete semănând cu nişte mici bulbi de ceapă.

Ne plac crustele juliturilor. Le smulgem – nu încap sub microscop braţe sau picioare întregi – şi alegem puterea de amplificare cea mai mare. Cojile au înfăţişarea de stânci, neregulate, cu o lucire de mică; alteori par acoperite de un

fel de ciupercă. Dacă reuşim să desprindem o crustă de pe un deget, vârâm şi degetul sub microscop şi admirăm punctul din care musteşte sângele, de un roşu aprins, un năsturel rotund, ca o fragă. După aceea, lingem sângele. Ne examinăm ceara din urechi, mucii din nas sau murdăria dintre degetele de la picioare, asigurându-ne mai întâi că nu ne vede nimeni: ştim şi fără să întrebăm că astfel de lucruri nu sunt permise. Curiozitatea noastră se presupune că are limite, dar acestea n-au fost precizate de nimeni.

Cu asta ne ocupăm în dimineţile de sâmbătă, în timp ce tata lucrează în birou şi mama e plecată la cumpărături. Ea zice că în felul ăsta nu ne ţinem de fustele ei.

Clădirea dă spre University Avenue, cu multe peluze şi câteva statui de bărbaţi călare, din aramă coclită. Chiar peste drum este clădirea Parlamentului Provinciei Ontario, cam veche şi dărăpănată. Îmi închipui că-i o altă clădire ca a noastră, plină de coridoare lungi cu podele scârţâitoare şi de poliţe cu şopârle sau ochi de bou conservaţi în spirt.

Din clădire, privim prima noastră paradă de Crăciun. N-am mai văzut niciodată o paradă. Poţi s-o asculţi şi la radio, dar dacă într-adevăr doreşti s-o vezi, trebuie să te înfofoleşti în hainele de iarnă şi să stai pe trotuar, bătând din picioare şi frecându-ţi mâinile ca să te încălzeşti. Unii se urcă pe statuile ecvestre ca să vadă mai bine. Noi nu trebuie să recurgem la aşa ceva, căci putem şedea pe pervazul lat al unuia dintre laboratoarele principale din clădire, separaţi de frig de un geam prăfuit, cu rafale de căldură de la radiatorul de fontă urcându-ni-se pe picioare.

De acolo vedem cum mărşăluiesc pe lângă noi oameni costumaţi în fulgi de zăpadă, elfi, iepuri, zâne-prună, ciudat de trunchiaţi fiindcă îi vedem de sus. Vin formaţii de cimpoieri în kilturi şi ceva ca nişte torturi uriaşe pe roţi, pe care oamenii stau şi salută cu unduiri ale braţelor. A început să burniţeze. Toţi cei de jos dau impresia că sunt înfriguraţi.

Moş Crăciun încheie plutonul, mai scund decât ne-am fi aşteptat. Vocea lui şi zornăitul clopoţeilor, amplificat de un megafon, se aud surd prin sticla prăfuită; se leagănă înapoi şi înainte în spatele renului mecanic şi trimite bezele mulţimii.

Ştiu că nu este adevăratul Moş Crăciun, ci doar cineva deghizat în el. Totuşi, ideea mea despre Moş Crăciun s-a modificat, a dobândit noi dimensiuni. De acum încolo îmi va veni greu să mă gândesc la Moş Crăciun fără să-mi vină în minte şerpii, ţestoasele şi ochii de bou în spirt, şopârlele care pluteau în borcane galbene, precum şi mirosul persistent, omniprezent, picant, străvechi şi singuratic, dar şi odihnitor, al lemnului vechi, cerii de mobilă, formolului şi

şoarecilor din depărtare.

1. Saltea japoneză pluşată, care se derulează pentru a dormi pe ea.
2. Plăpumioară subţire din puf, pilotă.
3. Killroy a fost aici. Expresie a culturii populare americane, adeseori văzută în graffiti, reprezentată de un personaj care se uită peste un zid. A apărut în timpul celui de al Doilea Război Mondial, fiind asociată cu soldaţii americani care îl desenau în toate locurile unde staţionau sau prin care treceau.
4. Sault Ste. Marie.
5. Vrăjitoare din Biblia ebraică, Prima Carte a lui Samuel, 28: 4-25.

III
PANTALONAŞI EMPIRE

8

Există zile când abia reuşesc să mă extrag din pat. Când a vorbi devine pentru mine un chin. Îmi măsor înaintarea cu paşii, unul câte unul, până la baie. Paşii ăştia sunt nişte realizări epocale. Mă concentrez să deşurubez căpăcelul tubului de pastă de dinţi şi să duc periuţa până la gură. Până şi pentru atâta mi-e greu să ridic braţele. Mă simt nevrednică; orice fac nu are nici o valoare, în special pentru mine.

Ce poţi spune în apărarea ta? zicea odinioară Cordelia. *Nimic,* aş răspunde acum. Era un cuvânt pe care începusem să-l asociez cu mine însămi, ca şi cum eu aş fi fost nimic, ca şi cum unde stăteam n-ar fi fost nimic.

Azi-noapte am simţit cum se apropie nimicul. Nu ajunsese aproape, dar venea, ca o bătaie de aripă, ca o răcire a vântului, ca prima tragere blândă a unui curent subacvatic. Voiam să vorbesc cu Ben. Am telefonat acasă, dar ieşise, mi-a răspuns robotul. Mi-am auzit propria voce, veselă, controlată. *Alo. Nici eu, nici Ben nu putem veni deocamdată la telefon, dar lăsaţi un mesaj şi vă vom suna de îndată ce putem.* Pe urmă un semnal.

O voce fără trup, o voce de înger plutind prin văzduh. Dacă aş muri în clipa asta, ea ar continua, la fel de placidă şi de îndatoritoare, ca un fel de viaţă de apoi electronică. Auzind-o, m-a podidit plânsul.

— Îmbrăţişări, am rostit în vid.

Închizând ochii, m-am gândit la munţii de pe coastă. Acolo e acasă, mi-am spus. Acolo se trăieşte cu adevărat, în acel decor exagerat de frumos, ca un fundal butaforic din filme. Nu e destul de real, de monoton, de plat, de urât. Dar se lucrează la asta. Îndepărtează-te, într-o parte sau alta, la câţiva kilometri de ferestrele panoramice şi ajungi în ţinutul defrişărilor.

Vancouver este capitala sinuciderilor din această ţară. O ţii tot spre vest

până se termină pământul. Ajungi la margine. Apoi cazi.

Mă târăsc afară de sub pilotă. În teorie, sunt o persoană ocupată. Sunt multe lucruri de făcut, deşi nici unul nu-mi face plăcere. Caut în frigiderul din chicinetă, scot un ou, îl fierb, torn conţinutul într-o ceaşcă de ceai, îl amestec. Nici măcar nu mă uit la ceaiurile de plante, mă duc direct la cafeaua cea periculoasă, autentică. Neastâmpăr într-o ceaşcă. Mă înveseleşte gândul că în curând voi fi tensionată.

Mă plimb încolo şi încoace printre braţele retezate şi picioarele găunoase, bând negreală. Îmi place studioul ăsta, aş putea lucra aici. Conţine o cantitate de dezordine şi de simulacre care mă aranjează. Lucrurile care se dezmembrează mă încurajează: dacă nu din alt motiv, fiindcă sunt într-o formă mai bună decât ele.

Astăzi atârnăm. Nefericit termen.

Mă vâr în haine, mânuindu-mi braţele şi picioarele ca şi cum ar aparţine altcuiva, o persoană nu prea înaltă şi nici prea sănătoasă. Şi astăzi port tot treningul de un albastru pal; nu mi-am adus destulă îmbrăcăminte. Nu-mi place să predau bagajele la plecare, prefer să le îndes sub scaunul avionului. Cred că într-un cotlon al minţii îmi stăruie ideea că dacă se întâmplă ceva acolo sus, în cer, îmi pot înhăţa sacoşa de sub scaun şi să sar cu ea pe fereastră, graţios, nelăsând în urmă nimic din ceea ce-mi aparţine.

Ies afară şi o iau la picior pe stradă, cu gura întredeschisă, bătând ritmul în cap. *Fii fericită cu Banda Veselă.* Cândva alergam, dar face rău la genunchi. Prea mult betacaroten te colorează în portocaliu, prea mult calciu produce pietre la rinichi. Sănătatea ucide.

Vechea pustietate din Toronto a dispărut. Acum oraşul e plin ochi. E clar că e umflat de stă să plesnească. Traficul e uluitor, maşinile se claxonează şi se freacă una de alta, tipii merg până în mijlocul intersecţiilor şi încremenesc acolo, surprinşi de schimbarea luminii semaforului. Mă bucur că sunt pe jos. Fiecare clădire pe lângă care trec, aici printre depozite, parcă strigă: *Renovează-mă! Renovează-mă!* Prima oară când am văzut cuvântul *Reno* în secţiunea de proprietăţi imobiliare a ziarului am crezut că se referă la oraşul cu cazinouri. Limba se dezvoltă prea rapid pentru mine.

Ajung la intersecţia King cu Spadina şi o iau spre nord. Aici era locul unde veneai să cumperi haine cu ridicata; şi acum e. Dar vechile prăvălii de delicatese evreieşti au dispărut; locul le-a fost luat de bazaruri chinezeşti, de mobilă din nuiele, de feţe de masă cu franjuri, de clopoţei de vânt din bambus. Pe câteva indicatoare scrie şi în chineză, multiculturalismul mărşăluieşte

triumfător, sub unele nume de străzi scrie *Districtul modei*. Totul e acum un district. Înainte nu erau districte.

Îmi dau seama că voi avea nevoie de o rochie nouă pentru vernisaj. Sigur, am adus una cu mine; deja am călcat-o cu fierul de voiaj, eliberând un colţ al bancului de lucru al lui Jon ca să pun planşeta de călcat haine, peste care am aşternut un prosop împăturit. E o rochie neagră, pentru că negrul e culoarea ideală la astfel de ocazii: o rochie neagră, simplă şi sobră ca ale violoncelistelor din orchestrele simfonice. Nu e de bon-ton să te îmbraci mai elegant decât clienţii.

Acum, însă, gândul la rochia aia mă deprimă. Pe negru se văd scamele şi mi-am uitat peria acasă. Îmi aduc aminte de reclamele pentru bandă Scotch din anii patruzeci: înfăşoară-ţi mâna în bandă cu lipiciul pe ambele părţi şi curăţă-ţi hainele de scame. Mă văd stând acolo, în galerie, înconjurată de rochii unicat de butic şi de perle autentice, îmbrăcată ca o văduvă şi plină de scame pe porţiunile unde n-a funcţionat banda adezivă. Există şi alte culori, bunăoară roz. Se zice că rozul seacă inamicul de putere, îl înmoaie în faţa ta – cred că de aceea e folosit la hăinuţele pentru bebeluşe. Mare minune că militarii nu s-au gândit să tragă şi ei foloase. Căşti de un rozaliu palid, cu rozete, pentru întregul batalion, pe capul de pod de pe plajă, peste colina în roz. Acum e momentul să schimb culoarea, mi-ar prinde bine puţin trandafiriu.

Trec agale pe lângă vitrinele cu preţ redus. Fiecare este ca un altar luminat de dinăuntru, consacrat unei zeiţe bine puse în evidenţă, cu o mână pe şold ori un picior împins înainte, cu faţa bej şi inaccesibilă. Au revenit la modă rochiile de bal, funde şi volănaşe ca pentru dansatoarele de flamenco, umeri goi şi crinoline, mâneci bufante ca nişte tufe de nalbă – tot ceea ce crezusem că a rămas în urmă pe vecie. Şi minijupele, la fel de urâte ca întotdeauna, dar aici trag linia. Nu mi-au plăcut nici ultima dată când au fost în vogă: prea ţi se văd chiloţii. Rochii cu volănaşe nu pot purta – aş arăta ca o varză; nici pe cele fără spate, nu cu claviculele mele prea sus plasate şi scheletice, nu cu coatele cu pielea încreţită, vizibile de la o poştă. Mie îmi trebuie ceva vertical, poate ceva cu drapaj.

O inscripţie REDUCERI mă îndeamnă să intru. Numele prăvăliei e The Sleek Boutique, deşi nu e un butic adevărat: e plină ochi cu articole de serie mică şi taxa pe valoare adăugată e insignifiantă. Prăvălia forfoteşte de lume, ceea ce îmi convine. Vânzătoarele mă intimidează, nu-mi place să fiu văzută târguind. Trec repede în revistă standul de REDUCERI, lăsând deoparte salbele de ţechini, trandafirii din lână de angora, şnururile aurii, articolele urâte din piele albă, căutând altceva. Ceea ce mi-aş dori este să mă transform şi asta e tot

mai greu de realizat. Deghizarea e mai uşoară când eşti tânără.

Iau trei rochii în cabina de probă: roz-somon cu buline albe cât monezile de un dolar, albastru electric cu inserţii satinate şi, pentru siguranţă, ceva negru care să mă satisfacă dacă toate celelalte dau greş. Cel mai mult mi-ar plăcea somonul, dar îmi stă bine cu buline? Îmi trec rochia peste cap, trag fermoarul şi închei moşii şi babele, mă răsucesc la dreapta şi la stânga în faţa oglinzii, prost luminate ca de obicei. Dacă aş fi eu managerul unui butic ca ăsta, aş zugrăvi toate despărţiturile în trandafiriu şi aş investi ceva bani în oglinzi: dacă femeile vor să vadă ceva, nu vor să se vadă pe ele însele, în orice caz nu în cea mai dezavantajoasă lumină posibilă.

Întind gâtul, străduindu-mă să mă admir din spate. Poate cu alţi pantofi sau alt model de cercei? Eticheta cu preţul se bălăngăne, atrăgându-mi atenţia asupra posteriorului. Aha, iată bulinele, rostogolindu-se pe o suprafaţă mare. Uimitor cât de lătăreaţă arăţi întotdeauna din spate. Poate fiindcă sunt mai puţine elemente care să-ţi abată atenţia de la monotonia lată a rotunjimilor şi văilor.

Când întorc capul, îmi văd poşeta, trântită pe podea, unde am lăsat-o; după atâţia ani, ar fi trebuit să fiu mai deşteaptă. E deschisă. Peretele cabinei coboară numai până la treizeci de centimetri deasupra podelei şi prin gaura de jos un braţ tăcut se retrage încet, cu portmoneul meu în mână. Unghiile sunt date cu ojă fluorescentă verde.

Calc apăsat pe încheietura mâinii cu piciorul desculţ. Se aude un ţipăt şi un cor de chicoteli sonore: tineri ce se distrează trăind periculos, şcolăriţe în căutare de pradă. Portmoneul cade pe podea, mâna dispare instantaneu, ca un tentacul.

Deschid uşa cu o smucitură. *Să te ia dracu', Cordelia!* îmi spun.

Dar Cordelia s-a topit de mult.

9

Şcoala la care suntem trimişi se află la o oarecare distanţă: treci de un cimitir, traversezi o râpă şi străbaţi o stradă lată şi curbată, cu case mai vechi. Se numeşte Queen Mary Public School. Dimineaţa, călcăm pe noroiul îngheţat cu noii noştri galoşi de iarnă, ducând gustarea de prânz în pungi de hârtie, şi, printr-un rest de livadă, ajungem la cel mai apropiat drum asfaltat, unde

aşteptăm să vină spre noi, bălăbănindu-se în sus pe deal şi peste hârtoape, autobuzul şcolii. Sunt îmbrăcată în noul meu costum de iarnă, cu fusta înfăşurată în jurul picioarelor şi vârâtă în pantalonii groşi, care foşnesc, frecându-se, când umblu. La şcoală n-ai voie în pantaloni, e obligatoriu să porţi fustă. Nu sunt obişnuită nici cu asta, nici să stau cuminte în bancă.

Ne mâncăm prânzul în subsolul îngheţat şi prost luminat al şcolii, unde şedem, în rânduri supravegheate, pe lungi laviţe de lemn crestate cu briceagul, sub ghirlanda ţevilor de încălzire. Majoritatea copiilor merg acasă la prânz, numai cei veniţi cu autobuzul trebuie să rămână. Ni se distribuie sticluţe cu lapte, pe care îl bem cu paie înfipte într-o găurică din dopul de carton. Sunt primele mele paie de sorbit şi mă uimesc.

Clădirea şcolii e veche şi înaltă, din cărămidă de culoarea ficatului, cu tavane înalte, coridoare lungi, amenințătoare, podite cu lemn, şi cu radiatoare care încălzesc ori puternic, ori deloc, aşa că fie dârdâim de frig, fie murim de cald. Ferestrele sunt înalte, înguste şi cu multe ochiuri, împodobite cu figuri decupate din hârtie de calc: acum sunt fulgi de nea, că e iarnă. Există o intrare principală care nu e folosită niciodată de copii. În dos sunt două ganguri grandioase, cu sculpturi şi inserţii ornamentale deasupra uşilor pe care scrie cu litere curbate, solemne: *FETE* şi *BĂIEŢI*. Când profesoara din curte sună din clopoţelul de alamă, trebuie să ne aliniem câte doi, pe clase: un rând de fete, unul de băieţi, şi să intrăm în şir indian, prin uşile separate. Fetele se ţin de mână; băieţii, nu. Dacă intri pe uşa greşită eşti bătut cu cureaua, cel puţin aşa susţine toată lumea.

Uşa pentru *BĂIEŢI* mă face foarte curioasă. Prin ce diferă intrarea pe o uşă dacă eşti băiat? Ce obiect se află acolo, înăuntru, ca să te învredniceşti de curea numai pentru că l-ai văzut? Fratele meu zice că scările dinăuntru n-au absolut nimic special; sunt doar nişte scări simple, obişnuite. Nu există o sală de clasă destinată băieţilor: stau de-a valma cu noi. Intră prin uşa marcată *BĂIEŢI* şi ajung tot unde ajungem noi. Înţeleg rostul closetelor pentru băieţi, căci ei fac pipi altfel decât fetele, ca şi al curţii de joacă pentru ei, fiindcă se lovesc mereu cu pumnii şi cu picioarele. Dar uşa mă lasă mască. Mi-ar plăcea să arunc o privire înăuntru.

Aşa cum există uşi separate pentru băieţi şi fete, există şi secţiuni separate ale terenului de joacă. În faţă, în dreptul intrării profesorilor, este o porţiune acoperită cu zgură: arena pentru băieţi. Pe latura şcolii opusă străzii e un deluşor, cu trepte de lemn şi jgheaburi erodate pe margini, precum şi câteva sempervirente ciuntite în vârf. Tradiţional, acesta e locul rezervat fetelor; cele mai mari stau acolo în grupuri de trei sau patru, cu capetele aplecate unul spre

altul, şuşotind, dar uneori băieţii şarjează pe deal în sus, zbierând şi învârtindu-şi braţele morişcă. Porţiunea cimentată din faţa uşilor pentru *BĂIEŢI* şi *FETE* e teren comun, întrucât băieţii trebuie s-o traverseze ca să ajungă la uşa lor.

Alinierea e unicul moment al zilei când îmi văd fratele la şcoală. Acasă, ne-am confecţionat un *walkie-talkie* din două cutii de conservă şi o bucată de sfoară întinsă între ferestrele dormitoarelor noastre, dar nu funcţionează prea grozav. Ne vârâm mesaje pe sub uşi, scrise în limbajul cifrat al extratereştrilor, plin de X-uri şi de Z-uri, care trebuie decodat. Ne înghiontim sau ne lovim cu piciorul pe sub masă, păstrându-ne deasupra feţele inexpresive; uneori ne legăm laolaltă şireturile şi semnalizăm prin ele. Astea sunt acum momentele principale ale comunicării cu fratele meu: cuvintele aspre din conservele de tablă, propoziţiile fără vocale, alfabetul Morse al picioarelor.

Dar ziua îl pierd din vedere de cum ieşim afară pe uşă. El merge cu mult mai în faţă, aruncând cu bulgări de zăpadă, iar în autobuz stă la spate, cu o şleahtă de băieţi mai mari, gălăgioşi. După ore, după ce a isprăvit cu toate bătăile la care trebuie să participe orice nou-venit, la orice şcoală, dispare iarăşi, sperând să se războiască puţin cu băieţii de la şcoala catolică învecinată. Şcoala se numeşte „Our Lady of Perpetual Help“, dar băieţii noştri au rebotezat-o „Our Lady of Perpetual Hell“[1]. Se spune că băieţii de la şcoala asta catolică sunt nişte duri şi că ascund pietre în interiorul bulgărilor.

Sunt destul de isteaţă ca să nu vorbesc cu fratele meu în momentele astea, să nu atrag asupra mea atenţia lui sau a altor băieţi. Băieţii sunt ironizaţi dacă au surori mai mici, sau orice fel de surori, sau mame; e ca şi cum te-ai îmbrăca cu haine noi. Când primeşte ceva nou, fratele meu murdăreşte respectivul articol imediat, ca să nu fie reperat; dacă trebuie să meargă pe jos undeva, cu mine şi cu mama, umblă cu câţiva metri în faţa noastră sau pe cealaltă parte a străzii. Dacă ceilalţi îl înţeapă din cauza mea, trebuie să se bată şi mai mult. Ar fi neloial din partea mea să intru în legătură cu el sau să-l strig pe nume. Înţeleg lucrurile astea şi mă străduiesc să fac ce trebuie.

Aşa că-mi rămân fetele, fete adevărate, în sfârşit, fete în carne şi oase. Dar nu sunt obişnuită cu fetele, nu le cunosc obiceiurile. În preajma lor mă simt stângace şi nu ştiu ce să vorbesc. Cunosc regulile nerostite ale băieţilor, dar cu fetele am mereu senzaţia că sunt pe cale să fac o gafă catastrofală, neprevăzută.

O fată pe nume Carol Campbell se împrieteneşte cu mine. Într-un fel, nu are încotro, fiind singura colegă care vine cu autobuzul. Copiii care ajung la şcoală cu autobuzul şi-şi iau prânzul la subsol, în loc să meargă acasă, sunt consideraţi într-un fel străini şi riscă să rămână fără pereche când sună clopoţelul de aliniere. Prin urmare, Carol şade lângă mine în autobuzul şcolar, mă ţine de

mână la aliniere, îmi şopteşte la ureche, îşi mănâncă gustarea alături de mine, pe laviţa de lemn din subsol.

Carol locuieşte într-una din casele mai vechi de dincolo de livada abandonată, mai aproape de şcoală, o casă galbenă din cărămidă, cu două niveluri şi obloane verzi la ferestre. E o fetiţă scundă şi îndesată, care râde des. Mi se laudă că are părul blond ca mierea, că pieptănătura ei se numeşte freză de paj, că trebuie să meargă la coafor o dată la două luni, ca s-o aranjeze. Nici nu ştiusem că există asemenea lucruri, paji şi coafori. Mama nu merge la coafor. Îşi poartă părul lung, prins în agrafe în părţi, ca femeile din afişele din timpul războiului; cât despre părul meu, n-a fost tăiat niciodată.

Carol şi sora ei mai mică au haine speciale pentru plimbările de duminică: jachete maro de tweed, croite pe talie, cu gulere de catifea, pălărioare rotunde de catifea maro, fixate sub bărbie cu un elastic. Mai au mănuşi maro şi poşetuţe maro. Sunt anglicane. Carol se interesează de ce biserică ţin şi îi răspund că nu ştiu. De fapt, noi nu mergem niciodată la biserică.

După ore, Carol şi cu mine ne întoarcem pe jos acasă, nu pe ruta autobuzului de dimineaţă, ci pe altundeva, pe străduţe dosnice şi pe un podeţ aproape putred de peste râpă. Ni s-a atras atenţia să nu facem acest lucru neînsoţite şi în nici un caz să nu coborâm jos, în râpă. Acolo s-ar putea să fie bărbaţi, spune Carol. Nu bărbaţi obişnuiţi, ci de soiul celălalt, din speţa aceea misterioasă, nenumită, a oamenilor care îţi fac ceva rău. Ea zâmbeşte şi şopteşte când pronunţă cuvântul *bărbaţi*, ca şi cum ei ar fi o glumă specială, palpitantă. Umblăm pe pod în vârful picioarelor, evitând locurile unde putregaiul a găurit scândurile, vigilente să nu apară bărbaţii.

După şcoală, Carol mă invită acasă la ea şi-mi arată dulapul cu toate hainele atârnate în el. Are o mulţime de rochii şi de fuste; are până şi un capot şi papuci pufoşi, asortaţi. N-am văzut de când sunt atâtea haine de fetiţă la un loc.

Mă lasă să le admir din prag livingul, fiindcă n-avem voie să intrăm. Nici ea nu are voie să intre, decât atunci când exersează la pian. În living se găsesc o sofa şi două fotolii şi draperii asortate, toate dintr-un material înflorat, roz cu bej, căruia Carol îi spune cinz. Pronunţă cu respect cuvântul ăsta, ca şi cum ar fi numele unui obiect sacru, iar eu îl repet în gând: *cinz*. Îmi sună ca numele unei specii de rac, sau al unui extraterestru de pe planeta îndepărtată a fratelui meu.

Carol îmi povesteşte cum profesoara de pian o plesneşte cu rigla peste degete dacă greşeşte o notă şi cum mama o loveşte cu dosul periei de păr sau cu un papuc. Când o face chiar de oaie, trebuie să aştepte să vină taică-său acasă şi s-o croiască zdravăn pe fundicul gol cu cureaua. Toate astea sunt, bineînţeles, secrete. Zice că maică-sa cântă într-o emisiune radiofonică, sub pseudonim, şi o

auzim, într-adevăr, făcând vocalize în camera vecină, cu un glas puternic, tremurător. Zice că noaptea taică-său îşi scoate o parte din dinţi şi îi bagă într-un pahar cu apă de pe noptieră. Îmi arată paharul, dar n-are dinţi înăuntru. Pesemne că nu există nimic de care să se codească să vorbească.

Îmi enumeră băieţii de la şcoală îndrăgostiţi de ea, cerându-mi să jur că nu le spun. Mă întreabă care sunt îndrăgostiţi de mine. Nu m-am gândit la asta niciodată, dar e evident că aşteaptă un răspuns. Aşa că-i zic că nu ştiu sigur.

Carol vine şi ea acasă la mine şi examinează totul: pereţii nezugrăviţi, firele ce spânzură din tavan, podelele negeluite, paturile cazone – cu o veselie neîncrezătoare. „Aici *dormi*?“ întreabă ea. „Aici *mănânci*? Astea-s *hainele* tale?“ Majoritatea hainelor mele – nu prea multe – sunt pantaloni şi jerseuri. Mai am două rochii, una de vară şi una de iarnă, o jachetă şi o fustă de lână, pentru şcoală. Încep să cred că e nevoie de mai mult.

La şcoală, Carol povesteşte cui vrea s-o asculte că eu şi familia mea dormim pe jos. Lasă să se înţeleagă că o facem dinadins, fiindcă suntem din afara oraşului; credem că aşa e sănătos. E dezamăgită când ne sosesc, de unde au stat depozitate, paturile adevărate: au patru picioare şi saltele, ca paturile tuturor. Răspândeşte ştirea că nu ştiu de ce biserică ţin şi că acasă mâncăm pe o măsuţă de pocher. Nu repetă cu dispreţ chestiile astea, ci ca particularităţi exotice. La urma urmei, sunt perechea ei din coloană şi vrea ca ceilalţi să se minuneze de mine. Şi mai exact: vrea ca ceilalţi să se minuneze de ea, pentru că dezvăluie asemenea minuni. E ca şi cum ar raporta trăsnăile unui trib primitiv: adevărate, dar incredibile.

10

Sâmbătă, o ducem pe Carol Campbell la „Clădire“. Când intrăm, întreabă, strâmbând din nas:

— Aici *lucrează* tatăl vostru?

Îi arătăm şerpii şi ţestoasele; ea scoate un sunet care seamănă cu „Iui“ şi zice că nu le-ar atinge pentru nimic în lume. Afirmaţia mă surprinde: de atâta vreme am fost descurajată să gândesc astfel, încât nici nu mai gândesc. Nici Stephen. Nu prea există lucruri pe care să nu vrem să le atingem, dacă ni se dă ocazia.

Îmi spun că fără îndoială Carol Campbell e o fricoasă. Totodată, mă

surprind oarecum mândră de fragilitatea ei. Fratele meu o priveşte ciudat: cu dispreţ, e adevărat, iar dacă aş fi făcut eu această afirmaţie şi-ar fi bătut joc de mine fără milă. Dar există şi ceva nerostit, ca o încuviinţare ascunsă, de parcă s-ar fi confirmat în cele din urmă un lucru bănuit de el tot timpul.

După asta, în mod normal ar trebui s-o ignore, dar o mai pune o dată la încercare cu borcanele de şopârle şi ochii de bou.

— Iui, zice ea. Ce-ar fi dacă vi s-ar vârî aşa ceva sub cămaşă?

Fratele meu o întreabă dacă nu doreşte să mănânce o reptilă la cină. Plescăie şi se face că clefăie.

— Iui, repetă Carol, strâmbându-se şi înfiorându-se toată.

Nu mă pot preface şi eu şocată şi dezgustată: fratele meu nu s-ar lăsa convins. Nici nu mă prind în jocul de-a inventatul unor feluri de mâncare scârboase, precum broscoburgeri sau gumă de mestecat din lipitori, deşi dacă am fi numai noi doi sau cu alţi băieţi aş face-o fără ezitare. Aşa că tac.

După ce ne întoarcem de la „Clădire“, mă duc din nou în vizită la Carol. Mă întreabă dacă vreau să văd noul set geamăn al mamei sale. Nu ştiu ce e aia, dar sună interesant, aşa că zic da. Mă introduce pe furiş în dormitorul mamei, spunându-mi c-o s-o ia pe coajă dacă vom fi prinse, şi-mi arată setul, împăturit pe o poliţă. Nu-s decât două svetere de aceeaşi culoare, unul cu nasturi în faţă, celălalt fără. Deja am văzut-o pe doamna Campbell purtând un alt set geamăn, unul bej, cu sânii puternic reliefaţi şi cu jerseul cu nasturi purtat numai pe umeri, ca o capă. Deci asta-i tot ce înseamnă un set geamăn. Sunt dezamăgită, fiindcă mă aşteptasem să aibă o legătură cu nişte gemeni.

Mama şi tata lui Carol nu dorm împreună într-un pat mare, ca ai mei. Dorm în două paturi mititele, absolut identice, cu aceleaşi cuverturi roz de creton şi noptiere identice. Paturile astea se numesc paturi gemene – asta are mai mult sens pentru mine decât „seturi gemene“. Totuşi, e ciudat când te gândeşti cum stau doamna şi domnul Campbell lungiţi în ele noaptea, cu capete diferite – al lui cu mustaţă, al ei fără – dar, cu toate acestea, ca nişte gemeni, identici sub cearşafuri şi pături. Am impresia asta din cauza cuverturilor identice, a noptierelor, lămpilor, şifonierelor, a faptului că tot ce există în dormitor e dublu. Camera părinţilor mei e mai puţin simetrică şi mult mai dezordonată.

Carol îmi destăinuie că mama ei poartă mănuşi de gumă la spălatul vaselor. Îmi arată o pereche de mănuşi din astea şi ceva ca un spray ataşat robinetului. Dă drumul la apă şi pulverizează interiorul chiuvetei, dar şi o porţiune din podea, din greşeală, până când apare doamna Campbell, care poartă setul geamăn bej şi e încruntată. Ne spune că e mai bine să mergem să ne jucăm sus. Poate că nu e încruntată, totuşi. Are o gură cu colţurile îndoite uşor în jos chiar

şi atunci când zâmbeşte, aşa că e greu de spus dacă e în toane bune sau rele. Părul e de aceeaşi culoare ca al lui Carol, dar vălurit pe tot capul. Carol e cea care îmi spune că numele coafurii este „valuri reci“. Valurile reci n-au nici o legătură cu apa. Seamănă cu părul păpuşilor, foarte dichisit şi aranjat, parcă ar fi cusut pe scăfârlie.

Cu cât sunt eu mai derutată, cu atât e Carol mai satisfăcută.

— Chiar nu ştiai ce-s *valurile reci*? mă întreabă, încântată.

Arde de nerăbdare să-mi explice toate lucrurile, să le numească, să le etaleze. Mă conduce prin casă ca printr-un muzeu în care exponatele au fost colecţionate de ea însăşi, în holul de la parter, unde există un cuier-pom – „N-ai văzut niciodată un *cuier-pom*?“ – mă anunţă că sunt prietena ei cea mai bună.

Carol mai are o prietenă, care uneori e prietena ei cea mai bună, alteori nu. O cheamă Grace Smeath. Carol mi-o arată în autobuz, aşa cum mi-a arătat setul geamăn şi cuierul-pom: ca pe un obiect vrednic de admiraţia mea.

Grace Smeath e cu un an mai mare şi cu o clasă înaintea noastră. La şcoală se joacă numai cu colegele ei de clasă. După ore şi sâmbăta, însă, se joacă tot timpul cu Carol. Nici o fată din clasa ei nu locuieşte pe partea noastră a râpei.

Grace stă într-o casă de cărămidă roşie cu două niveluri, de forma unei cutii de pantofi, cu o verandă susţinută de două coloane albe şi rotunde. E mai înaltă decât Carol şi-şi poartă părul negru, aspru şi des, împletit în două cozi. Are tenul foarte alb, ca pielea de sub chiloţii de baie, dar pistruiat bine. Poartă ochelari. De obicei e îmbrăcată într-o fustă gri cu două bretele şi un pulover roşu, ornamentat cu mici ghemotoace de lână. Hainele ei miros vag a casa Smeath: un amestec de praf de curăţat, mâncare de napi şi rufe nespălate, şi pământ de sub cerdac. După mine, e foarte frumoasă.

Sâmbetele nu mai merg la „Clădire“. Mă joc cu Carol şi cu Grace. Fiind iarnă, stăm mai mult în casă. E altceva să te joci cu fete şi la început sunt uşor stânjenită, conştientă de mine însămi, ca şi cum n-aş fi decât o imitaţie de fată. Dar mă obişnuiesc repede.

În jocurile noastre aplicăm mai mult ideile lui Grace, fiindcă dacă încercăm să jucăm ceva ce nu-i place, zice că o doare capul şi pleacă acasă, sau ne expediază pe noi acasă. Niciodată nu ridică vocea, nu se înfurie, nu plânge; reproşurile ei sunt discrete, ne face să ne simţim vinovate de migrenele ei. Fiindcă noi dorim să ne jucăm cu Grace mai mult decât doreşte ea să se joace cu noi, de obicei facem cum vrea ea.

Lucrăm cu cărţile de colorat ale lui Grace, care înfăţişează staruri de film cu vestimentaţie diversă, făcând de toate: plimbându-şi câinii, navigând în costume

de marinar, distrându-se la petreceri, în rochii de seară. Starul preferat al lui Grace este Esther Williams. Eu n-am o actriţă preferată – n-am fost niciodată la film – dar, fiindcă-mi place numele, mint că a mea e Veronica Lake. Cartea cu Veronica Lake are decupaje de carton, cu Veronica Lake în costum de baie şi o duzină de toalete pe care i le poţi aplica, prinzându-le cu capse de gâtul ei. Grace nu ne lasă să decupăm toaletele, dar, după ce o face ea, le putem pune şi scoate; avem însă voie să muncim la cărţile ei de colorat, câtă vreme nu depăşim liniuţele punctate. Îi place să-i umplem cărţile cu culori. Ne indică ce culori să folosim, pe ce părţi. Ştiu ce-ar face fratele meu: piele verde şi antene de cărăbuş pentru Esther, picioare păroase pentru Veronica, nu două, ci opt, dar mă feresc să procedez la fel. Oricum, îmi plac hainele.

Ne jucăm de-a şcoala. În pivniţă, Grace are două scaune şi o masă de lemn, precum şi o tablă mică, cu cretă. Sunt aşezate sub sfoara interioară de uscat rufe, pe care stă înşirată lenjeria Smeath, dacă afară plouă sau ninge. Pivniţa nu este finisată: podeaua e de ciment, pilonii ce susţin casa sunt din cărămidă, se văd conductele de apă şi firele de la instalaţiile electrice, iar aerul miroase a praf de cărbune, fiindcă lada cu cărbuni e chiar lângă tablă.

Grace e întotdeauna profesoara, eu şi Carol suntem elevele. Ne pune să facem exerciţii de ortografie şi operaţii aritmetice – e ca la şcoala adevărată, dar mai rău, fiindcă nu avem şi desen artistic. Nu ne putem preface că suntem recalcitrante, fiindcă Grace nu poate suferi indisciplina.

Sau stăm pe jos în camera lui Grace, cu grămezi de vechi cataloage Eaton[2]. Am văzut deja nenumărate cataloage Eaton: în nord atârnă în latrine ca să fie folosite pe post de hârtie igienică. Cataloagele Eaton îmi amintesc de duhoarea din latrinele alea, de muştele care bâzâie sub găurile rotunde, de cutia cu var şi lopăţica de lemn cu care se aruncă varul jos, pe excrementele proaspete şi pe cele vechi, de toate formele şi nuanţele de maro. Aici, însă, tratăm cataloagele cu respect. Decupăm din ele mici siluete multicolore şi le lipim în albume. Pe urmă, tăiem şi alte imagini – de veselă, de mobilă – şi le lipim în jurul siluetelor. Aceste siluete sunt, fără excepţie, feminine. Le numim „Doamna mea“. „Doamna mea va primi frigiderul ăsta“, zicem, sau „Doamna mea primeşte carpeta asta.“ „Asta-i umbrela doamnei mele.“

Grace şi Carol îşi privesc reciproc albumele şi exclamă: „O, al tău e aşa de frumos! Al meu nu e frumos. Al meu e *groaznic*!“. Spun asta ori de câte ori ne jucăm cu albumele. Au un ton fals şi alintat; îmi dau seama că nu rostesc adevărul; fiecare crede că doamna din albumul ei e frumoasă. Dar e ceva ce trebuie spus, aşa că încep să o spun şi eu.

Pentru mine, acest joc este obositor – din cauza greutăţii, a acumulării

tuturor acestor obiecte, a acestor catrafuse de care trebuie să se aibă grijă, să fie împachetate, vârâte în automobile, despachetate. Ştiu bine ce înseamnă să te muţi. Dar Carol şi Grace n-au trecut niciodată printr-o mutare. Doamnele lor locuiesc fiecare separat, într-o casă care a fost întotdeauna a lor. Pot aduna mai multe lucruri, pot înghesui pe paginile albumului noi şi noi sufragerii, paturi, teancuri de prosoape, servicii de masă după servicii de masă, fără a se sinchisi câtuşi de puţin.

Încep să-mi doresc lucruri care nu mi-au trebuit niciodată: cozi, un capot, o poşetă numai a mea. Ceva e în desfăşurare, mi se dezvăluie ceva. Pricep că există o întreagă lume a fetelor şi a lucrurilor făcute de ele care nu mi-a fost cunoscută, şi că mă pot integra în ea fără să fac nici un efort. Nu e nevoie să ţin pasul cu nimeni, să alerg la fel de iute, să ţintesc la fel de bine, să scot zgomote puternice, explozive, să decodez mesaje, să mor la un semn. Nu mai trebuie să mă gândesc dacă am făcut aceste lucruri bine, întocmai ca un băiat. Nu trebuie decât să stau pe podea şi să decupez din catalogul Eaton tigăi, cu foarfeca de broderie, şi să-mi spun că am făcut-o prost. E, parţial, o uşurare.

11

De Crăciun, Carol îmi dăruieşte nişte săruri de baie Grădina Prieteniei, iar Grace o carte de colorat cu Virginia Mayo. Deschid cadourile de la ele înaintea celorlalte.

Mai primesc şi un album pentru poze, pentru aparatul meu de fotografiat. Coperţile şi paginile sunt negre, legate între ele cu ceva ce seamănă a şiret negru şi gros de pantofi; mai este şi un pacheţel cu triunghiuri negre, lipicioase pe o parte, cu care se fixează fotografiile în album. Deocamdată am folosit o singură rolă de film în aparatul meu. Când apăs pe declanşator, mă gândesc cum va arăta fiecare cadru. Nu vreau să irosesc nici unul. Cu fotografiile venite de la developat, primesc şi negativele. Le înalţ în contra luminii; tot ce e alb în poza adevărată, pe negativ e negru. De exemplu, e neagră zăpada, sunt negri dinţii şi albul ochilor oamenilor.

Lipesc fotografiile în album cu ajutorul triunghiurilor negre. Unele îl înfăţişează pe fratele meu, făcând gesturi ameninţătoare, cu un bulgăre de zăpadă în mână. Altele pe Carol, altele pe Grace. Eu apar într-o singură fotografie, în picioare în faţa uşii de motel pe care se vede cifra 9, cu mult timp

în urmă, cu o lună în urmă. Deja copila aia mi se pare mult mai mică, mai sărăcuţă, mai îndepărtată, o versiune micşorată, ignorantă a celei ce sunt.

Un alt cadou de Crăciun este o poşetuţă roşie de plastic, de formă ovală, cu o încuietoare aurie şi un mâner în partea de sus. În casă, e moale şi pliabilă, dar afară se întăreşte la frig, aşa că obiectele dinăuntru zornăie. Îmi ţin în ea banii de buzunar, cinci cenţi pe săptămână.

Deja avem şi noi podea în living, lemn de esenţă tare, pe care mama, târându-se în genunchi, îl dă cu ceară şi-l lustruieşte cu o perie grea, cu mâner lung, pe care o împinge încoace şi încolo, născând un zgomot ca al talazurilor. Livingul a fost zugrăvit, instalaţiile au fost montate, şipcile de perete adăugate. Avem până şi perdele; li se spune draperii. Părţile publice, vizibile ale casei au fost finisate primele.

Dormitoarele rămân într-o stare ceva mai brută. Nu sunt încă perdele la ferestre. Noaptea, întinsă în pat, văd pe geam cum cade zăpada, luminată de razele de la fereastra fratelui meu, de lângă a mea.

Este partea cea mai mohorâtă a anului. Chiar şi ziua parcă e întuneric, iar noaptea, când ard luminile, bezna se revarsă peste tot, ca o ceaţă. Afară nu există decât câteva lămpi stradale, rare şi nu prea strălucitoare. Lămpile din casele oamenilor proiectează o lumină gălbuie, nu rece şi verzuie, ci de un galben untos, cu o urmă de cafeniu. Culorile obiectelor din interioare sunt amestecate cu beznă: maro, bej de ciupercă, verde stins, trandafiriu prăfuit. Culorile astea par uşor murdare, ca pătrăţelele dintr-o cutie cu acuarele când ai uitat să clăteşti pensula.

Avem o canapea maro, sosită de la depozit, cu un covor în stil oriental, maro şi purpuriu, în faţa ei, pe jos. Avem un lampadar cu trei becuri. În lumina vesperală a lămpii, aerul pare coagulat, ca un şodou îngroşat: lumina se sedimentează mai gros în colţurile încăperii. Noaptea, draperiile acoperă geamurile: fald după fald de material textil ce ne apără de iarnă, păstrând lumina scăzută şi grea, ţinând-o înăuntru.

În lumina asta, desfac gazeta de seară pe podeaua lustruită şi, întinsă pe burtă, citesc benzile desenate. În ele sunt omuleţi cu găuri rotunde în loc de ochi, alţii care te pot hipnotiza instantaneu, alţii cu identităţi secrete, alţii care-şi pot schimonosi feţele în orice formă doreşti. Mă învăluie mirosul de tipar şi de ceară de parchet, izul de sertar de scrin plin cu şosete pişcăcioase, amestecat cu al genunchilor murdari, mirosul cald şi înecăcios al pledurilor de lână şi izul de cutie pentru pisică al chiloţilor de bumbac. În spatele meu, radioul transmite muzică *square dance*[3] din Provinciile Maritime[4], „Don Messer and His Islanders“[5], în aşteptarea ştirilor de la ora şase. Aparatul de radio e din lemn

negru, lăcuit, cu un unic ochi verde care se mişcă pe cadran când răsuceşti butonul. Între posturi, ochiul ăsta emite sunete stranii din spaţiul cosmic. Sunt unde radio, zice Stephen.

Din ce în ce mai des în ultimul timp, Grace Smeath mă invită acasă la ea după şcoală fără s-o cheme şi pe Carol. Îi spune lui Carol din ce motiv n-o mai invită: mama ei. Mama ei e obosită, aşa că Grace poate invita numai câte una dintre prietenele cele mai bune.

Mama lui Grace are o afecţiune cardiacă. Grace nu face din asta un secret, cum ar proceda Carol. Ţi-o comunică fără emoţie, politicos, ca şi cum te-ar ruga să te ştergi pe picioare pe preş; dar şi sfidător, de parcă ar deţine ceva – un privilegiu, o superioritate morală – ce ţie îţi lipseşte. Are aceeaşi atitudine şi faţă de ficusul de la jumătatea scărilor. E unica plantă din casa lui Grace şi nu avem voie să punem mâna pe ea. E foarte bătrână şi trebuie să i se şteargă fiecare frunză cu lapte. Inima bolnavă a doamnei Smeath e ca planta aia. Din cauza inimii ei, trebuie să ne furişăm tiptil, în vârful picioarelor, să ne înăbuşim râsul, să facem cum comandă Grace. Şi inimile bolnave folosesc la ceva – până şi eu îmi dau seama de asta.

Doamna Smeath trebuie să se odihnească în fiecare după-amiază. N-o face în dormitorul ei, ci pe divanul din living, lungită, fără pantofi şi acoperită cu un pled afgan croşetat. Ori de câte ori ne ducem acolo, după ore, să ne jucăm, o găsim în poziţia asta. Intrăm pe uşa laterală, urcăm scările până la bucătărie, încercând să facem cât mai puţin zgomot, apoi înaintăm până la uşile de sticlă din sufragerie şi ne uităm prin ele, încercând să ne dăm seama dacă ţine ochii închişi sau deschişi. Nu doarme niciodată. Dar nu este exclusă posibilitatea – instilată în minţile noastre de Grace, în acelaşi chip firesc – să o găsim moartă într-o zi.

Doamna Smeath nu seamănă deloc cu doamna Campbell. De exemplu, nu posedă seturi gemene, ba chiar le dispreţuieşte. Ştiu asta pentru că într-o zi, când Carol se lăuda cu seturile gemene ale mamei sale, doamna Smeath a spus „Chiar aşa“, nu cu intonaţie interogativă, ci ca un mijloc de a o face pe Carol să tacă. Nu foloseşte ruj sau pudră, nici când iese în oraş. Are oase mari, dinţi pătraţi, cu mici intervale între ei, încât poţi să-i vezi clar fiecare premolar, piele care pare frecată la sânge, ca şi cum ar fi fost folosită pe ea o perie de curăţat cartofii. Faţa ei e rotundă şi blajină, cu tenul alb al lui Grace, dar fără pistrui. Poartă şi ochelari ca Grace, dar ai ei au rame de oţel, nu rame maro. Are părul pieptănat cu cărare pe mijloc şi cărunt la tâmple, împletit şi încolăcit pe creştet într-un fel de coroană prinsă cu multe ace de păr.

Poartă rochii de interior imprimate, nu numai dimineaţa, ci aproape tot timpul. Peste acestea, poartă şorţuri cu bavetă, care-i stau atârnate pe piept şi-ţi dau impresia că nu are doi sâni, ci numai unul, un singur sân care-i traversează bustul şi continuă în jos, până la talie. Poartă ciorapi cu dungă, din bumbac fin, care fac ca picioarele să-i pară împăiate şi cusute la spate. Poartă pantofi cafenii joşi, cu şireturi. Uneori, în loc de ciorapi, îşi pune şosete subţirele de bumbac, deasupra cărora picioarele i se ridică albe şi cu fire rare de păr, ca mustăţile doamnelor. Are şi ea o mustaţă, dar nu prea grozavă, doar câţiva perişori la colţurile gurii. Zâmbeşte mult, cu buzele închise peste dinţii laţi, dar, ca şi Grace, nu râde niciodată.

Are mâini mari, noduroase şi înroşite de spălat. Sunt multe de spălat, fiindcă Grace are două surori mai mici, care-i moştenesc fustele, bluzele, chiar şi chiloţii. Sunt şi eu obişnuită să preiau jerseele fratelui meu, dar nu şi izmenele. Chiar aceşti chiloţi, subţiri şi gri de atâta folosinţă, atârnă deasupra noastră când şedem în pivniţa lui Grace, prefăcându-ne că suntem eleve.

Înainte de Sfântul Valentin, la şcoală, trebuie să decupăm inimi din hârtie colorată roşie şi să le decorăm cu bucăţi de hârtie dantelată, pentru a le lipi pe ferestrele înalte şi înguste. În timp ce le decupez, îmi zboară gândul la inima doamnei Smeath. Ce n-o fi în regulă cu ea? Mi-o imaginez pitită dedesubtul şalului afgan de lână şi al plătcii şorţului, pompând în întunecimea groasă a cărnii din interiorul corpului; ceva intangibil, ceva intim. O fi roşie, dar cu o pată negru-maronie, ca punctul de putrefacţie de pe un măr, ca o vânătaie. Mă doare când mă gândesc la ea. Mă străbate un mic junghi ascuţit, ca atunci când mi-am văzut fratele tăindu-se la deget cu un ciob de sticlă. Dar o inimă stricată e şi fascinantă. O curiozitate, o diformitate. O comoară oribilă.

Zi după zi îmi lipesc nasul de geamul uşilor de sticlă, străduindu-mă să văd dacă doamna Smeath mai trăieşte. Veşnic am să mi-o imaginez astfel: zăcând nemişcată, ca un exponat de muzeu, cu capul pe husa pusă peste braţul canapelei, cu o pernă sub ceafă, cu ficusul de pe palier vizibil dincolo de ea, cu capul întors ca să se uite la noi, cu faţa bine frecată, fără ochelari, părând albă şi straniu de luminoasă în semiobscuritate, ca un burete de pădure fosforescent. Are cu zece ani mai puţin decât am eu acum. De ce-o urăsc atât de tare? La urma urmei, ce-mi pasă ce e în capul ei?

Zăpada se erodează, umplând gropile din drumul ce trece prin faţa casei cu apă noroioasă. Peste noapte, la suprafaţă se formează bule îngheţate, pe care le spargem cu tocurile ghetelor. Ţurţurii cad violent de pe streşinile acoperişurilor; îi ridicăm şi îi lingem ca pe nişte acadele. Lăsăm să ni se bălăngăne mănuşile cu un deget, prinse cu sfoară. Venind pe jos de la şcoală, vedem pe peluze, sub gardurile vii, bucăţi de hârtie ude, rahaţi vechi de câine, brânduşe ce-şi scot capul de sub zăpada grunjoasă, neagră ca funinginea. În canale gâlgâie o apă maronie; podeţul de lemn de peste râpă e alunecos şi şi-a recăpătat mirosul de putregai.

Casa noastră arată ca după război: pretutindeni în jur numai moloz şi distrugere. Părinţii stau în curtea din spate, cu mâinile în şolduri, cântărind din ochi întinderea de noroi primar, plănuind o grădină. Încep deja să scoată capul pământufuri de pir. Pirul creşte oriunde, anunţă tata. Iar contractantul, acelaşi care spălase putina, mai zice el, a excavat lutul gros din spaţiul unde s-a făcut subsolul şi l-a împrăştiat în jurul casei, acoperind ceea ce ar fi trebuit să fie cernoziom.

— Nu numai potlogar, ci şi idiot, comentează tata.

Fratele meu ţine socoteala nivelului apei în groapa gigantică din vecini, aşteptând ca groapa să se zvânte şi s-o folosească pe post de buncăr. I-ar plăcea să-i facă un acoperiş din beţe şi scânduri vechi, dar ştie că aşa ceva nu e posibil, fiindcă-i prea mare şi fiindcă nu i s-ar îngădui. Plănuieşte, în schimb, să sape, acolo jos, un tunel în peretele gropii şi să suie şi coboare în el cu o scară de frânghie. Nu are scară de frânghie, dar zice că va confecţiona una, dacă face rost de frânghie.

El şi alţi băieţi se hârjonesc în glod; uriaşe pingele suplimentare de lut li se prind de tălpile bocancilor, lăsând urme de monştri. Se ascund pe după copacii din vechea livadă şi se împuşcă reciproc, urlând:

— Eşti mort!

— Ba nu!

— Eşti mort!

Alteori se îngrămădesc în camera fratelui meu, stând pe burtă pe pat ori pe podea, şi citesc teancurile lui imense de comicsuri. Uneori fac şi eu la fel, bălăcindu-mă între paginile de hârtie colorată, înconjurată de mirosul sufocant de băiat. Băieţii nu miros la fel ca fetele. Au un miros pătrunzător de argăseală, un miros subteran, ca de funie veche, ca de câine plouat. Ţinem uşa închisă, fiindcă mama nu e de acord cu benzile desenate. Comicsurile se citesc într-o linişte reverenţioasă, singurele schimburi de impresii fiind, din când în când, nişte monosilabe.

Cărţile cu benzi desenate sunt noua pasiune de colecţionar a fratelui meu. El colecţionează ceva întotdeauna. Cândva, erau capace de sticle de lapte, de la felurite ferme; îşi umplea buzunarele cu fişicuri din astea, prinse cu bentiţe de gumă, le înşira pe lângă pereţi şi arunca spre ele cu alte căpăcele, ca să mai câştige câteva. Au urmat capace de sticle de băuturi acidulate, cartonaşele din pachetele de ţigări, pe urmă vânătoarea numerelor de înmatriculare ale maşinilor din diferite provincii şi state. Nu poţi câştiga, însă, fascicule cu benzi desenate. Cu astea faci schimb: una mai acătării contra a patru mai oarecare.

La şcoală facem ouă de Paşti din hârtie colorată, roz şi mov şi albastre, şi le lipim pe ferestre. Şi pe urmă sunt lalele, şi curând lalele adevărate. Se pare să fie o regulă ca lucrurile de hârtie să apară întotdeauna înaintea celor adevărate.

Grace aduce o coardă lungă şi împreună cu Carol mă învaţă s-o învârt. Rotind-o, cântăm, cu voci monotone, în cheie minoră:

Salomeea dansatoarea sărea coarda, hop pe loc,
Şi cum o sărea, pe dânsa, haine nu purta deloc.

Grace îşi pune o mână pe creştet, cealaltă în şold şi dă din poponeţ. Face asta cu o decenţă totală: poartă fusta ei plisată, cu bretele peste umeri. Ştiu că Salomeea ar trebui să semene mai degrabă cu starurile de cinema din cărţile cu păpuşi de hârtie. Mă gândesc la fuste de tifon, pantofi cu tocuri înalte şi stele la degete, pălării decorate cu pene şi fructe, sprâncene ridicate, subţiri ca trase cu creionul; veselie şi excese. Dar Grace în fustă plisată şi bretele de lână poate face să dispară totul.

Ne mai jucăm şi cu mingea. De obicei, pe peretele lateral al casei lui Carol. Lovim cu mingile de gumă peretele şi prindem mingile când sar înapoi, bătând din palme şi făcând piruete, în timp ce intonăm:

Normal, mişcă, râzi, vorbeşte, dreapta, stânga, un picior, alt picior, bate-n faţă, bate-n spate, spate, faţă, faţă, spate, cip, cirip, plecăciune şi salut, jur-împrejur.

La *jur-împrejur*, arunci mingea şi te roteşti complet în jurul axei, înainte de a o prinde. Asta-i cea mai grea figură, cu mult mai grea şi decât prinsul cu stânga.

Soarele zăboveşte pe cer din ce în ce mai mult, iar când asfinţeşte e de un auriu roşcat. Din sălcii pică pe pod mâţişori galbeni; păstăile elicoidale de arţar

cad învârtindu-se pe trotuar şi noi le spargem în partea lipicioasă, cu sămânţa, şi ni le lipim pe nasuri. Aerul e cald, umed, ca o ceaţă invizibilă. Mergem la şcoală în rochii de bumbac şi cardigane, pe care ni le scoatem la întoarcerea acasă. Bătrânii pomi din livadă sunt năpădiţi de flori albe şi trandafirii; ne urcăm în ei, inspirându-le mirosul de loţiune pentru mâini, sau şedem pe iarbă şi înlănţuim păpădii. Despletim părul lui Grace, care cade până la brâu, în vălurele aspre, castanii, şi-i înfăşurăm pe cap lanţul de păpădii, ca pe o coroană. „Eşti o prinţesă!“, spune Carol, mângâind-o pe păr. Îi fac lui Grace o fotografie şi o lipesc în album. Uite-o cum stă, zâmbind cochet, garnisită cu flori.

Pe terenul de dincoace de casa lui Carol răsar case noi, şi seara grupuri de copii, băieţi şi fete laolaltă, se fâţâie prin ele, în mirosul proaspăt de talaş, trecând prin pereţi ce nu există încă, urcând pe scări de tâmplărie acolo unde vor fi scări cu balustradă. Un lucru interzis.

Carol refuză să se urce la caturile de sus, de frică. Nici Grace nu suie, dar nu de teamă: nu vrea ca nimeni, cu atât mai puţin vreun băiat, să-i vadă chiloţeii. Fetele n-au voie să poarte pantaloni la şcoală, dar Grace nu-i poartă nicicând. Aşa că rămân amândouă jos în timp ce eu mă urc sus, de-a lungul grinzilor neacoperite de vreun tavan, apoi şi mai sus, până în pod. Mă aşez la ultimul nivel, unde nu există podea, între căpriori, în casa asta de aer, delectându-mă cu asfinţitul roşu-auriu şi privind în jos. Nu mă gândesc că aş putea cădea. Încă nu mi-e frică de înălţime.

Într-o zi, cineva aduce la şcoală o pungă de bile; peste încă o zi, toată lumea are bile. Băieţii dezertează din locul de joacă destinat lor şi se înghesuie în cel comun, din faţa uşilor marcate *BĂIEŢI* şi *FETE*; sunt obligaţi să vină în secţiunea asta, fiindcă nu poţi juca bile decât pe o suprafaţă netedă, iar curtea băieţilor e toată numai zgură.

În jocul ăsta, eşti fie persoana care stabileşte ţinta, fie cea care loveşte. Ca să loveşti, îngenunchezi, ocheşti şi-ţi arunci bila spre bila ţintă, ca la popice. Dacă loveşti cealaltă bilă, o câştigi şi se înţelege că îţi rămâne şi a ta. Dacă nu nimereşti, pierzi bila ta. Dacă eşti cel care stabileşte ţinta, şezi pe ciment cu picioarele răscrăcărate tare şi aşezi o bilă în faţa ta, pe o crăpătură în asfalt. Poate fi o bilă obişnuită, dar astea nu-i prea atrag pe trăgători, în afară de cazul că oferi două contra una. De regulă, ţintele sunt bile mai valoroase: ochi-de-pisică, sticlă transparentă cu o floare cu petale colorate în mijloc, roşii, galbene, verzi sau albastre; pure, adică fără nici un cusur, ca apa colorată, safirele sau rubinele; *waterbabies*, cu filamente submarine suspendate în ele; bule metalice; agate stratificate, ca bilele de marmură, dar mai mari. Exoticele astea trec dintr-

o mână de câştigător în alta. A le cumpăra e necinstit: trebuie să le cucereşti.

Cei cu bile-ţintă strigă numele mărfii: *pură, pură, pură, agat, agat*, cuvintele de două silabe alcătuind o frază melodioasă, cu tonul descendent, ca atunci când chemi câinii, sau copiii rătăciţi. Sunt ţipete triste, dar nu deliberat triste. Şed şi eu în poziţia aceea, cu bilele reci rostogolindu-mi-se între picioare, adunându-se în poala întinsă a fustei, strigând *ochi-de-pisică, ochi-de-pisică*, pe un ton plin de regrete, unicele mele sentimente fiind avariţia şi o plăcută teroare.

Ochii-de-pisică sunt bilele mele favorite. Când câştig una nouă, aştept să rămân singură, după care o scot la lumină şi o contemplu, răsucind-o întruna în lumină. Ochii-de-pisică seamănă într-adevăr cu nişte ochi, dar nu cu cei de pisică. Sunt ochii unei fiinţe a cărei existenţă ne e necunoscută, dar care există totuşi; ca ochiul verde al radioului, ca ochii extratereştrilor de pe o planetă îndepărtată. Bila mea favorită e albastră. O pun în poşetuţa roşie de plastic, să n-o pierd. Ofer ca ţinte alte bile tip ochi-de-pisică, dar pe asta niciodată.

Nu reuşesc să strâng prea multe bile, fiindcă nu sunt un ţintaş bun. Fratele meu e mortal. Ia cu el la şcoală cinci bile ordinare într-o pungă albastră de hârtie pentru Crown Royal Whisky şi se întoarce acasă cu punga şi buzunarele doldora de bile. Trofeele câştigate le păstrează în borcane de conserve Crown, cu capace înşurubabile, donate de mama, pe care le aliniază pe pupitrul lui. Dar nu comentează niciodată despre priceperea sa. Aliniază borcanele şi gata.

Într-o după-amiază de sâmbătă, îşi mută bilele cele mai valoroase – pe cele pure, *waterbabies*, ochii-de-pisică, odoarele şi minunile – într-un singur borcan. Îl duce undeva jos, în râpă, sub podul de lemn, şi-l îngroapă. Pe urmă desenează o complicată hartă a comorii îngropate, o introduce în alt borcan şi-l îngroapă şi pe ăla. Îmi destăinuie ce a făcut, dar nu-mi explică de ce, nici unde sunt îngropate borcanele.

13

Casa primitivă cu peluza ei mocirloasă şi cu movila de pământ de alături se îndepărtează de noi; le privesc pe geamul din spate al automobilului, din locul unde şed proptită între cutii cu merinde, saci de dormit şi mantale de ploaie. Port un jerseu de-al fratelui meu, albastru cu dungi, şi o pereche de pantaloni de catifea uzaţi. Grace şi Carol, în picioare sub meri, în fuste, îmi fac cu mâna,

dispar. Ele au de mers la şcoală în continuare; eu, nu. Le invidiez. Deja mă asaltează mirosul de gudron cauciucat al călătoriei, dar nu-l întâmpin cu bucurie. Sunt smulsă din viaţa mea cea nouă, viaţa fetelor.

Mă întorc la perspectiva familiară: cefele, urechile, şi în faţă, printre ele, mediana albă a şoselei. Trecem printre fâneţe, cu silozuri, ulmi şi miros de iarbă cosită. Copacii cu frunze late devin tot mai rari; pinii se înmulţesc, aerul se răceşte, cerul e de un albastru mai îngheţat: lăsăm în urmă primăvara. Ajungem la primele brâuri de granit, la primele lacuri; în locurile umbroase sunt petice de zăpadă, întind gâtul, sprijinindu-mă cu braţele de spetezele scaunelor din faţă. Ca un câine, ciulesc urechile şi adulmec.

Nordul are un miros diferit de cel al oraşului: mai subţire şi mai clar. Poţi să şi vezi mai departe. Un joagăr, un dâmb de rumeguş, forma de cort indian a arzătorului de rumeguş, coşurile cuptoarelor de topit arama, cu rocile din jur golite de copaci şi părând arse; grămezile de zgură neagră. Peste iarnă am uitat de toate astea, dar iată-le din nou, şi când le văd le recunosc, le ştiu, le salut de parcă ar fi casa mea.

Bărbaţii adastă prin colţuri, în faţa magazinelor universale, în faţa berăriilor cu pereţii vârstaţi de dungi cenuşii de asfalt. Şi-au cufundat mâinile în buzunarele canadienelor. Unii au chipul smead, de indian; alţii sunt doar bronzaţi. Umbletul lor diferă de al oamenilor din sud: e mai lent, mai prevăzător; vorbesc mai puţin, cu intervale mari între cuvinte. Tata îşi zdrăngăne cheile şi mărunţişul din buzunar în timp ce stă la taifas cu ei. Discută despre nivelul apelor, uscăciunea din pădure, cum muşcă peştii. „Mestecăm slănină“, defineşte el această conversaţie. Revine la maşină cu o pungă de hârtie cafenie plină cu alimente, pe care o îndeasă sub picioarele mele.

Fratele meu şi cu mine stăm la capătul unui debarcader pe cale de descompunere, lângă un lac lung, albastru, cu maluri accidentate. E seară şi amurgul are culoarea pepenelui galben; cufundarii ţipă în depărtare: o notă tânguită, crescătoare, aidoma unui urlet de lup. Suntem la pescuit. Există şi ţânţari, dar m-am obişnuit cu ei, nici nu mă mai ostenesc să-i plesnesc. Pescuitul se desfăşoară fără comentarii: aruncarea undiţei, plescăitul de la înhăţarea nadei, zbârnâitul mulinetei. Nu pierdem din ochi pluta, să vedem dacă urmează ceva după ea. Dacă-i un peşte, facem tot ce putem ca să-l prindem cu plasa, călcăm pe el ca să-l ţintuim locului, îl pocnim în cap, îi implântăm cuţitul în spatele ochilor. Eu sunt cu călcatul, fratele meu cu pocnitul în cap şi înţepatul. Deşi tace, este ager, atent, colţurile gurii îi trădează încordarea. Mă întreb dacă şi ochii mei sticlesc ca ai lui, ca ai unui animal, în asfinţitul roz.

Locuim într-o exploatare forestieră abandonată. Dormim pe saltelele gonflabile, în sacii de dormit, pe priciurile de lemn unde se odihneau cândva tăietorii de lemne.

Deşi nu e goală decât de doi ani, exploatarea forestieră are un aer antic. Unii cherestegii au lăsat inscripţii: numele lor, iniţialele, inimi întretăiate, scurte cuvinte porcoase, nuduri grosolane de femei cioplite sau desenate cu creionul pe bârnele care alcătuiesc pereţii. Găsesc o conservă veche cu sirop de arţar, cu capacul înţepenit de rugină, dar când Stephen şi cu mine reuşim s-o deschidem, siropul e mucegăit. Mă gândesc la cutia asta cu sirop ca la un artefact străvechi, ca la ceva extras dintr-o necropolă.

Dăm târcoale printre copaci, căutând oase, brazde pe pământ care ar putea marca un sit arheologic, planuri de clădiri; răsturnăm trunchiuri de copaci şi bolovani ca să vedem ce se află dedesubt. Am vrea să descoperim o civilizaţie apusă. Găsim o rădaşcă, multe rădăcini mici, galbene şi albe, un mormoloc. Nimic de provenienţă umană.

Tata a renunţat la hainele de orăşean, a redevenit el însuşi. Poartă din nou vechea sa jachetă, pantalonii cu genunchi, pălăria tuflită de fetru cu musculiţele de pescuit înfipte în ea. Tropăie prin pădure în ghetele lui grele, cu şireturi şi unse cu slănină, cu toporişca în teaca ei de piele, cu noi purtându-i trena. Este o invazie de omizi-cort de pădure, cea mai mare din ultimii ani; acest lucru îl încântă, îi face ochii de gnom să-i strălucească în cap ca doi nasturi albastru-gri. Omizile, dungate şi păroase, sunt pretutindeni în pădure. Atârnă de ramuri pe filamente de mătase, formând o perdea pe care trebuie s-o îndepărtezi cu mâna; tălăzuiesc pe sol ca un covor animat; traversează drumuri, devenind un terci unsuros sub roţile camioanelor cu buşteni. Copacii din jur sunt goi, de parcă ar fi fost arşi; trunchiurile le sunt îmbrăcate în păienjeniş.

— Să nu uitaţi, ne spune tata. Asta-i o infestare clasică. Mult timp de-acum încolo n-o să mai vedeţi aşa ceva.

Am auzit oameni vorbind pe acelaşi ton despre incendiile de pădure sau despre război: respect şi uimire, amestecate cu teama de catastrofă.

Fratele meu stă nemişcat şi lasă omizile să-i treacă peste picioare, să ajungă de partea cealaltă, ca un val.

— Când erai bebeluş, te-am surprins încercând să mănânci din astea, zice mama. Aveai un pumn întreg şi le striveai. Tocmai voiai să ţi le vâri în gură, când te-am prins.

— În unele privinţe, parcă ar fi un singur animal, zice tata.

Şade la masa alcătuită din scândurile lăsate de cherestegii, mâncând carne

de porc din conservă, prăjită, şi cartofi. În timpul mesei, nu vorbeşte decât despre omizi: despre numărul lor, ingeniozitatea lor, diferitele metode de a le veni de hac. E greşit să le stropeşti cu DDT şi alte insecticide, ne comunică el. Asta nu face decât să otrăvească păsările, duşmanul lor natural, în vreme ce omizile, fiind insecte, deci pline de resurse, de fapt mai pline de resurse decât oamenii, îşi dezvoltă, pur şi simplu, o imunitate la respectivul spray, aşa că tot ce obţii este o grămadă de păsări moarte şi, mai târziu, un număr sporit de omizi. Aşa că el lucrează la altceva: un hormon al creşterii care să le dea peste cap sistemele, făcându-le să intre în stadiul de pupă înainte de vreme. Îmbătrânire prematură. Dar, în ultimă instanţă, zice el, dacă ar paria, şi-ar pune banii pe insecte. Insectele există de mai multă vreme decât oamenii, au o mai mare experienţă de supravieţuire, numărul lor e cu mult mai mare decât al nostru. Noi tot o să ne aruncăm singuri în aer până la sfârşitul veacului, date fiind bomba atomică şi mersul lucrurilor. Viitorul aparţine insectelor.

— Libărci, zice tata. Asta-i tot ce va rămâne, după ce-şi vor fi terminat treaba.

O spune jovial, trăgând un cartof în ţeapă.

Eu stau şi-mi mănânc carnea friptă, din conservă, şi beau lapte din lapte praf. Cel mai mult îmi plac cocoloaşele ce plutesc la suprafaţă. Mă gândesc la Carol şi Grace, prietenele mele cele mai bune. În acelaşi timp, nu-mi amintesc exact cum arată. Chiar am şezut pe podeaua dormitorului lui Grace, pe covoraşul cu ciucuri de lângă pat, decupând poze de tigăi de prăjit şi de maşini de spălat din cataloage Eaton şi lipindu-le într-un album? Pare deja neplauzibil, dar ştiu că am făcut-o.

Dincolo de exploatarea forestieră este o uriaşă porţiune defrişată, de unde copacii au fost luaţi. N-au mai rămas decât rădăcini şi cioturi. Este mult nisip acolo. S-au ivit tufele de afine, aşa cum apar ele după incendii: întâi răscoagea, apoi afinele. Adunăm afinele în căni de tablă. Mama ne dă câte un cent pentru fiecare cană. Face budinci de afine, sos de afine, conserve de afine, fierbând borcanele într-o cratiţă mare pe focul aprins afară.

Soarele pârjoleşte, căldura se ridică din nisip, valuri-valuri. Port pe cap o basma de bumbac, împăturită în formă de triunghi şi legată la ceafă; în faţă e udă de transpiraţie. În jurul nostru bâzâie muştele. Încerc să aud dincolo de bâzâit, prin el, mormăitul urşilor. Nu ştiu sigur ce sunete emit ei, dar ştiu că le plac afinele şi că sunt imprevizibili. E posibil să fugă de tine. Sau să se năpustească la tine. Dacă vin către tine, trebuie să te trânteşti la pământ şi să te prefaci mort. Aşa zice fratele meu. Atunci poate că pleacă, zice; dar poate că-ţi

scot măruntaiele cu ghearele. Am văzut maţe de peşte, deci îmi pot imagina cum e. Fratele meu găseşte un rahat de urs, albăstrui cu punctişoare, asemănător cu rahatul de om, şi-l scormoneşte cu un băţ, să vadă cât e de proaspăt.

După-amiaza, când e prea cald pentru cules afine, înotăm în lac, în aceeaşi apă din care scoatem peştii. Nu am voie să intru în apa ce mă depăşeşte ca înălţime. Apa e tăios de rece şi întunecată; jos acolo, dincolo de locul unde fundul de nisip se povârneşte brusc şi apa devine adâncă, sunt colţi de stâncă veche acoperiţi cu mâzgă, buşteni scufundaţi, raci, lipitori, ştiuci imense cu fălci proeminente. Stephen îmi spune că peştii au simţul mirosului. Zice că ne pot mirosi şi fug de noi.

Şedem pe mal, pe pietre iţite din nisipul plajei înguste, şi aruncăm în apă bucăţele de pâine, ca să vedem ce putem ademeni: boişteni, câţiva bibani. Căutăm pietricele plate ca să le aruncăm razant pe suprafaţa apei, exersăm râgâitul la comandă, ne lipim gurile de partea interioară a braţului şi scoatem zgomote ca vânturile, sau ne umplem gurile cu apă şi ne luăm la întrecere, care scuipă mai departe. Eu nu sunt câştigătorul la concursurile astea; sunt mai degrabă publicul, deşi fratele meu nu se dă mare şi probabil că ar face acelaşi lucru şi singur, dacă n-aş fi cu el.

Uneori scrie cu pipi, pe dunga subţire de nisip ori pe suprafaţa apei. Procedează metodic, ca şi cum ar fi important să-i iasă bine, curba pişatului arcuindu-se graţios din partea din faţă a costumului de baie, de sub mâna cu degetul adiţional, iar scrierea e colţuroasă, ca o caligrafie autentică, întotdeauna terminată cu un punct. Nu-şi scrie numele, nici vreun cuvânt porcos, cum am văzut că fac alţi băieţi pe troienele de zăpadă. El scrie MARTE, sau, dacă vrea un cuvânt mai lung, JUPITER. Până la sfârşitul verii termină de scris tot sistemul planetar, de trei ori, cu pipi.

E mijlocul lui septembrie; frunzele se colorează deja, roşu-închis, galben aprins. Noaptea, când merg la closet pe întuneric, fără lanternă, fiindcă văd mai bine aşa, stelele sunt clare şi cristaline, iar aburul răsuflării mă precede. Privind pe geam înăuntru îmi văd părinţii cum stau lângă lampa de petrol şi mi se par un tablou îndepărtat, într-o ramă de întuneric. Mă tulbură să-i privesc de afară pe fereastră, ştiind că ei nu ştiu că-i văd. E ca şi cum eu n-aş exista; sau n-ar exista ei.

Când ne întoarcem din nord, e ca şi cum am coborî de pe munte. Trecem prin mai multe straturi de limpezime, de răcoare şi de lumină neprihănită, în jos pe lângă ultimul brâu de granit, pe lângă ultimul lac mic cu maluri colţuroase,

într-un aer mai dens, în umezeala grea şi călduţă, în ţârâitul de greieri şi pajiştile ierboase ale sudului.

Ajungem după-amiaza. Casa pare străină, diferită, ca vrăjită. De jur împrejur, din noroi, au crescut scaieţii şi splinuţa, ca un gard viu. Groapa uriaşă şi muntele de pământ de alături au dispărut; în locul lor s-a ivit o casă nouă. Cum s-a întâmplat una ca asta? Nu mă aşteptasem la asemenea schimbări.

Grace şi Carol stau sub meri, exact acolo unde le-am lăsat. Dar nu arată ca înainte. Nu seamănă deloc cu imaginile lor purtate de mine în minte în ultimele patru luni, portrete mişcătoare din care se evidenţiază doar câteva trăsături. În primul rând, sunt mai mari şi au altfel de haine.

Nu dau fuga să ne întâmpine, dar se întrerup din ceea ce fac şi ne privesc lung, de parcă am fi lume nouă, de parcă n-aş fi locuit niciodată aici. Cu ele mai este o fată. Mă uit la ea fără nici o presimţire. N-am mai văzut-o niciodată.

14

Grace îmi face cu mâna. După o clipă, şi Carol îmi face. Cea de a treia fată nu schiţează nici o mişcare. Stau între tufele de rujă-de-toamnă şi splinuţă, aşteptând, iar eu merg înspre ele. Pomii sunt plini de mere pătate, roşii şi galbene; unele au căzut din ramuri şi putrezesc în iarbă. Pluteşte un miros dulceag, ca de cidru, se aude bâzâitul viespilor galbene îmbătate. Merele se prefac în pastă sub tălpile mele.

Grace şi Carol sunt mai bronzate, cu tenul mai puţin lăptos; trăsăturile feţelor sunt mai distincte, părul mai deschis la culoare. Cea de a treia fată e cea mai înaltă. Spre deosebire de Grace şi Carol, care poartă fuste de vară, ea are pantaloni de catifea şi un pulover. Grace şi Carol sunt amândouă mai îndesate la trup, dar fata asta e subţire fără să dea impresia de fragilitate: e costelivă, dar cu muşchii reliefaţi. Părul lung şi blond îi este tăiat într-o frizură de paj şi câteva şuviţe îi atârnă până la ochii verzui. Faţa îi este alungită, gura uşor strâmbă; ceva la buza de sus este puţin răsucit, ca şi cum buza crăpată i-ar fi fost cusută strâmb.

Dar când zâmbeşte, gura i se îndreaptă. Are un zâmbet de adult, parcă învăţat şi schiţat din politeţe. Îmi întinde mâna:

— Salut. Sunt Cordelia. Tu trebuie să fii…

O privesc lung. Dacă ar fi un om mare, i-aş strânge mâna şi aş şti ce să

spun. Dar copiii nu dau mâna în felul ăsta.

— Elaine, o informează Grace.

Cordelia mă face să fiu nervoasă. Am călătorit două zile pe bancheta din spate a maşinii şi am dormit în cort; sunt conştientă de necurăţenia mea, de părul încâlcit. Cordelia priveşte pe lângă mine, spre părinţii ocupaţi cu descărcatul bagajelor. Cântăreşte totul cu nişte ochi amuzaţi. Fără să mă răsucesc, văd pălăria veche de fetru a tatei, ghetele lui, barba nerasă, capul netuns al fratelui meu, flanerul lui străveziu şi pantalonii mototoliţi, pantalonii gri ai mamei, cămaşa ei bărbătească în carouri, faţa ei nefardată.

— Ai caca de câine pe pantof, zice Cordelia.

Mă uit în jos.

— Nu-i decât măr putred.

— Dar are aceeaşi culoare, nu? insistă Cordelia. Nu ca ăla tare, ci ca ăla moale, păstos, ca untul de arahide.

De data asta i se distinge încrederea în voce, ca şi cum ar vorbi despre lucruri intime, cunoscute doar ei şi mie, despre care avem o opinie comună. Trasează un cerc pentru două persoane şi mă invită să intru.

Cordelia locuieşte şi mai spre est decât mine, într-o zonă cu case mai noi decât a noastră, înconjurate de acelaşi noroi. Dar casa ei nu e un bungalow, are două niveluri. Are o sufragerie izolată printr-o draperie care se trage în lături ca să faci o singură încăpere spaţioasă din sufragerie şi din living, precum şi o baie la parter, fără cadă în ea, care se numeşte salonaşul pentru pudrat.

Culorile din casa Cordeliei nu sunt întunecate, ca în alte locuinţe. Predomină griurile deschise, nuanţele de verde pastel şi albul. Canapeaua, bunăoară, e verde ca un măr. Nimic cu modele florale, nimic maro, nimic de catifea. Există un tablou, într-o ramă gri-deschis, reprezentându-le pe cele două surori mai mari ale Cordeliei, pictate în pastel când erau mai tinere, ambele în rochii cu platcă, cu părul tapat, cu ochii ceţoşi. Sunt flori adevărate, de diferite soiuri, în vaze butucănoase şi netede de sticlă suedeză. Cordelia e cea care ne spune că sticla e suedeză. Sticla suedeză e cea mai bună sticlă, zice ea.

Mama Cordeliei, purtând mănuşi de grădinărit, aranjează singură florile. Mama mea nu aranjează flori. Uneori vâră câteva într-o oală şi le pune pe masă la cină, dar sunt flori culese cu mâna ei în timpul plimbărilor pe care le face pentru mişcare, în pantaloni, pe drum sau prin râpă. De fapt, sunt buruieni. Nici prin cap nu i-ar trece să cheltuiască bani pe flori. Pentru prima oară îmi vine ideea că nu suntem bogaţi.

Mama Cordeliei are femeie la curăţenie. E singura dintre mamele noastre

care are una. Dar doamnei care face curat nu i se spune doamna. I se spune, simplu, „femeia“; în zilele când vine femeia, trebuie să ne ferim din calea ei.

— Femeia dinaintea ăsteia, ne şopteşte Cordelia cu indignare în voce, a fost prinsă furând cartofi. Şi-a pus jos sacoşa şi s-au rostogolit pe toată podeaua. A fost atât de neplăcut. (Adică, pentru familie, nu pentru femeie.) Normal că a trebuit s-o concediem.

Familia Cordeliei nu mănâncă ouăle fierte terciuite într-un bol, ci din suporturi pentru ou. Fiecare suport are o iniţială şi există câte unul pentru fiecare membru. Au şi inele pentru şervete, tot cu iniţiale. N-am auzit până acuma de cupe pentru ouă şi, din felul cum tace, îmi dau seama că nici Grace n-a auzit. Carol afirmă, nesigură, că au şi ei acasă.

— După ce mănânci oul, ne spune Cordelia, trebuie să faci o găurică în coajă, la capătul gros.

— De ce? întrebăm noi.

— Ca vrăjitoarele să nu poată naviga în coaja lui pe mare.

Ne spune acest lucru din vârful buzelor, dispreţuitor, ca şi cum numai un cretin poate pune aşa o întrebare. Dar există şi posibilitatea că glumeşte sau îşi râde de noi. Şi surorile ei mai mari au acest năravv. E greu de spus când sunt serioase. Au un stil de a vorbi extravagant, batjocoritor, ca şi cum ar imita ceva, dar nu e clar ce anume.

„Puţin a lipsit să *mor*“, zic ele. Sau: „Arăt ca urgia lui Dumnezeu“. Uneori spun: „Sunt o cotoroanţă absolută“. Sau „Arăt ca Haggis McBaggis“. Asta-i o bătrână hidoasă, inventată de ele. Dar nu cred cu adevărat că erau să moară sau că sunt urâte. Amândouă sunt frumoase: una oacheşă şi temperamentală, cealaltă blondă, cu ochi blânzi şi sufletul bun. Cordelia nu e frumoasă în acelaşi fel.

Pe surorile mai mari ale Cordeliei le cheamă Perdita şi Miranda, dar nimeni nu le spune aşa. Toată lumea le strigă Perdie şi Mirrie. Perdie e cea negricioasă; face balet, pe când Mirrie cântă la violă. Îşi ţine viola în dulapul de haine şi Cordelia o scoate şi ne-o arată cum stă, misterioasă şi importantă, în cutia căptuşită cu catifea. Perdie şi Mirrie se ironizează blând, vorbind tărăgănat, una pe cealaltă, pentru că fac lucruri din astea, dar Cordelia ne asigură că sunt talentate. „Talentate“ sună ca „vaccinate“ – ceva ce ţi s-a făcut şi ţi-a lăsat un semn. O întreb pe Cordelia dacă şi ea e talentată, dar ea scoate vârful limbii pe la colţul gurii şi-mi întoarce spatele, ca şi cum s-ar concentra asupra altui subiect.

Cordeliei ar trebui să i se spună Cordie, dar nu i se spune. Insistă de fiecare dată să fie apelată cu numele întreg: Cordelia. Toate cele trei nume sunt

neobişnuite: nici una dintre fetele de la şcoală nu are un nume asemănător. Cordelia ne informează că sunt din Shakespeare. Pare mândră de asta, ca şi cum ar fi un lucru pe care ar trebui să-l cunoaştem.

— A fost ideea lui Mami, ne spune ea.

Toate trei îi spun mamei lor Mami şi vorbesc despre ea cu afecţiune şi indulgenţă, ca despre un copil inteligent dar încăpăţânat, căruia e de preferat să-i cânţi în strună. E o fiinţă micuţă, fragilă şi distrată; poartă ochelari atârnaţi de un lanţ de argint petrecut pe după gât şi ia lecţii de pictură. Câteva opere de-ale ei atârnă pe pereţii holului de la etaj: pânze verzui, înfăţişând flori, pajişti, sticle sau vaze.

Fetele au ţesut o mreajă conspirativă în jurul lui Mami. Au un pact: să nu-i raporteze anumite lucruri. „Mami nu trebuie să ştie asta“, îşi atrag reciproc atenţia. Dar nu le place să o dezamăgească. Perdie şi Mirrie se străduiesc să facă ceea ce le place, pe cât e posibil, dar fără s-o dezamăgească pe Mami. Cordelia se pricepe mai puţin: este mai puţin capabilă să-şi promoveze interesele şi mai capabilă să dezamăgească. Asta zice Mami când e supărată: „Mă dezamăgeşti“. Dacă e foarte dezamăgită, problema i se face cunoscută tatălui Cordeliei, ceea ce-i un lucru grav. Nici una dintre surori nu glumeşte şi nu-şi tărăgănează vocea când vorbeşte despre el. E un bărbat masiv, colţuros, fermecător, dar l-am auzit răcnind la etaj.

Stăm în bucătărie, ferindu-ne de pământuful de şters praful al femeii, aşteptând să coboare Cordelia ca să ne jucăm. Iar a dezamăgit, şi acum trebuie să-şi facă ordine în cameră. Intră, în pas dansant, Perdie, cu jacheta de păr de cămilă aruncată neglijent, graţios, pe un umăr, cu manualele ţinute în echilibru pe şold.

— Ştiţi ce vrea Cordelia să fie când se face mare? ne întreabă cu vocea ei răguşită, pretins-serioasă, încrezătoare. Un cal!

Dar nu avem de unde să ştim dacă e adevărat sau nu.

Cordelia are un garderob întreg cu haine pentru spectacol: vechi rochii de-ale lui Mami, şaluri vetuste, cearşafuri scoase din uz în care poţi tăia găuri sau în care te poţi înfăşura. Au fost cândva ale lui Perdie şi Mirrie, dar le-au rămas mici. Cordelia vrea să monteze piese de teatru, folosind sufrageria, cu draperia ei, drept scenă. I-a venit ideea să dăm reprezentaţii dramatice şi să încasăm bani pe ele. Stinge toate luminile, îşi ţine o lanternă sub bărbie şi râde cu sunete înfiorătoare: aşa se fac lucrurile astea. Cordelia a fost la teatru, ba o dată chiar şi la balet: *Giselle*, ne spune într-o doară, de parcă am şti despre ce e vorba. Dar, nu ştiu de ce, spectacolele astea nu se materializează niciodată aşa cum vrea ea.

Carol nu-şi poate stăpâni chicotitul şi-şi uită replicile. Lui Grace nu-i place să i se dea indicaţii şi pretinde că o doare capul. N-o interesează poveştile născocite, dacă nu conţin nenumărate detalii adevărate: aparate de prăjit pâinea, planşe de călcat rufe, garderobele starurilor de cinema. Melodramele Cordeliei o depăşesc.

— Acum te sinucizi, îi porunceşte Cordelia.

— De ce?

— Pentru că te-a abandonat, zice Cordelia.

— Nu vreau, răspunde Grace.

Carol, în rol de subretă, începe să chicotească.

Aşa că ne mulţumim să ne costumăm şi să coborâm solemn pe scări, după care ieşim pe peluza proaspăt stropită, târând şalurile după noi, nesigure de ce urmează să se întâmple. Nimeni nu vrea roluri de băieţi, fiindcă pentru ei nu avem costume adecvate, dar din când în când Cordelia îşi desenează o mustaţă sub nas cu dermatograful lui Perdie şi se înfăşoară într-o draperie veche, într-o ultimă străduinţă de a crea o intrigă.

Venim de la şcoală pe jos, împreună, acum patru în loc de două. Pe o străduţă laterală, cam la jumătatea distanţei până acasă, se află o prăvălioară unde facem un popas, ca să ne cheltuim alocaţia pe bobiţe de gumă de un cent, spumă roşie de lemn-dulce, acadele de portocale, împărţind totul frăţeşte. În gurile de canal sunt castane sălbatice, strălucind de umezeală; ne umplem buzunarele cardiganelor cu ele, neştiind la ce ne vor folosi. Băieţii de la noi de la şcoală şi cei catolici de la „Our Lady of Perpetual Help“ aruncă unii în alţii cu ele, dar noi ne abţinem. Poţi scoate ochiul cuiva aruncând castane.

Cărăruia nepavată ce coboară până la podeţul de lemn e uscată şi plină de praf; frunzele copacilor ce atârnă deasupra noastră au o culoare verde-închis, sunt istovite de vară. Pe laturile cărării este un desiş de buruieni: splinuţă, rugină, rujă-de-toamnă, brusturi, măselariţă-ucigaşă, cu boabele roşii ca dulciurile de Sf. Valentin. Cordelia spune că dacă intenţionezi să otrăveşti pe cineva, ăsta ar fi cel mai bun prilej. Măselariţa are mirosul umed, greu şi înţepător, al pământului, şi mai miroase a pipi de pisică. Locul e bântuit de pisici: le vedem zilnic pitindu-se, arcuindu-se, scormonind ţărâna, uitându-se fix la noi cu ochii lor galbeni, de parcă am fi vânatul lor.

În tufe sunt aruncate sticle goale şi şerveţele de hârtie. Într-o zi găsim un prezervativ. Cordelia ştie că se numeşte prezervativ, i-a spus Perdie când era mică, şi a confundat odată unul cu un balon. Ştie că e un obiect folosit de bărbaţi, de bărbaţii din soiul de care trebuie să ne ferim, dar nu ştie de ce se

numeşte aşa. Îl ridicăm în vârful unui băţ şi-l examinăm: alburiu, flasc, gumat, ca o băşică de peşte. Carol exclamă: „Iui!“. Îl ducem repede sus pe deal şi-l îndesăm printr-o crăpătură a podeţului; pluteşte acolo jos, pe apa neagră, palid ca un înecat. Până şi să găseşti aşa ceva este murdar; până şi să-l ascunzi.

Podeţul de lemn e mai strâmb şi mai putred decât mi-l aminteam. S-au înmulţit locurile din care au căzut scândurile. De obicei umblăm pe mijloc, dar astăzi Cordelia se duce direct la balustradă şi se apleacă peste ea, privind în jos. O urmăm pe rând, cu băgare de seamă. Pârâul de dedesubt e împuţinat în această perioadă a anului; vedem gunoiul aruncat în el de oameni, anvelope tocite, sticle sparte, bucăţi de metal ruginit.

Cordelia zice că, întrucât pârâul curge direct din cimitir, apa lui e compusă din cadavre dizolvate. Dacă o bei, intri în ea sau măcar te apropii prea mult, morţii ies din pârâu, învăluiţi în ceaţă, şi te iau cu ei. Zice că singurul motiv din care încă nu s-a întâmplat asta este că stăm pe un podeţ de lemn. Punţile sunt sigure, peste gârlele făcute din oameni morţi, cum e asta.

Carol e înspăimântată, sau o face pe îngrozita. Cordelia, spune Grace, vorbeşte prostii.

— Încearcă şi vei vedea, o înfruntă Cordelia. Duceţi-vă jos. Vă provoc.

Nu ne ducem.

Ştiu că-i doar o poveste. Mama coboară până la pârâu când se plimbă, fratele meu se duce acolo jos cu alţi băieţi. Tropăie prin galeriile de drenaj cu cizmele lor de cauciuc, se leagănă pe crengile copacilor şi de pe bârnele de jos ale podului. Râpa nu ne este interzisă din cauza morţilor, ci din cauza bărbaţilor. Mă întreb, totuşi, cum or fi arătând morţii. Cred şi nu cred în ei, în acelaşi timp.

Culegem flori de buruiană albe şi albastre şi câteva bobiţe roşii de măselariţă şi le aranjăm pe frunzele de brusture de lângă cărare, punând pe fiecare o castană. Ar vrea să fie platouri cu mâncare, dar nu e sigur pentru cine. După ce terminăm, urcăm dealul, abandonând aranjamentul floral, pe jumătate cunună, pe jumătate prânz. Cordelia ne spune că trebuie să ne spălăm pe mâini temeinic, din cauza fructelor letale de măselariţă; trebuie să îndepărtăm sucul otrăvit. O singură picătură te transformă în zombie.

A doua zi, la întoarcerea de la şcoală, dejunul nostru de flori a dispărut. Probabil că l-au împrăştiat băieţii; e genul de lucru pe care îl distrug; sau, poate, bărbaţii vagabonzi. Dar Cordelia face ochii mari, coboară vocea, priveşte peste umăr.

— Morţii au trecut pe aici, zice ea. Cine altcineva?

Când sună clopoţelul, ne încolonăm în faţa uşii marcate *FETE*, două câte două, ţinându-ne de mână: Carol cu mine, Grace şi Cordelia în spatele nostru, fiindcă sunt în clasa superioară. Fratele meu e acolo, în dreptul uşii pentru *BĂIEŢI*. În timpul pauzei se face nevăzut pe locul de joacă cu zgură, unde săptămâna trecută, în timpul unui meci de fotbal, cineva i-a despicat buza cu un şut, de a trebuit să i se pună copci. Le-am văzut de aproape, nişte firişoare negre înconjurate de umflături purpurii. Le admir. Ştiu ce statut îţi conferă rănile.

Acum, că am trecut de la pantaloni înapoi la fustă, e musai să-mi amintesc mişcările. Nu mai poţi să şezi cu picioarele mult îndepărtate, să sari cât poţi de sus sau să te atârni cu capul în jos, fără să fii ridicolă. A trebuit să reînvăţ importanţa lenjeriei, care are o litanie a ei:

Vedem Anglia cu toţii
Iar ţie-ţi vedem chiloţii.

Sau:

Nici nu-mi pasă dacă-s rupt,
N-am nimic pe dedesubt.

Versurile le recită băieţii, strâmbându-se ca maimuţele.

Sunt nenumărate speculaţii despre lenjeria intimă, mai ales a profesorilor, de fapt exclusiv a profesoarelor. Rufăria bărbătească nu interesează pe nimeni. Oricum nu avem prea mulţi profesori de sex masculin, iar cei existenţi sunt în vârstă. Tineri nu avem, fiindcă s-au prăpădit în război. Corpul profesoral este precumpănitor format din femei trecute de o anumită vârstă, femei nemăritate. Cele căsătorite nu au serviciu – ştim asta de la mamele noastre. Ceva ciudat şi comic pluteşte în jurul femeilor mai ofilite, necăsătorite.

În pauză, Cordelia împarte desuuri: horbotă de culoarea lavandei pentru domnişoara Pigeon, care e grăsuţă şi greţos de dulce; cămăşuţe plisate pentru domnişoara Stuart, tivite cu dantelă, ca să se asorteze cu batistuţele ei; moartea-pasiunii din satin roşu pentru domnişoara Hatchett, sexagenara care poartă broşe cu granate. Nu credem că vreo piesă din desuurile astea există cu adevărat, dar gândul la ele ne provoacă o satisfacţie răutăcioasă.

Învăţătoarea mea se numeşte domnişoara Lumley. Se zice că în fiecare

dimineaţă, înainte de a suna clopoţelul, chiar şi primăvara târziu, când e cald, ea se duce în fundul clasei şi-şi scoate pantalonaşii, care se zvoneşte că ar fi din lână bleumarin groasă şi că ar mirosi a naftalină şi a alte lucruri, mai greu de definit. Afirmaţia asta nu e repetată ca o parte a speculaţiilor sau a inventării lenjeriei imaginare, ci ca un fapt de viaţă. Mai multe fete au declarat că au surprins-o pe domnişoara Lumley trăgând din nou izmenuţele pe ea când au fost consemnate în clasă după ore, iar altele susţin că le-au văzut atârnate în vestiar. Aureola pantalonaşilor închişi la culoare, misterioşi şi respingători, ai domnişoarei Lumley se ţine scai de ea, colorând aerul în care se mişcă. O face şi mai înfricoşătoare, deşi oricum e de spaimă.

Învăţătoarea de anul trecut a fost bună la suflet, dar atât de ştearsă că acum Cordelia nici n-o pomeneşte în jocul de-a desuurile. Avea faţa ca o chiflă albă şi pielea de culoarea ciulamalei şi ne dirija prin linguşiri. Domnişoara Lumley ne conduce prin teamă. Este scundă şi perfect dreptunghiulară, în aşa fel că lungul ei cardigan *gris-fer* cade drept de la umeri la şolduri, fără nici o îngustare la talie. Poartă, fără excepţie, cardiganul ăsta şi o serie de fuste de culoare închisă, care e imposibil să fie una şi aceeaşi. Are ochelari cu rame de oţel, dincolo de care nu i se disting bine ochii, pantofi negri cu tocuri cubaneze şi un zâmbet subţire, fără buze, parcă. Nu trimite elevii la directoare să fie bătuţi la palmă, ci îi plesneşte ea însăşi, în faţa clasei, ţinând mâna victimei întinsă cu palma în sus şi lăsând cureaua neagră de gumă să cadă cu lovituri repezi, scurte şi precise, iar faţa albă îi tremură în timp ce noi privim încruntate şi ochii ni se umplu, involuntar, de lacrimi. Unele fete scâncesc tare când ea face asta, deşi nu pe ele le bate, dar nu e înţelept să procedezi astfel: domnişoara Lumley detestă scâncitul, aşa că e posibil să strige: „Îţi dau eu motive de plâns!“. Învăţăm să şedem cu spinarea verticală, cu ochii aţintiţi înainte, cu chipurile inexpresive, ascultând cum plesneşte cauciucul carnea îndurerată.

Mai ales băieţii încasează lovituri de curea. Există părerea că ei au mai multă nevoie de asta. În plus, ei n-au astâmpăr, mai ales în timpul orelor de cusut. Ni se cere să coasem mănuşi de bucătărie pentru mamele noastre. Băieţii habar n-au cum să procedeze: împunsăturile lor sunt mari şi urâte şi se împung reciproc cu acele. Domnişoara Lumley umblă cu paşi mari pe interval, pocnindu-i cu o riglă peste degete.

Sala de clasă are tavanul înalt, e zugrăvită în galben-maroniu, cu table în faţă şi pe o latură, iar pe cealaltă latură, deasupra radiatoarelor, are ferestre înalte, cu multe ochiuri. Deasupra uşii care dă în vestiar, ca să simţi că cineva te ţintuieşte cu privirea din spate, stă o fotografie mare cu Regele şi Regina,

Regele cu pieptul acoperit de decoraţii, Regina într-o rochie de gală albă şi cu o diademă cu diamante pe cap. Băncile înalte de lemn, pentru câte doi elevi, cu tăblii înclinate şi cu găuri pentru călimări, sunt dispuse pe câteva rânduri. E la fel ca toate celelalte săli de la Queen Mary, dar pare mai întunecată, poate din cauză că e mai puţin împodobită. Fosta învăţătoare aducea dantelă de hârtie la şcoală, în multele ei tentative împăciuitoriste, iar geamurile clasei ei erau mereu năpădite de vegetaţie de hârtie. Dar, deşi domnişoara Lumley marchează şi ea anotimpurile în felul acesta, plantele pe care le creştem sub ochii ei scăpărători, încadraţi în rame de oţel, sunt mai mici şi mai chircite, aşa că niciodată nu ajung să umple spaţiile goale de perete şi de sticlă. De asemenea, dacă frunza ta căzătoare sau dovleacul tău nu sunt simetrice, domnişoara Lumley nu le expune. Are standardele ei.

Totul e mai britanic decât anul trecut. Învăţăm să desenăm Union Jack6, folosind rigla şi memorând diferitele cruci, a Sfântului Gheorghe al Angliei, Sfântului Patrick al Irlandei, Sfântului Andrei al Scoţiei, Sfântului David al Ţării Galilor. Drapelul nostru naţional e roşu, cu Union Jack într-un colţ, deşi Canada nu are un sfânt protector, învăţăm numele tuturor secţiunilor roz de pe harta lumii.

— Soarele nu apune niciodată în Imperiul Britanic, zice domnişoara Lumley, bătând cu vârful unui lung indicator de lemn în harta desfăşurată.

În ţări care nu fac parte din Imperiul Britanic, copiilor, mai ales băieţilor, li se taie limba. Înainte de Imperiul Britanic, nu existau linii ferate şi servicii poştale în India, iar Africa clocotea de războaie tribale, în care băştinaşii aproape goi se luptau cu suliţe. Indienii din Canada nu cunoşteau nici roata, nici telefonul şi mâncau inimile duşmanilor, în credinţa lor păgână că prin asta vor dobândi curaj. Imperiul Britanic a schimbat toate astea. A adus electricitatea.

În fiecare dimineaţă, după ce domnişoara Lumley suflă o notă subţire şi metalică din fluier, ne ridicăm în picioare ca să cântăm *God Save the King*. Cântăm şi:

Rule Britannia, Britannia rules the waves;
Britons never, never, never shall be slaves

Pentru că suntem britanici, nu vom fi niciodată sclavi. Dar nu suntem britanici pur-sânge, deoarece suntem şi canadieni. Asta nu-i chiar aşa de bine, deşi ţara noastră îşi are imnul ei:

In days of yore,from Britain’s shore,

Wolfe, the dauntless hero came
And planted firm Britain's flag
On Canada's fair domain.
Here may it wave, our boast, our pride
And join in love together
The thisle, shamrock, rose entwine
The Maple Leaf forever.[7]

Când intonăm imnul ăsta, domnişoarei Lumley îi tremură îngrijorător maxilarul. Numele lui Wolfe[8] sună ca o interjecţie cu care chemi un câine, dar el i-a bătut pe franţuji.

Acest lucru e uimitor, pentru că eu am văzut franţuji, e plin de ei sus în nord, prin urmare nu i-o fi bătut pe toţi. Cât despre frunzele de arţar, sunt partea cea mai grea de desenat pe drapelul nostru roşu. Nimeni nu reuşeşte să le contureze bine.

Domnişoara Lumley ne aduce tăieturi din ziare despre Familia Regală şi le ţintuieşte pe o tablă lăturalnică. Unele sunt vechi şi le înfăţişează pe Prinţesa Elizabeth şi pe Prinţesa Margaret Rose, în uniformele organizaţiei Girl Guide, ţinând cuvântări la radio şi în alte părţi în timpul Blitz-ului. Aşa trebuie să fim şi noi, ne dă de înţeles domnişoara Lumley: dârji, curajoşi, loiali, eroici.

Mai sunt şi alte poze din ziare, de copii costelivi în haine ponosite, fotografiaţi în faţa unor grămezi de moloz. Asta ca să ne amintim că în Europa există o mulţime de orfani de război înfometaţi şi, amintindu-ne de asta, să mâncăm şi ultima cojiţă de pâine sau de cartof sau ce mai avem în farfurie, fiindcă risipa e un păcat. Şi să nu ne tânguim. N-avem dreptul să ne plângem, fiindcă suntem, de fapt, copii norocoşi: casele copiilor englezi au fost bombardate, ale noastre, ba. Aducem haine vechi de acasă şi domnişoara Lumley face din ele baloturi împachetate în hârtie cafenie, pe care le expediază în Anglia. Eu nu pot aduce cine ştie ce, fiindcă mama rupe îmbrăcămintea veche în fâşii ca să facă mopuri de şters pe jos, dar izbutesc să salvez o pereche de pantaloni de catifea, cândva ai fratelui meu, apoi ai mei, acum prea mici, şi o cămaşă Viyella de-a tatei, care, spălată greşit, a intrat la apă. Mă furnică pielea când mă gândesc că altcineva, cineva din Anglia, umblă îmbrăcat cu hainele mele. Hainele sunt ca o parte din mine, chiar şi cele ce mi-au rămas mici.

Toate lucrurile astea – drapelele, melodiile cântate la fluier, Imperiul Britanic şi prinţesele, orfanii de război, chiar şi bătăile cu cureaua – se suprapun pe ameninţătorul negru-vineţiu al pantalonaşilor invizibili ai domnişoarei Lumley. Nu pot desena Union Jack sau cânta *God Save the King* fără să mă

gândesc la ei. Există ei cu adevărat, sau nu? O să fiu şi eu vreodată în clasă când şi-i pune, sau – inimaginabil – când şi-i scoate?

Nu mi-e frică de şerpi şi de viermi, dar mă tem de pantalonaşii ăia. Ştiu că va fi mai rău pentru mine dacă îi văd vreodată cu ochii mei. Sunt sacrosancţi, în acelaşi timp sfinţi şi cu desăvârşire ruşinoşi. Toate lucrurile rele legate de ei pot fi şi lucrurile rele legate de mine, pentru că, deşi domnişoara Lumley nu e ceea ce lumea defineşte drept fetiţă, nici băiat nu este. Când sună clopotul de alamă şi ne încolonăm în faţa uşii pe care scrie *FETE*, categoria căreia îi aparţinem, oricare ar fi, o cuprinde şi pe ea.

1. Literal, din „Doamna noastră a ajutorului veşnic“ în „Doamna noastră a iadului veşnic“.
2. Cataloagele magazinului universal Eaton’s din Toronto, fondat în 1869 (şi falimentar în 1999), la un moment dat cel mai mare din Canada, apoi lanţ de magazine universale.
3. Dans country american în care grupuri de câte patru perechi formează un pătrat.
4. Nume colectiv pentru provinciile canadiene Nova Scoţia, New Brunswick şi Prince Edward Island.
5. Show radiofonic, cu cea mai mare audienţă în Canada în anii 1940-1960, prezentat de faimosul muzician Don Messer (1909-1973) şi grupul său, „Islanders“.
6. Union Jack: porecla dată drapelului Marii Britanii.
7. *În zilele de-odinioară, de pe malul Britaniei*
   Venit-a Wolfe, neînfricat erou,
   Şi a-mplântat ferm drapelul britanic
   În frumosul ţinut al Canadei.
   Aici să fluture, splendoarea noastră, mândria noastră
   Şi să se unească în dragoste
   Scaietele, trifoiul, trandafirul să-mpletească
   Frunza de arţar pentru vecie.
8. James Wolfe (1727-1759), general britanic; i-a învins pe francezi în luptele pentru controlul asupra Canadei.

IV
LETALA MĂSELARIŢĂ

16

Merg pe Queen Street, pe lângă anticariatele cu comicsuri vechi, pe lângă vitrine pline de ouă de cristal, scoici şi multă îmbrăcăminte neagră, mohorâtă. Aş vrea să fiu la Vancouver, cu Ben, în faţa şemineului, să ne plimbăm privirile peste port, în timp ce melcii gigantici ne rod vegetaţia din grădina din spate. Nu mă gândeam la ei pe vremea când obişnuiam să-l vizitez pe Jon aici, în locuinţa de deasupra prăvăliei de articole de voiaj angro. După colţ era Maple Leaf Tavern, unde sorbeam, în semiobscuritate, bere de butoi, la două semafoare depărtare de şcoala de artă unde desenam nuduri de femei şi-mi tocam nervii. Ferestrele de la stradă vibrau din cauza tramvaielor. Mai sunt şi acum tramvaie.

— Nu vreau să mă duc, i-am spus lui Ben.

— Nu te obligă nimeni, a răspuns el. Contramandează. Hai cu mine în Mexic.

— Şi-au dat toată silinţa, am continuat eu. Auzi, ştii ce greu este să obţii o retrospectivă undeva, dacă eşti femeie?

— De ce-i atât de important? a vrut el să ştie. Vinzi oricum.

— Trebuie să merg, am zis. N-ar fi corect să nu merg.

Am fost educată să spun „vă rog“ şi „mulţumesc“.

— Okay, a zis el. Ştii tu ce faci.

M-a strâns în braţe. Măcar de-ar avea dreptate.

*

* *

Iată şi Sub-Versions, între magazinul de aprovizionat restaurante şi un

atelier de tatuaje. Cu timpul, astea două vor dispărea: când apare un loc ca Sub-Versions, vezi deja scrisul de pe perete.

Deschid uşa şi intru, cu senzaţia de scufundare pe care o am de fiecare dată când pătrund într-o galerie. Mi-o provoacă mocheta, liniştea, făţărnicia întregii ambianţe: galeriile seamănă prea mult cu bisericile, prea multă reverenţă, simţi că sigur undeva cineva stă în genunchi. De asemenea, nu-mi place că tablourile sfârşesc într-un astfel de loc, pe pereţii ăştia zugrăviţi în tonuri neutre, luminate de tuburi de neon, domesticite şi acceptabile. Ca şi cum cineva ar fi făcut rondul, dând pânzele cu spray ozonizant ca să ucidă mirosul. Mirosul sângelui de pe pereţi.

Galeria asta nu e total aseptică, mai sunt semne de nesupunere: se vede o ţeavă de la încălzire, un perete e înnegrit. Evit să privesc lucrările încă atârnate pe simeze, urăsc nuanţele de verde murdar şi de oranj putred neo-expresioniste, post-asta, post-aia. În zilele noastre, totul este „post“, ca şi cum noi toţi n-am fi decât o notă de subsol pentru ceva ce s-a întâmplat mai devreme, ceva suficient de real pentru a avea un nume.

Câteva tablouri de-ale mele au fost scoase din lăzi şi stau rezemate de pereţi. Au fost depistate, solicitate şi adunate de la proprietarii lor. Oricine ar fi proprietarii, eu nu mă număr printre ei; ghinionul meu, acum aş obţine un preţ mult mai bun. Numele proprietarilor vor fi scrise pe cartonaşe mici, albe, fixate lângă exponate împreună cu numele meu, de parcă simpla posesie ar fi comparabilă cu creaţia. După părerea lor, este.

Dacă mi-aş reteza o ureche, ar creşte valoarea lor de piaţă? O idee şi mai bună: să-mi vâr capul în cuptorul cu gaz, să-mi zbor creierii. Colecţionarilor bogaţi le place să cumpere, printre altele, şi un pic de surogat de nebunie.

Cu faţa spre exterior stă o lucrare pe care am executat-o acum douăzeci de ani: doamna Smeath, redată frumos în tempera, cu cocul ei cărunt plin de ace, faţa ca un cartof şi ochelarii, neavând pe ea decât şorţul înflorat cu baveta pe un singur sân. Culcată pe spate pe sofaua maro de catifea, se înalţă spre Paradis, care e plin de ficuşi, în timp ce o lună ca un milieu pluteşte pe boltă. *Ficus: Ascensiunea* e titlul picturii. Îngerii din jurul ei sunt abţibilduri de la Crăciunul anilor 1940, fetiţe în alb, cu părul pe moaţe. Cuvântul Paradis este scris în partea de sus a picturii cu un set de şabloane pentru şcolari. În momentul respectiv, mi se păruse o găselniţă deosebită.

Îmi amintesc că a trebuit să înghit ceva căcat din pricina capodoperei ăsteia. Dar nu din cauza literelor-şablon.

Nu zăbovesc prea mult în faţa acestei picturi, nici în faţa altora. Dacă aş face-o, aş începe să descopăr greşeli. Mi-ar veni să le atac cu un cuţit, să le dau

foc, să eliberez pereţii. S-o iau de la zero.

Din fundul sălii, se îndreaptă spre mine o femeie cu o coafură de porc spinos blond, un combinezon stacojiu de aviator şi cizme verzi. Îmi dau numaidecât seama că n-ar trebui să port echipamentul de jogging albastru-pulbere. Albastru-pulbere e semn de categoria pană. Ar trebui să fiu îmbrăcată în negru monahal, în negrul lui Dracula, ca toate pictoriţele adevărate. Să fiu dată cu un ruj ce imită sângele închegat, hrana vampirilor, şi nu cu Rose Perfection. Dar asta chiar că m-ar face să arăt ca Haggis McBaggis. La vârsta mea, tenul nu poate susţine roşul aprins, ca de jeleu; m-ar face albă ca ceara şi brăzdată de riduri.

Dar mă voi ţine tare cu echipamentul de jogging, pretextând că l-am îmbrăcat dinadins. Poate fi o formă de iconoclastie, de unde să ştie ei? Un costum de jogging albastru-pulbere nu emite pretenţii. Partea bună când eşti demodat este că nu eşti nici la modă, aşa că nu semeni cu modelul de anul trecut. Asta e şi scuza pe care o am pentru că pictez – sau a fost, multă vreme.

— Bună, zice femeia. Trebuie să fii Elaine. Nu prea arăţi ca în fotografie. (Ce-o fi însemnând asta, că arăt mai bine, ori mai rău?) Am vorbit de câteva ori la telefon. Numele meu e Charna.

Toronto nu avea înainte nume ca Charna. Îmi striveşte mâna – femeia are pe degete vreo zece inele grele de argint, înşirate ca pentru a forma o armă de luptă.

— Tocmai ne întrebam în ce ordine.

Mai sunt încă două femei; ambele arată mai artistic decât mine. Au cercei şi coafuri de artă abstractă. Mă simt ponosită.

Au sendvişuri *gourmet*, cu varză de Bruxelles şi avocado, cafea cu lapte fiert, şi mâncăm şi bem în timp ce discutăm aranjarea tablourilor. Le spun că sunt pentru o abordare cronologică, dar Charna are alte idei, vrea ca exponatele să se armonizeze ca tonalitate, să rezoneze şi să emită enunţuri, pentru a-şi amplifica unul altuia impactul. Devin tot mai nervoasă: bavardajul ăsta mă face să tremur de iritare. Investesc energie în tăceri, reprimându-mi impulsul de a declara că mă doare capul şi că vreau acasă. Trebuie să le fiu recunoscătoare, femeile sunt de partea mea, au planificat toată chestia asta pentru mine, mă onorează, le place ceea ce fac eu. Totuşi, mă simt în minoritate, de parcă ele ar fi dintr-o specie căreia nu-i aparţin.

Jon se întoarce mâine de la Los Angeles şi de la crima lui cu drujba. Abia aştept. O s-o evităm pe soţia sa şi o să prânzim în oraş, simţindu-ne amândoi ilegali. De fapt, nu e decât ceva cât se poate de civilizat să iei prânzul cu fostul tău soţ într-o atmosferă de camaraderie; o *coda* potrivită, după oalele sparte şi

isteria generală. Ne cunoaştem de când lumea; la vârsta mea, la vârsta noastră, importanţa acestui fapt creşte. Şi, de unde mă aflu acum, întâlnirea cu el îmi pare o izbăvire.

Mai intră o persoană, tot femeie.

— Andreea! zice Charna, înaintând cu paşi mari spre ea. Ai întârziat! (O sărută pe Andreea pe obraz şi vine cu ea spre mine, ţinând-o de braţ.) Andreea vrea să scrie despre tine, mă anunţă. Cu ocazia vernisajului.

— Nu mi s-a spus, reacţionez eu, luată pe nepregătite.

— E o chestiune de ultima oră, explică Charna. Ce noroc pe noi! Pe voi două vă pun în camera din spate, bine? Vă aduc şi nişte cafea. Să te tragă de limbă, cum se spune, adaugă ea, adresându-mi un zâmbet sec.

Mă las împinsă pe coridor; încă mai pot fi manevrată de femei de genul Charnei.

— Te credeam altfel, îmi spune Andreea, după ce ne-am instalat.

— Cum altfel?

— Mai mare.

Îi zâmbesc:

— Dar sunt mai mare.

Andreea îmi examinează costumul de jogging albastru-pulbere. Ea poartă negru, un negru aprobat, lucios, nu o rămăşiţă din anii şaizeci, cum ar fi fost negrul meu. Are părul roşu, culoare ieşită dintr-un spray, pentru care nu se scuză, tăiat într-un fel de cipilică de forma unei ghinde. E inhibant de tânără: parcă n-ar fi trecut de adolescenţă, deşi trebuie să aibă peste douăzeci de ani. Probabil că mă crede o vechitură extravagantă de vârstă mijlocie, ceva cam ca profesoara ei din liceu. Probabil că vrea să mă dea gata. Probabil că va reuşi.

Stăm faţă în faţă la biroul Charnei, iar Andreea îşi aşază alături aparatul de fotografiat şi meştereşte la reportofon. Andreea scrie la un ziar.

— E pentru secţiunea „Femeile şi viaţa“, zice ea.

Ştiu ce înseamnă asta. Pe vremuri se numea „Pagina doamnelor“. E ciudat că i se spune acum „Femeile şi viaţa“, de parcă numai femeile ar trăi şi toate celelalte secţiuni, de pildă „Sport“, ar fi pentru morţi.

— „Femeile şi viaţa“, eh? zic. Sunt mama a doi copii. Coc prăjituri.

E adevărul adevărat. Andreea îmi aruncă o privire urâtă şi-şi deschide aparatul.

— Cum te descurci cu celebritatea? mă întreabă.

— Halal celebritate, spun eu. Celebritate este decolteul lui Elizabeth Taylor.

Ce fac eu e doar o bubuliţă pentru media.

Surâde auzind asta.

— Bine, poate vrei să ne spui ceva despre artiştii din generaţia ta – despre artistele din generaţia ta – şi despre aspiraţiile şi ţelurile lor?

— Te referi la pictoriţe, zic. Despre ce generaţie vorbim?

— Anii şaptezeci, presupun. A fost deceniul când femeile… când voi aţi început să vă bucuraţi de atenţie.

— Nu aparţin generaţiei şaptezeciste, zic eu.

Ea zâmbeşte.

— Bun, dar atunci căreia?

— Anii patruzeci.

— Patruzeci!? (Pentru ea, asta e arheologie.) Dar nu puteai fi…

— Atunci m-am făcut mare, o lămuresc.

— Aha, zice. Vrei să spui că au fost anii tăi de *formare*. Poţi vorbi despre modalităţile de atunci şi cum se reflectă în opera ta?

— Culorile, zic. Multe culori folosite de mine sunt culori din anii patruzeci. (Mă mai îmbunez. Cel puţin nu spune mereu *ştii*… şi *cum s-ar spune*.) Războiul. Sunt oameni care ţin minte războiul şi oameni care nu şi-l amintesc. E o linie de demarcaţie, o diferenţă.

— Te referi la războiul din Vietnam? întreabă.

— Nu, îi răspund, rece. La al Doilea Război Mondial.

Pare oarecum speriată, ca şi cum tocmai aş fi înviat din morţi, dar nu pe de-a-ntregul. Nu şi-a dat seama că sunt *atât* de bătrână.

— Deci, zice. Care e diferenţa?

— Ne putem concentra timp mai îndelungat. Mâncăm tot ce ni se pune în farfurie. Economisim sfoara. Ne descurcăm cu puţin.

Pare descumpănită. Asta-i tot ce am de spus despre anii patruzeci. Încep să transpir. Mă simt ca la dentist, cu gura deschisă grotesc în timp ce un străin cu o luminiţă şi o oglinjoară se uită pe gâtlejul meu în jos la ceva ce eu nu văd.

Simplu şi elegant, se îndepărtează de război, întorcându-se la femei, unde voise de la bun început să se afle. E mai greu pentru femei, am fost eu discriminată, subapreciată? Ce înseamnă să ai copii? Dau răspunsuri neîncurajatoare: toţi pictorii se cred subapreciaţi. Poţi să o faci când sunt copiii la şcoală. Am un soţ grozav, care mă ajută în fel şi chip, inclusiv din punct de vedere financiar. Nu specific care soţ.

— Deci nu crezi că-i înjositor, într-un fel, să fii proptită de un bărbat? întreabă ea.

— Femeile îi proptesc tot timpul pe bărbaţi. Ce-i rău cu proptelele de sens

opus?

Ceea ce am eu de spus nu e tocmai ce-ar vrea ea să audă. Ar prefera poveşti despre nelegiuirile bărbaţilor, deşi e improbabil că le-ar putea spune cu referire la ea însăşi – e prea necoaptă. Totuşi, femeile de vârsta mea ar trebui să deţină poveşti despre mârşăvii: cel puţin insulte, cel puţin umiliri. Profesori de artă care te pişcă de popou, care-ţi spun *păpuşico* şi te întreabă de ce nu există mari pictoriţe, chestii din astea. I-ar plăcea să fiu vituperantă şi excentrică.

— Ai avut şi mentori feminini? mă întreabă.

— Feminini, ce?

— Păi, instructoare, sau pictoriţe pe care să le admiri.

— Atunci n-ar trebui să le spui „mentoriţe“? îi dau, cu răutate, replica. Nu, pe mine m-a învăţat un bărbat.

— Cine anume? vrea ea să ştie.

— Josef Hrbik. A fost bun cu mine, mă grăbesc să adaug. (El i-ar satisface aşteptările, dar nu va auzi nimic de la mine.) M-a învăţat să desenez femei goale.

Asta o zgâlţâie puţin.

— Dar ce părere ai despre, ştii, feminism? Multă lume te consideră un artist feminist.

— Chiar aşa, ce părere am. Urăsc liniile trasate de partid, urăsc ghetourile. Oricum, eu sunt prea bătrână ca să-l fi inventat, iar tu eşti prea tânără ca să-l înţelegi, deci la ce bun să discutăm despre asta?

— Prin urmare, pentru tine nu e o clasificare relevantă?

— Îmi place că lucrările mele sunt apreciate de femei. De ce să nu-mi placă?

— Dar bărbaţilor le plac picturile tale? întreabă ea, viclean.

S-a documentat despre opera mea de până acum, a văzut câteva tablouri cu vrăjitoare şi demoni feminini.

— Căror bărbaţi? o întreb. Nu tuturor le place ce lucrez. Dar nu pentru că sunt femeie. Dacă nu le plac tablourile unui bărbat, motivul nu e că sunt ale unui bărbat. Pur şi simplu nu le plac tablourile.

Mă aflu pe un teren instabil şi asta mă enervează. Vocea mi-e calmă, dar cafeaua fierbe înăuntrul meu.

Se încruntă şi meştereşte la reportofon.

— Atunci de ce pictezi atâtea femei?

— Dar ce să pictez, bărbaţi? mă apăr eu. Sunt pictor. Pictorii pictează femei. Rubens a pictat femei, Renoir a pictat femei, Picasso a pictat femei. Toată lumea pictează femei. E ceva rău în a picta femei?

— Dar nu ca tine, zice ea.

— Adică, cum? mă revolt. Şi de ce, mă rog, ar trebui să fie femeile mele ca ale altora?

Mă surprind că mă trag de degete şi mă înfrânez. Încă un minut şi dinţii or să înceapă să-mi clănţăne precum ai şoarecilor încolţiţi. Vocea ei e din ce în ce mai îndepărtată, abia o mai aud. Dar o văd foarte clar: dungile de pe gâtul puloverului, perişorii fini de pe obraz, luciul unui nasture. Ceea ce aud sunt cuvintele pe care nu le spune: *îmbrăcămintea ta e idioată. Arta ta e de rahat. Îndreaptă-ţi spinarea şi să nu îndrăzneşti să răspunzi.*

— De ce pictezi? mă întreabă şi iarăşi o aud cu claritatea de la început.

Aud că e exasperată de mine şi de refuzurile mele.

— De ce face toată lumea câte ceva? o întreb la rândul meu.

17

Lumina scade mai devreme; venind acasă de la şcoală, trecem prin fumul moviliţelor de frunze arse. Plouă şi suntem nevoite să ne jucăm în casă. Şedem pe podeaua camerei lui Grace, cuminţi din pricina inimii bolnave a doamnei Smeath, decupăm făcăleţe şi tigăi şi le lipim în jurul doamnelor de hârtie.

Dar Cordelia pune repede capăt acestui joc. Ştie, se pare, de ce sunt atât de multe cataloage Eaton acasă la Grace. Motivul e că familia Smeath – toţi membrii ei – îşi procură îmbrăcămintea pe această cale: comandând-o din catalogul Eaton. Acolo, în secţiunea Haine pentru Fete, găseşti rochiile ecosez, fustele cu bretele, paltoanele purtate de Grace şi de surorile ei, din lână trainică şi aspră, cu glugă, în trei culori: verde-gălbui, albastru-purpuriu, maro. Cordelia izbuteşte să ne dea de înţeles că, în ce-o priveşte, n-ar purta, Doamne fereşte, o haină comandată din catalogul Eaton. Totuşi, nu ne-o spune pe şleau. Ca şi celelalte, vrea şi ea să rămână în graţiile lui Grace.

Sare peste secţiunea de menaj, întorcând repede foile. Se opreşte la brasiere, la corsetele elaborat dantelate şi cu multe noduri – veşminte fundamentale, sunt numite aici – şi le desenează mustăţi manechinelor, a căror carnaţie pare acoperită cu un strat de ghips bej. Fin, cu creionul, le trasează fire de păr la subsuori şi pe piept, între sâni. Citeşte cu voce tare descrierile, pufnind din cauza râsului înăbuşit:

— „Tivit delicios cu dantelă subţire, cu suport suplimentar pentru siluetele

mature“. Vrea să zică sâni mari! Uitaţi-vă aici! Mărimea *cupelor*! Ca ceştile de ceai!

Sânii o fascinează pe Cordelia şi o umplu de dispreţ. Ambele ei surori mai mari au deja sâni. Perdie şi Mirrie stau închise în camera lor cu paturi gemene şi volănaşe din muselină tărcată, pilindu-şi unghiile, râzând încet, sau încălzesc ceară brună în crăticioare în bucătărie şi se duc sus să şi-o aplice pe picioare. Se privesc în oglinjoarele lor şi se strâmbă: „Arăt ca Haggis McBaggis! E un blestem!“. Coşurile lor de gunoi miros a flori putrede.

O informează pe Cordelia că e prea tânără ca să înţeleagă unele lucruri, dar după aia tot îi vorbesc despre lucrurile respective. Cu vocea joasă, cu ochii mari deschişi, Cordelia ne pasează şi nouă adevărul: blestemul e când începe să-ţi curgă sânge dintre picioare. Noi n-o credem. Ea scoate dovada: un tampon sanitar, şterpelit din coşul de gunoi al lui Perdie. Pe el se vede o crustă maronie, ca nişte sos de friptură uscat.

— Ăsta nu-i sânge! spune Grace, dispreţuitor, şi are dreptate: nu arată defel ca atunci când te tai la deget.

Cordelia se supără. Dar nu poate dovedi nimic.

Până acum, nu m-am prea gândit la corpurile femeilor mature. Acum, însă, aceste trupuri mi se revelează în lumina lor adevărată, tulburătoare: străine şi bizare, păroase, moi, monstruoase. Ne aţinem dincoace de uşa camerei în care Perdie şi Mirrie îşi smulg fâşiile de ceară de pe picioare, ţipând de durere, trudindu-ne să zărim ceva prin gaura cheii, chicotind: ne ruşinăm pentru ele, deşi nu ştim de ce. Surorile ştiu că râdem de ele şi vin la uşă să ne alunge:

— Cordelia, de ce nu te cari de aici, cu prietenele tale cu tot?

Ne privesc cu un zâmbet răutăcios, ca şi cum ar şti foarte bine ce ne rezervă viitorul.

— Mai aveţi puţină răbdare şi o să vedeţi, ne zic.

Chestia asta ne bagă în sperieţi. Ceea ce li s-a întâmplat lor – umflându-le, înmuindu-le carnea, obligându-le să umble încet în loc să alerge, ca şi cum ar fi strunite printr-o lesă invizibilă – orice o fi, are să ni se întâmple şi nouă. Ne uităm pe furiş la sânii femeilor de pe stradă, la ai profesoarelor, dar nu şi la ai mamelor noastre – ei sunt prea apropiaţi ca să ne cadă bine. Ne examinăm picioarele şi axilele în căutarea firelor de păr, piepturile, în căutarea umflăturilor. Nu se vede nimic – deocamdată suntem în siguranţă.

Cordelia se duce la paginile de la sfârşitul catalogului, unde fotografii gri şi negre înfăţişează cârje, bandaje herniare şi alte articole de protetică.

— Pompe pentru sâni, zice. Le vedeţi? Ca să-ţi pompezi sânii şi să-i măreşti, ca la pompa de bicicletă.

Nu ştim ce să credem.

Nu ne putem întreba mamele. E cu neputinţă să ni le imaginăm fără haine, să ne gândim că au şi ele trupuri, sub rochii. Sunt multe lucruri despre care nu vorbesc cu noi. Între noi şi ele este un golf, o prăpastie care se lărgeşte şi adânceşte văzând cu ochii. Plină de nevorbire. Ele învelesc gunoiul în mai multe straturi de hârtie de ziar şi-l leagă cu sfoară, dar tot picură pe podeaua proaspăt ceruită. Pe sârmele de rufe sunt înşiraţi chiloţi, cămăşi de noapte, şosete, o expoziţie de intimitate murdară pe care au spălat-o şi clătit-o, cufundându-şi mâinile în zoaiele gri. Ştiu totul despre periile de toaletă, scaunele de closet, microbi. Lumea e jegoasă, oricât ai curăţi-o, şi intuim că micuţele noastre întrebări jenante n-ar fi bine primite. Deci, în loc de a vorbi cu mamele, o lungă şoaptă înfiorată trece de la una la alta, de la copil la copil, acumulând oroare.

Cordelia ne anunţă că bărbaţii au morcovi între picioare. Nu sunt morcovi adevăraţi, ci ceva mult mai rău. Ceva acoperit cu păr. Pe la capăt ies seminţe care ajung în pântecele femeilor şi se transformă în bebeluşi, fie că ţi-i doreşti sau nu. Unii bărbaţi şi-au străpuns morcovii şi le-au pus inele, ca nişte cercei.

Cordelia nu e sigură cum ies seminţele şi cum arată. Zice că sunt invizibile, dar eu nu cred. Dacă sunt seminţe, trebuie să arate ca seminţele pentru hrănit păsări sau ca seminţele de morcov, lungi şi fine. De asemenea, nu ştie cum intră morcovul ca să planteze seminţele. Buricul ar fi locul cel mai indicat, dar ar trebui să existe o tăietură, o ruptură. Toată povestea stă sub semnul întrebării, iar ideea că şi noi am fi putut fi produse în felul ăsta e revoltătoare. Mă gândesc la paturi, unde se presupune că se întâmplă lucrurile astea: paturile gemene de la Carol, întotdeauna frumos aranjate, patul elegant cu baldachin de la Cordelia, patul negru de mahon de la Grace, foarte respectabil cu cuvertura lui croşetată şi cu straturile de pături de lână. Astfel de paturi sunt prin ele însele o negare, o repudiere. Mă gândesc la vorbele sarcastice ale mamei lui Carol, la doamna Smeath, cu coroana ei din cozi de păr cărunt, înţepate cu ace. Ele şi-ar ţuguia buzele şi şi-ar îndrepta spatele, cu demnitate. N-ar permite aşa ceva.

— Pe copii îi face Dumnezeu, decretează Grace, cu tonul acela decisiv al ei care înseamnă că nu mai avem ce discuta.

Afişează zâmbetul ei strâns şi dispreţuitor şi ne liniştim. Mai bine Dumnezeu decât noi.

Dar rămânem cu îndoieli. Eu, bunăoară, ştiu o mulţime de lucruri. Ştiu că „morcov“ nu e cuvântul exact. Am văzut bondari şi cărăbuşi zburând lipiţi câte doi, unul pe spatele celuilalt. Ştiu că aşa ceva se numeşte „împreunare“. Ştiu despre ovipozitoare, cu care insectele depun ouă pe frunze, pe omizi, pe

suprafaţa apei; sunt chiar acolo pe pagină, clar etichetate, pe planşele cu insecte corectate de tata acasă. Ştiu de matca furnicilor şi de călugăriţa care-şi devorează masculul. Nimic nu mă ajută prea mult. Mi-i închipui pe domnul şi pe doamna Smeath, goi puşcă, cu domnul Smeath fixat pe spatele doamnei Smeath. O astfel de imagine, chiar dacă eliminăm zborul, nu foloseşte la nimic.

Aş putea să-l întreb pe fratele meu. Dar, deşi am examinat împreună la microscop cruste de sânge şi murdăria dintre degete, deşi nu ne sperie ochii de bou conservaţi sau peştii eviscераţi sau tot ce se poate găsi sub buştenii morţi, a-i pune o astfel de întrebare ar fi nedelicat, poate chiar jignitor. Mă gândesc la cuvântul JUPITER scrijelit în nisip, în caligrafia lui angulară, cu degetul ăla suplimentar, îndemânatic. În versiunea Cordeliei, va sfârşi acoperit de păr. Mai mult ca sigur că fratele meu habar nu are.

Cordelia zice că băieţii îţi vâră limba în gură când te sărută. Nu băieţii pe care-i cunoaştem, ci ăia mai mari. Spune asta în acelaşi fel în care fratele meu rosteşte „bale de melc“ sau „muci“ când îl aude Carol, iar Carol întotdeauna reacţionează la fel, cu aceeaşi strâmbătură din nas, aceeaşi înfiorare. Cordelia, spune Grace, e dezgustătoare.

Mă gândesc la scuipăturile pe care le văd, uneori, pe trotuar, în oraş, sau la limbile de vacă de la măcelărie. De ce le-o fi plăcând să facă aşa ceva, să-şi introducă limba în gura altcuiva? Doar ca să fie respingători, desigur. Doar ca să vadă cum reacţionezi tu.

18

Urc scările de la pivniţă, acoperite cu covoraşe de cauciuc. Doamna Smeath stă la chiuveta din bucătărie, cu şorţul ei cu bavetă. Şi-a terminat moţăitul de după-amiază şi acum e în poziţie verticală, pregăteşte cina. Curăţă cartofi; adeseori cojeşte lucruri; coaja curge dintre mâinile ei puternice, noduroase, într-o lungă spirală palidă. Cuţitul de care se foloseşte are lama uzată, atât de subţire că pare doar o aşchie în formă de semilună. Bucătăria e aburită, miroase a măduvă şi a oase fierte.

Doamna Smeath se întoarce şi mă priveşte, cu un cartof curăţat în mâna stângă şi cuţitul în dreapta. Îmi zâmbeşte.

— Grace zice că familia ta nu merge la biserică, zice ea. Poate ţi-ar face plăcere să vii cu noi. La biserica noastră.

— Da, zice Grace, care a urcat şi ea scările în spatele meu.

Ideea e tentantă. Aş avea-o pe Grace numai pentru mine duminica dimineaţa, fără Carol sau Cordelia. Grace continuă să fie cea râvnită, cea dorită de toată lumea.

Când le împărtăşesc părinţilor planul, ei se neliniştesc.

— Eşti sigură că vrei să mergi? mă întreabă mama. În tinereţea ei, mi se confesează, a fost silită să se ducă la biserică, de-i plăcea sau nu. Tatăl ei era foarte sever. Nu avea voie să fluiere duminica. Eşti absolut sigură?

Tata zice că nu crede în spălarea creierului copiilor. După ce-ai crescut suficient de mare, poţi să hotărăşti singură ce atitudine să ai faţă de religie, care, după el, e vinovată de nenumărate războaie şi masacre, precum şi de bigotism şi intoleranţă.

— Orice persoană bine educată trebuie să cunoască Biblia, decretează el. Dar ea n-are decât opt ani.

— Aproape nouă, precizez eu.

— Bine, spune tata. Nu crede tot ce auzi.

Duminică mă îmbrac cu hainele alese de mine şi de mama, o rochie ecosez de lână, albastru-închis cu verde, ciorapi albi cu dungi reliefate, agăţaţi cu jartiere de corsetul ţeapăn de bumbac alb. Am mai multe rochii decât odinioară, dar nu merg cu mama la cumpărături ca s-o ajut să mi le aleagă, cum procedează Carol. Mama detestă cumpărăturile şi nici nu coase. Rochiile mele de fetiţă sunt deja purtate, donate de o prietenă îndepărtată de-a mamei, care are o odraslă mai plinuţă. Nici una nu-mi vine la fix: tivurile atârnă prea jos, sau mânecile îmi stau adunate sub braţe. Eu cred că asta e regula, la rochii. Totuşi, ciorapii albi sunt noi şi mă mănâncă mai rău decât cei cafenii pe care îi pun la şcoală.

Scot bila ochi-de-pisică albastră din poşetuţa roşie de plastic şi o las în sertarul pupitrului, punând în locul ei moneda de cinci cenţi primită de la mama pentru cutia milei. Merg spre casa lui Grace, pe străzile pline de făgaşe, numai în pantofi: încă n-a sosit vremea ghetelor. Grace îmi deschide uşa când sun. E sigur că mă aştepta. Poartă şi ea o rochie şi ciorapi albi şi fundiţe bleumarin la capetele codiţelor. Mă examinează cu luare-aminte.

— Nu are pălărie, anunţă.

Stând în hol, doamna Smeath mă măsoară de parcă aş fi un orfan abandonat la uşa ei. O trimite pe Grace sus, să caute încă o pălărie, şi Grace se întoarce cu una veche, de catifea albastru-închis şi cu elastic de prins sub bărbie. Îmi e mică, dar doamna Smeath spune că deocamdată e bună.

— Nu intrăm în biserica noastră fără ceva pe cap, îmi explică.

Apasă pe cuvântul „noastră“ ca şi cum ar exista şi alte biserici, inferioare, în care se intră cu capul gol.

Doamna Smeath are o soră, care vine cu noi la biserică. Se numeşte Mătuşa Mildred. E mai în vârstă şi a fost în China, ca misionară. Are aceleaşi mâini roşii şi noduroase, aceiaşi ochelari cu rame metalice, acelaşi coc de cozi ca doamna Smeath, numai că părul ei e cu totul cărunt, iar perişorii de pe faţă sunt şi ei albi şi mai numeroşi. Ambele poartă pălării care arată ca nişte pachete de fetru neglijent alcătuite, cu mai multe colţuri ce împung aerul. Am văzut pălării ca astea în cataloagele Eaton de acum câţiva ani, purtate de modele cu păr negru, lucios, pieptănat pe spate, pomeţi reliefaţi şi guri sclipitoare, roşu-închis. Purtate de doamna Smeath şi de sora ei, nu creează aceeaşi impresie.

După ce toate femeile Smeath şi-au pus paltoanele şi pălăriile, ne urcăm în maşina lor: doamna Smeath şi Mătuşa Mildred în faţă, eu, Grace şi cele două surori mai mici în spate. Deşi continui s-o ador pe Grace, nu e vorba de o adoraţie carnală şi, stând strivită pe bancheta din spate, atât de aproape de ea, mă simt ruşinată. Chiar în faţa mea e domnul Smeath, la volan. E scund, chel şi scump la vedere. La fel ca tatăl lui Carol şi al Cordeliei: în viaţa diurnă a caselor, taţii sunt aproape invizibili.

Maşina înaintează pe străzile pustii duminica, urmând şinele de tramvai înspre vest. Aerul dinăuntru se umple de expiraţia celor din familia Smeath, un miros stătut, ca de salivă uscată. Biserica, spaţioasă, e clădită din cărămidă; pe acoperiş, în loc de cruce, are ceva ce seamănă cu o ceapă rotitoare. Întreb ce-i cu ceapa asta, care nu ştiu dacă nu are o semnificaţie religioasă, dar Grace îmi răspunde că-i doar ventilatorul.

Domnul Smeath parchează automobilul, ne dăm jos şi intrăm în biserică. Şedem în acelaşi rând, pe o bancă de lemn întunecat şi lucios, despre care Grace zice că se numeşte strană. E pentru prima oară că mă aflu într-o biserică. Are tavanul înalt, cu lumini de forma zorelelor atârnând pe lanţuri şi în faţă o cruce simplă de aur şi o vază cu flori albe. În spatele crucii, trei vitralii. Cel mai mare, mijlociul, înfăţişează un Iisus alb, cu braţele depărtate şi o pasăre albă deasupra capului. Dedesubt scrie cu litere groase, negre, ca cele din Biblie, cu puncte între cuvinte: ÎMPĂRĂŢIA•CERURILOR•ESTE•ÎN•VOI. Vitraliul din stânga îl arată pe Iisus aşezat, dintr-o parte, în roşu trandafiriu, cu câte un copil pe fiecare genunchi. Scrie: FIŢI • BUNI • CU • COPIII • MICI. Ambii Iisuşi au nimburi. Pe celălalt vitraliu este o femeie în albastru, fără aureolă, cu faţa parţial ascunsă sub o năframă albă. Duce un coş şi întinde o mână în jos. La picioarele ei şade un bărbat cu capul înfăşurat în ceva ce seamănă cu un bandaj. Scrie: CEA • MAI • NOBILĂ • DINTRE • ACESTEA • ESTE • CARITATEA.

Toate trei ferestrele au borduri din vrejuri de viţă, ciorchini de struguri şi felurite fructe. Lumina venită din spate le luminează. Nu-mi pot dezlipi ochii de ele.

Izbucneşte muzica de orgă, toţi se ridică, iar eu sunt derutată. Trag cu coada ochiului la ce face Grace şi mă ridic odată cu ea, mă aşez odată cu ea. Când se cântă, ţine cărticica de imnuri deschisă şi-mi arată cu degetul, dar eu nu cunosc nici o melodie. După o vreme, trebuie să plecăm la Şcoala de Duminică şi ieşim în şir indian, cu alţi copii, ca să coborâm în subsolul bisericii.

La intrarea în încăperea unde se ţine Şcoala de Duminică este o tablă mare, pe care cineva a scris cu cretă colorată: *KILLROY A FOST AICI*. Alături e un desen înfăţişând ochii şi nasul unui om care priveşte peste un gard.

La Şcoala de Duminică sunt clase ca la orice şcoală. Profesoarele sunt totuşi mai tinere; a noastră e o adolescentă mai mare, cu o pălăriuţă albastru-deschis, cu voal. Suntem numai fete. Profesoara ne citeşte o poveste din Biblie, despre Iosif şi haina lui pestriţă. Pe urmă ascultă cum fetele declamă poeziile pe care le-au avut de învăţat pe dinafară. Eu stau pe scaunul meu şi-mi bălăbănesc picioarele. N-am memorat nimic. Profesoara îmi zâmbeşte şi-mi spune că speră să mă vadă în fiecare săptămână.

După asta, toate clasele se adună într-o sală mare, cu rânduri de bănci de lemn cenuşii, ca laviţele pe care ne luăm gustarea de prânz la şcoală. Ne aşezăm pe bănci, se stinge lumina şi pe peretele gol din capătul îndepărtat al sălii se proiectează diapozitive colorate. Nu fotografii, ci reproduceri după picturi. Par de modă veche. Primul diapozitiv înfăţişează un cavaler care călăreşte prin pădure, privind în sus, spre un snop de lumină strecurat prin frunziş. Cavalerul are pielea albă ca laptele şi ochi mari de fecioară, apasă cu mâna locul unde trebuie că i se află inima, sub armura care arată ca bara de protecţie de la un automobil. Sub faţa lui mare şi luminoasă văd comutatoarele electrice şi partea de sus a lambriurilor, precum şi colţul unei pianine, proiectat în afară.

În următorul diapozitiv figurează acelaşi cavaler, dar la scară ceva mai redusă, iar dedesubt sunt câteva versuri pe care le intonăm, acompaniaţi de notele grave scoase de corzile pianinei nevăzute:

Voi fi sincer, fiindcă lumea are încredere în mine,
Voi fi pur, fiindcă unora le pasă,
Voi fi puternic, fiindcă am mult de suferit,
Voi fi curajos, fiindcă sunt multe de cucerit.

Alături de mine, în întuneric, aud vocea lui Grace, urcând tot mai sus,

subţire şi tremurătoare ca a unei păsărici. Cunoaşte toate cuvintele; cunoştea toate cuvintele din pasajul din Biblie pe care a trebuit să-l memoreze. Când ne aplecăm capetele ca să ne rugăm, mă simt inundată de bunătate, mă simt inclusă, acceptată. Dumnezeu mă iubeşte, oricine ar fi.

După Şcoala de Duminică, ne întoarcem la biserica propriu-zisă pentru ultima parte a serviciului divin şi-mi pun moneda în talgerul pentru colectă. Urmează ceva numit Doxologie. Pe urmă ieşim din biserică şi ne înghesuim în spatele maşinii Smeath, iar Grace întreabă, precaut:

— Tati, putem merge să vedem trenurile?

Fetiţele strigă şi ele, cu entuziasm:

— Da, da!

— Aţi fost cuminţi? întreabă domnul Smeath, iar fetiţele strigă din nou:

— Da, da!

Doamna Smeath scoate un sunet nedefinit.

— Atunci, fie, le spune domnul Smeath fetiţelor.

Şofează spre sud, pe străzile pustii, pe lângă şinele de tramvai, depăşind un unic tramvai, ca o insulă plutitoare, până când, în sfârşit, vedem în depărtare lacul plat şi gri, iar sub noi, dincolo de marginea unui soi de platou stâncos, un câmp plat şi gri brăzdat de şine de cale ferată. Pe câmpul ăsta acoperit de metal se târăsc încolo şi încoace câteva trenuri. Fiindcă e duminică şi fiindcă, evident, acesta este pentru familia Smeath un eveniment ce are loc regulat duminica după slujbă, îmi vine ideea că şinele de tren şi letargicele garnituri grele au o legătură cu Dumnezeu. Îmi dau bine seama, totodată, că persoana care doreşte cel mai mult să vadă trenurile nu e Grace, nici micuţele ei surori, ci însuşi domnul Smeath.

Stăm în maşina parcată şi urmărim trenurile până când doamna Smeath spune că se duce de râpă prânzul duminical. Aşa că pornim spre casa lui Grace.

Sunt invitată la prânzul de duminică. E pentru prima dată că iau masa acasă la Grace. Mai întâi, Grace mă ia cu ea sus, să ne spălăm pe mâini, şi învăţ ceva nou despre casa ei: ai dreptul la doar patru pătrăţele de hârtie igienică. Săpunul din baie e negru şi aspru. Grace zice că-i săpun de gudron.

La masă se serveşte jambon la cuptor cu fasole şi cartofi copţi şi piure de dovlecei. Domnul Smeath tranşează jambonul, doamna Smeath adaugă garniturile, farfuriile sunt trecute din mână în mână. Surioarele lui Grace mă privesc prin ochelari când încep să mănânc.

— Spunem rugăciunea harului în casa asta, zice Mătuşa Mildred, zâmbind ferm, iar eu nu înţeleg despre ce vorbeşte.

Mă uit la Grace – de ce vor să-i rostească numele? Dar îşi apleacă toţi

capetele, îşi împreunează mâinile şi Grace zice:

— Pentru ceea ce urmează să primim, să dea Domnul Dumnezeu să fim cu adevărat recunoscători. Amin.

Domnul Smeath adaugă:

— Hrană bună, băutură bună, Dumnezeule bun, hai să mâncăm! şi-mi face cu ochiul.

Doamna Smeath protestează: „Lloyd!“, iar domnul Smeath emite un râs scurt, conspirativ.

După masă, Grace şi cu mine stăm în living, pe canapeaua de catifea, cea pe care doamna Smeath îşi face siesta. Până acum n-am mai şezut pe ea şi am sentimentul că şed pe ceva rezervat, un tron sau un sicriu. Citim revista de la Şcoala de Duminică, în care este o poveste despre Iosif şi o istorioară modernă despre un băieţaş care fură bani de pe tava de colectă, dar se căieşte şi adună hârtie veche şi sticle goale pentru biserică, pentru a-şi achita datoria. Ilustraţiile sunt alb-negru, în peniţă, dar coperta are o reproducere colorată a lui Iisus, în robă pastelată, înconjurat de copii de diverse culori, maronii, albi, galbeni, curaţi şi drăguţi, unii ţinându-l de mână, alţii privind în sus la el cu ochii mari şi plini de adoraţie. Acest Iisus nu are nimb.

Domnul Smeath picoteşte în fotoliul maro, iar burta rotundă i se umflă. Din bucătărie se aude zdrăngănitul argintăriei. Doamna Smeath şi Mătuşa Mildred spală vasele.

Ajung acasă după-amiaza târziu, cu poşetuţa roşie de plastic şi revista Şcolii de Duminică.

— Ţi-a plăcut? mă întreabă mama, cu aceeaşi mină îngrijorată.

— Ai învăţat ceva? se interesează tata.

— Trebuie să învăţ pe de rost un psalm, răspund, plină de importanţă.

Cuvântul *psalm* sună ca o parolă secretă. Mi-e puţin ciudă. Există lucruri pe care părinţii mi le-au ascuns, lucruri pe care trebuie neapărat să le ştiu. De exemplu, pălăriile: cum de a putut mama să uite de pălării? Dumnezeu nu e o idee cu totul nouă pentru mine: apare şi la şcoală în rugăciunile de dimineaţă, ba chiar şi în *God Save the King.* Dar se pare că e nevoie de mai mult, de mai multe lucruri memorizate, de mai multe cântece intonate, de mai multe monezi donate, ca să fie îmbunat cu adevărat. Sunt îngrijorată din cauza Paradisului. La ce vârstă voi ajunge acolo? Dacă voi fi prea bătrână când voi muri? Vreau ca în Ceruri să am vârsta de acum.

Am o Biblie, împrumutată de la Grace, al doilea exemplar pe care-l posedă. Mă duc la mine în cameră şi încep să învăţ pe de rost: *Cerurile spun slava lui Dumnezeu şi facerea mâinii Lui o vesteşte tăria. Ziua zilei spune cuvânt, şi*

noaptea nopţii vesteşte ştiinţa.

Tot nu am perdele la ferestrele dormitorului. Mă uit pe fereastră, privesc în sus: iată cerurile, iată aştrii, la locul lor obişnuit. Nu mai par reci şi distanţi, ca alcoolul şi tăvile emailate. Acum par vigilenţi.

19

Fetele sunt în curtea şcolii sau sus în vârful dealului, în pâlcuri mici, şuşotind, şoptind şi înfăşurând pe mosoare. E la modă să ai un mosor cu patru cuie bătute la un capăt şi un ghem de lână. Înfăşori lâna de două ori în jurul fiecărui cui, iar cu al cincilea cui, folosit drept cârlig, tragi buclele de jos deasupra celor de sus. De la capătul celălalt al mosorului atârnă o coadă solidă, rotundă, de lână, pe care trebuie s-o răsuceşti în forma unei căsuţe de melc aplatizate şi s-o coşi, obţinând un suport de pus sub ceainic. Eu am un mosor din ăsta, la fel ca Grace şi Carol, ba chiar şi Cordelia, deşi lâna ei e un scul încâlcit.

Aceste pâlcuri de fete şuşotinde, cu mosoarele şi şnururile de lână colorată, au ceva de-a face cu băieţii, cu segregaţia băieţilor. Fiecare grup de fete exclude alte fete, dar îi exclude pe băieţi în totalitate. Şi băieţii ne exclud pe noi, dar excluderea lor e activă, ei o subliniază. Noi n-avem nevoie s-o facem.

Uneori mai intru în camera fratelui meu şi mă întind pe podea, citind cărţi cu benzi desenate, dar niciodată n-o fac în prezenţa unei alte fete. Singură, sunt tolerată; ca parte a unui grup de fete, n-aş fi. Se înţelege de la sine.

Cândva, băieţii erau pentru mine ceva firesc; eram obişnuită cu ei. Acum sunt mult mai atentă, fiindcă ei nu mai sunt ca odinioară. De exemplu, se îmbăiază mai rar decât ar trebui. Miros a mădulare murdare, a păr nespălat, dar şi a piele, de la peticele de pe genunchii pantalonilor, a lână, de la pantalonii propriu-zişi, care le ajung numai până sub genunchi, unde sunt legaţi ca pantalonii de fotbal american. Gambele le sunt vârâte în şosete groase de lână, de obicei umede şi căzute până la glezne. Pe capete, când stau pe afară, au chipiuri de piele cu o bentiţă pe sub bărbie. Îmbrăcămintea lor e kaki, bleumarin, gri sau verde forestier, culori pe care se distinge mai greu murdăria. Toate astea amintesc de cazarmă. Băieţii sunt mândri de hainele lor mohorâte, de şosetele căzute, de epiderma mânjită cu cerneală şi murdară; murdăria, pentru ei, e aproape la fel de glorioasă ca şi rănile. Se străduiesc să se poarte ca

băieţii. Se strigă pe numele de familie, îşi semnalează reciproc orice formă de necurăţenie: „Hei, Robertson! Şterge-ţi mucii!“ „Cine s-a băşit?“ Se lovesc în braţe cu pumnii strigând: „Te-am avut!“ „Şi eu pe tine!“ Mereu ai impresia că sunt mai mulţi în sală decât sunt de fapt.

Fratele meu dă cu pumnul în bicepşi şi face observaţii despre mirosuri la fel ca toţi ceilalţi, dar el are un secret. Pentru nimic în lume nu l-ar dezvălui celorlalţi băieţi, fiindcă ar râde cu răutate de el.

Secretul e că are o drăguţă. Drăguţa asta e atât de secretă că nici ea însăşi nu ştie. Eu sunt singura persoană căreia i s-a destăinuit şi m-a pus să jur de două ori că nu spun nimănui. Nici când suntem între patru ochi nu-i permis să mă refer la ea spunându-i pe nume, ci numai cu iniţialele, adică B. W. Uneori, fratele meu murmură aceste iniţiale în prezenţa altor oameni, de exemplu a părinţilor. Când le rosteşte, se uită ţintă la mine, aşteptând să dau din cap sau să fac alt semn că l-am auzit şi înţeles. Îmi scrie bileţele cifrate, pe care le lasă unde ştie că le voi găsi, sub pernă sau în sertarul de la pupitru. Când le decodez, bileţelele se dovedesc a fi atât de necaracteristice lui, atât de lipsite de inventivitate, atât de tâmpite, de fapt, că nici nu-mi vine să cred: „Am vorbit cu B.W.“ sau „Am văzut-o azi pe *EA*“. Le scrie cu creioane colorate, de fiecare dată cu altă culoare şi cu multe semne de exclamare. Într-o noapte, cade o slabă ninsoare timpurie şi când mă uit afară pe fereastră îmi sar în ochi suprasolicitatele iniţiale, gravate cu pipi pe solul alb, deja topindu-se.

Îmi dau seama că drăguţa lui îi provoacă o oarecare nelinişte, pe lângă surescitare, dar nu pricep de ce. Ştiu cine este. Numele ei e Bertha Watson. Se ţine cu fetele mai mari, sus pe deal, sub brazii pitici. Are părul negru şi drept, breton şi o statură comună. Fiinţa ei nu are nimic magic, nimic extraordinar. Mi-ar plăcea să ştiu cum a procedat, ce şmecherie a folosit ca să facă din fratele meu un geamăn mai nătâng şi mai surescitat, altminteri identic cu el.

Faptul că-i cunosc secretul, că sunt unica persoană căreia i l-a încredinţat, mă face să mă simt importantă, într-un fel. Dar e o importanţă negativă, importanţa unei coli albe de hârtie. Am voie să ştiu pentru că nu contez. Mă simt evidenţiată, dar şi jefuită. De asemenea, simt nevoia să-l protejez, fiindcă, pentru prima dată în viaţă, am o răspundere faţă de el. Şi-a asumat un risc, iar eu deţin putere asupra lui. Îmi dau seama că, dacă vreau, îl pot pârî, făcându-l de râs; am această posibilitate. E la mila mea, dar nu-mi place asta. Doresc să fie din nou aşa cum a fost, neschimbat, invincibil.

Iubirea lui nu durează mult. De la o vreme nu se mai aude nimic de fată. Fratele meu mă ia din nou peste picior sau mă ignoră: a preluat iarăşi

conducerea. Primeşte un set de chimie şi face experienţe jos, la subsol. Ca obsesie, prefer setul de chimie drăguţei. Acolo lucrurile clocotesc, se ridică mirosuri pestilenţiale, se produc mici explozii sulfuroase, uimitoare iluzii. Există scriere invizibilă care apare când ţii hârtia în dreptul flăcării unei lumânări. Poţi să faci ca oul fiert tare să devină elastic ca gumilasticul şi să intre prin gâtul unei sticle de lapte, deşi e ceva mai greu să-l scoţi înapoi afară. *Transformaţi Apa în Sânge*, spun instrucţiunile, şi *Uimiţi-vă Prietenii*.

Continuă să facă schimb de comicsuri, dar într-o doară, absent; pentru că nu-i mai pasă prea mult de ele, realizează schimburi mai avantajoase. Numărul fasciculelor cu benzi desenate de sub patul lui creşte văzând cu ochii, teancuri după teancuri, dar rareori le mai frunzăreşte dacă nu sunt şi alţi băieţi prin preajmă.

Fratele meu epuizează substanţele din setul de chimie. Acum are o hartă stelară prinsă în piuneze pe perete, iar noaptea stinge lumina şi se aşază în frig lângă geamul deschis, întunecat, cu sveterul maro tras peste pijama, ca să se zgâiască la cer. Are un binoclu de la tata, care îl lasă să-l folosească dacă ţine cureluşa petrecută pe după gât, ca să nu-l scape pe jos. Cel mai mult îşi doreşte acum un telescop.

Când mă lasă să stau cu el şi are chef de vorbă, mă învaţă nume noi şi plasează puncte de referinţă pe hartă: Orion, Ursa, Dragonul, Lebăda. Astea-s constelaţii. Fiecare e alcătuită dintr-un număr enorm de stele, de sute de ori mai mari şi mai fierbinţi decât soarele nostru. Stelele, zice el, se află la sute de ani lumină de noi. De fapt, nici nu le vedem, vedem doar lumina pe care au emis-o cu sute, cu mii de ani în urmă. Stelele sunt ca nişte ecouri. Stau acolo, în pijămăluţa mea de flanelă, dârdâind, cu o durere în ceafă din cauza capului dat pe spate, scrutând frigul şi bezna întinsă până la infinit, căldarea neagră în care fierb şi fierb aştrii de foc. Stelele lui sunt diferite de cele din Biblie: sunt necuvântătoare, ard într-o tăcere nimicitoare. Parcă simt că trupul mi se dezintegrează şi sunt aspirată în sus, tot mai sus, ca o ceaţă ce se subţiază, în cosmosul vast şi gol.

— Arcturus, zice fratele meu.

E un cuvânt străin, pe care nu-l cunosc, dar cunosc tonul vocii lui: recunoaştere, completare, ceva adăugat la set. Mă gândesc la borcanele lui cu bile din primăvară, cum lăsa bilele să cadă, una câte una, în borcan, numărându-le. Fratele meu a redevenit colecţionar: colecţionar de stele.

Pe ferestrele şcolii se adună pisici negre şi dovleci de hârtie. De Hallowe’en, Grace poartă o rochie obişnuită de femeie, Carol un costum de zână, Cordelia unul de clovn. Eu sunt îmbrăcată într-un cearşaf, fiindcă altceva nu am. Mergem din uşă în uşă şi pungile noastre mari de hârtie se umplu cu mere trase în zahăr, globuri din floricele de porumb, napolitane cu unt de arahide. Cântăm la uşi: *Fugiţi, fugiţi, umblă vrăjitoarele!* La geamurile dinspre stradă, pe cerdacuri, plutesc, luminând, fără trupuri, capete mari din bostani portocalii. A doua zi ducem bostanii la podeţul de lemn şi le facem vânt peste balustradă, privind cum se dezintegrează jos pe sol. E noiembrie.

Cordelia sapă o groapă în grădina din spate, unde nu este gazon. A început mai multe gropi până acum, dar fără succes: de fiecare dată a dat de piatră. Asta de acum e mai promiţătoare. Sapă cu un hârleţ; uneori o ajutăm. Nu e vorba de o groapă mică, ci de una mare şi pătrată; se face tot mai adâncă, pe măsură ce cresc grămezile de ţărână din jur. Zice că o vom putea folosi drept club, putem coborî scaune în groapă şi să şedem pe ele. După ce e gata, intenţionează s-o acopere, să-i facă un acoperiş de scânduri. Deja le-a şi strâns, scânduri aruncate de pe şantierul celor două case noi ce se construiesc în apropiere. E foarte preocupată de groapa asta şi e greu s-o determini să se prindă în orice alt joc.

Pe străzile intrate în penumbră înfloresc macii, de Ziua Amintirii[1]. Sunt croiţi din pânză pufoasă, roşii ca inimile de pe felicitările de Sf. Valentin, cu un punct negru şi un ac în centru. Îi purtăm la gulerul hainei. Învăţăm o poezie despre ei:

Pe câmpurile Flandrei macii ard
Printre rândurile de cruci
Ce ne marchează locul.

La ora unsprezece, stăm în picioare lângă bănci, în firişoarele de praf din soarele anemic de noiembrie, pentru cele trei minute de reculegere, cu domnişoara Lumley în faţa clasei, ţinând capetele plecate, ochii închişi, ascultând tăcerea şi foşnetul propriilor noastre trupuri şi bubuiturile de tun din depărtare. *Noi suntem cei morţi.* Ţin ochii închişi, încercând să mă reculeg şi să-mi pară rău după soldaţii dispăruţi, care au murit pentru noi, ale căror chipuri mi-e greu să mi le imaginez. N-am cunoscut până acum oameni morţi.

Cordelia, Grace şi Carol mă duc cu ele în groapa adâncă din grădina din spatele casei Cordeliei. Port o rochie neagră şi o pelerină, din dulapul cu haine de spectacol. Se presupune că sunt Mary, regina Scoţiei, deja decapitată. Mă prind de subsuori şi de picioare şi mă coboară în groapă. Pe urmă aşază scândurile deasupra. Aerul şi lumina dispar, se aude zgomotul pământului lovind scândurile, lopată după lopată. Înăuntru, în groapă, e întuneric, frig şi umed şi miroase a vizuină de reptilă.

La început vocile li se disting, acolo sus, afară, dar după aceea nu le mai aud. Zac în groapă, întrebându-mă când va sosi momentul să ies. Nu se întâmplă nimic. Când m-au coborât în groapă, am ştiut că-i un joc; acum îmi dau seama că nu este. Mă întristez. Mă simt trădată. Simt apăsarea beznei, apoi a groazei.

Când încerc să rememorez timpul petrecut în groapă, nu reuşesc să-mi amintesc ce s-a întâmplat cât am stat acolo. Nu mai ştiu ce-am simţit de fapt. Poate nu s-a întâmplat nimic, poate emoţiile de care îmi amintesc nu sunt cele reale. Ştiu doar că celelalte au venit după o vreme şi m-au scos, că jocul – sau un alt joc – a continuat. Nu am o imagine a mea în groapă – văd doar un cub negru umplut cu nimic, un pătrat ca o uşă. Poate că e un pătrat gol, poate că e doar un indicator, unul care separă timpul de dinainte de cel de după. Punctul în care mi-am pierdut puterile. Oare plângeam când m-au scos din groapă? Foarte probabil. Dar am unele dubii. Nu-mi amintesc.

Curând după aceea împlinesc nouă ani. Ţin minte alte aniversări, de dinainte şi de după, dar pe asta, nu. Trebuie că s-a dat o petrecere, prima mea petrecere adevărată, altminteri n-ar fi venit nimeni. Desigur că a existat un tort, cu lumânări şi dorinţe şi o monedă de douăzeci şi cinci de cenţi şi una de zece cenţi învelite în hârtie cerată şi pitite între blaturi, ca cineva să-şi ştirbească un dinte, şi cadouri. Cordelia o fi fost prezentă, ca şi Grace şi Carol. Toate aceste lucruri trebuie să se fi petrecut, dar unica urmă lăsată de ele în conştiinţa mea este o anumită teamă faţă de sărbătorirea zilelor de naştere, în special ale mele. Mă gândesc la glazura pastel, la lumânărelele roz ce ard în lumina palidă a după-amiezii de noiembrie şi mă cuprinde sentimentul ruşinii şi al eşecului.

Închid ochii, aştept imaginile. Simt nevoia să umplu pătratul acela negru de timp, să mă întorc să văd ce e în el. E ca şi cum aş dispărea în momentul acela şi aş reapărea mai târziu, schimbată, neştiind de ce m-am transformat. Dac-aş putea vedea măcar partea de jos a scândurilor de deasupra capului, tot ar fi ceva. Închid ochii, aştept imaginile.

La început – nimic; doar beznă care se întinde la nesfârşit, ca un tunel. După o vreme, însă, începe să se formeze ceva: un frunziş verde-închis cu flori purpurii, de un purpuriu întunecat, o culoare tristă şi densă, şi ciorchini de bobiţe roşii, transparente ca apa. Viţele sunt împletite, atât de încâlcite deasupra celorlalte plante că parcă formează un gard de nuiele. Din frunziş se înalţă un iz de humă şi încă un miros, pătrunzător, de lucruri vechi; dens şi greu, uitat. Nu e vânt, dar frunzele se mişcă, o vălurire, ca şi cum ar trece pe sub ele pisici nevăzute, sau poate că frunzele tremură de la sine.

Măselariţă, îmi spun. Un cuvânt negru. Nu există măselariţă în noiembrie. Măselariţa e o buruiană comună. O smulgi din grădină şi o arunci. E o plantă înrudită cu cartoful, ceea ce explică forma asemănătoare a florilor. Şi cartofii pot fi otrăvitori, dacă sunt lăsaţi la soare să se înverzească. Îmi stă în fire să cunosc lucruri dintr-astea.

Îmi dau seama că e o amintire falsă. Dar florile, mirosul, mişcarea frunzelor persistă, bogate, ameţitoare, dezolante, înecate în suferinţă spirituală.

1. Cea mai apropiată duminică de 11 noiembrie, sărbătorită în Canada şi Marea Britanie, când se comemorează eroii căzuţi în cele două Războaie Mondiale. Se mai numeşte şi Ziua Macilor.

V
STORCĂTOAREA

21

Ieşind de la galerie, merg spre est. Trebuie să fac nişte cumpărături, să-mi iau ceva decent de mâncare, să mă organizez. Când sunt singură, recad în obiceiul de a uita să mănânc, stau şi lucrez toată noaptea, o ţin tot aşa până când mă încearcă o senzaţie stranie pe care, după puţină gândire, o identific drept lihneală. Atunci întreprind un raid prin frigider, înghiţind, ca un aspirator, tot ce găsesc. Resturi.

Azi dimineaţă am găsit ouă, dar s-au terminat. Nu mai am pâine, nu mai am lapte. Dar cum se face că au existat, de la bun început, ouă, pâine şi lapte? Rezervele lui Jon, probabil – trebuie că mănâncă şi la studio, din când în când. Să fi cumpărat alimentele anume pentru mine? Greu de crezut.

O să-mi cumpăr portocale şi iaurt fără fructe. Voi adopta o atitudine pozitivă, voi avea grijă de mine, mă voi hrăni cu enzime şi bacterii prietenoase. Plutesc pe aripile acestor intenţii bune până ajung jos, în centru.

Aici se ridica, odinioară, magazinul Eaton’s, chiar în colţul ăsta, galben şi pătrăţos. În locul lui se înalţă acum o clădire uriaşă, ceea ce se numeşte un complex comercial, de parcă mersul la cumpărături ar fi o boală psihică. E sticloasă şi faianţată, verde ca un aisberg. Peste drum, un teritoriu cunoscut: magazinul universal Simpson’s. Ştiu că undeva, înăuntru, există şi o alimentară. Vitrinele de sticlă groasă expun teancuri de prosoape, sofale şi fotolii burduşite, cearşafuri cu imprimeuri moderne. Mă întreb ce se întâmplă cu atâtea textile. Oamenii le cară de aici cu grămada, îşi umplu locuinţele cu ele: instinctul cuibului. Un concept mai puţin atractiv dacă ai văzut un cuib de aproape. Trebuie să existe o limită la câte textile poţi îngrămădi într-o singură casă, dar, fireşte, le poţi şi arunca. Pe vremuri, cumpărai pentru calitate, lucruri durabile. Păstrai veşmintele până deveneau parte din tine, verificai trăinicia tivurilor,

felul cum erau cusuţi nasturii, frecai materialul între degete.

Următoarele vitrine au în ele manechine cu feţe severe, cu pelvisul scos în afară, cu umerii proiectaţi într-o parte sau alta, făcându-le să arate ca nişte ucigaşi cu toporul cocoşaţi. Presupun că ăsta-i lookul la modă: agresivitate ursuză. Pe trotuare, o mulţime de androgini, în carne şi oase: fetele cu geci negre de piele şi bocanci grei, bărbăteşti, cu părul tuns perie sau cu coadă de cal; băieţii cu privirea posacă, bosumflată, a femeilor de pe coperţile revistelor de modă, cu părul dat cu gel ca să stea ţepos. De departe, nu pot să-i deosebesc, deşi între ei probabil că reuşesc s-o facă. Din cauza lor mă simt demodată.

Ce ţel au în viaţă? E fiecare dintre ei o imitaţie a celuilalt? Sau numai mie mi se pare, din cauză că sunt, toţi, alarmant de tineri? Deşi pozează în flegmatici, îşi poartă poftele nesăţioase la vedere, ca ventuzele unui calmar. Vor totul.

Dar presupun că, la rândul nostru, Cordelia şi cu mine le făceam aceeaşi impresie oamenilor mai vârstnici, atunci, demult, când traversam chiar aici strada, cu gulerele ridicate şi cu sprâncenele arcuite sceptic cu ajutorul pensetei, fudulindu-ne în cizmele noastre de cauciuc şi străduindu-ne să fim nonşalante, mergând spre Union Station, unde soseau trenurile, ca să inserăm monezile de un sfert de dolar în fotograful automat, care scuipa patru instantanee alb-negru, de mărimea unui portofel. Cordelia cu o ţigară în colţul gurii, cu pleoapele coborâte pe jumătate, străduindu-se să arate cât mai erotic. Ultra-deştept.

Intru în Simpson’s, învârtindu-mă prin uşa turnantă, şi mă rătăcesc imediat. Au schimbat toată structura interioară. Erau cândva paşnice contoare de sticlă cu margini de lemn, cu modele standard de mănuşi, ceasuri de mână de o singură marcă, fulare cu imprimeuri florale. Bun-gust şi seriozitate. Acum e împărăţia de basm a cosmeticelor: ornamente argintii, stâlpi aurii, lanţuri de lumini, nume de branduri cu litere de dimensiunile unui cap de om. Aerul miroase de trăsneşte a parfumuri care se războiesc între ele. Există ecrane video pe care se răsucesc, se înfoaie, suspină printre buzele întredeschise, se lasă mângâiate feţe cu un ten impecabil. Alte ecrane prezintă porii pielii filmaţi de aproape, înainte şi după, detalii ale curelor pentru tot ce doreşti, pentru mâini, pentru coapse, pentru gât. Pentru coate, în special pentru coatele tale: îmbătrânirea începe şi metastaziază de la coate.

Asta e o religie. Voodoo şi farmece. Aş vrea să cred în ea, în creme, loţiuni regeneratoare, unguente transparente în flacoane lucitoare ca de gumă arabică. „Nu ştii din ce-i făcut tot gunoiul ăsta?“ m-a întrebat cândva Ben. „Din creste de cocoş pisate.“ Dar asta nu mă reţine, aş folosi orice: bale de melc, salivă de

broască, ochi de triton, ca să mă mumific, să stăvilesc *pic-pic*-ul timpului, să rămân, mai mult sau mai puţin, aşa cum sunt.

Dar deja posed suficiente lături din astea ca să le îmbălsămez pe toate fetele din clasa mea finală de liceu, care, la ora asta, probabil că au la fel de mare nevoie de ele ca şi mine. Mă opresc suficient de mult ca să permit unei fete ce dăruieşte împroşcături scurte cu un nou parfum veninos să mă spreieze. *La femme fatale* s-a întors, Veronica Lake şi-a făcut din nou apariţia, pe nesimţite. Chestia miroase a struguri, ca un Kool-Aid. Nu-mi imaginez cum ar putea seduce şi altceva decât o musculiţă de vin.

— Ţie îţi place? o întreb pe fată.

Sigur că se simte singură, stând aici toată ziua cocoţată pe tocuri înalte, parfumând străinele.

— E foarte apreciat, îmi răspunde ea, evaziv.

Mă văd, rapid, din perspectiva ei: trandafir care şi-a pierdut strălucirea, pe cale să ajung matroană, sperând să fie totul bine. Eu sunt segmentul de piaţă ţintă.

O întreb unde este magazinul alimentar şi îmi spune. E jos. Mă cocoţ pe scara rulantă, dar mă pomenesc urcând. Nu-i a bună că încurc în halul ăsta indicaţiile, sau poate fac un salt peste timp, am fost deja jos? Cobor de pe scara rulantă şi mă pomenesc înotând printre nenumărate cuiere cu rochiţe de gală pentru fete. Au guleraşele de dantelă, mânecile bufante, eşarfele de care îmi amintesc; multe dintre ele sunt cadrilate, culori sumbre autentice, cu luminozitatea sângelui, verde întunecat cu o dungă roşie, nuanţe de albastru-închis, negru Black Watch[1]. Ăştia au dat uitării istoria, nu ştiu nimic despre scoţieni, n-au altceva mai bun de făcut decât să îmbrace fete tinere în culorile disperării, măcelului, trădării şi crimei? *Felul meu de viaţă*, alineat nou, *A decăzut în frunza veştedă, gălbuie.* Cândva a trebuit să învăţăm chestii de-astea pe de rost. Totuşi, şi în copilăria mea stofa în carouri era la modă. Şi şosetele albe, pantofii Mary Jane[2], cadourile de ziua naşterii mereu nepotrivite, învelite în hârtie de mătase, fetiţele cu ochii care te măsurau, atenţi, cu zâmbete alunecoase şi înşelătoare, înveşmântate în tartan, ca Lady Macbeth.

În perioada aceea nesfârşită când Cordelia exercita o mare putere asupră-mi, îmi cojeam pielea de pe tălpi. Mă îndeletniceam cu asta noaptea, când toţi credeau că dorm. Picioarele îmi erau reci şi puţin umede, netede, ca pieliţa de pe ciuperci. Începeam de la degetele mari. Îmi îndoiam piciorul de la genunchi şi crestam cu dinţii o despicătură mică în pielea mai groasă, în partea de jos, dinafară. Apoi, cu unghiile de la mână, pe care nu mi le rodeam, căci ce sens

are să rozi ceva ce nu te doare, îndepărtam fâşii înguste de piele. Procedam aşijderea cu degetul mare de la celălalt picior, apoi treceam la partea din faţă a tălpii fiecărui picior, apoi la călcâie. Mergeam adânc, aproape până dădea sângele. Nimeni nu se uita la picioarele mele în afară de mine, aşa că nimeni n-avea habar de ce făceam. Dimineaţa, îmi trăgeam şosetele pe labele cojite. Umblatul era dureros, dar nu imposibil. Durerea îmi dădea posibilitatea să mă gândesc la ceva definit, ceva imediat. Era ca un suport.

Îmi rodeam capetele şuviţelor, aşa că aveam întotdeauna o şuviţă cu vârful umed şi ascuţit. Rodeam pieliţele din jurul unghiilor de la mâini, lăsând dunguliţe de carne expusă, sângerândă, care se întărea, formând cicatrici ce se cojeau. În cada de baie sau în chiuveta de vase degetele mele arătau ca ronţăite de şoareci. Făceam aceste lucruri în mod constant, fără să-mi dau seama. Defolierea picioarelor era însă ceva mai premeditată.

Ţin minte că la naşterea fetelor, mai întâi una, apoi cea de a doua, mi-am spus că ar fi trebuit să am fii, nu fiice. Nu mă simţeam în stare să cresc fete, nu ştiam cum funcţionează ele. Cred că mă temeam să nu le urăsc. Pentru fii aş fi ştiut ce se cere: vânătoare de broaşte, pescuit, strategii militare, bălăceală în noroi. Aş fi fost capabilă să-i învăţ cum şi de ce să se păzească. Dar şi universul băieţilor s-a schimbat: acum e mai probabil ca băieţii să apară cu acea privire nedumerită, ca a unei păsări de noapte orbite de lumina soarelui. „Apără-te ca un bărbat“, aş fi spus, dar m-aş fi aflat pe nisipuri mişcătoare.

Cât despre fete, fetele mele cel puţin, ele par a se fi născut cu un fel de înveliş protector, o imunitate care mie îmi lipseşte. Te privesc drept în ochi, măsurându-te, se aşază la masa din bucătărie şi aerul din jur e luminat de luciditatea lor. Sunt întregi la cap, cel puţin aşa îmi place să cred. Prin ele îmi răscumpăr păcatele.

Mă uimesc, au făcut-o întotdeauna. Când erau micuţe, simţeam că trebuie să le păzesc de anumite aspecte din fiinţa mea, de teamă, de aspectele mai neplăcute ale căsniciilor, de zilele pline de neant. Nu doream să le transmit nimic, nimic din ceea ce era mai bine să nu aibă de la mine. Pe atunci obişnuiam să stau întinsă pe podea în întuneric, cu draperiile trase şi uşa închisă. Ziceam: *Pe Mami o doare capul. Mami lucrează.* Ele, însă, nu dădeau semne că ar avea nevoie de o astfel de protecţie, păreau că asimilează totul, că privesc orice lucru direct, acceptând orice. „Mami-i aici, înăuntru, întinsă pe podea. O să se simtă mai bine mâine“, am auzit-o pe Sarah spunându-i lui Anne când una avea zece ani, iar cealaltă patru. Aşa că mă simţeam mai bine. O asemenea încredere, ca încrederea în răsăritul soarelui sau în fazele lunii, îmi

dădea putere. Cam tot aşa ceva trebuie că-l ţine în funcţie pe Dumnezeu.

Cine ştie cum or să mă vadă ele mai târziu, cine ştie cum mă văd deja? Mi-ar plăcea ca ele să fie sfârşitul fericit al povestirii mele. Dar, fireşte, nu sunt sfârşitul propriilor lor poveşti.

Cineva se apropie de la spate, o voce neaşteptată irumpe din aerul subţire. Mă face să tresar.

— Pot să vă ajut?

O vânzătoare, de data asta ceva mai bătrână. De vârstă mijlocie. De vârsta mea, îmi spun imediat. A mea şi a Cordeliei.

Stau înconjurată de rochiţele în carouri, pipăind o mânecă. Numai Dumnezeu ştie de câtă vreme fac asta. Oare am gândit cu voce tare? Mi se pune un nod în gât şi mă dor picioarele. Dar, indiferent ce mă mai aşteaptă, nu intenţionez să deraiez de pe şine chiar în mijlocul raionului pentru fete de la Simpson’s.

— Magazinul alimentar, zic.

Îmi zâmbeşte blând. E obosită, iar eu sunt pentru ea o dezamăgire: nu voi cumpăra o rochie ecosez.

— O, pentru asta mergeţi jos de tot, zice, la subsol.

Serviabilă, îmi dă indicaţii.

22

Uşa cea neagră se dă în lături. Stau în clădirea ce miroase a rahat de şoarece şi formol, pe marginea geamului, cu picioarele mângâiate de căldura radiatorului, privind pe fereastră cum zânele, gnomii şi bulgării de zăpadă de dedesubt se scurg prin burniţă, pe melodia *Jingle Bells*, intonată de o fanfară. Zânele par micşorate, stricate, mânjite de dârele de praf şi ploaie de pe sticla geamului, pe care răsuflarea mea proiectează un cerc de ceaţă. Fratele meu nu e cu mine; e prea mare pentru asta. Aşa mi-a spus. Tot pervazul geamului îmi aparţine.

Pe poliţa ferestrei de alături, şed Cordelia, Grace şi Carol, îngrămădite una în alta, şuşotind şi chicotind. Eu trebuie să stau separat, fiindcă nu vorbesc cu mine. Am zis ceva ce nu trebuia, dar nu ştiu ce, fiindcă nu vor să-mi spună. Cordelia zice că e mai bine pentru mine să revăd în minte tot ce am vorbit

astăzi, încercând să găsesc cuvântul nesăbuit. În felul ăsta voi învăţa să nu mai spun aşa ceva niciodată. După ce voi fi ghicit răspunsul corect, îmi vor vorbi din nou. Totul e spre binele meu, pentru că ele sunt prietenele mele cele mai bune şi nu vor decât să mă ajute să mă perfecţionez. Aşa că la asta mă gândesc în timp ce jos trece orchestra de suflători cu căciuli de blană murate de burniţă şi majoretele-toboşăriţe cu picioarele goale şi ude, zâmbete roşii şi păr de pe care picură apa: ce am spus rău? Nu-mi amintesc să fi zis altceva decât ceea ce spun de obicei.

Intră în cameră tata, în halatul lui alb. Lucrează în altă parte a clădirii, a venit numai să ne controleze.

— Vă place parada, fetelor? se interesează.

— O, da, vă mulţumim, răspunde Carol, chicotind.

— Da, mulţumim, o îngână Grace.

Eu tac. Cordelia se dă jos de pe pervazul ei şi se urcă felin pe al meu, aşezându-se aproape de mine.

— Ne place nemaipomenit, vă mulţumim foarte frumos, zice, cu vocea ei specială rezervată adulţilor.

Părinţii mei o cred deosebit de manierată. Mă ia pe după umeri şi mă strânge uşor, o strângere complice, un avertisment. Totul va fi în regulă câtă vreme şed cuminte, nu deschid gura, nu dezvălui nimic. Atunci mă voi salva, voi fi din nou acceptată. Surâd, tremurând de uşurare, de gratitudine.

Dar de-abia a ieşit tata din cameră şi Cordelia se întoarce cu faţa la mine. Are o mină mai mult tristă decât furioasă. Scutură din cap:

— Cum ai putut? mă interoghează. Cum ai putut să fii atât de nepoliticoasă? Nici măcar nu i-ai răspuns. Ştii ce înseamnă asta, nu? Regret, dar trebuie să te pedepsim. Ce ai de spus în apărarea ta?

Nu am nimic de spus.

Stau în faţa uşii închise de la camera Cordeliei. Cordelia, Grace şi Carol sunt înăuntru. Ţin o şedinţă. Pe ordinea de zi sunt eu. Pur şi simplu nu mă ridic la înălţimea aşteptărilor, deşi ele mi-au dat toate şansele. Trebuie să fiu mai bună. Dar la ce să fiu mai bună?

Perdie şi Mirrie urcă scările şi vin pe culoar, înveşmântate în armura superioară a vârstei. Aş da orice să fiu de vârsta lor. Sunt singurele persoane, din câte cunosc, cu autoritate asupra Cordeliei. În mintea mea, sunt aliatele mele; mai bine zis, îmi spun că ar ţine cu mine dacă ar şti. Dacă ar şti, ce? Sunt mută până şi pentru mine însămi.

— Hello, Elaine, salută ele. Apoi mă întreabă: De-a ce vă jucaţi astăzi? De-

a v-aţi ascunselea?

— Nu vă pot spune, răspund.

Ele surâd, cu bunătate şi condescendenţă, şi se îndreaptă spre camera lor, să-şi facă pedichiura şi să discute chestii serioase.

Mă reazem de perete. De dincolo de uşă răzbate un murmur neclar de voci şi râsete, exclusiviste şi voluptuoase. Trece mama Cordeliei, fredonând numai pentru ea. Poartă o tunică de pictor. Pe obraz are o pată de vopsea verde-măr.

— Hello, dragă, zice. Spune-i Cordeliei că sunt prăjiturele pentru voi, fetele, în cutia de tablă.

— Acuma poţi intra, se aude vocea Cordeliei din cameră.

Mă uit la uşa închisă, la clanţă, la propria-mi mână care se ridică spre ea, ca şi cum nu mi-ar aparţine.

Asta e situaţia. Fetele de vârsta noastră îşi fac, sau obişnuiau să-şi facă, una alteia astfel de lucruri. Când şi fetele mele s-au apropiat de nouă ani, le-am urmărit cu îngrijorare. Le-am controlat degetele, să văd dacă şi le muşcă, picioarele, capetele smocurilor de păr. Le-am pus întrebări cu tâlc: „Totul e în regulă? Vă înţelegeţi cu prietenele voastre?“. Ele mă priveau ca şi cum n-aveau idee despre ce vorbesc, de ce sunt atât de îngrijorată. Mă gândeam că se vor da de gol prin ceva: coşmaruri, mâhniri. Dar n-am observat nimic, ceea ce poate să însemne doar că ştiau cum să mă înşele, tot atât de bine ca mine. Când prietenele lor veneau la noi să se joace, le scrutam chipurile ca să simt ipocrizia. Stând în picioare, le ascultam glasurile din camera vecină. Speram să-mi dau seama. Sau, poate, era şi mai rău. Poate că fetele mele se purtau chiar ele astfel, cu altcineva. Asta ar fi explicat feţele lor inexpresive, absenţa unghiilor roase, privirea lor albastră şi directă.

Majoritatea mamelor se îngrijorează când fetele lor ajung la vârsta pubertăţii, dar eu am reacţionat exact invers. M-am relaxat, oftând de uşurare. Fetiţele mici sunt mici şi drăguţe numai pentru adulţi. Una faţă de alta nu sunt drăguţe. Sunt de mărime naturală.

Se face tot mai frig. Zac cu genunchii strânşi cât mai aproape de corp. Îmi cojesc pielea de pe tălpi: pot s-o fac pe nevăzute, doar pipăind. Mă îngrijorează ceea ce am spus astăzi, expresia de pe faţa mea, cum merg, ce port, fiindcă toate aceste lucruri se cer îmbunătăţite. Nu sunt normală, ca altele. Cordelia mi-o spune des, dar ea mă va ajuta. Grace şi Carol mă vor ajuta şi ele. E o treabă grea şi de durată.

Dimineaţa mă dau jos din pat şi-mi pun hainele pe mine, pieptarul ţeapăn de

bumbac cu jartiere, ciorapii dungaţi, puloverul de lână pestriţ, fusta ecosez. În amintire, hainele astea sunt reci. Poate chiar erau reci.

Încalţ pantofii peste ciorapi şi picioarele mele descojite.

Apar în bucătărie, unde mama pregăteşte micul dejun. Avem o cratiţă cu porridge, cereale Red River sau fulgi de ovăz sau Cream of Wheat şi un filtru de cafea din sticlă. Îmi reazem braţele de marginile plitei albe şi privesc cum clocoteşte şi se îngroaşă porridge-ul, cum ies din el, una câte una, băşicile fleşcăite care slobod mici pufăituri de abur. Porridge-ul e ca un nămol în fierbere. Ştiu că în momentul când va trebui să-l mănânc voi avea probleme: stomacul mi se va contracta, palmele mi se vor răci, voi înghiţi cu greutate. Sub stern mi se va cuibări ceva greu. Dar voi înghiţi, cumva, porridge-ul, fiindcă aşa se cere.

Sau contemplu filtrul de cafea, ceea ce-i mai bine, fiindcă pot vedea totul, bulele cât o gămălie adunându-se sub umbrela de sticlă întoarsă şi şovăind acolo, apoi coloana de apă ţâşnind în sus prin tub, căzând peste cafeaua din coşuleţul de metal, picăturile de cafea ce pătrund în apa limpede ca o cerneală maronie.

Sau pregătesc pâinea prăjită, stând la masa pe care e instalat prăjitorul. Lingurile noastre au, fiecare, câte o capsulă galben-închis cu untură de peşte, de forma unei mingi de fotbal în miniatură. Mai sunt farfuriile, lucind alb, şi paharele cu suc. Prăjitorul stă pe o placă fierbinte argintie. Are două uşiţe, cu un buton în partea de jos a fiecăreia, iar în centru un grilaj încins la roşu. Când feliile sunt prăjite pe o parte, răsucesc butoanele, uşiţele se deschid şi feliile alunecă şi se întorc pe cealaltă parte, de la sine. Mă gândesc să-mi pun acolo degetul, pe grilajul încins.

Toate acestea sunt metode de a lungi timpul, de a-l încetini, ca să nu trebuiască să ies pe uşa bucătăriei. Dar, orice fac, în ciuda dorinţei mele, trag pe mine pantalonii de zăpadă, strângându-mi fusta între picioare, pun şosete groase de lână peste pantofi şi-mi îndes picioarele în cizme. Palton, fular, mănuşi de lână, căciuliţă croşetată, sunt împachetată, sunt sărutată, uşa se deschide şi se închide după mine, aerul îngheţat îmi ţâşneşte pe nări în sus. Merg cătinel prin livada cu meri desfrunziţi, până jos, la staţia de autobuz, iar cracii pantalonilor de zăpadă se freacă unul de celălalt.

Acolo mă aşteaptă Grace şi Carol şi, mai ales, Cordelia. După ce am ieşit din casă nu mai pot scăpa de ele. Sunt toate în autobuzul şcolar, unde Cordelia stă lipită de mine şi-mi şopteşte la ureche: „Îndreaptă-ţi spinarea! Se uită lumea!“. Carol e în clasa mea şi are sarcina să raporteze Cordeliei tot ce fac şi zic peste zi. Fetele sunt acolo în pauză, şi în subsol la ora prânzului.

Comentează gustarea pe care am primit-o, cum ţin sendvişul, cum mestec. După ore, în drum spre casă, trebuie să merg în faţa sau în urma lor. În faţă e mai neplăcut, fiindcă vorbesc despre cum umblu, cum arăt din spate. „Nu te cocoşa“, zice Cordelia. „Nu mişca braţele ca o roată de moară!“

În faţa altor persoane, chiar şi a altor copii, nu-mi spun nimic din ceea ce zic de obicei: tot ce se petrece este un secret între noi patru. Taina este importantă, ştiu asta; a o viola ar fi păcatul cel mai mare, păcatul ireparabil. Dacă-mi bat gura, voi fi eliminată din grup pentru totdeauna.

Dar Cordelia nu face lucrurile astea, nu are putere asupra mea fiindcă mi-ar fi duşmancă. Câtuşi de puţin. Ştiu totul despre duşmani. Există, în curtea şcolii, mulţi duşmani care ţipă unul la altul, iar dacă sunt băieţi se şi încaieră. Au existat inamici în timpul războiului. Băieţii noştri şi băieţii de la „Our Lady of Perpetual Help“ sunt inamici. În duşmani arunci cu bulgări de zăpadă şi te bucuri dacă îi nimereşti. Faţă de duşmani e permis să simţi ură şi furie. Dar Cordelia e prietena mea. Îi place de mine, vrea să mă ajute, ca şi celelalte fete. Sunt prietenele mele, colegele mele, cele mai bune prietene. Până acum n-am avut prietene şi mă înspăimântă gândul că le-aş putea pierde. Vreau să le fiu pe plac.

Ar fi fost mai uşor să le urăsc. Aş fi ştiut ce să fac dacă le uram. Ura e clară, metalică, unilaterală, decisă; e altfel decât iubirea.

23

Nimic din toate astea nu e irevocabil.

În unele zile, Cordelia decide că e rândul lui Carol să fie făcută mai bună. Sunt invitată să mă alătur Cordeliei şi lui Grace când merg în faţă la plecarea de la şcoală, în timp ce Carol îşi târşâie picioarele în urma noastră, şi să mă gândesc la ce greşeli face Carol. „Carol e deşteapta lu’ peşte“, decretează Cordelia. În astfel de momente nu mi-e milă de Carol. Merită cu vârf şi îndesat ceea ce păţeşte, din cauza multelor dăţi când mi-a făcut aceleaşi mizerii. Exult că e rândul ei şi nu al meu.

Dar momentele astea nu durează mult. Carol dă prea uşor apă la şoareci şi plânge tare, se lasă stimulată de propriul plâns. Atrage atenţia, nu te poţi bizui pe ea să nu pârască. În caracterul ei există o anumită nepăsare, se lasă afectată numai până la un punct, are un sentiment al onoarei fragil, e om de încredere

doar ca informatoare. Dacă şi pentru mine lucrurile astea sunt evidente, Cordelia le vede şi mai clar.

Alte zile par normale. Cordelia parcă a uitat să îmbunătăţească pe cineva şi cred că a renunţat la preocuparea asta. Trebuie să mă comport ca şi cum nu s-ar fi petrecut nimic, niciodată. Îmi este, însă, greu să procedez astfel, fiindcă am sentimentul că sunt supravegheată încontinuu.

În orice moment pot păşi peste o linie despre care nici nu ştiu că există.

Anul trecut n-am stat aproape deloc singură acasă, după şcoală sau în weekenduri. Acum vreau să fiu singură. Găsesc pretexte ca să nu ies afară la joacă. Încă numesc ceea ce facem „joacă“.

— Trebuie s-o ajut pe mama, zic.

Asta sună a ceva normal. Fetele trebuie să-şi ajute mamele din când în când; mai ales Grace e nevoită să-şi ajute mama. Dar e mai puţin adevărat decât mi-ar plăcea să fie. Mama nu-şi pierde vremea cu gospodăria: preferă să muncească afară, să grebleze frunzele toamna, să dea zăpada cu lopata iarna, să plivească buruienile primăvara. Când o ajut, o încurc. Dar mă aţin şi eu prin bucătărie, întrebând „Pot să fac ceva?“, până când îmi dă o cârpă de praf şi mă pune să şterg picioarele împodobite cu spirale ale mesei din sufragerie, muchiile rafturilor de cărţi; sau tai curmale, mărunţesc miezul de nucă, ung formele de brioşe cu un colţ de hârtie cerată rupt din ambalajul unei cutii de Crisco; sau clătesc rufele spălate.

Limpezitul rufelor îmi place. Spălătoria e mică şi înghesuită, tăinuită la subsol. Pe etajere sunt pachete cu substanţe stranii, foarte puternice: scrobeală de rufe, în forme albe, răsucite, ca găinaţul, albăstrindu-se ca să facă lenjeria mai albă, calupuri de săpun Sunlight, înălbitor Javex cu un craniu cu oase încrucişate pe pachet, trăsnind a igienă şi a moarte.

Maşina de spălat propriu-zisă e din ţevi smălţuite, o namilă pe patru picioare fusiforme. Dansează încet pe podea, *chug-lug, chug-lug*, hainele şi apa cu clăbuci mişcându-se ca şi cum ar fierbe leneş, ca un terci făcut din textile. O urmăresc, cu mâinile pe marginea vanei, cu bărbia pe mâini, cu trupul atârnând greu de pe această platformă, negândindu-mă la nimic. Apa se face sură şi eu mă simt virtuoasă datorită jegului eliminat din rufe. E ca şi cum eu însămi aş face asta, doar privind.

Treaba mea este să trec rufele spălate prin storcătoare şi în chiuveta plină de apă curată şi de acolo în a doua chiuvetă pentru rufe, pentru a doua clătire, iar apoi în coşul de rufe care scârţâie. Pe urmă, mama duce rufele afară şi le atârnă pe frânghie cu cârlige de lemn. Uneori fac şi eu trebuşoara asta. Când e frig, hainele îngheaţă şi se fac ţepene ca foile de placaj. Într-o zi, un băieţaş din

vecini strânge baligi de cal, de la calul căruţei lăptarului, şi le aşază în cutele de jos ale cearşafurilor albe proaspăt spălate şi îndoit atârnate. Toate cearşafurile sunt albe, tot laptele vine de la cai.

Storcătoarea e alcătuită din două rulouri de cauciuc, de culoarea cărnii palide, care se învârt întruna; rufele trec printre ele, iar apa şi clăbucii ţâşnesc afară din ele ca un suc. Îmi suflec mânecile, mă ridic pe vârfuri, scotocesc în vană şi scot indispensabilii, furourile şi pijamalele săpunite, care-ţi dau senzaţia că atingi ceva despre care vei afla că e un înecat. Vâr colţurile hainei între cilindri, care o înhaţă şi o trag între ei, mânecile cămăşilor umflându-se de aerul captiv, clăbucii picurând din manşete. Mi s-a atras atenţia să fiu foarte atentă când lucrez: femeile îşi pot prinde în storcătoare degetele şi alte părţi ale corpului, bunăoară părul. Mă gândesc ce i s-ar întâmpla mâinii mele dacă ar fi prinsă: cum o umflătură călătoare formată din sânge şi carne mi s-ar urca în sus pe braţ, cum mi-ar ieşi mâna pe partea cealaltă, plată ca o mănuşă, albă ca hârtia. M-ar durea groaznic la început, ştiu asta. Dar e ceva fascinant. O persoană întreagă ar putea trece prin storcătoare şi să iasă dincolo, plată, curată, desăvârşită, ca o floare presată într-o carte.

— Vii afară să ne jucăm? mă întreabă Cordelia când ne întoarcem de la şcoală.

— Trebuie s-o ajut pe mama, răspund.

— Iarăşi? zice Grace. Cum de o ajută atât de des? Înainte n-o făcea niciodată.

Grace a început să vorbească cu Cordelia despre mine la persoana a treia, ca de la o femeie matură la alta.

Mă gândesc să declar că mama e bolnavă, dar e atât de evident că ea are o sănătate înfloritoare încât ştiu că voi fi prinsă cu ocaua mică.

— Se crede prea bună pentru noi, zice Cordelia. (Apoi, către mine:) Crezi că eşti prea bună pentru noi?

— Nicidecum, neg eu.

E rău să crezi că eşti prea bună pentru cineva.

— Venim cu tine s-o întrebăm pe mama ta dacă ai voie să te joci, anunţă Cordelia, revenind la tonul prietenos şi îngrijorat. Nu te poate pune să lucrezi mereu. Nu e drept.

Mama zâmbeşte şi spune da, ca şi cum i-ar face plăcere că sunt atât de dorită, şi mă văd luată cu forţa de lângă formele de brioşe şi de lângă storcătoare, expulzată în aerul de afară.

Duminicile merg la biserica aceea cu ceapă pe turlă, înghesuită în maşina Smeath cu toată familia Smeath, domnul Smeath, doamna Smeath, Mătuşa Mildred, surorile mai mici ale lui Grace, ale căror nări, iarna, sunt permanent astupate cu muci galben-verzui. Se pare că doamnei Smeath îi convine acest aranjament, dar e în primul rând satisfăcută de sine, pentru că face un efort deosebit, pentru că este mărinimoasă. Nu e cine ştie ce mulţumită de mine. Îmi dau seama după linia verticală instalată între sprâncenele ei când mă priveşte, deşi îmi zâmbeşte strângând din buze, şi după cum nu conteneşte să mă întrebe dacă data viitoare n-aş vrea să-mi aduc şi frăţiorul, ori părinţii. Eu îmi focalizez privirea asupra pieptului ei, asupra unicului sân ce coboară până jos, la talie, înăuntrul căruia bate inima ei roşu-închis, cu picăţele negre, inspirând, expirând şuierat, ca un peşte pe uscat, şi clatin din cap, ruşinată. Eşecul de a-i aduce la biserică şi pe alţi membri ai familiei e un punct negru pe răbojul meu.

Am memorizat titlurile tuturor cărţilor din Biblie, în ordine, precum şi cele Zece Porunci şi Tatăl Nostru, ca şi majoritatea Predicilor de pe Munte. Fac zece puncte din zece la testele din Biblie şi la cunoştinţele memorate, dar încep să fiu nesigură. La Şcoala de Duminică suntem puse să ne ridicăm în picioare şi să recităm, cu voce tare, cu ceilalţi de faţă, iar Grace mă urmăreşte. Urmăreşte tot ce fac şi o informează, în chipul cel mai firesc, pe Cordelia.

„Ieri n-a stat cu spatele drept la Şcoala de Duminică.“ Sau: „A făcut-o pe mironosiţa“. Eu cred toate comentariile astea, umerii mi se lasă în jos, şira spinării mi se încovoaie, exsudez tipul neadecvat de bunătate; mă văd strâmbă şi cu mersul târşâit, mă străduiesc să-mi îndrept spinarea, cu trupul ţeapăn de nelinişte. Dar e adevărat că iarăşi am obţinut zece puncte din zece, iar Grace numai nouă. E greşit să fii bună? Cât de bună trebuie să fiu ca să fiu perfectă? În următoarea săptămână dau, premeditat, cinci răspunsuri incorecte.

— N-a luat decât cinci puncte din zece la Biblie, mă pârăşte Grace lunea.

— Se prosteşte tot mai tare, observă Cordelia. De fapt, nu eşti chiar aşa de proastă. Trebuie să-ţi dai mai mult silinţa!

Azi este Duminica Darurilor Albe. Cu toţii am adus de acasă borcane cu mâncare pentru sărmani, învelite în hârtie de mătase albă. Eu contribui cu supă de mazăre Habitant şi carne la conservă Spam. Presupun că nu e exact ce trebuie, dar mama n-a avut altceva în bufet. Ideea de Daruri Albe mă cam enervează: cadouri atât de greu de obţinut, uniformizate, înălbite până îşi pierd identitatea şi culoarea. Par moarte. Înlăuntrul legăturilor sinistre de hârtie albă îngrămădite la intrarea în biserică poate fi orice.

Stau cu Grace pe băncile de lemn din subsolul bisericii, contemplând pe

perete diapozitivele cu ilustraţii, cântând versurile imnului, în timp ce pianul îi dă înainte pe întuneric:

Iisus ne cere să strălucim
Cu lumină clară şi pură
Ca o lumânare
Ce arde în noapte;
În lume-i întuneric,
Deci, să strălucim Tu,
În colţul tău,
Eu, în colţul meu.

Vreau să strălucesc precum o lumânare. Vreau să fiu bună, să mă conformez instrucţiunilor, să fac ce-mi cere Iisus. Vreau să cred că trebuie să-ţi iubeşti aproapele ca pe tine însuţi şi că Împărăţia Domnului e în tine. Dar toate mi se par din ce în ce mai improbabile.

În beznă, într-o parte, zăresc o geană de lumină. Nu e o lumânare, ci lumina reflectată de ochelarii lui Grace, un crâmpei din lumina de pe perete. Ea cunoaşte cuvintele pe de rost, nu trebuie să se uite la proiecţie. Se uită la mine.

De la biserică merg cu familia Smeath, trecând pe străzile pustii duminica, să vedem trenurile ce gâfâie monoton încolo şi încoace pe şinele lor, în triajul sur de lângă lacul plat. Pe urmă, mergem la ei acasă, la prânzul duminical. Aceasta se întâmplă acum în fiecare duminică, fiind o parte din mersul la biserică; ar fi oribil dacă aş refuza să particip la vreunul dintre cele două ceremoniale.

Am învăţat cum se procedează acasă la Grace. Urc scările trecând pe lângă ficus, fără să-l ating, intru în baia Smeath şi rup patru pătrăţele de hârtie igienică, după care mă spăl pe mâini cu zgrunţurosul săpun negru Smeath. Nu trebuie să mai fiu admonestată, îmi plec automat capul când Grace spune: „Pentru ceea ce urmează să primim, să dea Domnul Dumnezeu să fim cu adevărat recunoscători. Amin“.

— Porc cu fasole, fruct melodios, cu cât mănânci mai mult, cu atât răsuni din dos, spune domnul Smeath, rânjind către toţi mesenii.

Doamna Smeath şi Mătuşa Mildred nu consideră că e amuzant. Fetiţele îşi privesc solemn tatăl. Ambele au ochelari, pielea albă şi pistruiată, funde duminicale la capătul codiţelor castanii, sârmoase, ca ale lui Grace.

— Lloyd, zice doamna Smeath.

— Ei, hai, e o treabă nevinovată, face domnul Smeath. Mi se uită drept în

ochi: Pentru Elaine, e amuzant. Nu-i aşa, Elaine?

Am căzut în capcană. Ce să spun? Dacă zic da, înseamnă că ţin cu el, împotriva doamnei Smeath, a Mătuşii Mildred şi a celor trei fete Smeath, inclusiv Grace. Simt cum mi se aprind obrajii şi apoi se fac reci ca gheaţa. Domnul Smeath îmi rânjeşte, un rânjet conspirativ.

— Nu ştiu, zic.

Răspunsul cinstit ar fi „nu“, fiindcă nu înţeleg gluma lui. Dar nu-l pot trăda pe domnul Smeath, nu întru totul. E un bărbat scund, chel, fleşcăit, dar, oricum, un bărbat. Nu mă judecă.

A doua zi, în autobuzul şcolar, Grace, cu vocea aproape şoptită, îi povesteşte incidentul Cordeliei:

— A zis că nu ştie.

— Ce fel de răspuns e ăsta? mă întreabă, inchizitorial, Cordelia. Ori crezi că e amuzant, ori că nu e. De ce ai zis „Nu ştiu“?

— Pentru că n-am prins sensul, spun eu adevărul.

— Ce sens n-ai prins?

— „Fruct melodios“, zic eu. „Răsuni din dos.“

Sunt foarte jenată că nu ştiu. A nu şti e cel mai rău lucru de care mă pot face vinovată.

Cordelia izbucneşte într-un râs batjocoritor.

— Nu ştii ce înseamnă asta? zice ea. Ce cretină. Înseamnă *a te băşi.* Fasolea te face să te băşeşti. Toată lumea ştie.

Sunt de două ori umilită: pentru că domnul Smeath s-a referit la *a te băşi* la masa de duminică şi pentru că a făcut din mine aliatul lui, iar eu n-am zis nu. Nu cuvântul în sine mă face să mă ruşinez. Sunt obişnuită cu el, fratele meu şi prietenii lui îl folosesc tot timpul, când nu-i aude vreun adult. Mă ruşinează faptul că a fost folosit la masa Smeath, bastion al decenţei.

Dar, în interiorul meu, nu-mi retractez răspunsul. Loialitatea mea faţă de domnul Smeath e ca fidelitatea faţă de fratele meu: amândoi sunt de partea ochilor de bou, a mâzgăi dintre degetele de la picioare pusă sub microscop, a ceea ce e revoltător sau subversiv. Revoltător pentru cine, subversiv faţă de ce? Faţă de Grace şi doamna Smeath, faţă de doamnele elegante de hârtie lipite în albume. Cordelia s-ar cuveni să fie şi ea în tabăra asta. Uneori este, alteori nu. E greu de spus.

Dimineţile laptele îngheaţă, smântâna iese, în ţurţuri granulaţi, afară pe gâtul sticlelor. Domnişoara Lumley se apleacă peste banca mea, cu invizibilii ei pantalonaşi bleumarin proiectând în jur o aură de dezolare. Pe ambele părţi ale nasului îi atârnă câte o pungă de piele, ca faldurile unui buldog; la colţul gurii se vede o urmă de scuipat uscat.

— Scrisul ţi se deteriorează, zice ea.

Mă uit, disperată, la pagina dinaintea mea. Are dreptate: literele nu mai sunt rotunde şi frumoase, ci un păienjeniş frenetic, desfigurat de punctişoare de cerneală albastru-ruginie în locurile unde am apăsat prea tare cu peniţa.

— Să-ţi dai mai multă osteneală.

Îndoi degetele, ascunzându-le în palmă. O suspectez că se uită la franjurile de piele muşcată. Tot ce spune ea, tot ce fac eu este auzit de Carol şi va fi raportat mai târziu.

Cordelia joacă într-o piesă şi ne ducem s-o vedem. E primul meu spectacol şi ar fi normal să mă emoţionez. În loc de asta, mi s-a cuibărit teama în suflet, fiindcă nu cunosc eticheta participării la reprezentaţii şi sunt sigură că voi face un pocinog. Spectacolul se ţine la Eaton’s Auditorium; scena are o cortină albastră cu dungi orizontale de catifea. Cortina se ridică şi începe *Vântul printre sălcii*[3]. Toţi actorii sunt copii. Cordelia joacă rolul unei nevăstuici, dar, de vreme ce e îmbrăcată într-un costum de nevăstuică şi are cap de nevăstuică, este imposibil s-o deosebeşti de celelalte nevăstuici. Stau în fotoliul de pluş, muşcându-mi degetele şi lungindu-mi gâtul ca s-o depistez. Faptul că ştiu că e acolo, dar nu ştiu unde anume, e cel mai rău lucru cu putinţă. Poate fi oriunde.

De la radio răsună numai muzică siropoasă: *Visez la un Crăciun alb*, *Rudolph, renul cu botişor roşu*, cântece pe care trebuie să le cântăm şi la şcoală, stând în picioare lângă pupitre, în timp ce domnişoara Lumley ne dă tonul cu fluieraşul ei de trestie şi bate ritmul cu sigla de lemn, aceeaşi cu care îi plesneşte pe băieţi peste degete când se foiesc prea abitir. Rudolph mă enervează, fiindcă ceva nu-i în regulă cu el; totodată, îmi insuflă speranţă, fiindcă a sfârşit prin a se face iubit. Tata zice că e un neologism comercial greţos. „Prostul se desparte repede de banii lui“, spune el.

Confecţionăm clopoţei roşii din hârtie de calc, împăturind coala în două înainte de a decupa forma. Prin aceeaşi metodă, facem şi oameni de zăpadă. Asta e reţeta domnişoarei Lumley pentru obţinerea simetriei: totul trebuie împăturit în două, totul are două jumătăţi, una stângă şi una dreaptă, identice.

Îndeplinesc aceste îndatoriri sărbătoreşti ca o somnambulă. Nu mă

interesează nici cât negru sub unghie clopoţeii, oamenii de zăpadă, nici măcar Moş Crăciun, în care nu mai cred din momentul când Cordelia mi-a spus că ar fi vorba, de fapt, de părinţi. Clasa organizează o petrecere de Crăciun, constând din prăjituri aduse de acasă şi ronţăite în tăcere în bănci şi dropsuri de diferite culori, câte cinci pe cap de copil, oferite de domnişoara Lumley. Domnişoara Lumley cunoaşte tradiţia şi îşi face, rigid, datoria.

De Crăciun, primesc o păpuşă Barbara Ann Scott, pe care mi-am exprimat dorinţa s-o am. Eram obligată să zic că-mi doresc ceva şi, într-un fel, chiar voiam o păpuşă din asta. Până acum n-am avut o păpuşă care să imite o fată adevărată. Barbara Ann Scott e o celebră dansatoare pe gheaţă, una renumită. A câştigat premii. I-am studiat fotografiile din ziar.

Păpuşa care o imită are patine mici din piele artificială şi un costumaş tivit cu blană şi ochi cu gene lungi pe care-i deschide şi închide, dar nu seamănă deloc cu adevărata Barbara Ann Scott. Conform pozelor, ea este voinică şi cu coapse late, pe când păpuşa e subţire ca un par. Barbara e femeie, păpuşa e fetiţă. Posedă puterea de a te nelinişti a efigiilor, un fel de viaţă-fără-viaţă care mă oripilează. O pun înapoi în cutia de carton şi îndes hârtia de mătase în jurul ei, inclusiv peste faţă. Pretind că fac acest lucru ca s-o protejez, dar, de fapt, nu suport să mă urmărească cu privirea.

Deasupra canapelei este o plasă de badminton, întinsă pe perete ca o ghirlandă. În ochiurile ei, părinţii atârnă felicitările de Crăciun primite. Nici o cunoştinţă de-a mea nu are o plasă de badminton pe perete. Pomul de iarnă al Cordeliei nu seamănă cu alţi pomi: e acoperit cu fire subţiri de argint şi toate podoabele sunt albastre. Dar ei i se permite să fie altfel – mie, nu. Ştiu că mai devreme sau mai târziu va trebui să plătesc pentru plasa de badminton.

Şedem în jurul mesei, la ospăţul de Crăciun. Avem ca musafir pe un student al tatei, un tânăr din India venit să studieze insectele, care n-a mai văzut până acum zăpadă. L-am invitat la masa de Crăciun fiindcă e străin, e departe de casă, se simte, cu certitudine, singur, iar în ţara lui nici măcar nu se sărbătoreşte Crăciunul. Mama ne-a explicat, în prealabil, lucrul acesta. Indianul e politicos, dar stânjenit, şi chicoteşte frecvent, uitându-se cu ceea ce simt că e spaimă la belşugul de mâncare din faţa lui: piureul de cartofi, sosul, salata Jello de un roşu şi verde oribil, enormul curcan. Mama spunea că la ei acasă au altfel de mâncare. Îmi dau seama că, dincolo de zâmbetele lui politicoase, omul e nefericit. Mi se dezvoltă un simţ pentru asta: aproape fără nici un efort, miros imediat nefericirea tainică a altora.

Tata stă în capul mesei, radiind ca Veselul Uriaş Verde[4]. Ridică paharul şi

ochii de spiriduş îi scapără.

— Domnule Banerji, zice. (Întotdeauna li se adresează studenţilor cu „domnule“ sau „doamnă“). Nu poţi zbura cu o singură aripă.

Domnul Banerji chicoteşte şi răspunde:

— Foarte adevărat, domnule.

Cu o voce ca de la BBC News.

Îşi ridică şi el paharul şi soarbe. În pahar se găseşte vin. Fratele meu şi cu mine avem, în paharele de vin, suc de afine. Anul trecut sau acum doi ani poate ne-am fi legat şireturile de la pantofi laolaltă, sub masă, ca să ne transmitem semnale prin smucituri şi trageri secrete, dar, din motive diferite, am depăşit amândoi stadiul ăsta.

Tata împarte umplutura cu lingura, taie felii de carne albă şi roşie; mama adaugă piureul de cartofi şi sosul de afine şi-l întreabă pe domnul Banerji, pronunţând atentă cuvintele, dacă în patria lui există curcani. Musafirul răspunde că are impresia că nu. Eu stau la masă chiar în faţa lui, bălăbănindu-mi picioarele, privindu-l lung, captivată, încheieturile frumos strunjite. Îi ies din manşetele prea largi, are mâinile lungi şi elegante, dar rugoase în jurul unghiilor, ca ale mele. Mă gândesc că e foarte frumos, cu pielea lui cafenie, dinţii strălucitor de albi şi ochii negri terorizaţi. Există un copil colorat la fel în şirul de puşti de pe frontispiciul publicaţiei misionare a Şcolii de Duminică: ţânci galbeni, ţânci maronii, în ţinuta lor tradiţională, dansând în jurul lui Iisus. Domnul Banerji nu poartă costum naţional, ci un sacou şi o cravată, ca toţi bărbaţii. Totuşi, nu-mi vine să cred că e bărbat, arată prea altfel. E o creatură care seamănă mai mult cu mine: străină şi timorată. E speriat de noi. Habar nu are care va fi următorul nostru gest, la ce lucruri imposibile ne vom aştepta de la el, ce-l vom sili să mănânce. Nu-i de mirare că-şi muşcă degetele.

— Puţină carne de pe stern, domnule? îl întreabă tata, iar cuvântul îl face pe domnul Banerji să se lumineze.

— Ah, sternul, zice el şi ştiu că au intrat împreună în universul biologiei, familiar amândurora, un refugiu din lumea tăcerilor şi a bunelor maniere în care ne aflăm cu toţii în acest moment.

Tăind felii cu cuţitul de tranşat, tata ne arată tuturor, dar în special domnului Banerji, punctele unde sunt prinşi muşchii zborului, folosind vârful lamei drept indicator. Desigur, adaugă el, curcanul domestic şi-a pierdut capacitatea de a zbura.

— *Melleagris gallopavo*, rosteşte tata, iar domnul Banerji se apleacă în faţă: latina l-a trezit la viaţă. Un animal cu creierul cât o boabă de mazăre, sau cu un creier de orătanie, am putea zice, crescut pentru capacitatea de a se îngrăşa, mai

ales pe pulpe (le arată cu cuţitul), în orice caz nu pentru inteligenţa lui. Domesticit prima oară de maiaşi.

Continuă cu o poveste despre o fermă de curcani unde toate păsările au murit, fiind prea proaste ca să se adăpostească în şopron când a venit o vijelie. Au rămas afară ca tâmpitele, uitându-se în sus la cer cu ciocurile căscate şi le-a intrat ploaia pe gât şi le-a înecat. Tata zice că e o poveste tristă povestită de crescătorii de curcani şi că probabil e apocrifă, deşi orătăniile sunt de o tâmpenie legendară. Curcanul sălbatic, zice, odinioară abundent în pădurile de foioase din regiunea noastră, e mult mai inteligent şi poate da cu tifla chiar şi vânătorilor experimentaţi. De asemenea, ştie să zboare.

Eu ciugulesc din bucatele aflate în faţa mea, iar domnul Banerji procedează aşijderea cu ale lui. Amândoi am tot împins cartofii pe farfurie, dar n-am prea mâncat din ei. Atâta e clar: sălbăticiunile sunt mai isteţe decât animalele domestice. Sălbăticiunile sunt greu de prins şi şirete şi-şi ştiu purta de grijă. Împart oamenii cunoscuţi în domestici şi sălbatici. Mama – sălbatică. Tata şi fratele – tot sălbatici. Domnul Banerji – sălbatic şi el, dar ceva mai sperios. Carol, domestică. Grace, tot domestică, dar cu urme insidioase de sălbăticie. Cordelia, sălbăticie pură.

— Lăcomia omenească nu are limite, anunţă tata.

— Chiar aşa, domnule? întreabă domnul Banerji.

Spre exemplificare, tata zice că a auzit de un deştept care experimentează creşterea de curcani cu patru picioare, în loc de două picioare şi două aripi, pe ideea că picioarele au mai multă carne.

— Dar cum ar umbla o astfel de creatură, domnule? se miră domnul Banerji.

— Bună întrebare, îl aprobă tata.

Îl informează pe domnul Banerji că nişte zărghiţi de oameni de ştiinţă lucrează la roşia cubică, fiind de presupus că aceasta e mai uşor de împachetat în lădiţe decât varietatea sferică.

— Desigur, aroma va fi jertfită în totalitate, completează el. Puţin le pasă de gust şi de aromă. Au crescut găini fără pene, ca să obţină mai multe ouă cu ajutorul energiei economisite de la producţia de pene, dar găinile dârdâiau atât de zdravăn încât au fost nevoiţi să încălzească de două ori mai tare coteţele, deci până la urmă i-a costat mai mult.

— Se pun cu Natura, domnule, e de părere domnul Banerji.

Eu ştiam deja că asta e reacţia corectă. Una e să cercetezi Natura şi să te defineşti în funcţie de ea, până la un anumit punct, şi cu totul alta să te iei la trântă cu ea.

Domnul Banerji spune că a auzit de o pisică fără blană, a citit despre ea într-o revistă, dar personal nu înţelege ce rost are. E cel mai lung comentariu pe care l-a făcut până acum.

Fratele meu se interesează dacă în India există şerpi veninoşi, iar domnul Banerji, mult mai în largul său, începe să-i enumere. Mama zâmbeşte, pentru că lucrurile merg mai bine decât s-a aşteptat. Şerpii veninoşi îi sunt simpatici, chiar şi la prânzul de Crăciun, câtă vreme fac lumea fericită.

Tata a mâncat tot din farfurie şi sapă în coşul pieptului curcanului, care seamănă cu un bebeluş înfăşat şi fără cap, ca să-şi mai ia umplutură. Curcanul a aruncat cât colo travestiul în fel de mâncare şi mi s-a revelat drept ceea ce este: o mare pasăre moartă. Ronţăi o aripă. Este aripa unui curcan domesticit, cea mai tâmpită pasăre din lume, atât de tâmpită că nici măcar nu mai ştie zbura. Ronţăi zborul pierdut.

25

După Crăciun, mi se oferă o slujbă. Slujba este să-l împing pe Brian Finestein, în căruciorul lui de bebeluş, prin cartier, după şcoală, o oră sau mai mult dacă nu-i prea frig, o dată pe săptămână. Capăt douăzeci şi cinci de cenţi, o grămadă de bani.

Finesteinii locuiesc în vecini, în casa mare construită brusc pe locul unde era muntele de ţărână. Doamna Finestein e scundă pentru o femeie, grăsuţă, cu părul negru cârlionţat şi o dantură de o albeaţă splendidă. Dinţii i se văd des, pentru că râde mult, mişcând din vârful nasului ca un căţelandru şi scuturându-şi capul, ceea ce face să-i sclipească cerceii de aur. Nu sunt sigură, dar cred că cerceii ăştia chiar trec prin găurele sfredelite în lobii urechilor femeii, spre deosebire de toţi cerceii văzuţi de mine până acum.

Apăs pe butonul soneriei şi doamna Finestein îmi deschide uşa.

— Salvatoarea mea, zice.

Aştept în vestibul, apa picură de pe ghetele mele de iarnă pe ziarele întinse pe jos. Doamna Finestein, în capot roz cu flori şi papuci cu tocuri înalte şi blană veritabilă, dă fuga sus să-l aducă pe Brian. Vestibulul miroase a scutecele lui Brian muiate în amoniac; acestea stau grămadă, aşteptând să fie colectate de compania de scutece. Mă intrigă ideea că vine cineva să-ţi ia cârpele. Doamna Finestein ţine permanent la vedere un bol cu portocale, pe o masă la doar câţiva

paşi de vestibul; nimeni altcineva nu lasă portocalele astfel, nepăzite, dacă nu e Crăciunul. În spatele bolului se găseşte un sfeşnic auriu, în formă de copac. Lucrurile astea – mirosul bolnăvicios de dulce de excremente de bebeluş al scutecelor împuţite, bolul de portocale şi pomişorul aurit – mi se combină în memorie, într-o imagine a ultrarafinării.

Doamna Finestein tropăie în jos pe trepte aducându-l pe Brian, închis cu fermoarul într-un costum albastru de iepuraş, cu urechi. Îl sărută cu un pleoscăit pe obraz, îl aruncă de câteva ori în aer, îl aranjează în cărucior, instalează acoperitoarea impermeabilă.

— Aşa, Bry-Bry, zice. Acum Mami îşi poate asculta gândurile.

Râde, mişcă din nas, îşi scutură cerceii de aur. Pielea ei bine întinsă pe carne miroase a lapte. Nu seamănă cu nici una dintre celelalte mame.

Împing căruciorul cu Brian afară, în aerul rece, şi ne începem plimbarea în jurul cvartalului, pe zăpada scârţâitoare presărată cu funingine de la sobele oamenilor şi marcată, ici-colo, cu baligi de cal îngheţate. Nu înţeleg cum poate Brian să conturbe gândurile doamnei Finestein, când el nu plânge niciodată. Nici nu râde. Nu scoate nici un sunet şi nici nu se lasă adormit. Zace tot timpul în cărucior, uitându-se solemn în sus la mine cu ochii rotunzi şi albaştri, în timp ce nasul ca un bumb i se înroşeşte tot mai tare. Nu încerc deloc să-l distrez. Dar îmi place de el: tace, dar măcar nu mă critică.

Când socot că a trecut timpul, împing căruciorul înapoi şi doamna Finestein zice:

— Să nu-mi spui că s-a făcut deja cinci!

O rog să-mi dea cinci monezi de cinci cenţi în loc de una de douăzeci şi cinci: în felul ăsta am mai mulţi bani. Ea râde cu poftă, dar îmi îndeplineşte dorinţa. Îmi păstrez toţi banii într-o cutie veche de ceai din tinichea, cu o imagine a deşertului pe capac: palmieri şi cămile. Îmi place să scot monezile şi să le întind pe pat. În loc să le număr, le grupez după anul ştanţat pe fiecare: 1935, 1942, 1945. Fiecare ban înfăţişează un cap de rege, retezat la gât, dar regii sunt diferiţi. Cei de dinaintea naşterii mele au bărbi, dar cei de acum nu, fiindcă sunt toţi Regele George, cel care atârnă şi pe peretele din spate al clasei. Trăiesc o satisfacţie bizară aranjând monezile în fişicuri de capete retezate.

Brian şi cu mine mergem prin cartier o dată şi încă o dată. Îmi e greu să ştiu când se împlineşte o oră, fiindcă nu am ceas. În faţă, Cordelia şi Grace apar de după colţ, cu Carol tândălind în urmă. Mă văd şi vin înspre mine.

— Ce rimează cu Elaine? mă întreabă Cordelia. (Nu aşteaptă răspunsul meu:) Elaine – *pain*[5].

Carol iscodeşte conţinutul căruciorului.

— Ia priviţi urechile astea de iepuraş, zice ea. Cum îl cheamă?

Tonul ei e nostalgic. Brian îmi apare într-o lumină nouă. Nu oricine are privilegiul de a plimba un bebe.

— Brian, zic. Brian Finestein.

— Finestein e un nume evreiesc, spune Grace.

Nu ştiu ce înseamnă „evreiesc“. Am văzut scris cuvântul „evreu“, e plină Biblia de el, dar n-am avut idee că există din ăştia şi vii, adevăraţi, mai ales vecini cu mine.

— Evreii sunt *jidovi*, zice Carol, cu ochii la Cordelia, cerându-i aprobarea.

— Nu fi vulgară, zice Cordelia, cu vocea ei de adult. Noi nu folosim cuvântul „jidov“.

*

* *

O întreb pe mama ce înseamnă „evreu“. Răspunde că e vorba de o altă religie. Şi domnul Banerji e de altă religie, fără să fie evreu. Sunt multe feluri de religii. Cât despre evrei, Hitler a ucis o mulţime, în timpul războiului.

— De ce? întreb eu.

— Era dement, zice tata. Un megaloman.

Nici unul dintre cuvintele astea nu mă lămureşte.

— Un om rău, îmi explică mama.

Îl împing pe Brian peste zăpada înnegrită de funingine, ocolind cu grijă gropile din drum. El se binoclează la mine, cu nasul roşu, cu guriţa minusculă lipsită de zâmbet. Brian a căpătat o dimensiune nouă: este un *evreu*. A dobândit ceva nou şi uşor eroic; nici măcar urechile albastre ale costumului de iepuraş nu-mi abat atenţia de la asta. „Evreu“ se potriveşte cu scutecele, cu bolul de portocale, cu cerceii de aur ai doamnei Finestein şi cu posibilele găuri din urechi, dar şi cu probleme mai importante, străvechi. Nu te poţi aştepta să vezi un evreu în fiecare zi.

Cornelia, Carol şi Grace sunt cu mine.

— Cum se simte bebeluşul astăzi? se interesează Cordelia.

— Bine.

— Nu la el mă refeream, ci la tine, zice Cordelia.

— Pot să-l plimb şi eu? se roagă Carol.

— N-am voie să ţi-l dau, zic.

Dacă face o mişcare greşită şi-l răstoarnă pe Brian într-o movilă de zăpadă, vina va fi a mea.

— La urma urmei, cui îi trebuie un bebe evreu?

— Evreii l-au omorât pe Iisus, zice, înţepată, Grace. Scrie în Biblie.

Dar evreii n-o pasionează pe Cordelia. Are altele în minte.

— Dacă un om care prinde peşti e un pescar, ce e unul care prinde gâze? întreabă.

— Nu ştiu.

— Ce proastă eşti, spune Cordelia. Nu asta face taică-tău? Hai, ghiceşte. Zău că e uşor.

— Găozar?

— Aşa te gândeşti tu la taică-tău? strigă Cordelia. E *entomolog*, toanto. Ar trebui să-ţi fie ruşine. Să-ţi clăteşti gura cu apă şi săpun.

Ştiu că *găozar* e un cuvânt urât, dar habar n-am de ce. Totuşi, am trădat şi am fost trădată.

— Trebuie să plec, anunţ.

Împingându-l pe Brian înapoi spre casa doamnei Finestein, plâng pe tăcute, iar bebeluşul mă priveşte inexpresiv.

— Adio, Brian, îi şoptesc.

O anunţ pe doamna Finestein că renunţ la slujbă, fiindcă am mult de învăţat. Nu-i pot dezvălui adevăratul motiv: că, din pricini neclare, Brian nu mai e în siguranţă cu mine. Îmi trec prin minte vedenii cu Brian înfundat cu capul înainte într-un troian de zăpadă; Brian rostogolindu-se, în cărucior, pe panta îngheţată a dealului, lângă podeţ, drept spre gârla plină de oameni morţi; Brian proiectat în aer, cu urechile de iepuraş ţepene de groază. Nu pot să refuz decât până la un punct.

— Nu-i nimic, dulceaţo, mă consolează ea, uitându-mi-se în ochii plini de lacrimi şi dureroşi.

Îmi pune braţul pe după umeri, mă strânge tare şi-mi dă cinci centi în plus.

Nimeni nu mi-a mai spus niciodată *dulceaţo.*

Mă duc acasă, ştiind că am dezamăgit-o şi că m-am dezamăgit şi pe mine. *Găozar*, mă gândesc. Repet cuvântul până îşi pierde sensul în silabele sale. *Zargăo, zargăo.* E un cuvânt fără noimă, ca „jidan“, dar iradiază ceva malefic, are o putere proprie. Ce i-am făcut tatei?

Iau toate monezile cu cap de rege de la doamna Finestein şi le cheltuiesc la magazin, la întoarcerea de la şcoală. Cumpăr vată de lemn-dulce, jeleuri, bile negre stratificate cu un sâmbure în centru, cutioare cu şerbet efervescent pe care-l sugi printr-un pai. Împart egal aceste ofrande, aceste jertfe, în mâinile

nerăbdătoare ale prietenelor mele. În clipa de dinaintea dăruirii mă simt iubită.

26

E sâmbătă. Toată dimineaţa nu s-a întâmplat nimic. Pe streaşina de deasupra ferestrei dinspre sud s-au format ţurţuri care picură în lumina soarelui cu un zgomot continuu, ca o scurgere. Mama coace ceva în bucătărie, tata şi fratele meu sunt în altă parte. Mănânc singură prânzul, contemplând ţurţurii.

Gustarea de prânz constă din biscuiţi săraţi, brânză portocalie, un pahar de lapte şi supă-alfabet. Mama crede că supa-alfabet e numai bună de înveselit copiii. În supa-alfabet plutesc litere, litere albe, de tipar: A, O şi S şi, uneori, câte un X sau Z. Când eram mai mică, pescuiam literele ca să scriu cu ele cuvinte pe marginea farfuriei, sau ca să-mi mănânc numele, literă după literă. Acuma mănânc pur şi simplu supa, deloc interesată. Supa are o culoare oranj-roşiatică şi o anumită savoare, dar literele în sine n-au nici un gust. Sună telefonul. E Grace.

— Vrei să vii afară să ne jucăm? întreabă ea, cu tonul neutru care e totodată alb şi aspru, ca şmirghelul.

Ştiu că o are alături pe Cordelia. Dacă zic că nu, mă vor acuza de ceva. Dacă zic că da, va trebui s-o şi fac. Zic că da.

— Venim să te luăm, promite Grace.

Îmi simt stomacul greu şi inert, ca umplut cu pământ, îmbrac ţinuta de zăpadă şi ghetele, îmi pun căciuliţa şi mănuşile de lână. Îi dau de ştire mamei că ies afară la joacă.

— Să nu îngheţi, spune ea.

Soarele reflectat de zăpadă mă orbeşte. S-a format o crustă de gheaţă pe pârâiaşe, unde stratul superior de zăpadă s-a topit şi a reîngheţat. Ghetele mele lasă urme cu contururi ferme în crusta de gheaţă. Nu e nimeni pe-afară. Merg, prin strălucirea albă, către casa lui Grace. Aerul e vălurit, plin de lumină, prea consistent; aud presiunea pe care o exercită asupra ochilor mei. Mă simt transparentă, ca o mână cu care acoperi un bec de lanternă, ca meduzele văzute în reviste, înotând în mare ca nişte baloane apoase de carne.

La capătul străzii le zăresc pe toate trei, foarte sumbre, venind înspre mine. Hainele lor par aproape negre. Chiar şi feţele, când se apropie, sunt prea întunecate, de parcă ar fi umbrite.

— Ţi-am spus că venim să te luăm, vorbeşte Cordelia. Nu ţi-am dat voie să vii aici.

Eu tac.

— Ar trebui să ne răspundă când vorbim cu ea, îşi dă cu părerea Grace.

— Ce s-a întâmplat, ai surzit? întreabă Cordelia.

Glasurile lor vin de departe. Mă întorc şi vomez brusc pe o moviliţă de zăpadă. Nu cu intenţie – nici nu ştiam că o voi face. Mi-e rău la stomac în fiecare dimineaţă şi m-am obişnuit, dar de data asta nu mai e glumă, ci supă-alfabet cu fire de brânză mestecată, surprinzător de roşie şi de oranj pe zăpada albă, cu, ici-colo, câte o literă turtită.

Cordelia tace. Grace spune:

— Mai bine du-te acasă.

Carol, în spatele lor, vorbeşte cu o voce ce prevesteşte plânsul:

— Are şi pe faţă.

Merg înapoi spre casă, mirosind voma de pe piepţii costumului de zăpadă, simţindu-i gustul în nas şi în gâtlej. Parcă ar fi bucăţele de morcov.

Stau în pat cu găleata de spălat pe jos lângă mine, plutind uşor pe valurile febrei. Mai vomez de vreo câteva ori, până nu mai iese decât o zeamă verde. Mama spune:

— Presupun că o să ne îmbolnăvim cu toţii.

Şi are dreptate. Toată noaptea aud paşi grăbiţi şi spasmele vărsăturilor, urmate de trasul apei la toaletă. Mă simt în siguranţă, mică, încotoşmănată în boală ca într-un strat de vată.

Mă simt rău din ce în ce mai des. Uneori mama mi se uită în gură cu lanterna, îmi pune palma pe frunte, îmi ia temperatura şi mă trimite la şcoală, dar alteori mă lasă să lâncezesc acasă. În astfel de zile mă simt uşurată, ca şi cum aş fi alergat extrem de mult şi aş fi ajuns, în final, undeva unde mă pot odihni, nu o veşnicie, dar măcar puţin. Când ai febră te simţi ca într-un gol, e plăcut. Îmi place şi răceala lucrurilor, a paharului de suc cu ghimbir ce mi se dă de băut, delicateţea gustului rămas pe limbă.

Stau în pat, proptită în perne, cu un pahar de apă pe scaunul alăturat, şi ascult de la distanţă zgomotele produse de mama: bătutul ouălor, aspiratorul, muzică de la radio, foşnetul ca de val ce linge ţărmul al lustruitorului electric de podele. Soarele iernatic intră pieziş pe geam, printre perdelele pe jumătate trase. Acum am perdele. Mă uit la plafoniera din sticlă gălbuie, mată, cu umbrele a două, trei muşte moarte pe dinăuntru, care se văd ca printr-un jeleu lăptos. Sau pândesc clanţa uşii.

Uneori decupez lucruri din reviste şi le lipesc într-un album cu clei LePage,

din sticla de forma unui nebun de şah. Tai imagini de femei din *Good Housekeeping, The Ladies' Home Journal, Chatelaine.* Dacă nu-mi plac mutrele lor, le decapitez şi le lipesc alte feţe. Femeile astea au rochii cu mâneci bufante şi fusta umflată, precum şi şorţuri albe, strâns legate pe talie. Pun dezinfectante pe microbii din vasul de toaletă, freacă geamuri sau îşi curăţă tenul pătat cu bucăţi de săpun, îşi şamponează părul unsuros, se descotorosesc de mirosurile nedorite, îşi freacă mâinile aspre şi ridate cu loţiuni emoliente, ţin suluri de hârtie igienică în dreptul obrajilor.

Alte imagini prezintă femei făcând lucruri pe care n-ar trebui să le facă. Unele bârfesc exagerat de mult, altele sunt neglijente, altele cicălitoare. Câteva tricotează prea mult. „Pe jos, călare, acasă, la plimbare,/ Oriunde merge, tricotează tare", scrie sub o poză. Fotografia înfăţişează o femeie tricotând în tramvai, împungându-i pe vecinii de bancă cu capetele andrelelor şi cu ghemul de lână rostogolit pe interval. Unele femei au lângă ele o Watchbird, un păsăroi alb-roşu ca un desen de copil, cu ochi mari şi picioarele ca nişte beţe. „O Watchbird supraveghind un Băgăreţ", spune legenda. „O Watchbird supraveghindu-te pe *TINE*."

Înţeleg că nu există limite pentru imperfecţiune, sau pentru rezolvarea greşită a problemelor. Chiar dacă ai crescut mare, indiferent cât de tare freci, mereu îţi va rămâne o pată sau o urmă pe faţă, mereu vei face ceva stupid şi cineva se va încrunta. Dar îmi face o oarecare plăcere să le decupez pe toate femeile astea imperfecte, cu cutele de pe frunte care arată cât sunt de îngrijorate, şi să le lipesc în albumul meu.

La prânz, la uşa mea bate Banda Veselă de la radio:

Cioc, cioc, cioc.
Cin' să fie?
E Banda Veselă!
Înăuntru să vie.
Fii fericit cu Banda Veselă,
Fii sănătos, sper că te simţi okay,
Căci dacă eşti fericit, sănătos tun,
Banul la ce mai e bun?
Să fii fericit cu Banda Veselă e tot ce vrei!

Banda Veselă îmi dă motive de îngrijorare. Dar dacă nu eşti fericit şi sănătos tun, ce ţi se întâmplă? Ei nu spun. Cei din bandă sunt mereu fericiţi, ori pretind că sunt; dar nu-mi vine să cred că cineva poate fi fericit tot timpul.

Aşadar, e sigur că mai şi mint. Dar când? A câta parte din râsetele lor false sunt cu adevărat prefăcute?

Ceva mai târziu vine Semnalul Oficial al Orei Exacte de la Observatorul Dominionului: mai întâi, o serie de bip-uri cosmice, un interval de tăcere, pe urmă un sunet prelungit. Sunetul prelungit înseamnă ora unu. Timpul trece: în intervalul de tăcere de dinaintea sunetului prelungit ia fiinţă viitorul. Eu îmi ascund faţa în pernă. Nu vreau să-l aud.

27

Iarna se înmoaie, lăsând în urmă un amestec murdar de tăciuni, hârtii ude, frunze vechi muiate de apă. Un morman imens de cernoziom apare în spatele casei, pe urmă un teanc de covoraşe de gazon. Părinţii, cu cizmele înglodate şi pantalonii mânjiţi cu pământ, le aştern peste noroiul nostru precum plăcile de gresie din baie. Smulg pirul şi păpădiile, plantează ceapă verde şi un rând de lăptucă. Apar, din neant, pisici, care scurmă şi se cuibăresc în pământul moale, proaspăt nivelat, iar tata aruncă în ele cu bruşii de la păpădiile plivite, strigând: „Mâţe afurisite!“.

Mugurii îngălbenesc, ies la iveală corzile de sărit. Stăm pe aleea din faţa casei lui Grace, lângă mărul ei sălbatic, trandafiriu-închis. Eu învârt coarda de la un capăt, Carol de la celălalt, Grace şi Cordelia sar. Arătăm ca nişte fete care se joacă.

Şi cântăm:

Nu astă-noapte, ci c-o noapte mai-nainte.
La uşa din dos au venit douăzeci
şi patru de hoţi fără minte
Şi iată, şi iată ce vorbe mi-au spus:
Răsuceşte-te, fată, sari tare în sus,
Atinge pământul, atinge pământul,
Arată-ţi pantoful, arată-ţi pantoful ca vântul,
Domniţa mea, de douăzeci şi patru de ori te-ai dus!

Grace, care sare în centru, se răsuceşte, atinge asfaltul, aruncă, tacticos, un picior în sus, cu zâmbetul ei micuţ pe buze. Rareori se împiedică.

Mie, cântecelul mi se pare ameninţător. Trimite la o depravare ascunsă.

Ceva e de neînţeles: hoţii şi poruncile lor bizare, domniţa cu piruetele ei, mişcările pe care e obligată să le execute, ca un căţel dresat. Şi ce să însemne „de douăzeci şi patru de ori te-ai dus!“ de la sfârşit? E oare azvârlită afară pe uşa propriei sale case, în timp ce hoţii rămân înăuntru, liberi să ia tot ce le place, să distrugă orice, să facă ce vor? Sau e sfârşitul ei definitiv? O şi văd spânzurată de mărul sălbatic, cu grumazul în ştreangul format din coarda de sărit. N-o plâng.

Soarele străluceşte, bilele reapar, de unde şi-or fi petrecut iarna. În curtea şcolii se înalţă glasuri de copii: *pură, pură, metalică, metalică, două la una.* Mie mi se par voci de stafii, sau de animale prinse în capcană: văicăreli subţiri de durere sleită.

Trecem pe podul de lemn venind acasă de la şcoală şi eu merg în spatele celorlalte. Prin scândurile rupte văd solul de dedesubt. Îmi aduc aminte cum şi-a îngropat, demult, fratele meu borcanul plin de bile pure, de *waterbabies* şi de ochi-de-pisică undeva jos, sub pod. Borcanul e tot acolo, în pământ, strălucind, tainic, în întuneric. Îmi imaginez cum cobor singură acolo jos, sfidându-i pe siniştrii bărbaţi nevăzuţi, dezgrop tezaurul şi ţin în mâini tot misterul ăla. Niciodată n-aş putea găsi borcanul, fiindcă nu am o hartă. Dar îmi face plăcere să mă gândesc la lucruri despre care celelalte n-au habar.

Îmi recuperez ochiul-de-pisică albastru din tainiţa unde a petrecut iarna, într-un colţ al sertarului pupitrului meu. O examinez, ridicând-o ca să ardă soarele prin ea. Secţiunea cu ochiul, din interiorul sferei de cristal, este atât de albastră, de pură. Parcă ar fi ceva încremenit în gheaţă. O duc cu mine la şcoală, în buzunar, dar n-o pun la bătaie s-o câştige altul. O ţin pentru mine, pipăind-o cu degetele.

— Ce ai în buzunar? mă iscodeşte Cordelia.

— Nimic. Doar o bilă.

E sezonul bilelor: toată lumea are buzunarele pline. Cordelia nu insistă. Nu ştie ce putere de talisman are acest ochi-de-pisică. Uneori, când am bila la mine, pot vedea aşa cum vede ea. Văd oamenii mişcându-se ca nişte strălucitoare păpuşi animate, îi văd deschizând şi închizând gurile, fără să se audă vreun cuvânt. Le pot contempla formele şi dimensiunile, culorile, fără să simt vreo emoţie. Sunt vie numai în ochii mei.

Rămânem în oraş mult mai mult decât altădată. Stăm până se termină şcoala şi începe vara, iar lumina solară ţine mult după ora culcării şi o căldură umedă descinde peste străzi, ca o pătură aburindă. Beau fresh de struguri, care nu are deloc gust de struguri, ci mai degrabă gust de insecticid, şi mă întreb când vom

pleca în nord. Îmi spun că s-ar putea să nu mai plecăm niciodată, ca să nu fiu dezamăgită. Dar, cu toate că am ochiul-de-pisică, nu suport să mai stau mult în locul ăsta. O să fac implozie. Am citit în *National Geographic* despre scufundarea la mari adâncimi, cum trebuie să porţi o armură groasă de metal, fiindcă altminteri presiunea invizibilă a apelor grele de la fund te striveşte ca pe o mână de nămol strâns în pumn, până faci implozie. Ăsta e cuvântul: *implozie*. Sună sec, definitiv, ca trântitul unei uşi.

Stau în automobil, împachetată pe bancheta din spate ca un colet. Grace, Cordelia şi Carol sunt afară, printre meri, şi ne privesc. Eu mă ghemuiesc, evitându-le. N-am chef să joc teatru, să-mi iau rămas-bun. Când maşina se pune în mişcare, ele îşi flutură mâinile.

Înaintăm spre nord. Toronto a rămas în urmă, o pată de aer cafeniu la orizont, ca fumul de la un incendiu îndepărtat. Abia acum mă întorc să mă uit înapoi.

Frunzele se fac tot mai mici şi mai galbene, curbându-se spre peţiol, iar aerul se răceşte. Zăresc un corb la marginea şoselei, ciugulind dintr-un porc ţepos strivit de un vehicul, cu ţepii ca un halo neclar, cu măruntaiele roz învălmăşite ca jumările de ouă. Văd stânca nordică de granit ridicându-se drept din pământ, cu şoseaua tăiată prin ea. Văd un lac stâncos, cu trunchiuri moarte de copac înţepenite în smârcurile de pe margine. Un cuptor de rumeguş, un turn de incendiu.

Trei indieni stau pe marginea şoselei. Nu vând nimic: nu au coşuri şi e prea devreme pentru fructele de pădure. Pur şi simplu stau acolo, în picioare, de parcă ar face-o de când lumea. Îmi sunt familiari, dar numai ca element de peisaj. Oare mă văd că-i privesc prin geamul maşinii? Probabil că nu. Pentru ei, sunt doar un petic de ceaţă, încă un chip într-o maşină care nu se opreşte. Nu am nici o legătură cu ei, cu nimic din ce mi se întâmplă.

Şed în spatele maşinii, unde miroase a benzină şi a brânză, aşteptând întoarcerea părinţilor, care cumpără alimente. Automobilul e parcat lângă un magazin general construit din lemn, povârnit de vreme şi înnegrit de intemperii, ţinut laolaltă de nenumăratele reclame bătute în cuie peste tot: ŢIGARETE BLACK CAT, PLAYERS, COCA-COLA. Nu-i nici măcar un sat, doar un loc lat de pe şosea, lângă un pod aruncat peste un râu. Cândva, aş fi dorit să aflu numele râului. Stephen e pe pod, de unde aruncă aşchii de lemn în amonte, calculând cât timp le trebuie ca să ajungă în aval de pod, socotind viteza curentului. Au apărut muştele mari, negre. Câteva sunt în maşină, se târăsc pe geam în sus, fac un salt, se târăsc din nou. Le urmăresc în acţiune: le văd

spatele cocoşat, abdomenele ca nişte bulbi mici, roşu cu negru. Le strivesc pe sticlă, lăsând pete roşii din sângele meu personal.

Am început să fiu nu bucuroasă, ci uşurată. Nu mai simt încordarea din gâtlej, nu mai scrâşnesc din dinţi, pielea îmi creşte la loc pe tălpile picioarelor, degetele mi s-au însănătoşit parţial. Pot să umblu fără să mă văd cum arăt din spate, să vorbesc fără să aud cum îmi sună cuvintele. Trec intervale lungi fără să rostesc un cuvânt. Sunt liberă de cuvinte acum, pot aluneca înapoi în necuvântare, pot să mă afund în ritmurile trecerii, ca într-o saltea.

Vara aceasta am închiriat o baracă pe malul nordic al lacului Superior. Mai sunt câteva căsuţe în jur, majoritatea goale; copii nu sunt. Lacul e imens, rece, siniliu şi înşelător. Poate trage la fund şlepuri, poate îneca oameni. Când se ridică vântul, valurile se sparg de mal cu un vuiet oceanic. Nu mi-e deloc frică să înot în lac. Înaintez spre larg în apa îngheţată, privindu-mi labele şi apoi picioarele cum intră în lac, tot mai adânc, lungi, albe şi mai subţiri decât pe uscat.

Este şi o plajă lată, cu o colonie de bolovani la un capăt, îmi petrec mult timp printre ei. Sunt rotunjiţi, ca focile, dar tari; se înfierbântă la soare şi rămân calzi până seara târziu, când aerul se răceşte. Îi fotografiez cu aparatul meu Brownie. Îi botez cu nume de vaci.

Deasupra plajei, pe dune, sunt plante de nisip: lumânărică pufoasă, măzăriche cu flori stacojii şi păstăi minuscule şi amare, ierburi care-ţi rănesc picioarele; mai încolo, pădurea, stejari, arţari, mesteceni şi plopi, cu brazi canadieni şi molizi printre ei. Uneori este şi iederă. O pădure tainică, atentă, dar în care e greu să te rătăceşti, din cauza proximităţii ţărmului.

Plimbându-mă prin pădure, găsesc un corb mort. Mai mare decât par corbii vii. Îl împing cu un băţ, întorcându-l, şi văd larvele. Miroase a putrefacţie, a rugină şi, mai ciudat, miroase ca o hrană din care am gustat cândva, dar nu-mi amintesc ce anume. E negru, dar nu cum e culoarea, mai mult ca o gaură. Are ciocul urât, de culoarea coarnelor, ca unghiile bătrâne. Ochii îi sunt stafidiţi.

Am mai văzut animale moarte, broaşte sau iepuri, dar corbul ăsta e mult mai mort. Îşi aţinteşte ochiul stafidit la mine. Aş putea să-i împung ochiul cu băţul, străpungându-l. Orice-i fac, nu va simţi nimic. Nimeni nu-l poate face să sufere.

E greu să pescuieşti de pe malul acestui lac. Nu ai unde să stai, nu există nici un dig. Din cauza curenţilor, nu avem voie să ieşim cu barca; oricum, n-avem barcă. Stephen are alte preocupări. Face o colecţie a coşurilor de pe şlepurile de pe lac, pe care le cercetează cu binoclul. Îşi pune probleme de şah

şi le rezolvă, despică aşchii pentru foc sau pleacă de unul singur în plimbări lungi, cu cartea despre fluturi. Nu-l interesează să prindă fluturi şi să-i fixeze cu ace pe o planşă; nu vrea decât să-i vadă, să-i identifice, să-i numere. Îi trece pe o listă de la sfârşitul cărţii.

Îmi place să mă uit la pozele fluturilor din volumul lui. Favorita mea e molia „luna“, mare şi verzuie, cu semiluni pe aripi. Fratele meu găseşte una vie şi mi-o arată.

— N-o atinge, zice. Altfel i se scutură pulberea de pe aripi şi nu mai poate zbura.

Dar nu joc şah cu el. Nu-mi încep inventarul personal de coşuri de şlepuri sau de fluturi văzuţi. Jocurile la care nu câştig mă interesează tot mai puţin?

Pe liziera pădurii, unde soarele nu întâlneşte obstacole, cresc cireşi sălbatici. Fructele roşii devin transparente când se coc. Sunt atât de acre că-ţi fac gura pungă. Le culeg într-o căldăruşă pentru untură, aleg frunzele moarte şi crenguţele şi mama face peltea din fructe, fierbându-le, strecurând sâmburii printr-un săculeţ de pânză, adăugând zahăr. Toarnă pelteaua în borcane fierbinţi, pe care le astupă cu parafină. Număr frumoasele borcane roşii. Am contribuit la facerea lor. Par otrăvitoare.

Ca şi cum mi s-ar fi acordat permisiunea, încep să visez. Am vise intens colorate şi mute.

Visez cum corbul mort învie, arătând însă exact la fel, tot mort. Ţopăie şi-şi agită aripile jumulite, iar eu mă trezesc şi inima îmi bate insuportabil de tare.

Visez că pun pe mine îmbrăcăminte de iarnă, la Toronto, dar rochia nu mi-e bună. O scot, trăgând-o peste cap, şi mă zbat să-mi bag braţele prin mâneci. Merg pe stradă şi părţi ale anatomiei îmi ies afară prin rochie, porţiuni de piele goală. Mi-e ruşine.

Visez că ochiul-de-pisică albastru străluceşte pe cer ca soarele, sau ca imaginile planetelor din manualul despre sistemul solar. Dar, în loc să fie cald, e rece. Se apropie tot mai mult, dar nu creşte. Pică afară din cer, exact deasupra capului meu, strălucitor şi sticlos. Mă izbeşte, trece prin mine, dar fără să mă doară; simt doar ce rece e. Răceala lui mă trezeşte. Mi-au căzut păturile pe jos.

Visez că podul de lemn de peste râpă se dezmembrează. Cum stau pe el, scândurile pârâie şi se separă, podeţul se clatină. Merg pe ceea ce a mai rămas, ţinându-mă strâns de balustradă, dar nu pot ajunge pe colina unde stau alţi oameni pentru că podul nu e ancorat de nimic. Mama e pe colină, dar stă de vorbă cu alţii.

Visez că tocmai culeg cireşe din cireşul sălbatic şi le pun în căldăruşa pentru

untură. Numai că nu sunt cireşe sălbatice. Sunt bobiţele transparente, de un roşu strălucitor, ale letalei măselariţe. Sunt pline de sânge, aidoma abdomenelor muştelor mari. La atingere, explodează şi-mi împroaşcă mâinile cu sânge.

În nici unul dintre visele mele nu apare Cordelia.

Tata se joacă de-a prinselea cu noi seara pe plajă, fugind greoi ca un urs, râzând tot timpul, *whuff whuff whuff*. Monezi de cinci şi zece cenţi îi sar din buzunar, aterizând pe nisip. Ambarcaţiunile de pe lac trec lent în depărtare, cu o trenă de fum după ele, soarele apune în stânga, roz şi liniştit. Mă privesc în oglinda de deasupra spălătorului: am faţa bronzată şi mai rotundă. Mama îmi zâmbeşte din bucătărioara cu sobiţă cu lemne, mă strânge lângă ea cu un singur braţ. Mă crede fericită. În unele seri primim tarte cu peltea, un adevărat festin.

1. Regiment de infanterie scoţian al Armatei Britanice (Royal Highland Regiment). Numele îi vine de la tartanul foarte întunecat pe care îl purtau soldaţii, şi de la sarcina lor de a sta de veghe (*watch*) în zona muntoasă a Scoţiei.
2. Pantofi negri cu tocuri joase şi baretă, din imitaţie de piele.
3. Celebră carte pentru copii de Kenneth Grahame, datând din 1908.
4. *The Jolly Green Giant*, simbolul companiei americane de produse alimentare Green Giant, un uriaş zâmbitor cu pielea verde, purtând o tunică, ghete şi coroană făcute din frunze.
5. Calambur intraductibil. *Pain* înseamnă *durere*.

VI
OCHI-DE-PISICĂ

28

În subsolul de la Simpsons găseai odinioară îmbrăcăminte la preţ redus şi chei franceze. Acum este o splendoare. Piramide de bomboane de ciocolată importate, o tejghea pentru îngheţată, stelaje după stelaje cu prăjituri fanteziste şi mâncare *gourmet* în conserve ce ticăie, aidoma unor mici ceasornice, spre data perimării, ştampilată pe ambalaj. Există chiar şi o tejghea unde se serveşte espresso. Totul e de clasă mondială aici, unde, ca elevă, îmi cumpăram, din alocaţia pentru îmbrăcăminte, cămăşuţe de noapte ieftine, de fapt oferite la reduceri şi cu un număr prea mari. Atâtea feluri de ciocolată mă inhibă. Ajunge o privire şi-mi amintesc de Crăciun, de senzaţia lipicioasă pe care o am atunci, după ce am mâncat prea mult, de lăcomie şi îmbuibare.

Mă aşez la tejgheaua pentru cafea şi cer un cappuccino, ca să înving inerţia instalată în mine la vederea unei cantităţi atât de mari de răsfăţ în glazură de ciocolată. Tejgheaua pentru espresso e din marmură verde-închis, fie artificială, fie reală; deasupra capului este o tapiţerie drăguţă, cu ideea cuiva despre un peisaj italian, şi se stă pe taburete rotative. De aici se vede bine atelierul de reparat pantofi, nu tocmai de rang mondial, dar reconfortant pentru mine. Deşi există atâta ciocolată, lumea îşi mai repară pantofii, nu-i aruncă, pur şi simplu, la gunoi la primul semn de uzură.

Mă gândesc la pantofii din copilărie, la oxforzii cafenii cu bombeurile zgâriate, cu jumătăţi de pingea şi tocuri noi, la tenişii albi, murdari, gata să se dezintegreze, la sandalele maro, cu două catarame, purtate cu şosete. Majoritatea încălţărilor mele erau maro. Se asortau cu carnea gătită în oala sub presiune şi servită cu morcovi subţiri, cartofi fleşcăiţi şi foi alunecoase de ceapă. Oala sub presiune avea pe capac o instalaţie de forma unui fluier. Dacă nu erai atentă, capacul zbura în aer ca o bombă, morcovii şi cartofii erau proiectaţi în tavan, de care se lipeau ca o pastă moale. I s-a întâmplat şi mamei,

o singură dată. Norocul ei că nu era în bucătărie şi nu s-a opărit. N-a înjurat când a văzut ce-a păţit. A râs şi a spus:

— Nu merită un premiu de turtă dulce poleită cu aur?

Mama bucătărea aproape fără răgaz, dar gătitul nu era îndeletnicirea ei favorită. În general, nu se dădea în vânt după treburile gospodăreşti. În cufărul de pachebot din pivniţă, împreună cu o rochie de seară din anii douăzeci, de catifea, şi o pereche de pantaloni de călărie, mai erau câteva obiecte făurite din argint veritabil: solniţe şi piperniţe bogat ornate, cleşti pentru zahăr de forma labei de găină, boluri pentru apă de trandafiri, cu floricele de argint. Stăteau jos acolo, înfăşurate în hârtie de mătase, şi se înnegreau, fiindcă, altminteri, ar fi trebuit să le lustruiască cineva. Şi cuţitele, furculiţele şi lingurile de folosinţă zilnică trebuiau lustruite cu o veche periuţă de dinţi, ca să li se vadă decoraţiunile. Picioarele mesei din sufragerie, cu ornamentele lor spiralate, înmagazinau praful, ca şi tipul de obiecte numite de mama farafastâcuri, păstrate de alţii pe poliţa căminului. Îi plăcea, totuşi, să facă prăjituri, deşi nu e exclus ca doar eu să prefer să cred asta.

Ce-aş fi făcut în locul mamei? Trebuie că-şi dădea seama de ce mi se întâmpla, sau măcar că mi se întâmpla ceva. Sunt sigură că-mi observase chiar de la început tăcerile, degetele muşcate, urmele negre de pe buze, de unde dezlipisem fâşiuţe de piele. Dacă lucrurile astea s-ar întâmpla acum unei odrasle de-ale mele, aş şti ce să fac. Dar atunci? Opţiunile erau mai reduse, se rosteau cu voce tare mult mai puţine lucruri.

Odată am pictat o serie despre mama. Şase imagini, şase tablouri, ca un dublu triptic sau o pagină cu benzi desenate, aranjate în două grupuri, trei sus, trei dedesubt. Prima era mama desenată cu creioane colorate, în bucătăria casei de la oraş, cu rochia de la sfârşitul anilor patruzeci. Până şi ea avea un şorţ cu bavetă, flori albastre cu paspoal bleumarin, până şi ea îl purta, din când în când. A doua imagine era un colaj al aceleiaşi figuri, alcătuite din ilustraţii din numere vechi din *Ladies' Home Journal* şi *Chatelaine*, dar nu fotografii, ci desene artistice, în nuanţe de verde rânced, albastru spălăcit şi roz murdar. A treia era acelaşi chip, alb pe alb, părţile proeminente înfăţişând futacuri de pipă conturate unul lângă altul şi lipite pe un fundal tare, învelit în pânză albă. Privind de la stânga la dreapta aveai impresia că mama se dizolvă încet, dintr-o fiinţă reală şi vie într-un basorelief babilonian.

Setul de imagini din rândul doi era dispus exact invers. Mai întâi futacurile de pipă, pe urmă acelaşi colaj, iar la sfârşit un portret multicolor, cu detalii realiste. De data asta, însă, mama purta pantaloni, ghete şi jacheta ei

bărbătească şi făcea peltea de cireşe sălbatice la focul din aer liber. Puteai s-o interpretezi drept o materializare, din ceaţa albă a futacurilor de pipă în lumina solidă a zilei.

Întregii serii i-am dat numele *Oala sub presiune.* Din cauza momentului când a fost pictată şi a întâmplărilor din acei ani, unii au crezut că era vorba de zeiţa Gea, ceea ce mă făcea să râd, gândindu-mă cât îi displăceau mamei muncile telurice. Alţii erau de părere că subiectul este robia femeii, alţii că erau stereotipii despre rolurile negative ale femeilor şi cele trivial-domestice. Dar nu era altceva decât mama gătind, în locurile şi ipostazele în care obişnuia s-o facă spre sfârşitul anilor patruzeci.

Am creat seria asta imediat după moartea ei. Cred că am dorit s-o readuc la viaţă. Cred că am dorit s-o atemporalizez, deşi un asemenea lucru nu e posibil nicăieri în lume. Ca tot ce există, aceste imagini ale ei sunt impregnate cu timp.

Îmi termin de băut cappuccinoul, plătesc, las un bacşiş pentru surogatul de chelner italian care mi l-a servit. Ştiu că nu voi cumpăra nimic de mâncare din magazinul alimentar, mă intimidează prea tare. În mod normal – sau în orice alt oraş – n-aş fi intimidată: sunt fată mare, obişnuită cu cumpărăturile. Dar aici jos, cum să găsesc ceea ce doresc? O să mă opresc, la întoarcere, la vreun magazin de colţ, vreun locşor unde se vând până la miezul nopţii lapte şi pâine feliată, nu chiar proaspătă. Prăvăliile de acest tip au ca manageri, acum, oameni de culoarea domnului Banerji, ori chinezi. Nu sunt neapărat mai prietenoşi decât albii cu ten de aluat care le administrau odinioară, dar conţinutul general al nemulţumirii lor – deşi nu şi detaliile – e mai lesne de ghicit.

Tot cu scara rulantă, revin în zăpuşeala de la parter. Aici aerul e viciat, prea mult mosc, mirosul omniprezent al banilor. Reuşesc să ies afară, la aer, şi mă îndrept spre vest, pe lângă manechinele cu priviri ucigaşe din vitrină, pe lângă clădirea bivalvulară a Primăriei.

Chiar în faţa mea, un trup omenesc zace pe trotuar. Lumea îl ocoleşte, priveşte în pământ, întoarce privirea, continuă să circule. Pe feţele ce vin către mine descifrez acea grijulie rearanjare a trăsăturilor care vrea să spună *Treaba asta nu mă priveşte.*

Ajunsă în dreptul trupului, constat că e al unei femei. E întinsă pe spate şi mi se uită drept în ochi.

— Doamnă, îngaimă. Doamnă, doamnă.

Cuvântul ăsta a trecut prin multe. Nobilă Doamnă, Doamna Brună, e o adevărată doamnă, dantelă de doamnă bătrână, ascultă, doamnă, hei, doamnă,

uită-te unde calci, Toaletă pentru Doamne, unde cuvântul, tăiat cu ruj, a fost înlocuit cu Femei. Este, totuşi, apelul final. Dacă vrei ceva, nu spui Femeie, Femeie, spui Doamnă, Doamnă. Ceea ce şopteşte ea acum.

Mă gândesc: *Dar dacă a suferit un atac de cord?* Privesc mai bine: are sânge pe frunte, nu mult, o zgârietură. Sigur că s-a lovit în cădere. Nu se opreşte nimeni şi ea zace acolo pe spate, cu braţele aruncate în lături, o femeie corpolentă într-un palton verde de om sărac, din gabardină, şi nişte pantofi lamentabili, crăpaţi peste tot. Pielea din jurul ochilor, aparent bronzată, e tumefiată şi roşie; părul lung, negru şi cărunt, e răsfirat pe trotuar.

— Doamnă, zice, sau ceva asemănător, bălmăjind, dar acum are toată atenţia mea.

Mă uit peste umăr, să văd dacă nu vrea altcineva să se ocupe de ea, dar nu există amatori. Îngenunchez şi întreb:

— Vă simţiţi rău?

Ce întrebare idioată, evident că da. Voma şi alcoolul trebuie să fie pe aproape. Mă văd ducând-o la o cafea şi apoi, unde? Nu voi mai scăpa de ea, mă va urmări până la studio, va voma în cada de baie, va dormi pe *futon*. Mă nimeresc fără greşeală, mă reperează în mulţime, oricât de descurajator mă încrunt. Pictorii ce expun pe garduri, adepţii sectei Moon, tinerii chitarişti care-mi cerşesc fise pentru metrou. Sunt o pradă neajutorată pentru neajutoraţi.

— E doar beată, zice un trecător.

Ce-o fi vrând să spună prin *doar*? Nu-i destul de tragic?

— Haideţi, zic, vă ajut eu.

Bleago, mă apostrofez. O să-ţi ceară bani şi tu o să-i dai, iar ea îşi va cumpăra vin dulce şi ieftin. Dar am reuşit s-o ridic în picioare; se sprijină, inertă, de mine. Dacă izbutesc s-o împing până la zidul cel mai apropiat, o pot propti de el, o pot scutura de praf şi mă pot gândi cum să dispar.

— Aşa, zic.

Dar femeia nu vrea să se sprijine de perete, preferă să se lase proptită de mine. Îi miroase gura ca un accident sângeros. Acum plânge, un plâns neruşinat, căruia i se abandonează ca un copil. Degetele i s-au crispat pe mâneca mea.

— Nu mă părăsiţi, zice. O, Doamne. Nu mă lăsaţi singură de tot.

Ţine ochii închişi, în voce nu i se distinge decât disperarea pură, suferinţa pură. Vocea mă atinge în punctul meu cel mai slab, cel mai trist; dar nu sunt decât un substitut, cine ştie pentru ce lipsă, pentru ce pierdere. Nu pot să fac nimic.

— Poftim, zic.

Cotrobăiesc în poşetă, găsesc zece dolari, îi vâr bancnota în mână, mototolind-o, o plătesc să plece. Sunt o fraieră, o inimă ce sângerează. Am o tăietură în inimă: prin ea se scurg bani.

— Fii binecuvântată, zice. (Capul i se bălăbăneşte dintr-o parte în cealaltă, pe perete.) Fii binecuvântată, doamnă, Preacurata să te binecuvânteze.

O blagoslovire cam nedesluşită, dar pot spune că nu am nevoie de ea? Probabil că e catolică. Aş putea găsi o biserică catolică şi s-o vâr înăuntru pe uşă, ca pe un pachet. E a lor, să se ocupe ei de ea.

— Te cunosc, zice femeia. Eşti Sfânta Fecioară şi nu mă iubeşti.

Nebunie totală indusă de băutură şi garantat că a greşit persoana. Îmi trag mâna înapoi, ca de la o priză sub tensiune.

— Nu, zic.

Are dreptate, n-o iubesc. Nu are ochi căprui, ci verzi. Ochii Cordeliei.

Mă îndepărtez de ea, cu sânge pe mâini, absolvindu-mă de păcate: Sunt un suflet bun. Putea să moară. Nimeni nu s-a oprit.

Sunt o proastă, confundând asta cu iubirea. Nu sunt bună.

Ştiu prea multe ca să fiu bună. Mă cunosc prea bine.

Mă ştiu răzbunătoare, lacomă, secretoasă şi vicleană.

29

Ne întoarcem în septembrie. În nord, nopţile sunt reci şi frunzele au început să se îngălbenească, dar în oraş e încă zăpuşeală, e încă umezeală. E uimitor de gălăgios şi miroase a benzină şi a bitumul topit de pe străzi. Aerul din casa noastră e stătut şi inert, aer care a stat încuiat la căldură toată vara. Apa care ţâşneşte din robinete e ruginie la început. Fac o baie în apa călduţă, roşiatică, şi trupul mi se rigidizează deja, golindu-se de simţire. Viitorul se închide peste mine, ca o uşă.

Cordelia m-a aşteptat. Îmi dau seama de asta de cum o văd aşteptându-mă în staţia de autobuz. Înainte de vacanţa de vară pendula între răutate şi bunăvoinţă, cu perioade de indiferenţă, dar acum e mai severă, mai necruţătoare. Parc-ar mâna-o dorinţa de a vedea până unde poate întinde coarda. Mă împinge spre margine, spre buza unei prăpastii: încă un pas îndărăt şi încă unul şi mă voi prăbuşi înăuntru.

Eu şi Carol am ajuns în clasa a cincea.

Avem o profesoară nouă, pe domnişoara Stuart. E scoţiancă şi vorbeşte cu accent. „Ei, fetelorrr“, zice. Pe catedră are un bucheţel uscat de iarbă-neagră într-un borcănaş de peltea, iar în sertar o miniatură a lui Bonnie Prince Charlie[1], cel nimicit de englezi, al cărui nume de familie e identic cu al ei, şi o sticluţă cu alifie pentru mâini. Îşi prepară singură alifia asta.

După-amiaza îşi pregăteşte o cană de ceai, care nu miroase numai a ceai, ci şi a ceva adăugat de ea dintr-un flaconaş de argint. Are părul alb-albăstrui, frumos ondulat, şi poartă rochii de mătase mov, foşnitoare, cu o batistă tivită cu dantelă vârâtă în mânecă. Poartă deseori o mască medicală de tifon peste nas şi gură, fiind alergică la praful de cretă. Ceea ce n-o împiedică să azvârle cu pământuful de la tablă după băieţii neatenţi. Deşi aruncă cu braţul prea jos şi fără forţă, nimereşte de fiecare dată. Băiatul lovit are datoria să-i aducă înapoi pământuful de şters tabla. Băieţii nu-i poartă pică pentru acest obicei; ei consideră că e o onoare să fie loviţi.

Toată lumea o iubeşte pe domnişoara Stuart. După Carol, avem noroc că suntem în clasa ei. Aş iubi-o şi eu, dacă aş avea destulă energie. Dar sunt prea amorţită, prea fermecată.

Ţin ochiul-de-pisică în buzunar, unde îl pot strânge în pumn. Se cuibăreşte în palma mea, preţios ca un giuvaier, străpungând cu privirea-i imparţială oasele şi stofa. Cu ajutorul puterii lui mă retrag înapoia ochilor mei. În faţa mea sunt Cordelia, Grace şi Carol. Le urmăresc, cum umblă, contururile, văd cum se mută umbra de la un picior la altul, văd blocuri de culoare, un pătrat roşu de cardigan, un triunghi albastru de fustă. Sunt ca nişte marionete acolo, înainte, mici şi clare. Pot să le văd sau să nu le văd, după bunul meu plac.

Ajung pe poteca ce duce la podeţ şi pornesc în jos, pe lângă vrejurile de măselariţă cu fructele lor roşii, pe lângă frunzişul unduios, pe lângă pisicile furişate. Cele trei sunt deja pe pod, dar s-au oprit să mă aştepte. Le privesc ovalurile feţelor, linia de păr din jurul fiecăruia. Feţele lor seamănă cu nişte ouă mucegăite. Picioarele coboară singure panta.

Mă gândesc să devin invizibilă. Mă gândesc ce-ar fi dacă aş înghiţi mortalele bobiţe roşii de măselariţă de pe tufele de lângă potecă. Mă gândesc să beau Javex din sticla cu craniu şi oase încrucişate din spălătorie, să sar în gol de pe pod, ca să mă sparg acolo jos ca un bostan, o jumătate de ochi, o jumătate de rânjet. M-aş desface în bucăţi aşa, aş fi moartă, ca oamenii morţi.

Nu vreau să fac nimic din toate lucrurile astea, mi-e frică de ele. Dar îmi imaginez că-mi cere Cordelia să le fac, nu cu vocea ei dispreţuitoare, ci cu cea

blândă. Îi aud în cap vocea blajină: *Fă-o. Hai odată.* Aş face lucrurile astea ca să-i fiu ei pe plac.

Chibzuiesc dacă să mă confesez fratelui meu şi să-i cer ajutorul. Dar ce anume să-i spun? Nu pot raporta nici un ochi învineţit, nici un nas însângerat: Cordelia nu mă agresează fizic. Dacă aş fi fugărită sau sâcâită de băieţi, ar şti cum să procedeze, dar nu am astfel de probleme din partea băieţilor. Împotriva fetelor, a şuşotelilor şi loviturilor lor indirecte el ar fi neputincios.

În plus, mi-e şi ruşine. Mă tem că va râde de mine, mă va dispreţui fiindcă sunt o plângăcioasă din cauza unui grupuleţ de fete, fiindcă fac din ţânţar armăsar.

Mă aflu în bucătărie, unde ung cu grăsime formele de brioşe pentru mama. Văd modelele lăsate de grăsime pe metal, îmi văd semilunile unghiilor, pielea zdrenţuită. Degetele mi se mişcă necontenit în jurul formelor.

Mama face coca pentru brioşe, măsurând sarea, cernând făina. Sita scoate un sunet uscat, de glaspapir.

— Nu eşti obligată să te joci cu ele, îmi spune mama. Sunt sigură că există nenumărate alte fetiţe cu care te poţi juca.

Mă uit la ea. Nefericirea mă inundă ca o briză domoală. Oare ce a observat, ce a ghicit, ce e pe cale să facă? Nu e exclus să vrea să discute cu mamele fetelor. Ar fi cea mai groaznică soluţie la care ar putea recurge. Dar nu pot crede că va trece la fapte. Mama nu e ca altele, nu se potriveşte cu şablonul mamelor. Nu umple casa, ca alte mame; e vaporoasă şi greu de fixat într-un loc. Celelalte nu se duc să patineze pe patinoarul din vecini, nici nu se plimbă singure prin râpă. Celelalte mi se par mature într-un fel pe care mama nu-l are. Mă gândesc la mama lui Carol, îmbrăcată în setul ei geamăn, la scepticismul ei, la mama Cordeliei, cu ochelarii atârnaţi de lanţ şi aerul absent, la a lui Grace, cu acele ei de păr şi şorţul ce atârnă. Mama s-ar ivi în pragul casei lor, incongruentă, purtând pantaloni, cu un buchet de buruieni în mână.

— Când eram mică şi copiii mă batjocoreau, obişnuiam să spun „Beţele şi pietrele pot să-mi rupă oasele, dar de înjurături nu mă sinchisesc“, zice.

Braţul ei, puternic şi eficace, se roteşte viguros, omogenizând coca.

— Ele nu mă batjocoresc, îi replic eu. Sunt prietenele mele.

— Trebuie să înveţi să te aperi, spune mama. Nu le lăsa să te asuprească. Nu fi moale. Trebuie să ai şira spinării mai dreaptă.

Distribuie coca cu lingura în forme.

Mă gândesc la sardele şi la coloana lor vertebrală. Le poţi mânca şira spinării. Oasele ţi se sfărâmă între dinţi; ajunge să le atingi şi se dezintegrează.

Probabil că şira mea a spinării e tot aşa: aproape inexistentă. De ceea ce mi se întâmplă sunt de vină numai eu, fiindcă nu am o coloană vertebrală mai puternică.

Mama pune castronul pe masă şi mă îmbrăţişează.

— Aş vrea să ştiu cum să procedez, zice ea.

E o mărturisire. Acum ştiu exact de ce anume am bănuit-o: că, în ce mă priveşte, este neputincioasă.

Ştiu că brioşele trebuie coapte imediat, imediat după ce au fost turnate în forme, ca să nu iasă turtite şi moi. Nu-mi pot permite să mă las distrasă de mângâieri. Dacă mă las în voia lor, puţinul cât mi-a rămas din şira spinării se va sfărâma şi va pieri. Mă desprind de mama.

— Trebuie băgate în cuptor, zic.

30

Cordelia aduce o oglindă la şcoală. Una de buzunar, din cele simple, dreptunghiulare, fără ramă. Scoate oglinda din buzunar, o ţine în palmă înaintea mea şi mă îndeamnă:

— Uită-te cum arăţi. Hai, uită-te.

Tonul ei exprimă dispreţ, sastiseală, de parcă faţa mea, cu de la sine putere, ar fi comis vreun păcat, ar fi întrecut măsura.

Mă uit în oglindă, dar nu văd nimic deosebit. Nu-i decât faţa mea, cu petele negre de pe buze, unde mi-am muşcat pielea.

Părinţii mei organizează seri de bridge. Împing spre pereţi mobila din living şi desfac două mese pliante din metal şi opt scaune identice. În centrul fiecărei mese plasează două boluri de porţelan, unul cu nuci sărate, celălalt cu bomboane asortate. Bomboanele se numesc „amestec de bridge“. Pe fiecare masă mai sunt şi câte două scrumiere.

Pe urmă începe să sune soneria şi oaspeţii sosesc. Casa se umple de miros neobişnuit de ţigară – care mai e acolo şi dimineaţa, dimpreună cu câteva bomboane şi nuci nemâncate – şi de hohote de râs, tot mai sonore pe măsură ce trece timpul. Stau în pat, ascultând râsetele. Mă simt izolată, neluată în seamă. Nici nu înţeleg de ce activitatea asta, cu zgomotele şi mirosurile ei, se numeşte „bridge“. Nu seamănă cu un pod[2].

Uneori ia parte la serile de bridge şi domnul Banerji. Stau în colţul antreului în pijamaua mea flanelată, sperând să-l zăresc. Nu că m-aş fi îndrăgostit de el sau alte chestii din astea. Dorinţa de a-l zări izvorăşte din îngrijorare şi dintr-un sentiment camaraderesc. Vreau să constat cum îi merge, dacă se descurcă bine cu viaţa, cu faptul că trebuie să mănânce curcan, şi cu alte daraveri. Nu prea bine, judecând după ochii lui negri şi privirea lui rătăcită, după râsul uşor isteric. Dar, dacă el poate face faţă lucrurilor care-l tracasează – şi-l tracasează ceva – atunci pot şi eu. Cel puţin aşa cred.

Prinţesa Elizabeth vine la Toronto. Vizitează Canada cu soţul ei, care e Duce. E vorba de o Vizită Regală. La radio aud mulţimile ovaţionând şi voci solemne descriind ce culori poartă Prinţesa, alta în fiecare zi. Mă ghemuiesc pe podeaua din living, cu muzică de scripcă din Provinciile Maritime în fundal, cu *Toronto Star* întins sub coatele mele, şi studiez fotografiile de pe prima pagină. Prinţesa e mai în vârstă decât ar trebui să fie şi arată mai banal: nu mai poartă uniforma de cercetaşă din zilele Blitz-ului, dar nici rochia de seară şi diadema Reginei de pe peretele din spate al clasei. Poartă un taior simplu, mănuşi; are, ca toată lumea, o poşetă, precum şi o pălărie de damă. Cu toate acestea, rămâne Prinţesă. Înăuntru, în ziar, găsesc o pagină întreagă dedicată ei, cu femei care fac reverenţe, fetiţe ce-i întind buchete de flori. Ea le zâmbeşte de la înălţime, mereu acelaşi zâmbet binevoitor, şi este descrisă drept „radioasă“.

Zi după zi, ghemuită pe podea, întorcând foile ziarelor, o urmăresc cum se mişcă pe hartă, cu trenul, cu avionul, cu maşina, de la un oraş mare la altul. Memorizez diagrama itinerarului stabilit în Toronto. Am o şansă bună de a o vedea aievea, fiindcă, după plan, va trece cu maşina chiar pe lângă casa noastră, pe drumul prost, desfundat, dintre cimitir, cu copacii lui noi, fusiformi, mormanele de pământ ridicate cu buldozerul şi şirul de cinci munţi de noroi noi.

Munţii de noroi se află pe partea noastră a drumului. Au apărut recent, în locul îngustei fâşii de câmpie buruienoasă existentă înainte. Fiecare munte se înalţă lângă groapa proprie, de formă aproximativ paralelipipedică şi cu o băltoacă de apă noroioasă pe fund. Fratele meu a decretat că una dintre gropi îi aparţine şi că intenţionează să excaveze până la ea un tunel de sus şi apoi unul dintr-o latură, care să servească drept intrare. Nu se ştie ce intenţionează să facă acolo înăuntru.

Nu pricep de ce Prinţesa va fi purtată pe lângă munţii ăştia de noroi. Nu cred că sunt o privelişte pe care ar dori neapărat s-o vadă, dar nu sunt sigură, deoarece a vizitat o mulţime de alte locuri cu nimic mai interesante. Am văzut o fotografie cu ea în faţa unei primării, alta în faţa unei fabrici de conserve de

peşte. Oricum, fie că doreşte să-i vadă sau nu, munţii de noroi constituie un bun punct de observare.

Aştept nerăbdătoare vizita asta. Sper să se întâmple ceva interesant, dar habar n-am ce. Doar e aceeaşi prinţesă care a dat cu tifla bombelor la Londra, Prinţesa cutezătoare şi eroică. Sunt încredinţată că mi se va întâmpla ceva în ziua respectivă. Că se va schimba ceva.

Vizita Regală ajunge, în sfârşit, la Toronto. E o zi plumburie, cu stropi de ploaie; „picură“, cum se spune. Ies din casă devreme ca să-mi ocup poziţia în vârful muntelui de noroi central. De-a lungul străzii, printre buruienile terfelite în noroi, e un şir rarefiat de oameni, adulţi şi copii. Unii copii au steaguri Union Jack în miniatură. Am şi eu unul: ni s-au dat la şcoală. Mulţimea nu e prea mare, fiindcă aici nu locuiesc mulţi oameni, iar unii dintre ei probabil că s-au dus mai jos, înspre centru, unde există trotuare. Le văd pe Grace, Carol şi Cordelia la marginea drumului, în dreptul casei lui Grace. Nădăjduiesc că ele nu mă vor observa.

Stau pe muntele de pământ, cu Union Jack atârnând flasc pe băţ. Timpul trece şi nu se întâmplă nimic. Mă întreb dacă n-ar fi bine să mă întorc acasă şi să ascult radioul ca să aflu unde a ajuns procesiunea, când, brusc, din stânga, pe lângă cimitir, se iveşte o maşină a poliţiei. Începe să burniţeze.

Apar nişte motociclete, urmate de câteva maşini. Văd că braţele oamenilor înşiraţi de-a lungul drumului ţâşnesc în aer, aud urale răzleţe. Maşinile, în ciuda denivelărilor, merg prea repede. Nu văd care dintre ele e cea cu Prinţesa.

Pe urmă o văd. E maşina prin geamul căreia iese o mănuşă alburie, făcând semne. E deja în dreptul meu; deja a trecut. Nu-mi flutur steguleţul şi nu strig, dându-mi seama că e prea târziu, că nu voi avea timp pentru ceea ce intenţionez să fac, lucru care abia acum mi-a devenit clar. Trebuie să fug pe movilă la vale, cu braţele întinse ca să-mi păstrez echilibrul, şi să mă arunc în faţa automobilului Prinţesei. Înaintea lui, pe el, în el. Atunci Prinţesa le va porunci să oprească. Va fi obligată, ca să nu mă calce. Nu-mi imaginez că aş putea fi plimbată cu automobilul regal, sunt mult prea realistă. Oricum nu vreau să-mi părăsesc părinţii. Dar lucrurile se vor schimba, vor fi altfel, se va întâmpla ceva.

Maşina cu mâna înmănuşată se îndepărtează, ia colţul, dispare, iar eu nici nu m-am clintit.

Domnişoara Stuart iubeşte arta. Ne cere să aducem de acasă cămăşi vechi de-ale taţilor noştri, ca să producem artă mai murdară fără să ne prăpădim hainele. În timp ce noi forfecăm, pictăm şi lipim, ea umblă printre bănci cu masca ei de soră medicală, uitându-ni-se peste umeri. Dacă cineva, un băiat, desenează intenţionat o prostie, ridică sus coala, cu o indignare prefăcută:

— Băiatul ăsta se crrede isteţ. Ai mai mult decât atât întrre urrechi!

Şi-i trage un bobârnac în pavilionul urechii. Confecţionăm pentru ea, din hârtie, obiecte familiare, dovlecei, clopoţei de Crăciun, dar ne pune să facem şi alte chestii. Desenăm, cu compasul, modele florale complicate; lipim diverse substanţe pe suporturi de carton: pene, zale, macaroane ţipător vopsite, bucăţi de paie de plastic pentru supt. Pictăm, în grup, tablouri murale pe table sau pe bucăţi imense de hârtie cafenie. Desenăm imagini din ţări străine: Mexic, cu oameni cu pălării colosale şi cactuşi, China, cu pălării conice şi bărci având ochi pictaţi la proră, India, cu ceea ce am dori să fie siluete de femei graţioase, înveşmântate în mătăsuri, cu câte un giuvaier în frunte, ducând în echilibru pe cap urne de cupru.

Îmi plac desenele despre străinătate pentru că pot crede în ele. Am o nevoie disperată să cred că oamenii ăştia străini există undeva, în altă parte. Chiar dacă la Şcoala de Duminică am învăţat că oamenii de felul ăsta fie rabdă de foame, fie sunt păgâni, fie ambele. Chiar dacă mica mea contribuţie săptămânală de la biserică va contribui la convertirea lor, hrănirea lor, iluminarea lor. Domnişoara Lumley îi considera vicleni, cu o înclinaţie pentru consumarea unor mâncăruri exotice dezgustătoare şi înspre acte de trădare faţă de Marea Britanie, însă eu prefer versiunea domnişoarei Stuart, în care soarele de deasupra capetelor lor este de un galben optimist, palmierii de un verde pur, veşmintele oamenilor pline de flori, cântecele lor, vesele. Femeile trăncănesc în limbi repezite şi incomprehensibile şi râd, arătându-şi şiragul dinţilor albi şi perfecţi. Dacă asemenea oameni există, am să pot merge, cândva, la ei. Nu va trebui să rămân aici o veşnicie.

— Astăzi, anunţă domnişoara Stuart, desenăm ce facem după şcoală.

Ceilalţi se gârbovesc peste pupitrele lor. Ştiu ce vor desena: săritul cu coarda, oameni de zăpadă joviali, ascultatul radioului, hârjoneala cu un câine. Eu mă uit fix la coala de hârtie, care rămâne imaculată. Până la urmă îmi desenez patul, cu mine însămi în el. Patul meu are la cap o tăblie de lemn neagră, cu înfloriturі. Desenez şi fereastra, scrinul. Colorez, în jur, noaptea. Mâna cu creionul negru apasă din ce în ce mai tare, până când aproape tot desenul devine întunecat, până nu se mai vede decât o umbră vagă a patului şi a

capului meu pe pernă.

Îmi contemplu opera cu deznădejde. Nu asta am vrut să desenez. Nu seamănă cu desenul nici unei colege, este o greşeală monumentală. Domnişoara Stuart va fi dezamăgită de mine, o să-mi spună că sigur am mai mult decât atât între urechi. O simt acum în spatele meu, uitându-mi-se peste umăr. Miros loţiunea ei pentru mâini şi încă un iz, nu de ceai. Mai face un pas ca s-o văd, cu ochii albaştri, încreţiţi, privindu-mă intens pe deasupra măştii aseptice. La început, nu zice nimic. Apoi vorbeşte, fără asprime:

— De ce e desenul tău aşa de negrru, drragă?

— Pentru că e noapte, zic eu.

Un răspuns idiot, îmi dau seama de cum îmi iese din gură. Vocea mi-e aproape inaudibilă, chiar şi pentru mine.

— Am înţeles, zice.

Nu-mi reproşează că am desenat ce nu trebuia, nici nu spune că e sigură că mai fac ceva după şcoală înainte de culcare. Îmi atinge uşor umărul, apoi îşi reia plimbarea printre bănci. Atingerea mă arde scurt, ca un chibrit abia stins.

Inimioarele de hârtie înfloresc pe geamurile clasei. Confecţionăm o enormă cutie poştală de Sfântul Valentin dintr-o lădiţă de carton învelită în hârtie creponată roz şi inimioare roşii cu margini de hârtie dantelată. Prin despicătură introducem felicitările, decupate din cărţi cumpărate la Woolworth’s, dar şi felicitări unice, speciale, pentru persoanele de care ne place mai mult.

În chiar ziua de Sfântul Valentin, după-amiaza întreagă se transformă în petrecere. Domnişoara Stuart se dă în vânt după petreceri. A adus duzini de prăjiturele din aluat fraged făcute cu mânuţa ei, cu glazură roz şi clopoţei argintii lipiţi pe ele, şi mai avem inimioare cu scorţişoară, în culori pastel, cu dedicaţii pe ele, mesaje dintr-o eră ce nu e a noastră: „Hubba, hubba“, spun prăjiturelele, „E fetiţa mea“. „O, puştoaico!“

Domnişoara Stuart şade la catedră, supraveghindu-ne, iar câteva fete deschid cutia şi distribuie felicitările. Cârdurile se îngrămădesc în faţa mea pe bancă. Majoritatea sunt de la băieţi. Îmi dau seama de asta după scrisul dezordonat şi din faptul că foarte multe sunt nesemnate. Altele n-au decât iniţiale, sau „Ghici cine?“, unele au X-uri şi 0-uri. Felicitările de la fete sunt iscălite îngrijit, cu numele complet, ca să nu existe nici un dubiu cine ce a oferit.

În drum spre casă de la şcoală, Carol chicoteşte şi se laudă cu felicitările primite de la băieţi. Eu am mai multe felicitări de la băieţi decât ea, mai multe decât au strâns Cordelia şi Grace în clasa a şasea. Dar numai eu ştiu. Mi-am

ascuns felicitările în bancă, să nu le vadă nimeni când mergem acasă. Când mă întreabă, zic că n-am primit prea multe. Îmbrăţişez strâns un fapt până acum necunoscut, dar care nu mă surprinde: băieţii sunt aliaţii mei de taină.

Carol are numai zece ani şi trei sferturi, dar deja îi cresc sânii. Nu mari, dar sfârcurile nu-i mai sunt teşite, ci ascuţite, iar sub ele se vede o umflătură. Transformarea e uşor de sesizat, fiindcă îşi scoate pieptul înainte şi poartă pulovere, trăgându-le cât mai jos, ca să-şi reliefeze sânii. În pauze, se plânge de sânii ăştia, pretinzând c-o dor. Ne anunţă că va trebui să-şi cumpere sutien. Cordelia o apostrofează:

— Mai taci odată cu ţâţele tale stupide!

Ea e mai mare, dar încă nu are sâni.

Carol îşi ciupeşte buzele şi obrajii ca să şi-i înroşească. Găseşte în coşul de gunoi al mamei un tub de ruj aproape consumat şi-l ascunde, îl aduce la şcoală în buzunar. Cu vârful degetului mic, îşi întinde puţin ruj pe buze după ore. Până să ajungem la ea acasă, îl şterge cu un şerveţel Kleenex, dar nu reuşeşte prea bine.

Ne jucăm sus, în camera ei. Când coborâm în bucătărie să bem un pahar de lapte, mama lui Carol întreabă:

— Ce ai pe faţă, domnişoară? (Chiar în faţa noastră o freacă pe Grace pe gură cu o cârpă de vase murdară.) Să nu te prind că mai faci vreodată un lucru atât de ieftin! Ce idee, la vârsta ta! (Carol se zvârcoleşte, plânge şi ţipă, desfăşurându-se.) Aşteaptă numa’ să vină tată-tău acasă! continuă mama, pe un ton rece şi supărat. Te dai în spectacol! (Ca şi cum ar fi ceva rău în simplul act de a fi văzută.) Apoi, amintindu-şi de prezenţa noastră: Afară cu voi!

După două zile, Carol ne anunţă că tatăl ei i-a tras o mamă de bătaie cu capătul încătărămat al centurii, pe fundul gol. Spune că abia mai poate şedea. Pare foarte mândră de asta. După ore, sus, în camera ei, ne arată: îşi ridică fusta, îşi coboară chiloţii şi, într-adevăr, urmele se văd, aproape ca nişte scărpinături, nu foarte roşii, dar evident prezente.

E dificil să înţelegi cum pot fi compatibile aceste dovezi cu tatăl lui Carol, drăguţul domn Campbell, posesorul unei mustăţi moi, care-i spune lui Grace Frumoasa cu Ochii Căprui şi lui Cordelia Domnişoara Lobelia. E greu să ţi-l imaginezi lovind pe cineva cu centura. Dar taţii şi felul lor de a acţiona sunt o enigmă. De exemplu, ştiu – fără să mi se spună – că domnul Smeath trăieşte în capul lui o viaţă secretă, cu trenuri şi escapade. Tatăl Cordeliei se poartă şarmant cu noi în rarele ocazii când se arată, spune bancuri seci, zâmbeşte ca o persoană de pe un afiş, dar atunci de ce se teme ea de el? Fiindcă se teme. Toţi

taţii, în afară de al meu, sunt invizibili ziua; ziua, împărăţesc mamele. Dar taţii apar seara. Întunericul îi aduce acasă pe taţi, cu puterea lor reală, inexprimabilă. Au mai multă importanţă decât se vede cu ochiul liber. Prin urmare, credem în bătaia cu cureaua.

Carol ne spune că dis-de-dimineaţă, înainte de aerisirea aşternuturilor, a depistat o pată umedă pe cearşaful din patul dublu al mamei sale. Ne strecurăm în vârful picioarelor în dormitorul părinţilor. Patul, cu o cuvertură garnisită cu ciucuri şi găitane, e atât de ordonat că ne temem să-l desfacem ca să ne uităm. Carol deschide sertarul noptierei de pe partea mamei şi aruncăm o privire înăuntru. Vedem un obiect de gumă, ca umbrela unei ciuperci, şi un tub de pastă de dinţi care nu e pastă de dinţi. Carol zice că sunt lucruri care te împiedică să faci copii. Nimeni nu chicoteşte, nimeni nu rosteşte vorbe de zeflemea. În loc de asta, citim eticheta. Cumva, echimozele roşii de pe funduleţul lui Carol îi conferă o credibilitate pe care n-o avea.

Carol zace în vârful patului propriu, pe cuvertura albă cu volane asortată cu perdelele. Se preface că suferă de o maladie neidentificabilă. Noi am umezit un prosop de vase şi i l-am întins pe frunte, i-am adus un pahar de apă. Acum ne jucăm de-a boala.

— O, ce bolnavă sunt. O, ce bolnavă sunt, se văicăreşte Carol, zvârcolindu-se pe pat. Fă ceva, soră!

— Trebuie s-o ascultăm la inimă, decide Cordelia.

Îi scoate lui Carol puloverul, apoi cămăşuţa de dedesubt. Am fost toate la doctor şi ştim ce umiliri bruşte implică un consult. N-o să doară. Iată-i sânii, puţin umflaţi, cu sfârcurile albăstrui, ca vinele de pe frunte.

— Palpează-i inima, îmi cere Cordelia.

Nu vreau s-o fac. Nu vreau să ating carnea aia umflată, nenaturală.

— Hai odată, îmi dă ghes Cordelia. Fă ce ţi se spune.

— E neascultătoare, mă acuză Grace.

Întind mâna şi pun palma pe sânul stâng. Îl simt ca pe un balon pe jumătate umplut cu apă, sau ca pe un terci de făină de ovăz călduţ. Carol chicoteşte.

— O, ce rece ţi-e mâna!

Mi se face greaţă.

— Inima, proasto. N-am zis ţâţa. Nu faci deosebirea?

Vine o ambulanţă şi mama, pe o targă, e urcată în ea. Nu văd scena, mi-o povesteşte Stephen. S-a întâmplat în toiul nopţii, când dormeam, dar în ultimul timp Stephen şi-a făcut obiceiul de a se scula devreme, în secret, ca să privească

stelele de la fereastra dormitorului. Susţine că astrele se văd mult mai bine când majoritatea luminilor oraşului sunt stinse. Afirmă că te poţi trezi uşor noaptea, fără să apelezi la ceasul deşteptător, dacă bei seara, înainte de culcare, două pahare de apă. Pe urmă, trebuie să te concentrezi asupra orei când vrei să te trezeşti. E o stratagemă indiană.

Aşadar era treaz şi a ascultat şi s-a strecurat în partea cealaltă a casei, ca să privească de la fereastra de acolo, fiindcă de acolo se vede ce se întâmplă pe stradă. Zice că funcţiona flash-ul, dar nu şi sirena, deci nu e de mirare că n-am auzit nimic.

Dimineaţa, când mă scol, îl găsesc în bucătărie pe tata, prăjind bacon. Se pricepe la asta, deşi n-o face niciodată în oraş, ci numai la focurile de tabără. În dormitorul părinţilor, pe podea, văd un vraf de cearşafuri mototolite, iar păturile stau, împăturite, pe un scaun; pe saltea este o pată imensă, ovală, de sânge. Dar când mă întorc de la şcoală rufăria de pat a dispărut, patul e făcut şi nu se mai vede nimic.

Tata zice că a avut loc un accident. Dar ce fel de accident ţi se poate întâmpla când stai întins în pat şi dormi? Stephen crede că e vorba de un bebeluş, un copil care a ieşit prea devreme. Eu nu-l cred: când urmează să nască prunci, femeile au burţi mari şi umflate, iar a mamei nu era aşa.

Mama se întoarce de la spital foarte slăbită. Trebuie să se odihnească. Nimeni nu e obişnuit cu situaţia asta, nici mama nu e obişnuită. Încearcă să reziste, să se scoale la ora obişnuită, sprijinindu-se, când umblă, de perete sau de muchiile mobilelor, cocoşându-se deasupra chiuvetei din bucătărie, cu un cardigan pe umeri. Apoi, în mijlocul unei trebuşoare, e nevoită să se ducă să se întindă. Pielea ei e lipsită de culoare şi uscată. Dă impresia că ascultă atentă un sunet, poate provenit din afara casei, dar nu se aude nimic. Uneori trebuie să repet ceva de două ori ca să mă audă. E ca şi cum ar fi plecat undeva departe şi m-ar fi lăsat în urmă, sau ca şi cum ar fi uitat de prezenţa mea.

Toate astea mă înspăimântă chiar mai tare decât pata de sânge. Tata ne îndeamnă să contribuim mai mult la treaba din gospodărie, ceea ce înseamnă că e înspăimântat şi el.

După ce mama se mai înzdrăveneşte, găsesc, în coşul ei de tricotat, o şosetă minusculă, de un verde pastel. Îmi pun întrebarea de ce o fi tricotat o singură şosetă. Nu-i place să tricoteze, aşa că, poate, a făcut una şi s-a plictisit.

Visez că adevăraţii mei părinţi sunt doamna Finestein, vecina, şi domnul Banerji.

Visez că mama a născut un prunc, unul din doi gemeni. Bebeluşul e gri. Nu

ştiu ce s-a ales de al doilea geamăn.

Visez că ne-a ars casa până în temelii. N-a mai rămas nimic din ea. Nişte cioturi carbonizate marchează locul unde a existat, ca urmele unui incendiu de pădure. Alături se ridică un munte de pământ.

Părinţii mei sunt morţi, dar totodată vii. Stau întinşi unul lângă celălalt, în hainele lor estivale, şi se scufundă lent în pământ, care e tare dar transparent, ca gheaţa. Îndepărtându-se, mă privesc cu tristeţe în ochi.

32

E sâmbătă după-amiază. Mergem la „Clădire“, la ceva numit „Conversat“. Nu ştiu ce anume este un Conversat, dar sunt uşurată că merg la „Clădire“, deoarece acolo sunt şoareci şi experienţe şi fete nu sunt. Tata m-a întrebat dacă vreau să iau cu mine o prietenă. Am răspuns că nu. Fratele meu îl aduce pe Danny, căruia îi curge nasul non-stop, care poartă veste tricotate cu modele de romburi şi are o colecţie de timbre. Ei stau pe bancheta din spate – fratele meu nu mai are rău de maşină – şi vorbesc în latina porcului[3]:

— Asunay ăutay urgecay.

— Işay ecay? Eivray ăsay ănâncimay ucimay?

— Iamnay, iamnay.

Ştiu că ceea ce vorbesc mi se adresează parţial, cel puţin din partea lui Danny. Mă confundă cu alte fete, fete neastâmpărate care ţipă. Cândva i-aş fi răspuns cu vorbe la fel de dezgustătoare, dar mi-am pierdut interesul pentru mâncatul de muci şi alte prostii din astea. Mă uit afară pe fereastră, prefăcându-mă că nu aud.

„Conversatul“ se dovedeşte a fi un soi de muzeu. Departamentul de Zoologie s-a deschis pentru public, cu scopul de a le da oamenilor o şansă de a înţelege Ştiinţa şi de a-şi cultiva mintea. Cel puţin aşa ne-a explicat tata, rânjind cum face el când e numai pe jumătate serios. Spunea că minţilor oamenilor nu le strică puţină cultivare. Mama a răspuns că nu-şi crede mintea capabilă de perfecţionare, aşa că preferă să meargă la cumpărături, după alimente.

E multă lume la „Conversat“. Distracţiile de weekend din Toronto nu sunt prea variate. „Clădirea“ are un aer festiv – mirosurile obişnuite, de Dustbane, ceară de mobilă, excremente de şoareci şi şerpi, se amestecă cu alte izuri, de îmbrăcăminte groasă, fum de ţigară şi parfumuri de damă. Pe pereţi sunt fixate

serpentine de hârtie colorată şi din loc în loc, în holuri şi pe scări, precum şi în diferite săli, sunt săgeţi din hârtie de calcul, care indică direcţia de mers. Fiecare sală are propriile ei exponate, grupate în funcţie de ceea ce se presupune că trebuie să bagi la cap.

Prima sală conţine embrioni de pui de găină în diferite stadii de dezvoltare, de la un punct roşu la un pui cu capul mare, ochii bulbucaţi şi penele ca nişte ace, deloc pufos şi drăguţ ca cei de pe felicitările de Paşte, ci bălos, cu ghearele îndoite sub el, cu pleoapele ca nişte tăieturi căscate, dezvelind o semilună de ochi albastru ca agata. Embrionii sunt conservaţi – mirosul de formol e straşnic. Într-o altă vitrină este un borcan cu gemeni, gemeni identici umani, adevăraţi şi morţi, cu placenta ataşată, cu pielea gri, plutind în ceva ce seamănă cu apa cu detergent de vase. În venele şi arterele lor a fost injectată gumă colorată, albastră pentru vene, rubinie pentru artere, ca să se vadă că au sistemele circulatorii legate. Există şi un creier de om, într-un recipient de sticlă, ca o nucă gri, moale, gigantică. Nu-mi vine să cred că am aşa ceva sub ţeastă.

În altă sală e o masă unde ţi se iau amprentele ca să vezi că nu seamănă cu ale nici unei alte persoane. Pe o bucată mare de carton de Bristol sunt prinse cu ace fotografii mărite de amprente digitale. Fratele meu, Danny şi cu mine ne lăsăm amprentaţi. Danny şi fratele meu au făcut băşcălie de embrioni şi de gemeni:

— Eivray uipay alay inăcay?

— Ecay icizay eday oay ocăniţătay?

Dar n-au zăbovit mult în sala respectivă. Pentru amprente manifestă un entuziasm zgomotos. Cu degetele unse cu cerneală, îşi aplică unul celuilalt amprente pe frunte, strigând: „Semnul Mâinii Negre!“, cu voci puternice şi pe un ton lugubru, până când tata trece pe lângă ei şi le spune să mai înceteze. Cu el este frumosul domn Banerji din India. Îmi zâmbeşte nervos şi mă întreabă: „Ce mai faci, domnişoară?“ Întotdeauna îmi spune „domnişoară“. Între feţele palide, iernatice, a lui pare şi mai tuciurie, iar dinţii îi strălucesc grozav.

Tot în sala cu amprentele se distribuie bucăţi de hârtie; eşti rugat să le guşti şi să spui dacă au gust amar, ca miezul sâmburilor de piersică, sau acru, ca lămâile. Asta arată că unele lucruri se moştenesc. Mai există şi o oglindă dinaintea căreia poţi face exerciţii cu limba, să vezi dacă izbuteşti s-o întinzi afară pe colţurile gurii sau să faci din ea un trifoi. Unii nu reuşesc nici una, nici alta. Danny şi fratele meu monopolizează oglinda şi produc nişte strâmbături înfiorătoare, vârându-şi degetele în gură sau trăgând de marginile pleoapelor până când se vede roşul de dedesubt.

Unele sectoare din „Conversat“ sunt neinteresante, cu prea multe texte, în

unele nu sunt decât planşe pe pereţi sau microscoape prin care să priveşti, dar noi oricum ne putem uita la microscop oricând dorim.

E mare înghesuială când ne târâm galoşii grei de iarnă pe coridoare, urmând serpentinele albastre şi galbene. Nu ne-am scos paltoanele. E foarte cald. Radiatoarele trosnesc şi funcţionează din plin, aerul e saturat de respiraţia altora.

Ajungem într-o sală unde se prezintă o secţiune printr-o broască ţestoasă. E pusă într-o tavă albă, smălţuită, ca cele pe care le vezi la măcelărie. Ţestoasa e vie – sau poate e moartă, dar inima ei e vie. Experienţa demonstrează că inima unei reptile continuă să funcţioneze multă vreme după ce restul trupului a murit.

În platoşa de pe burtă a ţestoasei s-a tăiat cu ferăstrăul o gaură. Ţestoasa e răsturnată pe spate, aşa că poţi vedea în ea, până la inimă, care bate încet, lucind roşu-închis acolo în cuvă, tresărind ca o coadă de râmă când o atingi, dilatându-se, strâmbându-se. E ca o mână ce se încleştează şi se descleştează. E ca un ochi.

Inima e conectată cu un fir de un amplificator, aşa că bătăile ei, agonizant de lente, ca ale unui bătrân care urcă scările, se aud în toată sala. Nu ştiu dacă inima va rezista până la următoarea bătaie. O pulsaţie, o pauză, apoi un pârâit ca paraziţii de la radio despre care fratele meu afirmă că vin din cosmos, apoi încă o pulsaţie, un icnet de aer inspirat. Viaţa se scurge afară din ţestoasă, aud asta la amplificator. Nu peste mult timp va fi golită de viaţă.

Nu vreau să zăbovesc în sala asta, dar e coadă, atât în faţa cât şi în spatele meu. În rând sunt numai adulţi; nu-i mai văd pe fratele meu şi pe Danny. Sunt blocată între paltoane de tweed: ochii îmi ajung până la nivelul celui de al doilea nasture. Se aude un zgomot nou, acoperind bătăile inimii de ţestoasă, ca un vânt ce se apropie: un fâşâit, ca de frunze de plop, dar mai slab, mai uscat. La marginea ochilor mei se face întuneric, un întuneric ce sporeşte. Văd ceva ca o intrare într-un tunel, care se îndepărtează vertiginos de mine, ori eu mă îndepărtez vertiginos de el, de punctul acela de lumină. În clipa următoare, văd o mulţime de galoşi şi scândurile duşumelei întinzându-se, drepte, la infinit. Mă doare inima.

— A leşinat, zice careva şi abia atunci îmi dau seama ce-am păţit.

Sigur căldura e de vină.

Sunt dusă pe braţe afară, la aerul rece şi plumburiu; cel care mă poartă, scoţând exclamaţii de îngrijorare, e domnul Banerji. Tata vine şi el în fugă şi-mi recomandă să stau cu capul aplecat între genunchi. Fac întocmai, privindu-mi căputele şoşonilor. Mă întreabă dacă-mi vine să vomez şi răspund că nu. Fratele meu şi Danny ies şi ei afară şi mă privesc lung, fără comentarii. În cele din

urmă, fratele meu zice:

— Aay eşinatlay.

Intră înapoi în Clădire. Eu rămân afară până aduce tata maşina şi plecăm acasă. Încep să cred că am descoperit ceva ce merită ştiut. Există o modalitate de a evada din locurile de unde vrei să fugi, dar nu poţi. Când leşini, e ca şi cum ai face un pas lateral, afară din corp, afară din timp, în alt timp. Când te trezeşti, s-a făcut mai târziu. Timpul s-a scurs şi fără tine.

Cordelia spune:

— Gândeşte-te la zece teancuri de farfurii. Astea sunt şansele tale.

De fiecare dată când greşesc, se năruie un turn de farfurii, făcându-se zob. Văd aievea farfuriile. Cordelia le vede şi ea, fiindcă e cea care strigă *Bam!*… Şi Grace le vede puţin, dar prăbuşirile ei sunt relative, întotdeauna caută cu privirea confirmarea Cordeliei. Carol încearcă şi ea o dată sau de două ori, dar e repezită:

— Asta n-a fost o prăbuşire!

— Au rămas doar patru, anunţă Cordelia. E cazul să fii atentă.

Nu răspund.

— Şterge-ţi rânjetul de pe faţă, porunceşte Cordelia.

Nu răspund.

— *Bam!* strigă Cordelia. Ţi-au mai rămas trei.

Nimeni nu-mi spune niciodată ce se va întâmpla dacă se prăbuşesc toate teancurile.

Stau cu spatele la perete, lângă uşa pe care scrie *FETE,* iar frigul mi se urcă în sus pe picioare şi pe sub manşetele mânecilor. Nu am voie să mişc. Am şi uitat de ce. Am descoperit că-mi pot umple capul cu muzică, *Aterizând pe o singură aripă şi cu o rugăciune, Fii fericită cu Banda Veselă*, şi să uit de toate celelalte.

E pauză. Domnişoara Lumley patrulează pe terenul de joacă, în mână cu clopoţelul de alamă, cu faţa încruntată de frig, fără să se lege de nimeni. Deşi nu mai este învăţătoarea mea, continui să mă tem de ea. Un lanţ de fete, ţinându-se de mână, trece pe lângă mine fugind şi cântând, *Nu ne oprim pentru nimeni.* Alte fete se plimbă mai calm, două câte două, la braţ. Îmi aruncă o privire curioasă, după care întorc privirea. E ca atunci când, pe şosea, oamenii din maşini încetinesc şi privesc pe fereastră accidentul de la marginea drumului. Încetinesc, dar nu opresc. Intuiesc necazul, dar ştiu şi să se ferească de el.

Stau la o mică distanţă de zid. Îmi reazem din nou ceafa de el, cu privirile

ridicate spre cerul de plumb, şi-mi ţin răsuflarea. Mă forţez să ameţesc. Văd un teanc înalt de farfurii legănându-se, apoi începând să cadă, cu o explozie mută de cioburi de porţelan. Cerul se închide, devenind o gămălie de ac, un val de frunze moarte îmi curge în cap. Îmi văd propriul trup zăcând pe pământ, pur şi simplu întins acolo. Văd fetele arătând cu degetul şi strângând cercul. O văd pe domnişoara Lumley apropiindu-se cu paşi întinşi, aplecându-se, cu greutate, să mă cerceteze. Dar toate astea le văd de sus, ca şi cum aş fi în aer, undeva deasupra inscripţiei *FETE* de pe uşă, privind în jos ca o pasăre.

Îmi vin în simţiri, cu faţa domnişoarei Lumley plutind la doar câţiva centimetri deasupra feţei mele, mai încruntată decât oricând, ca şi cum aş fi făcut o porcărie, cu un cerc de fete în jurul meu, îmbrâncindu-se ca să vadă mai bine.

E şi sânge, am o tăietură pe frunte. Sunt dusă la infirmerie. Asistenta îmi şterge sângele şi-mi fixează pe frunte, cu Band-Aid, un tampon de tifon. Vederea propriului meu sânge pe ştergarul alb şi ud îmi produce o satisfacţie deosebită.

Cordelia s-a potolit: sângele e impresionant, chiar mai impresionant decât voma. În drum spre casă, ea şi Grace sunt atente cu mine, mă iau de braţ şi mă întreabă cum mă simt. O astfel de atenţie din partea lor mă face să tremur. Mi-e teamă că am să plâng, să vărs lacrimi enorme, murdare, de reconciliere. Dar sunt mult prea istovită pentru asta.

Data următoare când Cordelia mă pune cu spatele la zid leşin din nou. Acum pot s-o fac ori de câte ori vreau, îmi ţin răsuflarea, aud zgomotul acela ca un foşnet, văd cum se strânge bezna şi pe urmă alunec într-o parte, afară din trup, şi mă aflu altundeva. Dar nu de fiecare dată reuşesc să mă văd de sus, ca întâia oară. Uneori totul e negru.

Mi se duce buhul de „fata care leşină“.

— O face dinadins, acuză Cordelia. Hai, dă-i drumul, să vedem cum leşini. Hai, îţi spun. Leşină!

Dar acum, că îmi ordonă, nu reuşesc.

Încep să petrec tot mai mult timp în afara corpului, fără să mai cad. În astfel de momente mă simt defocalizată, ca şi cum ar exista două euri de-ale mele, suprapuse, dar nu perfect. Există un contur transparent şi, dublându-l, o ramă solidă de carne, fără simţire, ca o cicatrice. Văd ce se întâmplă, aud ce mi se spune, dar nu sunt nevoită să fiu atentă. Ochii îmi stau deschişi, dar nu sunt acolo. Sunt undeva, într-o parte.

1. Charles Edward Stuart (1720-1788), supranumit „The Young Pretender“, descendent al regelui Iacob al II-lea al Angliei. Urmărind să ia tronul Scoţiei, a condus o forţă expediţionară plecată din Franţa, unde se refugiase, dar în bătălia de la Culloden (1746) a fost învins de ducele de Cumberland şi cauza iacobină a fost înfrântă.
2. În limba engleză, *bridge* înseamnă şi pod.
3. Un fel de păsărească folosită de copiii americani, în care consoana (sau grupul de consoane) iniţială a unui cuvânt e mutată la sfârşitul cuvântului şi se adaugă *ay.*

VII
„OUR LADY OF PERPETUAL HELP“

33

De la Simpsons mă îndrept spre est, tot căutând ceva de mâncare. În cele din urmă, cumpăr o felie de pizza şi o devorez în mers, ţinând-o cu degetele, împăturind-o în două şi ronţăind din ea. Când sunt cu Ben, mănânc la ore regulate, fiindcă ăsta-i obiceiul lui, mănânc lucruri normale, dar dacă sunt singură mă complac în a mânca *junk food*, în a ciupi de ici, de colo; vechile, particularele mele năravuri. E ceva rău pentru mine, dar trebuie să-mi amintesc ce înseamnă că un lucru e rău pentru mine. S-ar putea să încep să-l consider pe Ben drept ceva de la sine înţeles, cu frizurile şi cravatele lui, cu grapefruit la micul dejun. În felul ăsta, îl apreciez mai mult.

Întoarsă la studio, îl sun, calculând diferenţa de fus orar dintre locul unde mă aflu acum şi coastă. Dar nu aud decât propria-mi voce pe robot, urmată de semnalul sonor şi de Semnalul Oficial al Orei Exacte de la Dominion Observatory, deschizând calea pentru viitor. *Te iubesc*, rostesc, ca să audă mai târziu. Pe urmă îmi amintesc: e în Mexic, nu se va întoarce acasă decât când mă întorc şi eu.

Dar acum e întuneric afară. Aş putea să ies să iau undeva o cină adevărată, sau să văd un film. În schimb, mă strecor sub *duvet*, pe *futon*, cu o cană de ceai şi lista abonaţilor telefonici din Toronto, şi încep să caut nume. Nu e nici un Smeath, trebuie că au murit toţi, s-au mutat sau s-au măritat. Sunt mai mulţi Campbelli decât ai putea bate cu o singură nuia. Îl caut pe Jon, al cărui nume a fost cândva şi al meu. Nu este nici un Josef Hrbik, deşi există Hrbek, Hren, Hrastnik, Hriczus.

Nu e nici un Risley.

Nu e nici o Cordelia.

Ce ciudat că mă aflu din nou în patul lui Jon.

Nu m-am gândit niciodată la el ca la „patul lui Jon“, fiindcă nu l-am văzut pe Jon în el, dar bineînţeles că este. Mult mai îngrijit decât erau de obicei paturile lui, mult, mult mai curat. Primul pat era o saltea întinsă pe jos, cu un vechi sac de dormit deasupra. Nu mă deranja; de fapt, îmi plăcea: era ca dormitul în bivuac. De obicei, de-a lungul patului era o înşiruire de ceşti şi pahare goale şi de farfurii cu resturi de mâncare, care nu-mi plăcea tot atât de mult. În zilele acelea, exista o linie de conduită privind dezordinile de acest fel, pe care o încălcai dacă nu le ignorai şi te apucai să faci curat. Bărbatul putea crede că te bagi în sufletul lui, că încerci să-l domini.

Odată, chiar la început, înainte de a începe eu să adun farfuriile, stăteam amândoi în pat, când s-a deschis uşa şi în prag a apărut o femeie pe care n-o mai văzusem niciodată. Purta o pereche de jeanşi murdari şi un tricou roz palid, avea faţa slabă şi alburie, cu pupile uriaşe. Pesemne că se drogase cu ceva – pe atunci, acest lucru devenise o posibilitate. Stătea acolo fără să rostească o vorbă, cu o mână la spate, cu faţa încordată şi inexpresivă, iar eu mi-am tras sacul de dormit peste cap.

— Hei! a strigat Jon.

Atunci femeia a aruncat ceva spre noi cu mâna ţinută înainte la spate. Era o pungă de hârtie plină cu spaghetti calde, inclusiv sos. Când ne-a lovit, s-a spart, împodobindu-ne. Femeia a ieşit, tot fără un cuvânt, dar trântind uşa.

Trăsesem o sperietură zdravănă, dar Jon a început să râdă.

— Ce-a fost asta? l-am întrebat. Cum dracu’ a reuşit să intre?

— Pe uşă, mi-a răspuns el, râzând.

Mi-a îndepărtat un fir de spaghetti din păr şi s-a aplecat să mă sărute. Am priceput că femeia era în mod sigur o iubită sau o fostă iubită de-a lui şi m-am înfuriat. Nu mi-a trecut prin cap că dreptatea s-ar fi putut să fie de partea ei. Nu dădusem încă peste acele de păr străine lăsate în baie aşa cum câinii comunitari îşi marchează teritoriul pişându-se în canalele acoperite cu zăpadă, nici peste urmele de ruj strategic plasate pe feţele de pernă. Jon se pricepea să acopere urmele şi dacă nu le acoperea o făcea anume. Nu mi-a dat prin cap nici că, mai mult ca sigur, femeia avusese o cheie.

— E nebună, am zis. Locul ei e la ospiciu.

Nu-mi era deloc milă de ea. Într-un fel, o admiram. Îi admiram lipsa de scrupule, curajul manierelor inelegante, energia urii ei simple. Gestul de a arunca o pungă cu spaghetti avea în el o anumită simplitate, o nesăbuinţă, o dezinvoltă grandoare. Un gest care putea rezolva conflicte. Pe atunci eram

foarte departe de a putea face şi eu ceva asemănător.

34

Grace rosteşte rugăciunea. Domnul Smeath spune, întinzându-se după garnitura de fasole:

— Lăudat fie Domnul şi daţi încoace muniţia!

— E inofensivă, zice doamna Smeath, zâmbindu-mi dintr-o parte.

Gura cu favoriţi a Mătuşii Mildred se contractează. Mestec mâncarea Smeath, ca făcută din cauciuc. Sub protecţia feţei de masă, îmi rup pielea de pe degete. Duminica trece.

După compotul de ananas, Grace vrea să cobor cu ea la subsol şi să ne jucăm de-a şcoala. Mă duc, dar trebuie să urc din nou scările ca să merg la toaletă. Grace mi-a dat permisiunea, aşa cum îţi dau voie învăţătoarele la şcoală. Urcând scările din pivniţă, le aud pe Mătuşa Mildred şi pe doamna Smeath, care spală vasele în bucătărie.

— E exact ca un copil păgân, zice Mătuşa Mildred. (Fiindcă a fost misionară în China, e o autoritate în problemă.) Nimic din tot ce-ai făcut n-a schimbat-o câtuşi de puţin.

— Ştiu de la Grace că studiază Biblia, răspunde doamna Smeath, iar eu îmi dau seama că despre mine vorbesc.

Mă opresc pe ultima treaptă, de unde văd în bucătărie: masa cu teancuri de vase, siluetele întunecate ale doamnei Smeath şi Mătuşii Mildred.

— Copiii învaţă asta, zice Mătuşa Mildred. Până se învineţesc la faţă. Dar învaţă mecanic, nu le intră nimic în cap. În clipa când le întorci spatele, redevin ceea ce au fost.

Vorbele nedrepte pe care le aud mă izbesc ca o lovitură de copită. Cum pot să spună aşa ceva, când am fost premiată pentru eseul despre Temperanţă, în care am descris cum oamenii beţi fac accidente de automobil şi mor îngheţaţi în viscole, pentru că alcoolul le dilatează vasele capilare? Chiar ştiu ce sunt capilarele şi am ortografiat corect cuvântul. Pot recita psalmi întregi, capitole întregi, pot cânta, fără să mă uit în carte, cântecele de la Şcoala de Duminică ce acompaniază diapozitivele colorate, cu cavalerul în alb.

— La ce te poţi aştepta, cu o familie ca a ei? întreabă, retoric, doamna Smeath. (Nu continuă, să spună ce nu e în regulă cu familia mea.) Ceilalţi copii

simt. Ştiu.

— Crezi cumva că se poartă prea aspru cu ea? întreabă Mătuşa Mildred.

Vocea îi e pofticioasă. Arde de nerăbdare să afle cât de aspru.

— E pedeapsa lui Dumnezeu, răspunde doamna Smeath. Aşa-i trebuie.

Corpul mi-e scăldat de un val de fierbinţeală. Valul e semnul ruşinii, pe care am simţit-o şi cu alte ocazii, dar şi al urii, pe care n-am trăit-o până acum, nu în formă pură. E o ură cu formă specială, forma doamnei Smeath, cu şorţul ce-i acoperă un singur sân, şi lipsită de talie. Ura e ca o buruiană groasă crescută din pieptul meu, cu tulpina albă şi frunzele cărnoase; ca o tulpină de brusture, cu frunzele lui grosolane şi micii lui ghimpi verzi, din cei ce cresc pe terenul îmbibat de pipi de pisică de lângă pod. O ură grea şi consistentă.

Stau pe ultima treaptă, înlemnită de ură. Nu pe Grace o urăsc, nici măcar pe Cordelia. O urăsc pe doamna Smeath, fiindcă ceea ce crezusem că e un secret, ceva cunoscut doar de noi, fetele, se dovedeşte a nu fi unul. Problema a mai fost discutată şi tolerată. Doamna Smeath a ştiut şi a fost de acord. N-a întreprins nimic pentru a-i pune capăt. Crede că aşa-mi trebuie.

Pleacă de la chiuvetă, să ia încă un teanc de farfurii murdare de pe masă, şi intră în câmpul meu vizual. Trăiesc imaginea fugară, dar intensă, a doamnei Smeath trecând prin storcătoarea noastră de rufe de culoarea cărnii, cu picioarele înainte, văd cum i se sfărâmă şi aplatizează oasele, cum pielea şi carnea de pe ea urcă, îngroşându-se, înspre cap, care va plesni dintr-un moment în altul, ca un balon uriaş umplut cu sânge. Dacă aş putea emite din ochi raze mortale, ca cele din cărţile de benzi desenate, aş incinera-o instantaneu. A grăit adevărul, sunt păgână. Nu cunosc iertarea.

Parcă simţindu-mi privirea intensă, se răsuceşte şi mă vede. Ochii ni se întâlnesc; pricepe că am auzit-o. Dar nu i se clinteşte nici un fir de păr, nu pare jenată sau dornică să ceară iertare. Îmi adresează zâmbetul ei infatuat, cu buzele lipite de dinţi. Ceea ce spune nu mi se adresează mie, ci Mătuşii Mildred:

— Urcioarele mici au toarte mari.

Inima ei stricată îi pluteşte în corp ca un ochi, ca un ochi malefic; mă vede.

Şedem pe banca de lemn din subsolul bisericii, în întuneric, şi ne uităm la perete. Ochii sticloşi ai lui Grace reflectă lumina, cum mă priveşte pieziş.

Când Domnul vede vrabia căzând,
Privirea I se-nduioşează;
Dacă iubeşte-o pasăre de rând,
Iubirea-I pentru mine-i şi mai trează.

Imaginea de pe perete e a unei păsări moarte ţinute de o mână imensă, pe care cade un snop de raze.

Mişc din buze, fără să cânt. Încep să-mi pierd încrederea în Dumnezeu. Doamna Smeath îl are pe Dumnezeu la degetul mic, ştie în ce fel te pedepseşte. Dumnezeu e în tabăra ei, o tabără în care nu sunt acceptată.

Chibzuiesc la Iisus, despre care se spune că mă iubeşte. El nu-mi dă nici un semn că aşa stau lucrurile şi nici nu cred că-mi poate fi de real ajutor. Nu poate face nimic împotriva doamnei Smeath şi Mătuşii Mildred, fiindcă Dumnezeu e mai mare decât el. Dumnezeu nu e câtuşi de puţin Tatăl Nostru. Imaginea pe care o am despre El acum e de ceva imens, dur, inexorabil, fără chip, mişcându-se înainte de parcă ar merge pe şine. Dumnezeu e un fel de locomotivă.

Mă hotărăsc să nu mă mai rog lui Dumnezeu. Când soseşte momentul pentru Tatăl Nostru, mă ridic în picioare tăcută, mişcând doar buzele.

Şi iartă-ne nouă păcatele noastre, aşa cum şi noi iertăm greşiţilor noştri.

Refuz să spun această frază. Dacă înseamnă că trebuie s-o iert pe doamna Smeath, că dacă nu, o să mă duc în Iad după moarte, sunt gata să mă duc. Sunt sigură că Iisus ştia cât de greu este să ierţi, de aceea a introdus fraza asta. El întotdeauna a introdus lucruri imposibil de realizat în realitate, cum ar fi ideea de a dărui toţi banii pe care-i ai.

— N-ai spus rugăciunea, mă mustră, şoptit, Grace.

Simt o răceală în stomac. Ce e mai rău, s-o contrazic, sau să recunosc? Şi într-un caz, şi în celălalt, voi fi penalizată.

— Ba am spus-o.

— N-ai spus-o. Nu te-am auzit.

Tac.

— Ai minţit, spune, bucuroasă, Grace, uitând să şoptească.

Tot nu spun nimic.

— Trebuie să te rogi de iertare lui Dumnezeu, continuă Grace. Eu o fac în fiecare seară.

Şed în întuneric şi-mi maltratez degetele. Îmi imaginez cum Grace îl roagă pe Dumnezeu s-o ierte. Dar pentru ce?

Dumnezeu te iartă dacă regreţi, iar ea nu dă niciodată vreun semn că regretă. Nu crede niciodată că a făcut ceva rău.

Grace, Cordelia şi Carol sunt în faţa mea, eu cu o stradă înapoia lor. Astăzi nu-mi permit să merg în rând cu ele, fiindcă am fost obraznică, dar nu vor nici să rămân prea mult în urmă. Merg vioi, în ritmul muzicii, *Fii, fii fericită cu Banda Veselă*, iar mintea, cu excepţia acestor cuvinte, îmi e goală. Umblu cu

capul plecat, căutând, pe trotuar şi în gurile de canal, foiţe argintii de la pachetele de ţigări, deşi nu le mai colecţionez ca pe vremuri. Ştiu că nimic din ce aş putea face din ele n-ar avea valoare.

Observ o bucată de hârtie cu o poză pe ea. O ridic. Ştiu a cui imagine este: a Maicii Domnului. Hârtia provine de la „Our Lady of Perpetual Help“, „Our Lady of Perpetual Hell“. Preacurata poartă o mantie lungă, albastră, de sub al cărei tiv nu i se văd picioarele, are pe cap o năframă albă şi peste ea o cunună, iar în jurul capului o aureolă, cu raze de lumină ieşind din ea ca nişte ţepi. Zâmbeşte trist, cumva dezamăgită; întinde braţele ca într-un gest de bun venit, iar inima i se vede afară, pe piept, cu şapte săbii înfipte în ea. Inima e mare, roşie şi curată, ca o perniţă pentru ace din satin, sau ca o valentină. Dedesubtul icoanei scrie: Cele Şapte Tristeţi.

Sfânta Fecioară apare uneori în publicaţiile Şcolii de Duminică, dar niciodată cu coroniţă, niciodată cu inima ca o perniţă de ace, niciodată singură. Întotdeauna e, mai mult sau mai puţin, în fundal. Nu se face prea mare zarvă în jurul ei decât la Crăciun, dar şi atunci Pruncul Iisus e mai important. Când vorbesc despre catolici, cum se ştie că o fac uneori la masa de duminică, doamna Smeath şi Mătuşa Mildred îşi arată de fiecare dată dispreţul. Catolicii se roagă la statui, iar la cuminecare beau vin adevărat, în loc de suc de struguri. „Se închină Papei“, spun cei din familia Smeath, sau „O adoră pe Fecioara Maria“, ca şi cum asta ar fi scandalos.

Privesc iconiţa mai de aproape. Ştiu, însă, că e periculos s-o păstrez, aşa că o arunc. A fost impulsul corect, pentru că acum cele trei s-au oprit şi aşteaptă să le ajung din urmă. Orice fac, în afară de mers şi de statul în picioare, le atrage atenţia.

— Ce chestie te-am văzut ridicând de pe jos? întreabă Cordelia.

— Un petic de hârtie.

— Ce fel de hârtie?

— O hârtie. Dintr-un ziar de la Şcoala de Duminică.

— De ce ai luat-o?

Cândva aş fi meditat la această întrebare, m-aş fi străduit să răspund corect. Acum spun:

— Nu ştiu.

E unicul răspuns oferit de mine, la orice întrebare, care nu e ridiculizat sau criticat.

— Ce-ai făcut cu ea?

— Am aruncat-o la loc.

— Nu mai culege lucruri de pe stradă, mă povăţuieşte Cordelia. Sunt pline

de microbi.

Mă decid să întreprind ceva periculos, un act de răzvrătire, poate chiar de blasfemie. Dacă tot nu mă mai pot ruga lui Dumnezeu, mă voi ruga de acum încolo Fecioarei Maria. Hotărârea mă face nervoasă, de parcă m-aş fi decis să fur. Inima îşi înteţeşte ritmul, mâinile mi se răcesc. Simt că n-am să scap neprinsă.

Cred că e cazul să mă pun în genunchi. În biserica unde turla e în formă de ceapă nu îngenunchem, dar catolicii se ştie că o fac. Îngenunchez lângă pat şi-mi împreunez mâinile, precum copiii din felicitările de Crăciun, numai că eu port o pijama flanelată cu dungi albastre, iar pe ei întotdeauna îi arată în cămăşuţe de noapte. Închid ochii şi mă străduiesc să mă gândesc la Maica Precista. Vreau să mă ajute, sau cel puţin să-mi dea un semn că mă aude, dar nu ştiu precis ce să-i spun. N-am învăţat cuvintele cu care i te adresezi.

Încerc să-mi imaginez cum ar arăta, bunăoară dacă aş întâlni-o pe stradă: ar fi îmbrăcată ca mama, sau ar purta mantia albastră şi cununa, iar dacă ar purta mantia albastră şi cununa, s-ar strânge o mulţime de gură-cască în jurul ei? Poate lumea ar crede-o doar o artistă dintr-un tablou vivant de Crăciun; dar nu şi dacă şi-ar purta inima afară pe piept, străpunsă de săbii. Încerc să mă gândesc ce i-aş spune. Dar ea ştie deja; ştie cât sunt de nefericită.

Mă rog cu tot mai multă înverşunare. Rugăciunile îmi sunt mute, sfidătoare, cu ochii uscaţi, disperate, deznădăjduite. Nu se întâmplă nimic. Îmi frec ochii cu pumnii până mă dor. O clipă mi se năzare că văd un chip, apoi o împroşcătură albastră, dar acum tot ce văd e inima. Iat-o, mare, de un roşu aprins, rotundă, înconjurată de un fel de lumină neagră, de o beznă ca o catifea luminoasă. Din centru răsare un punct auriu, care dispare. E inima, fără dubiu. Arată ca poşetuţa mea roşie de plastic.

35

E mijloc de martie. În ferestrele şcolii încep să înflorească lalelele pascale. Pe sol mai este zăpadă, un filigran murdar, dar iarna şi-a pierdut duritatea şi strălucirea. Cerul se îngroaşă, se lasă mai jos.

Mergem spre casă sub cerul jos şi gros, cenuşiu şi chiftit de umezeală. Din el pică fulgi moi şi umezi, acumulându-se pe crengi şi acoperişuri şi căzând din

când în când, cu un pleoscăit de vată udă. Nu bate vântul şi orice zgomot este estompat de zăpadă.

Nu e frig. Dezleg şnururile căciuliţei mele albastre tricotate şi-i las clapele libere să-mi mângâie tâmplele. Cordelia îşi scoate mănuşile de lână şi ia în căuşul palmelor zăpadă cu care face bulgări şi-i aruncă la întâmplare, în copaci şi în stâlpii de telegraf. E una din zilele când e prietenoasă; îşi vâră braţul sub al meu; celălalt braţ îi e înlănţuit de al lui Grace şi mărşăluim toate pe stradă cântând *Nu ne oprim pentru nimeni.* Şi eu cânt asta. Împreună, săltăm şi plutim.

Îmi revine o parte din euforia pe care o simţeam odinioară când ningea; vreau să deschid gura mare şi să las fulgii să pătrundă în ea. Îmi permit să râd, ca şi celelalte, de probă. Râsul meu e o performanţă, o încercare de a înhăţa firescul.

Cordelia se lasă să cadă pe spate pe peluza albă din faţa unei case, îşi întinde braţele în lături, pe zăpadă, le ridică deasupra creştetului şi le coboară din nou lângă şolduri, alcătuind un înger de zăpadă. Fulgii îi cad pe faţă, în gura care râde, topindu-se, atârnându-i în sprâncene. Clipeşte, ca să nu-i intre zăpada în ochi. Pentru o clipă arată ca o persoană necunoscută, o străină, radiind de posibilităţi benefice, nebănuite. Sau ca victima unui accident de circulaţie, proiectată în zăpadă.

Deschide ochii şi ridică mâinile ude şi înroşite, iar noi o tragem în sus, fără să stricăm imaginea desenată de trupul ei. Îngerul din zăpadă are aripi pufoase şi capul micuţ ca o gămălie. Acolo unde s-au oprit mâinile Cordeliei, lângă şolduri, se văd urmele degetelor, ca nişte gheare mici.

Am uitat de timp şi se înserează. O luăm la fugă pe strada care duce la podeţul pentru pietoni. Chiar şi Grace fuge, stângaci, strigând „Aşteptaţi-mă!“. E şi ea o dată cea lăsată în urmă.

Cordelia ajunge prima pe colină şi porneşte în jos, în goană. Încearcă să se dea pe gheaţă, dar zăpada e prea moale, nu destul de îngheţată, amestecată cu tăciuni şi cu pietriş. Cordelia cade şi se dă de-a rostogolul. Credem că a făcut-o dinadins, cum a procedat şi cu îngerul de zăpadă. Ne năpustim în fugă la ea, excitate, cu respiraţia tăiată, râzând, exact când încearcă să se ridice.

Ne oprim din râs, văzând că n-a căzut fiindcă aşa a vrut, ci a fost un accident. Cordeliei îi place ca tot ce face să facă fiindcă aşa vrea ea.

— Te-ai lovit? o întreabă Carol.

Îi tremură vocea, e înspăimântată, îşi dă deja seama că e ceva grav. Cordelia nu răspunde. Are din nou o mină serioasă, ochii îndureraţi.

Grace se mişcă în aşa fel încât să fie lângă Cordelia, puţin în spatele ei. Din poziţia aceea îmi adresează zâmbetul ei cu buzele strânse.

— Ai râs? mă întreabă Cordelia.

— Nu, îi răspund, crezând că mă întreabă dacă am râs când a căzut.

— A râs, spune, neutru, Grace.

Carol se trage spre marginea potecii, departe de mine.

— Îţi mai acord o şansă, zice Cordelia. Ai râs?

— Da, răspund. Dar …

— Zi da sau nu, insistă Cordelia.

Eu tac. Cordelia îi aruncă o căutătură lui Grace, ca şi cum i-ar cere aprobarea. Grace oftează exagerat, un suspin de adult:

— Iarăşi minte. Ce să ne facem cu tine?

Se pare că am zăbovit acolo multă vreme. S-a făcut mai frig. Cordelia întinde mâna şi-mi trage căciuliţa tricotată de pe cap. Parcurge restul distanţei de pe colină până pe podeţ şi ezită o clipă. După care mai face câţiva paşi până la balustradă şi-mi aruncă în râpă căciuliţa. Apoi ovalul alb al feţei sale se întoarce către mine.

— Vino-ncoace, ordonă ea.

Cobor până în locul unde se află Cordelia, lângă parapet, iar sub tălpile mele zăpada nu scârţâie, ci e moale ca un strat de vată. Face un zgomot ca şi cum, în capul meu, s-ar plomba o carie dintr-un dinte. De obicei mi-e frică să mă apropii atât de tare de balustradă, dar de data asta nu mă tem. Nu am nici un sentiment atât de pozitiv ca frica.

— Uite-ţi cretina de căciuliţă, zice Cordelia şi, într-adevăr, acolo e, jos, departe, încă albastră pe fondul zăpezii albe, chiar şi în lumina descrescândă. Ce-ar fi să cobori după ea?

Mă uit la ea. Vrea să mă duc acolo jos, unde se aţin bărbaţii răi, unde ni s-a interzis să mergem. Îmi vine ideea că aş putea să nu mă duc. Ce va face Cordelia atunci?

Îmi dau seama că şi Cordelia se gândeşte la asta. Poate că a mers prea departe, că s-a lovit, până la urmă, de un miez de rezistenţă din sufletul meu. Dacă refuz să execut ordinul de acum, cine ştie până unde va merge atitudinea mea sfidătoare? Celelalte două fete au coborât de pe colină şi ne privesc dintr-un loc sigur din centrul podului.

— Hai, du-te, insistă Cordelia, cu un ton mai blajin, ca şi cum mi-ar da ghes, nu mi-ar porunci. După aceea, eşti iertată.

Dar eu nu vreau să cobor în râpă. E interzis şi periculos. De asemenea, s-a întunecat şi poate că povârnişul e alunecos; s-ar putea să nu-mi fie uşor să urc înapoi. Dar căciuliţa mea e acolo. Dacă mă prezint acasă fără ea, va trebui să explic, să spun ce s-a întâmplat. Dar dacă refuz să merg, ce va face Cordelia?

Poate se va enerva, poate că nu va mai vorbi cu mine niciodată. Poate mă va îmbrânci, să cad de pe pod. N-a mers niciodată atât de departe, nu m-a lovit, nu m-a pişcat, dar acum că mi-a aruncat căciuliţa nu se ştie de ce e capabilă.

Merg până la capătul podului.

— După ce-o iei, numără până la o sută, spune Cordelia. Înainte de a porni înapoi.

Nu mai pare supărată, vorbeşte ca cineva care dă instrucţiuni despre un joc nou.

Pornesc în jos pe panta abruptă, ţinându-mă de ramuri şi de trunchiurile copacilor. Cărăruia nu e nici măcar o potecă adevărată, doar o dâră bătătorită de indivizii care coboară pe aici, băieţi, bărbaţi. Fete, nu.

Ajunsă printre copacii desfrunziţi de jos, mă uit în sus. Parapeţii podului se profilează pe cer. Văd contururile negre ale celor trei capete ce mă urmăresc.

Căciuliţa mea albastră e mai departe, pe gheaţa de pe firul pârâului. O privesc lung, stând în zăpadă. Cordelia are dreptate: este o pălărie cretină. Mă uit la ea şi mă umplu de ciudă, pentru că pălăriuţa cu înfăţişare cretină e a mea şi e vrednică de batjocură. N-am s-o mai port niciodată.

Aud apă curgând undeva, pe sub pojghiţa de gheaţă. Fac un pas în gârlă, mă întind după căciuliţă, o apuc, înaintez şi mai mult. Am intrat în apă până la brâu şi mă înconjoară bucăţi de gheaţă ruptă.

Frigul mă pătrunde ca o săgeată. Galoşii şi pantofii din ei mi se umplu cu apă; pantalonii de zăpadă mi se înmoaie. Mai mult ca sigur am ţipat sau am emis un alt fel de zgomot, dar nu-mi amintesc să fi auzit ceva. Strâng bine cipilica şi mă uit la podul de deasupra. Nu e nimeni acolo. Probabil că au plecat, au luat-o la fugă. De aceea m-a pus să număr până la o sută: ca să aibă ele timp s-o şteargă.

Încerc să-mi ridic picioarele. Sunt foarte grele, din cauza apei din încălţări. Dacă aş vrea, aş putea să nu mă mai clintesc de aici. Acum suntem în plin amurg, iar zăpada de pe sol a căpătat o nuanţă albăstrie. Anvelopele vechi şi bucăţile de metal ruginit din pârâu sunt acoperite; în jurul meu nu văd decât grote albastre, arcade albastre, imaculate şi tăcute. Apa din gârlă e rece şi paşnică: vine direct din cimitir, din morminte şi de pe oseminte. Apă făcută din oameni morţi, dizolvaţi şi limpezi, iar eu stau în ea. Dacă nu mă mişc imediat, o să îngheţ în pârâul ăsta. Voi fi un om mort, dizolvat şi limpede, ca şi ei.

Mă agit în pârâu şi marginile gheţii se rup când păşesc. E greu să umbli cu galoşii plini de apă; aş putea să alunec şi să cad cu totul în pârâu. Înhaţ o ramură de copac, mă trag sus pe mal, mă aşez în zăpada albastră şi-mi scot galoşii, ca să torn afară apa din ei. Mânecile gecii mi s-au udat până la coate,

mănuşile îmi sunt leoarcă. Acum parcă mă împung lame de cuţit în picioare şi în mâini, iar pe obraji mi se preling lacrimi de durere.

Văd luminile de pe marginea râpei, de la casele care se află acolo, imposibil de sus. Nu ştiu cum am să urc dealul dacă mâinile şi picioarele mă dor în halul ăsta; nu-mi dau seama cum am să ajung acasă.

Capul mi se umple cu un rumeguş negru; fulgi minusculi de întuneric îmi intră prin ochi. Fulgii de zăpadă parcă ar fi negri, aşa cum albul apare negru pe negative. Zăpada s-a transformat în proiectile minuscule, mai aproape de chiciură. Căzând printre ramuri, produce un zgomot ca de sită, ca foiala şi şopotitul dintr-o cameră plină de oameni care au consemnul să păstreze liniştea. Sunt morţii, ieşind, invizibili, din apă, strângând cercul în jurul meu. *Psst*, spun ei.

Zac pe spate lângă pârâu, uitându-mă în sus, la cer. Nu mă mai doare nimic. Bolta are un strat ascuns de culoare roşiatică. Podul arată altfel: pare situat mult mai sus deasupra mea, mai solid, ca şi cum balustradele ar fi dispărut sau spaţiile goale din ele ar fi fost umplute. Şi luceşte, sunt ochiuri de lumină de-a lungul lui, de un verde-gălbui, diferite de toate luminile văzute vreodată de mine. Mă ridic în capul oaselor, să le văd mai bine. Corpul parcă n-are greutate, ca atunci când e scufundat în apă.

E cineva pe pod, văd o siluetă întunecată. La început cred că s-a întors Cordelia după mine. Pe urmă observ că nu e un copil; silueta e prea înaltă pentru un copil. Nu desluşesc chipul; nu e decât o formă. Una dintre luminile verzi-gălbui este în spatele siluetei, răspândeşte raze în jurul capului ei.

Ştiu că ar trebui să mă ridic şi să plec acasă, dar e mai comod să rămân pe loc, în zăpadă, unde micile proiectile de gheaţă îmi mângâie delicat faţa. Mi-e şi foarte somn. Închid ochii.

Disting o voce care mi se adresează. Ca şi cum m-ar striga, dar foarte moale, parcă înăbuşită. Nu sunt sigură că am auzit-o aievea. Desfac pleoapele cu un efort. Persoana care stătea mai înainte pe pod se mişcă prin balustradă sau se contopeşte cu ea. E o femeie, acum îi văd poalele lungi, sau să fie o mantie până la pământ? Nu cade, vine în jos spre mine ca şi cum ar păşi, dar nu e nimic pe care să păşească. Nu am suficientă energie ca să mă sperii. Stau în zăpadă şi o urmăresc, letargică, cu o curiozitate leneşă. Mi-ar plăcea să pot călca şi eu aşa, pe aer.

A ajuns foarte aproape. Îi văd lucirea alburie a feţei, năframa ori gluga neagră de pe cap – sau e coama de păr? Întinde braţele spre mine şi mă simt inundată de tandreţe. Sub mantia pe jumătate desfăcută se zăreşte ceva roşu.

E inima, îmi spun. Trebuie să fie inima, purtată în afara corpului, luminoasă

ca neonul, ca jarul.

Şi, dintr-odată, n-o mai văd. Dar o simt aproape de mine, nu ca pe nişte braţe ce mă învăluie, ci ca pe o scurtă boare mai caldă. Îmi spune ceva.

Acum poţi merge acasă, zice. Totul va fi bine. Du-te acasă.

Nu aud aceste cuvinte rostite cu voce tare, dar exact asta spune.

36

Luminile de sus, de pe pod, au dispărut. Urc poteca, bâjbâind în întuneric, cu lapoviţa foşnind în jurul meu, trăgându-mă de ramuri şi de trunchiuri de copaci, alunecând cu pantofii pe peticele de zăpadă îngheţată. Nu mă doare nimic, nici picioarele, nici mâinile. Parcă zbor. Adierea uşoară se deplasează odată cu mine, o atingere călduţă pe obraz.

Acum ştiu cine mi s-a arătat. Fecioara Maria, nu încape îndoială. Nici când mă rugam nu eram sigură de existenţa ei, dar acum ştiu că este. Cine altcineva ar fi putut călca astfel pe aer, cine să aibă o inimă atât de luminoasă? E adevărat, nu avea mantie albastră, nici coroniţă; părea îmbrăcată în negru. Oricum, în ceva închis la culoare. Poate coroana era la locul ei, iar eu n-am observat-o. În orice caz, e posibil să aibă mai multe rochii diferite. Nu contează; contează numai că a venit să mă salveze. N-a vrut să îngheţ în zăpadă. E tot alături de mine, invizibilă, înfăşurându-mă în căldură şi ne-suferinţă. M-a auzit, totuşi.

Am ajuns mai sus, pe poteca principală; casele luminate sunt mai aproape, deasupra, pe ambele părţi. Mă forţez să-mi ţin ochii deschişi. Nici măcar nu merg în linie dreaptă. Dar picioarele mi se mişcă automat, unul în faţa celuilalt.

Ceva mai sus este strada. Mişcându-mă, o văd pe mama, venind foarte iute. Nu şi-a încheiat paltonul, nu are basma, şoşonii, prinşi numai pe jumătate, clămpăne. Văzându-mă, începe să fugă. Încremenesc, privind silueta care aleargă, cu paltonul fluturându-i de ambele părţi şi cu şoşonii greoi, de parcă aş urmări cu privirea o altă persoană, un alergător într-o competiţie. Se apropie de mine sub un felinar stradal şi-i văd ochii, măriţi şi sclipitori de umezeală, îi văd părul pudrat de zăpadă. Nu are mănuşi, îşi aruncă braţele în jurul meu şi când face asta Fecioara Maria dispare subit. Durerea şi frigul îmi umplu năvalnic trupul. Încep să dârdâi violent.

— Am căzut în pârâu, bâigui. Încercând să-mi recuperez căciuliţa.

Vocea mi-e groasă, cuvintele abia inteligibile. Ceva nu e în regulă cu limba mea.

Mama nu mă întreabă *Unde ai fost?* sau *De ce ai întârziat atâta?* Zice:

— Unde-ţi sunt şoşonii?

Sunt jos în râpă, acoperiţi de zăpadă. I-am uitat acolo şi am uitat şi căciuliţa.

— Am căzut de pe pod, repet.

E obligatoriu să termin cât se poate de repede cu minciuna. Continuă să fie de neconceput pentru mine că aş putea spune adevărul despre Cordelia.

Mama se dezbracă de palton şi mă înveleşte cu el. Strânge din buze, pe chip i se citesc, simultan, spaima şi mânia. E expresia pe care o avea cu ani în urmă acolo, în nord, când ne tăiam. Îşi strecoară braţul sub subsuoara mea şi mă propulsează înainte. Fiecare pas e o agonie pentru picioarele mele. Mă întreb dacă o voi încasa fiindcă am coborât în râpă.

Când ajungem acasă, mama trage de pe mine hainele murate şi pe jumătate îngheţate şi mă vâră în cada umplută cu apă călduţă. Îmi examinează atentă degetele mâinilor şi picioarelor, nasul, lobii urechilor.

— Unde erau Grace şi Cordelia? mă întreabă. Au văzut că ai căzut în apă?

— Nu, mint eu. Nu erau cu mine.

Pot să jur că e hotărâtă să le sune pe mamele fetelor, indiferent ce i-aş spune, dar sunt prea obosită ca să-mi fac griji.

— M-a ajutat o doamnă, zic.

— Ce doamnă? întreabă mama, dar nu-s proastă să-i spun.

Dacă-i spun cine cred că era, n-o să mă creadă.

— O doamnă ca toate doamnele, zic.

Mama mă anunţă că am noroc: nu a descoperit degerături grave. Ştiu totul despre degerături: degetele ţi se înnegresc şi îţi pică, drept pedeapsă că ai tras la măsea, îmi dă să beau o cană de ceai cu lapte şi mă instalează în pat, cu o sticlă cu apă fierbinte şi cearşafuri flauşate; mă acoperă cu două pleduri. Continui să tremur. Tata a sosit acasă şi-i aud pe amândoi vorbind, jos în hol, cu voci scăzute şi îngrijorate. Pe urmă tata intră în cameră, îmi pune mâna pe frunte şi se subţiază, devenind o umbră.

Visez că alerg de-a lungul străzii de lângă şcoală. Am făcut o prostie. E toamnă, frunzele ard în culori aprinse. Mă urmăreşte o gloată. Urmăritorii ţipă.

O mână invizibilă o apucă pe a mea şi mă trage în sus. În aer sunt săpate trepte pe care urc. Nimeni altcineva nu ştie unde sunt treptele. Acum stau în aer, intangibilă, deasupra feţelor întoarse în sus. Ei continuă să ţipe, dar nu-i mai aud. Gurile li se deschid şi se închid muteşte, ca ale peştilor.

Două zile stau acasă, nu merg la şcoală. Prima zi o petrec în pat, levitând în claritatea sticloasă şi delicată a febrei. În cea de a doua, pot deja să analizez ceea ce s-a întâmplat, îmi amintesc de Cordelia, care mi-a aruncat căciuliţa albastră tricotată în pârâu, îmi aduc aminte cum am căzut prin gheaţa spartă şi cum a venit mama în goană spre mine, cu părul plin de fulgi. Acestea sunt elementele certe, dar între ele se cască goluri neguroase. Oamenii morţi şi femeia cu mantie sunt şi ei acolo, dar există aşa cum există visele. Acum nu mai sunt sigură că a fost cu adevărat Fecioara Maria. Cred că a fost, dar nu mai ştiu sigur.

Mi se aduce la pat o ilustrată de la Carol, cu inscripţia *Multă Sănătate*, împodobită cu violete, care a fost strecurată prin fanta pentru scrisori din uşă. În weekend, Cordelia îmi dă un telefon:

— N-am ştiut că ai căzut în apă. Iartă-ne că nu te-am aşteptat. Credeam că ne urmezi la o distanţă oarecare.

Vocea îi e precisă, prudentă, antrenată, lipsită de remuşcare.

Ştiu că şi ea, ca şi mine, a oferit o versiune care maschează ceea ce s-a întâmplat în realitate. Ştiu că scuzele astea i-au fost smulse cu forţa şi că voi plăti pentru ele mai târziu. Dar e pentru prima oară că îmi cere iertare. Oricât de falsă, căinţa ei mă face să mă simt nu mai puternică, ci mai vulnerabilă. Nu ştiu cum să-i răspund. Tot ce reuşesc să îndrug este „E-n regulă“. Cred că sunt sinceră.

Când mă întorc la şcoală, Cordelia şi Grace se poartă cu mine politicos, dar rece. Carol e mai vizibil înspăimântată, ori curioasă.

— Mama zice că n-a lipsit mult să mori îngheţată, îmi şopteşte ea, cum stăm în rând, două câte două, aşteptând să sune clopoţelul. M-a plesnit tare cu peria de păr. Zău dacă nu.

Zăpada se topeşte de pe peluze; pe podele, la şcoală şi acasă în bucătărie, reapare noroiul. Circumspectă, Cordelia se învârte în jurul meu. Conversaţia e artificial de banală. Ne oprim la magazin pentru acadele de lemn-dulce, pe care le plăteşte Carol. Mergând şi sugând dulciurile, Cordelia anunţă:

— Cred că Elaine trebuie pedepsită fiindcă ne-a pârât, voi ce ziceţi?

— Nu v-am pârât, ripostez eu.

Nu mai simt un gol în stomac, nici dorinţa de a izbucni în lacrimi pe care falsele ei acuzaţii mi le produceau odinioară. Tonul îmi e calm, neutru, rezonabil.

— Nu mă contrazice, revine Cordelia. Cum explici că mama ta a dat

telefoane mamelor noastre?

— Da, cum explici? o îngână Carol.

— Nu ştiu şi nu-mi pasă, le răspund, uimită de îndrăzneala mea.

— Eşti obraznică, zice Cordelia. Şterge-ţi rânjetul de pe faţă.

Sunt încă laşă, încă fricoasă – nimic din asta nu s-a schimbat. Dar mă învârt pe călcâie şi plec de lângă ea. E ca şi cum aş păşi în gol de pe buza prăpastiei, încredinţată că aerul va fi tare sub picior şi mă va ţine; şi cu adevărat mă ţine. Pricep că nu trebuie să fac ce vrea ea şi, spre bine sau spre rău, că niciodată n-am fost obligată s-o ascult. Pot să fac ce vreau eu.

— Să nu îndrăzneşti să pleci şi să ne laşi, şuieră Cordelia din spate. Întoarce-te imediat!

Porunca ei îmi sună drept ceea ce e: o imitaţie, o replică teatrală. Cordelia joacă rolul unei persoane mult mai mature. E actorie. N-a fost niciodată nevoie să-mi perfecţionez felul de a fi. Tot timpul între noi s-a derulat o piesă, iar eu am fost fraierită. Proasta de mine! Sunt tot atât de supărată pe mine ca şi pe ele.

— Zece teancuri de farfurii! mă ameninţă Grace.

Cândva, asta m-ar fi redus la tăcere. Acum o consider o tâmpenie.

Continui să mă îndepărtez. Mă simt cutezătoare, cu cugetul uşor. Nu sunt prietenele mele cele mai bune, nici măcar nu-mi sunt prietene. Nu mă leagă nimic de ele. Sunt independentă.

Ele mă urmează la câţiva paşi, comentându-mi stilul de mers, cum arăt din spate. Dacă m-aş întoarce, le-aş surprinde maimuţărindu-mă. „Îngâmfato! Îngâmfato!“, strigă.

În vocile lor disting ura, dar şi trebuinţa. Au nevoie de mine ca să mă chinuie, dar eu nu mai am nevoie de ele. Îmi sunt indiferente. A apărut în străfundurile mele ceva dur şi cristalin, un sâmbure de sticlă. Traversez strada şi-mi văd de drum, mâncându-mi acadeaua.

Nu mă mai duc la Şcoala de Duminică. După ore, refuz să mă joc cu Grace, cu Cordelia, chiar şi cu Carol. Nu mă mai întorc acasă peste pod, ci pe traseul cel lung, pe lângă cimitir. Când tot grupul se înfiinţează la uşa noastră din dos să mă cheme, le spun că sunt ocupată. Încearcă să mă ademenească luându-mă cu binişorul, dar asta nu mă mai impresionează. Le văd lăcomia din ochi. Citesc în ele ca într-o carte deschisă. Oare până acum de ce n-am reuşit s-o fac?

Îmi petrec mult timp citind fasciculele cu benzi desenate din camera fratelui meu, în absenţa lui. Mi-ar plăcea şi mie să mă caţăr pe zgârie-nori, să zbor cu ajutorul unei pelerine, să găuresc metalele cu buricele degetelor, să văd prin ziduri. Mi-ar plăcea să dau în oameni, în criminali, şi fiecare pumn al meu să

provoace o ţâşnire de lumină roşie sau galbenă. *Bum! Trosc! Cabuuum!* Ştiu că am voinţa necesară pentru toate astea. Intenţionez să ajung, cumva, să le fac.

La şcoală, mă împrietenesc cu o altă fată, numită Jill. Pe ea o interesează jocuri de altă natură, jocuri cu lemn şi hârtie. Mergem la ea acasă şi jucăm cărţi, toci, şeptică, marocco. Grace, Cordelia şi Carol se aţin pe la periferia vieţii mele, ispitindu-mă, tachinându-mă, estompându-se pe zi ce trece, devenind tot mai lipsite de substanţă. Nu le mai aud aproape deloc, fiindcă nu le mai ascult.

VIII
O JUMĂTATE DE FAŢĂ

37

O perioadă îndelungată am frecventat biserici. Îmi spuneam că vreau să mă familiarizez cu arta lor, nu-mi dădeam seama că, de fapt, căutam ceva. Nu alegeam o anumită biserică, nici măcar dacă figura într-un ghid şi avea o semnificaţie istorică, nu intram niciodată când avea loc serviciul divin; îmi displăcea ideea, mă interesa ce era în biserici, nu ce se întâmpla în ele. În majoritatea cazurilor, vizitam o biserică absolut accidental, intram mânată de impulsul momentului.

Odată intrată, nu mă prea sinchiseam de arhitectură, deşi cunoşteam termenii: scrisesem eseuri despre nave şi lucarne. Admiram vitraliile, dacă se găseau. Preferam bisericile catolice celor protestante; cu cât mai multe podoabe, cu atât mai bine, căci aveam mai multe de văzut, îmi plăceau extravaganţele opulente: foiţele de aur şi excesele baroce nu mă deranjau.

Citeam inscripţiile de pe ziduri şi pe cele gravate în lespezile podelei, o slăbiciune particulară a anglicanilor bogaţi, care credeau că vor căpăta mai multe puncte de la Dumnezeu dacă-şi cioplesc numele în piatră. Tot anglicanii se înnebuneau după stindarde militare zdrenţuite şi memoriale de război de tot soiul.

Dar căutam mai ales statuile. Statui de sfinţi şi de cruciaţi pe năsăliile lor, sau ale celor care se pretindeau cruciaţi; efigii de toate felurile. Lăsam la urmă statuile Sfintei Fecioare. Mă apropiam de ele cu speranţă în suflet, dar eram inevitabil dezamăgită. Nu recunoşteam persoana reprezentată. Erau păpuşi îmbrăcate frumos, insipide în alb şi albastru, pioase şi lipsite de viaţă. În acele momente nu înţelegeam de ce mă aşteptasem să văd altceva.

Prima oară am mers în Mexic cu Ben. Era şi prima noastră excursie comună, primul segment mai lung de timp petrecut împreună; credeam că nu va

fi decât un interludiu. Nici măcar nu eram sigură că-mi doresc un nou bărbat în viaţă; epuizasem valenţele ideii că leacul pentru răul făcut de un bărbat e un alt bărbat, şi nu mai aveam suflu. A fost, însă, o uşurare să am alături de mine o fiinţă atât de necomplicată, atât de uşor de satisfăcut.

Eram numai noi doi, într-o excursie de două săptămâni care s-a dovedit a avea o legătură cu îndatoririle profesionale ale lui Ben. Sarah locuia la prietena ei cea mai bună. Întâia oprire a fost la Veracruz, unde am testat creveţii, camerele de hotel şi libărcile; pe urmă am închiriat o maşină şi am plecat sus, în ţinutul deluros, căutând, ca de obicei, ceva pitoresc şi neasaltat de turişti.

Am găsit un orăşel pe malul unui lac. Localitatea era paşnică pentru Mexic, ţară care m-a izbit ca fiind viscerală, aidoma unui corp omenesc întors pe dos, în aşa fel încât sângele să se vadă afară. Poate că explicaţia se găsea în răcoare, în existenţa lacului.

În timp ce Ben explora piaţa, căutând lucruri demne de fotografiat, eu am intrat în biserică. Nu era spaţioasă şi avea un aspect sărăcăcios. Înăuntru era pustiu; domnea un miros de piatră veche, de neglijare îndelungată, de necurăţenie mustoasă. M-am plimbat pe la marginea stranelor, privind stângacele tablouri cu Drumul Crucii executate în vopsele de ulei, aproape ca desenele de colorat după numere. Erau proaste, dar autentice: cineva le pictase cu suflet.

Pe urmă am văzut-o pe Fecioara Maria. La început nu mi-am dat seama că este ea, pentru că în locul obişnuitelor veşminte albe, albastre şi aurii era îmbrăcată în negru. Nu purta cunună. Îşi ţinea capul plecat, cu chipul în umbră, cu palmele întoarse spre mine, lângă corp. La picioarele ei erau nenumărate mucuri de lumânări, iar pe rochia-i întunecată stăteau prinse ceea ce am crezut iniţial că sunt stele, dar care, privite mai atent, s-au dovedit a fi braţe, picioare, mâini, oiţe, măgăruşi, găini şi inimi, toate în miniatură, toate confecţionate din aluminiu sau aramă.

Am înţeles la ce serveau: ea era Fecioara lucrurilor pierdute, cea care îţi restituia tot ce nu mai aveai. Dintre toate Fecioarele de lemn, marmură sau ghips, aceea a fost unica statuie care mi s-a părut cât de cât autentică. Mi-am zis că probabil are sens să i te închini, să îngenunchezi şi să aprinzi o lumânare. Dar, neştiind pentru ce anume să mă rog, n-am făcut-o. Nu ştiam ce pierdusem, ce să prind cu acul de rochia Mariei.

După o vreme, intrând în biserică, Ben m-a găsit acolo.

— Ce s-a întâmplat? m-a întrebat el. Ce faci pe podea? Nu te simţi bine?

— Ba da. N-am nimic. Mă odihnesc doar.

Răceala pietrei mă pătrunsese, muşchii înţepeniţi mă dureau. Nu-mi

aminteam cum ajunsesem pe podea.

Fiicele mele, amândouă, au trecut printr-o fază când întrebau *Şi?* cu sensul de *Şi ce-i cu asta?*. A început când cea mare împlinise doisprezece sau treisprezece ani. Îşi încrucişau braţele pe piept şi se uitau la mine, la prietenele lor sau una la cealaltă. *Şi?*

— Nu mai vorbiţi aşa, le rugam. Mă scoateţi din minţi!

— Şi?

La aceeaşi vârstă, Cordelia proceda aidoma. Aceleaşi braţe încrucişate, aceeaşi mină inscrutabilă, aceeaşi privire albă. Cordelia! Pune-ţi mănuşile, afară e frig. *Şi?* Nu pot să vin la tine, trebuie să-mi termin temele. *Şi?*

Cordelia, îmi spun în gând. M-ai făcut să cred că sunt un nimic.

Şi?

La care nu mai e nimic de zis.

38

Vara vine şi trece şi pe urmă este toamnă şi apoi iarnă şi Regele moare. Aud la ştiri, la prânz. Mă întorc pe jos la şcoală, pe strada înzăpezită, gândind: Regele a murit. Acum toate lucrurile întâmplate cât timp a fost viu s-au terminat şi s-au clasat: războiul, avioanele cu o singură aripă, noroiul de lângă casa noastră, o mulţime de chestii. Mă gândesc la capetele alea ale lui, mii de capete de pe monezi, care au devenit capul unei persoane decedate în loc de al uneia vii. Va trebui să schimbe banii şi mărcile poştale, să o aibă în loc de Rege pe Regină. Regina a fost Prinţesa Elizabeth. Ţin minte că i-am studiat fotografiile când era mult mai tânără. Mai am şi o altă amintire în legătură cu ea, dar e neclară şi-mi insuflă o uşoară nelinişte.

Cordelia şi Grace au făcut amândouă două clase într-un an. Sunt în clasa a opta, deşi au abia unsprezece ani şi ceilalţi copii din clasa a opta au treisprezece. Eu şi Carol Campbell nu suntem decât în clasa a şasea. Toate mergem acum la altă şcoală, una construită finalmente pe partea dinspre noi a râpei, aşa că nu mai trebuie să luăm autobuzul şcolar dimineaţa, să ne mâncăm gustarea de prânz la subsol şi, după ore, revenind acasă, să trecem peste podul care stă să se prăbuşească. Şcoala noastră nouă e o clădire modernă din cărămidă galbenă, cu un singur nivel, care seamănă cu un oficiu poştal. Are table verzi, odihnitoare pentru ochi, din material moale, în locul vechilor table

scârţâitoare, şi pardoseli de gresie pastelată în locul celor de scândură care trosneau la fiecare pas, de la Queen Mary. Nu are uşi cu inscripţiile *BĂIEŢI* şi *FETE*, nici locuri de joacă separate. Până şi corpul profesoral e altfel: mai tânăr, mai dezinvolt. Printre profesori sunt şi bărbaţi tineri.

Am dat uitării multe lucruri şi am uitat că le-am uitat. Încă îmi amintesc vechea şcoală, dar numai vag, ca şi cum aş fi pus ultima dată piciorul acolo acum cinci ani, nu acum cinci luni. Ţin minte cum mergeam la Şcoala de Duminică, dar fără detalii. Ştiu că noţiunea de doamna Smeath îmi este dezagreabilă, dar nu ştiu din ce cauză. Am uitat cu desăvârşire de leşinurile mele, de teancurile de farfurii, de căderea în pârâul îngheţat şi de viziunile cu Fecioara Maria. Mi s-au şters din memorie toate lucrurile neplăcute ce mi s-au întâmplat. Deşi le văd zilnic pe Cordelia, Grace şi Carol, nu-mi amintesc nimic din toate astea; numai că ele mi-au fost prietene când eram mai mică, înainte de a avea alte prietene. Există ceva în legătură cu ele, ceva ca o frază tipărită cu litere mici şi uscate pe o pagină netezită cu dosul palmei, ceva ca datele unor vechi bătălii. Numele lor sunt ca numele dintr-o notă de subsol, sau ca cele inscripţionate cu cerneală violetă, într-o caligrafie subţire, pe paginile de titlu ale Bibliilor. Numele lor nu-mi stârnesc nici o emoţie. Sunt ca numele unor verişori îndepărtaţi, ale oamenilor care trăiesc undeva departe, pe care nu-i prea cunosc. E un gol în timp.

Nimeni nu pomeneşte nimic despre timpul lipsă, cu excepţia mamei. Din când în când, spune: „Momentele rele prin care ai trecut“, iar eu rămân perplexă. Despre ce vorbeşte? Găsesc referinţele la „momentele rele“ vag ameninţătoare, vag insultătoare: nu sunt felul de fată care trece prin momente rele, eu am avut numai momente bune. Iată-mă, în fotografia de grup a clasei a şasea, zâmbind larg. *Fericită ca o scoică*, zice mama. Sunt fericită ca o scoică: am cochilia tare, închisă ermetic.

Părinţii trebăluiesc cu zel la casa noastră. În timpul liber, tata construieşte despărţituri în pivniţă, treptat şi folosind din plin ciocanul şi ferăstrăul: apar o cameră obscură, o cămară pentru borcane cu peltea şi gemuri. Peluza a devenit o peluză autentică. În grădină au plantat un piersic, un păr, un strat de sparanghel, rânduri şi rânduri de legume. Marginile debordează de flori: lalele şi narcise, irişi, bujori, crizanteme, garoafe – câte ceva pentru toate anotimpurile. Din când în când trebuie să dau o mână de ajutor, dar în majoritatea cazurilor urmăresc detaşată cum se frâng de mijloc în noroi, săpând şi plivind, cu pete de lut pe genunchii pantalonilor. Sunt ca nişte copii la groapa

de nisip. Îmi plac florile, dar ştiu că n-aş merge atât de departe, nu m-aş trudi atâta şi nu m-aş murdări ca să le cresc.

Podeţul de lemn de peste râpă este dezmembrat. Toată lumea e de acord că i-a sunat ceasul, a devenit prea periculos, în locul lui vor construi un pod de beton. Într-o zi mă duc şi stau pe culmea colinei, pe partea dinspre noi a râpei, şi văd cum e distrus podul. Jos, lângă pârâu, este o stivă de scânduri putrede. Pilonii verticali mai sunt în poziţie, ca nişte trunchiuri de pomi devitalizaţi, iar o parte din traversele de lemn au rămas ataşate de ei, dar balustradele au dispărut. Am un sentiment de nelinişte, ca şi cum ceva, un lucru nenumit, dar crucial, ar fi îngropat acolo, sau ca şi cum, din greşeală, cineva ar fi fost abandonat pe pod, sus în văzduh, şi nu poate coborî pe pământ. Evident, însă, nu e nimeni.

Cordelia şi Grace absolvă şi pleacă în altă parte. Cordelia, se zvoneşte, la St. Sebastian's, o şcoală de fete particulară, Grace la un liceu aflat mai departe, în nord, cu profil de matematică. Se pricepe să adune, aranjând cifrele micuţe în coloane ordonate. La terminarea ciclului gimnazial, încă poartă părul împletit în codiţe. În pauze, Carol se ţine prin preajma băieţilor, fiind deseori alungată de câte doi sau trei dintre ei. Băieţilor le place s-o trântească în grămezile de zăpadă şi s-o frece cu zăpadă pe faţă, sau, dacă zăpada lipseşte, s-o lege fedeleş cu corzile de sărit. Când fuge de ei, Carol îşi învârteşte braţele ca o morişcă. Stilul ei de a fugi, împleticit, e caraghios; aleargă suficient de încet ca să poată fi ajunsă din urmă şi ţipă tare când e prinsă. Poartă sutien pentru atlete. Nu prea e simpatizată de celelalte fete.

Pentru Studii Sociale fac un proiect despre Tibet, unde există roţi de rugăciune, reincarnare şi femeile au câte doi soţi; la Ştiinţă, prezint diverse soiuri de seminţe. Am şi un drăguţ, aşa cum cere moda. Din când în când, peste intervalul dintre bănci, îmi trimite un bileţel, scris cu un creion foarte negru. Uneori se organizează petreceri. Cu dans stângaci, râsete exagerate, hârjoană sexuală din partea băieţilor şi sărutări umede, inexperte. Prietenul meu ciopleşte iniţialele mele în banca lui nouă şi este bătut cu cureaua. Primeşte pedepse corporale şi pentru alte lucruri. Este admirat pentru asta. Văd pentru prima oară un televizor, care seamănă cu un mic teatru de păpuşi în alb şi negru şi nu prezintă cine ştie ce interes.

Carol Campbell se mută de lângă noi şi abia dacă bag de seamă. Sar peste clasa a şaptea şi intru direct în clasa a opta, ratând cronologia regilor Angliei, ratând sistemul circulator, lăsându-mi drăguţul în urmă cu o clasă. Mă tund

scurt. E dorinţa mea s-o fac. M-am săturat de părul lung şi ondulat care trebuie disciplinat cu barete şi cordeluţe, m-am săturat să fiu o copilă. Mă uit satisfăcută cum cade părul pe lângă mine, ca nişte petice de ceaţă, şi cum îmi apare capul, cu trăsăturile mai pronunţate, mai bine definit. Sunt pregătită pentru liceu, vreau să plec acolo numaidecât.

Încep pregătirile cu reorganizarea camerei. Arunc jucăriile din dulap, golesc toate sertarele biroului. Găsesc o solitară bilă ochi-de-pisică dându-se de-a dura într-un sertar şi câteva castane vechi, uscate. De asemenea, o poşetuţă roşie de plastic, pe care ţin minte că am primit-o cândva drept cadou de Crăciun. O poşetuţă de fetiţă mică. Ceva zornăie când o iau în mână; înăuntru, găsesc o monedă de cinci cenţi. O iau ca să o cheltuiesc şi pun bila în poşetuţă. Castanele le arunc.

Îmi regăsesc albumul foto cu foi negre. N-am mai făcut de mult fotografii cu aparatul Brownie, aşa că uitasem de album. Lipite pe foi cu colţarele triunghiulare negre sunt poze de care nu-mi amintesc deloc. Bunăoară, câteva imagini cu bolovani gigantici, lângă un lac. Dedesubt, cu litere albe de tipar, scrie: *Daisy. Elsie.* E scrisul meu, dar nu-mi aduc aminte să fi notat numele.

Duc toate astea în pivniţă şi le pun în cufărul care conţine lucrurile nearuncate deocamdată. În el se mai află rochia de mireasă a mamei, câteva tacâmuri ornate de argint, fotografii sepia ale unor necunoscuţi, un pacheţel de punctaje de bridge legat cu şnur de mătase, rămas de dinainte de război. Tot acolo sunt câteva dintre vechile noastre desene, astronavele fratelui meu cu micile explozii roşii şi galbene, fetiţele mele fragile, de modă veche. Mă uit cu neplăcere la şorţuleţele şi fundiţele lor, la feţele şi mâinile lor rudimentare. Nu-mi place să privesc lucruri atât de intim legate de viaţa mea de copil. Socotesc desenele inepte; acum desenez mult mai bine.

În ajunul primei zile de şcoală, sună telefonul. E Mami a Cordeliei: vrea să discute cu mama. Presupunând că urmează o conversaţie plictisitoare între adulţi, îmi reiau lectura ziarului pe podeaua din living. Dar, după ce pune receptorul în furcă, mama intră în camera unde mă aflu.

— Elaine, zice, ceea ce e neobişnuit, fiindcă rar îmi foloseşte numele.

Tonul vocii ei e solemn.

Îmi ridic privirea de la Mandrake Magicianul. Mama se uită de sus.

— Era mama Cordeliei, mă informează. Cordelia va frecventa acelaşi liceu ca şi tine. Mama ei întreabă dacă voi fetele aţi vrea să faceţi împreună drumul până la şcoală.

— Cordelia? întreb.

N-am văzut-o şi n-am vorbit cu ea un an întreg. A dispărut complet. Am optat pentru acel liceu pentru că nu trebuie să iau autobuzul, pot să mă duc pe jos la ore. Atunci de ce să nu merg cu Cordelia?

— Okay.

— Eşti sigură că vrei? mă întreabă mama, uşor descumpănită.

Nu-mi spune de ce Cordelia va fi de-acum elevă la liceul meu şi n-o întreb.

— De ce să nu vreau?

Deja alunec în impertinenţă, calitate numai potrivită cu statutul de liceană, dar pricep şi încotro bate. Mi se cere să-i fac Cordeliei, sau mamei Cordeliei, o mică favoare. După mama, e bine să faci favoruri când ţi se solicită, aşa că de ce umblă cu fofârlica de data asta?

Nu-mi răspunde, dar rămâne lângă mine. Îmi reiau lectura.

— Atunci, s-o sun pe maică-sa, ori vrei să vorbeşti tu direct cu Cordelia?

— Sun-o tu, zic. Şi adaug: Te rog.

N-am nici un chef să vorbesc în clipa asta cu Cordelia.

A doua zi dimineaţa trec pe la casa Cordeliei, aflată în drum spre şcoală, ca s-o iau. Uşa se deschide şi apare Cordelia, care nu mai e deloc aceeaşi. Nu mai are corpul unghiular şi musculos, sânii i-au crescut mari şi s-a împlinit la faţă şi pe şolduri. Îşi poartă părul lung, frizura de paj a dispărut. Are o coadă de cal, cu micuţe lăcrămioare de pânză albă legate cu sârmuliţă de bandă elastică. Şi-a înălbit o şuviţă cu peroxid. Are un ruj oranj şi ojă oranj, asortată. Rujul meu e roz palid. Văzând-o pe Cordelia, îmi dau seama că nu arăt ca o adolescentă, ci ca o copilă împopoţonată ca să semene cu una. Sunt încă slabă, cu pieptul ca o scândură. Am o dorinţă feroce să mai cresc.

Pornim împreună spre şcoală, fără să ne spunem prea multe la început, pe lângă o staţie de benzină, un salon de pompe funebre şi apoi un şir de magazine lung de un kilometru şi jumătate: un Woolworth’s, un magazin universal I.D.A., o prăvălie de fructe şi legume, una de feronerie, toate plasate unul după altul în clădiri din cărămidă galbenă, cu acoperişul plat şi cu două niveluri. Ne ţinem la piept teancurile de manuale, iar fustele de bumbac ne mângâie pulpele goale. Ne aflăm chiar la sfârşitul verii, când toate peluzele sunt galbene sau de un verde mohorât şi arată terminate.

După presupunerea mea, Cordelia trebuia să fie cu o clasă înaintea mea. Dar nu e adevărat: e în aceeaşi clasă ca şi mine. A fost exmatriculată de la St. Sebastian’s fiindcă a desenat un penis pe un liliac. Cel puţin aşa susţine ea. Zice că pe tablă era desenat un liliac mare, cu aripile întinse şi numai cu o umflătură mică între picioare. Aşa că s-a dus la tablă când profesorul ieşise din clasă, a

şters mica umflătură şi a desenat alta, mai mare şi mai lungă. „Nu cu mult mai lungă.“ Profesorul s-a întors şi a surprins-o asupra faptului.

— Asta a fost tot? întreb.

— Nu tocmai.

Sub umflătură a scris, citeţ şi cu litere mari: „Dl Malder“. Malder era numele profesorului.

Probabil că a făcut ea mai multe pozne, dar nu-mi povesteşte altceva. Ca un gând suplimentar, pomeneşte de faptul că a rămas repetentă.

— Eram prea mică, zice. (Asta mi s-a părut o explicaţie preluată de la altcineva, cel mai probabil maică-sa.) Aveam numai doisprezece ani. Nu trebuiau să mă facă să sar peste o clasă.

Acum are treisprezece ani, iar eu doisprezece. Şi eu am sărit peste o clasă. Încep să mă întreb dacă o să ajung şi eu ca ea, să pun penisuri liliecilor, să rămân repetentă.

39

Liceul la care suntem eleve se numeşte Burnham High School. O clădire recentă, dreptunghiulară, cu acoperiş plat, lipsită de decoraţiuni, fără personalitate, semănând cu o fabrică. Ultimul răcnet în arhitectura modernă. Înăuntru, coridoare lungi, podite pestriţ cu ceva ce seamănă a granit, dar nu este. Pe pereţii gălbui se aliniază dulăpioare verde-închis, există un amfiteatru şi un sistem de anunţuri publice.

În fiecare dimineaţă ni se comunică ceva prin acest sistem. Avem, mai întâi, lectură din Biblie şi rugăciuni. Îmi ţin capul plecat, dar refuz să mă rog, deşi n-am nici un motiv. După rugăciuni, directorul ne anunţă viitoarele evenimente şi ne previne să luăm cu noi ambalajele de la guma de mestecat şi să nu tândălim pe coridoare ca nişte cupluri de pensionari. Pe director îl cheamă domnul MacLeod, dar toată lumea îi spune pe la spate Dom de Crom, din cauza cheliei lui mari; e scoţian prin afiliere. Şcoala Burnham High are modelul ei de kilt, o stemă cu un ciulin şi două cuţite din cele pe care scoţienii le ţin vârâte în şosete şi o deviză în limba galică. Kiltul, stema, deviza şi culorile şcolii aparţin clanului personal al domnului MacLeod.

În holul mare, împreună cu Regina, atârnă portretul lui *Dame* Flora MacLeod cu cei doi nepoţi cimpoieri ai săi, pictată în faţa castelului Dunvegan.

Suntem încurajaţi să considerăm acest castel obârşia noastră, iar pe Dame Flora liderul nostru spiritual. La cor învăţăm *The Skye Boat Song*, despre cum a scăpat Bonnie Prince Charlie de englezii genocizi. Învăţăm *Scots Wha' Hae* şi o poezie despre un şoricel, care stârneşte nenumărate chicoteli, deoarece conţine cuvântul „sân". Eu cred că toată atmosfera scoţiană e normală pentru licee, fiindcă n-am mai fost la un alt liceu; până şi puţinii armeni, greci şi chinezi din şcoala noastră îşi pierd caracteristicile marcante, cum suntem toţi cufundaţi în aceeaşi ceaţă în carouri.

Nu cunosc multe persoane de la şcoala asta şi nici Cordelia nu cunoaşte. În clasa mea terminală de la şcoala publică erau opt elevi, iar în a Cordeliei, patru. Aşadar, e o şcoală plină de străini. Pe lângă asta, suntem repartizate în săli permanente diferite, aşa că nici măcar nu ne putem baza una pe cealaltă.

În clasa mea, toţi elevii sunt mai dezvoltaţi din punct de vedere fizic decât mine. Era de aşteptat, întrucât toţi sunt şi mai vârstnici. Fetele au sâni şi un miros ameţitor, pudrat, de fierbinţeală; pielea de pe feţele lor are un aspect alunecos, de parcă ar fi pomădată cu ceva uleios. Mă feresc de ele şi detest vestiarul, unde trebuie să ne schimbăm în echipamentul de gimnastică albastru cu pantalonaşi evazaţi şi cu numele fiecăruia brodat pe buzunar. Aici mă simt mai scheletică decât oriunde; când mă surprind în oglindă, îmi văd coastele sub claviculă. La meciurile de volei, celelalte fete sar greoi şi bufnesc în jurul meu, cu vocile prea ample şi răguşite, iar carnea nouă, excedentară, le tremură. Încerc să nu le stau în cale, pur şi simplu fiindcă sunt mătăhăloase şi s-ar putea să mă doboare. Dar nu mi-e frică de ele cu adevărat. Într-un fel, le dispreţuiesc, fiindcă seamănă atât de bine cu Carol Campbell, când chiţcăie şi se bagă în sufletul tău.

Printre băieţi, sunt câţiva fătălăi care încă nu şi-au schimbat vocea, dar majoritatea sunt uriaşi. Unii au cincisprezece, aproape şaisprezece ani. Poartă părul lung pe părţi, strâns în coadă de raţă la spate şi dat cu ulei, şi se bărbieresc. Unii îţi dau impresia că se bărbieresc chiar foarte des. Şed în ultimele bănci şi-şi întind picioarele lungi afară, pe interval. Deja au rămas repetenţi cel puţin o dată; au renunţat sau s-a renunţat la ei şi stau în şcoală numai ca să împlinească vârsta. Deşi altor fete le strigă tot felul de măscări pe coridoare şi le adresează pleoscăieli ca de sărut, sau se aţin prin preajma dulăpioarelor lor, mie nu-mi dau nici o atenţie. Pentru ei, sunt încă un copil.

Dar nu mă simt defel mai tânără decât ceilalţi. Într-un fel, mă simt mai bătrână. În cartea de Igienă este un capitol despre emoţiile adolescentine. După manualul ăsta, ar trebui să fiu prinsă într-un vârtej de emoţii tinereşti, să plâng acum şi să râd peste o clipă, dându-mă în viteză pe *montaigne-russe*, cu

metafora folosită de autori. Totuşi, descrierea nu mi se potriveşte. Sunt calmă; privesc trăsnăile colegilor mei, care se comportă conform manualului, cu o combinaţie de curiozitate ştiinţifică şi indulgenţă cvasimatură. Când Cordelia întreabă: „Nu crezi că tipul ăsta-i o corabie a viselor?“, cu greu înţeleg ce vrea să spună. Uneori, într-adevăr, plâng nemotivat, cum scrie în carte că fac adolescenţii. Dar nu pot să cred în propria-mi tristeţe, nu reuşesc s-o iau în serios. Mă privesc în oglindă cum plâng, intrigată la vederea lacrimilor.

La prânz mă întâlnesc cu Cordelia în cafeteria, o sală în culori palide, cu mese lungi. Ne mâncăm gustările care au dospit toată dimineaţa în dulăpioarele noastre şi au un gust abia perceptibil de pantofi de tenis, bem lapte cu ciocolată supt prin paie şi ne adresăm reciproc ceea ce ne închipuim că sunt remarci spirituale, sarcastice, despre alţi copii din şcoală, despre profesori. Cordelia, care a petrecut deja un an la liceu, se pricepe de minune la asta. Îşi ridică gulerul bluzei şi dă drumul un râs afectat, dispreţuitor. „E o pilulă“, zice, sau „Ce mai jigodie“. Cuvintele astea se aplică numai băieţilor. Fetele pot fi nişte dure, nişte momâi, nişte şoricei sau nebune după băieţi; pot fi mintoase, fraiere sau nasuri umede, ca băieţii, dacă sunt suspectate că învaţă prea mult. Dar nu pot fi „pilule“ sau „jigodii“. Îmi place cuvântul „pilulă“. Cred că se referă la micile ghemotoace de lână care se formează pe svetere. Băieţii care sunt „pilule“ au pulovere din astea. Sunt atentă să pigulesc toate ghemotoacele de lână de pe puloverele mele.

Cordelia colecţionează fotografii lucioase cu staruri de cinema şi cântăreţi, pe care le comandă prin poştă, găsind adresele cluburilor de admiratori în reviste care, pe ultima copertă, fac reclamă pentru lenjerie transparentă oferită de Frederick’s de la Hollywood şi pentru tabletele de slăbit cu aromă de ciocolată. Prinde fotografiile cu piuneze pe afişierul de lemn de deasupra pupitrului şi le lipeşte cu bandă adezivă pe pereţii camerei sale. Ori de câte ori mă aflu la ea acasă, am senzaţia că mă privesc nenumărate persoane, că ochii lor lucioşi, în alb şi negru, mă urmăresc prin toată camera. Unele fotografii au semnături şi le examinăm cu atenţie, să vedem dacă peniţa stiloului a indentat hârtia. Dacă nu, semnăturile sunt tipărite. Cordeliei îi place June Allyson, dar îi admiră şi pe Frank Sinatra şi pe Betty Hutton. Burt Lancaster e cel mai sexy, după Cordelia.

În drum spre casă, intrăm în magazinul de discuri şi încercăm discuri de 78 în cabina strâmtă, căptuşită cu plută. Uneori, Cordelia cumpără un disc din alocaţia ei, mai generoasă decât a mea, dar de cele mai multe ori se mulţumeşte să le încerce. Se aşteaptă să-mi dau ochii peste cap de extaz, ca ea, se aşteaptă să gem de plăcere. Cunoaşte ritualurile, ştie cum trebuie să ne comportăm,

acum că suntem liceene. Eu, însă, socot că aceste reacţii sunt impenetrabile şi frauduloase şi nu le pot executa fără să am sentimentul că joc teatru.

Ne ducem cu discurile acasă la Cordelia, le punem la patefonul din living şi dăm sunetul tare. Se aude Frank Sinatra, o voce fără trup, alunecând pe melodie cum aluneci pe un trotuar întinat. Se sforţează să ajungă la o notă, o scoate, ezită, se stabilizează, se îndreaptă spre o altă notă.

— Nu te înnebuneşte cum o face? întreabă Cordelia.

Se aruncă pe canapea, cu picioarele peste braţul acesteia, cu capul atârnându-i. Mănâncă o gogoaşă pudrată cu zahăr; zahărul praf i-a căzut pe nas.

— Am senzaţia că e chiar aici şi că-şi plimbă mâna în sus şi-n jos pe coloana mea vertebrală.

Intră Perdie şi Mirrie, iar Perdie spune:

— Doar nu tânjeşti iară după el.

Iar Mirrie:

— Cordelia, scumpa mea, eşti drăguţă să dai mai încet?

În zilele astea i se adresează Cordeliei cu un supliment de dulceaţă şi foloseşte des termenul „scumpă“.

Perdie e acum la universitate. Participă la balurile frăţiilor. Mirrie e în ultima clasă de liceu, dar nu la liceul nostru. Amândouă sunt mai şarmante, mai frumoase şi mai rafinate ca oricând. Poartă pulovere de caşmir, butoni de perle în urechi şi fumează ţigarete. Acestora le spun *ciggie-poos.* Ouălor le spun *eggie-poos*, micului dejun *brekkers.* O femeie însărcinată este pentru ele o *pregger.* Pentru mama lor folosesc şi acum cuvântul Mami. Stau, pufăie din ţigarete şi sporovăiesc dezinvolt, cu ironie amuzată, semidispreţuitoare, despre prietenii lor, care poartă nume ca Mickie şi Bobbie şi Poochie şi Robin. E greu să-ţi dai seama după nume dacă respectivele persoane sunt băieţi sau fete.

— Eşti suficient de sofonsificată? o întreabă Perdie pe Cordelia. (Ăsta-i un cuvânt nou pe care le place să-l folosească. Înseamnă „ai mâncat după pofta inimii?“.) Astea erau pentru cină.

Se referă la pancove.

— Au rămas destule, răspunde Cordelia, tot cu capul în jos, ştergându-şi zahărul de pe nas.

— Cordelia, zice Perdie. Nu-ţi ridica gulerul aşa. E ieftin.

— Nu-i ieftin, ripostează Cordelia. E penetrant.

— Penetrant, repetă Perdie, rotindu-şi ochii în cap, suflând fum pe nas. (Are gura micuţă, plinuţă şi vălurită pe contur.) Sună ca o reclamă pentru uleiul de păr.

Cordelia se reaşază în poziţie normală, scoate vârful limbii prin colţul gurii

şi se uită la Perdie.

— Şi? zice în cele din urmă. Voi ce ştiţi? Deja aţi trecut de culme.

Perdie, care e destul de mare ca să bea cocteiluri cu adulţii înainte de cină, deşi nu are voie să o facă în baruri, strâmbă din buze.

— Cred că şcoala îi dăunează, îi spune lui Mirrie. Se transformă într-un bolovan. (Pronunţă cuvântul tărăgănat şi batjocoritor, ca să arate că a depăşit faza când folosea astfel de expresii.) Adună-te, Cordelia, să nu mai repeţi o dată anul. Ştii ce-a zis Tati ultima dată.

Cordelia roşeşte şi nu ştie ce răspuns să dea.

Cordelia începe să subtilizeze obiecte din magazine. Nu spune că fură, ci că subtilizează. Subtilizează rujuri de la Woolworth, pachete cu dropsuri de lemn-dulce de la magazinul universal. Intră, cumpără ceva mic, de exemplu agrafe de păr, iar când vânzătoarea se întoarce cu spatele ca să caute restul în casa de bani, ia ceva de pe tejghea şi ascunde obiectul sub palton ori în buzunar. Acum e toamnă şi avem paltoane lungi care ne bat pe pulpe, paltoane cu buzunare aplicate supradimensionate, utile pentru furt. Afară, în faţa magazinului, îmi arată cu ce s-a ales. Pare să creadă că nu face nimic rău: râde încântată, ochii îi scapără, obrajii îi sunt îmbujoraţi. Ai zice că a câştigat un premiu.

Magazinul Woolworth are pardoseli vechi de lemn, pătate de mâzga iernii adusă ani în şir înăuntru de ghetele oamenilor, şi lămpi suspendate cu lumină chioară, atârnând din tavan pe tije de metal. Nu ne tentează de fapt nimic din ceea ce conţine, în afară, poate, de rujurile de buze. Există rame cu poze de staruri cinematografice în culori bizare, puse acolo ca să-ţi arate cum va arăta rama cu o fotografie în ea; starurile, cu nume ca Ramon Novarro sau Linda Darnell, aparţin unei perioade revolute, de acum câţiva ani. Exisă pălării cu aspect de roţi de caşcaval, pălării de doamnă bătrână cu voal, piepteni împodobiţi cu strasuri. Aproape orice se găseşte e o imitaţie. Ne plimbăm în sus şi-n jos pe intervale, spreindu-ne cu mostrele de colonie, trăgând linii pe dosul palmei cu rujurile de probă, pipăind mărfurile şi criticându-le în gura mare, în timp ce vânzătoarele de vârstă mijlocie ne fulgeră din priviri.

Cordelia şterpeleşte o năframă roz de nailon şi are impresia că a fost observată de una dintre vânzătoarele cu priviri mustrătoare, aşa că nu mai dăm pe la raionul ăla o vreme. Intrăm la magazinul universal, de unde eu cumpăr Creamsicles şi, în timp ce le plătesc, Cordelia subtilizează două cărţi cu benzi desenate horror. Parcurgând pe jos restul distanţei până acasă, citim pe rând din ele cu voce tare, dramatizând dialogurile ca la teatrul radiofonic, oprindu-ne ca să ne stricăm de râs. Şedem pe gardul jos de piatră din faţa salonului de pompe

funebre, ca să vedem amândouă desenele, citim şi hohotim de râs.

Desenele din comicsuri au multe detalii şi sunt viu colorate; predomină verdele, purpuriul şi un galben sulfuros. Cordelia citeşte o povestire despre două surori, una drăguţă, cealaltă cu o arsură pe jumătate de faţă. Arsura e maronie şi încreţită ca o coajă de măr stricat. Fata drăguţă are un prieten cu care se duce la dansuri; fata arsă îşi urăşte sora şi e îndrăgostită de prietenul respectiv. Fata arsă se spânzură în faţa oglinzii din gelozie. Dar sufletul ei trece în oglindă, aşa că data viitoare când cea drăguţă îşi perie părul în oglinda respectivă ridică privirea şi dă de faţa arsă care o priveşte. Şocată, îşi pierde cunoştinţa şi sufletul fetei arse iese din oglindă şi se cuibăreşte în trupul celei drăguţe. Pune stăpânire pe trup şi-l păcăleşte pe băiat, chiar îl convinge s-o sărute, dar, deşi are acum o faţă impecabilă, oglinda reflectă tot chipul ei adevărat, desfigurat. Băiatul o vede, din întâmplare. Din fericire, ştie ce are de făcut. Sparge oglinda.

— Hî, hî, hî, suspină Cordelia. O, Bob… a fost oribil. Nu-i nimic, dragul meu, s-a terminat acum… S-a dus… Înapoi de unde a venit… pe vecie. Acum putem fi cu adevărat împreună, fără teamă! Tăiaţi! Sfârşit! O, ce greţoşenie!

Eu citesc o altă poveste, despre un bărbat şi o femeie care se îneacă în mare, dar constată că n-au murit de tot. De fapt, sunt extrem de graşi şi de balonaţi şi trăiesc pe o insulă pustie. Iubirea dintre ei a dispărut, fiindcă sunt amândoi obezi. Soseşte un vapor şi ei fac semne disperate. „Nu cred că ne-au văzut. Trece chiar prin noi! O, nu, asta înseamnă că… suntem condamnaţi să rămânem aşa *pe vecie*! Să nu existe nici o ieşire?“

Următorul desen îi arată spânzuraţi. Trupurile corpolente atârnă de unul dintre palmieri, iar corpurile lor slabe de dinainte, cu talii de viespe şi în costume de baie, care se descompun, înaintează, mână în mână, spre ocean. Tăiaţi! Sfârşit.

— O, dublă greţoşenie! exclamă Cordelia.

Cordelia citeşte o poveste despre un mort ce revine printre cei vii dintr-o mlaştină, cu pielea picurând de pe el şi cu fâşii de carne dezlipindu-i-se de pe oase, ca să-l sugrume pe fratele care i-a dat brânci în smârc, iar eu citesc una despre un bărbat care ia o autostopistă năucitor de frumoasă, dar care reiese că era moartă de zece ani. Cordelia citeşte o istorioară despre un bărbat căruia, blestemat fiind de un vraci voodoo, îi creşte din mână un cleşte mare de homar roşu, care se întoarce spre el şi-l atacă.

Când ajungem acasă la ea, Cordelia refuză să ducă înăuntru cărţile cu benzi desenate. Zice că cineva le-ar putea găsi şi s-ar putea întreba de unde a făcut rost de ele. Chiar dacă-i va putea convinge că le-a cumpărat, tot nu-i va fi

moale. Aşa că în cele din urmă rămâne să le duc acasă la mine. Nici uneia nu ne trece prin cap să le aruncăm.

După ce am ajuns acasă cu ele, îmi dau seama că nu vreau să le ţin în camera mea noaptea. Una e să râzi de povestiri în plină lumină şi alta să ştii că stau la pândă în dormitorul tău în timp ce tu dormi. Mă gândesc cum lucesc în beznă, cu lumina aia galbenă, sulfuroasă; îmi imaginez rotocoalele mişcătoare de ceaţă ieşind din ele şi materializându-se pe biroul meu. Mi-e teamă ca nu cumva să aflu că cineva e prizonierul trupului meu, că am să privesc în oglinda din baie şi am să văd chipul altei fete, care-mi seamănă mult, dar are jumătate din faţă neagră, cu pielea distrusă de foc.

Ştiu că nimic din toate astea nu se va întâmpla, dar nu-mi place ideea. Totuşi, nu vreau să arunc comicsurile; asta ar însemna să le dau libertate, să nu le mai strunească nimeni. Aşa că le duc în camera lui Stephen şi le vâr printre vechile lui volume de benzi desenate, care se află tot acolo, teancuri-teancuri sub patul lui. Stephen nu se mai uită niciodată la ele, aşa că nu le va observa pe cele noi. Indiferent ce emanaţii vor degaja noaptea, Stephen va rămâne insensibil. După mine, poate face faţă oricărei situaţii, inclusiv uneia de felul ăsta.

40

E duminică seara. În şemineu arde focul; perdelele sunt trase peste bezna grea de noiembrie de afară. Tata şade în fotoliu, corectând desenele de viermi ai mugurelui de molid, secţionaţi ca să li se vadă sistemul digestiv, iar mama a pregătit pătrăţele de brânză gratinată cu slănină pe ele. Ascultăm „The Jack Benny Show“ la radio, punctat de reclame cântate la ţigările Lucky Strike. În această emisiune există un tip care vorbeşte cu vocea ca un raşpel şi un altul care tot repetă „Murătura în centru şi muştarul la vârf“. Eu n-am idee că primul se presupune că e negru, iar al doilea evreu; cred doar că au nişte voci caraghioase.

Vechiul nostru radio cu ochi magic verde a dispărut; a apărut altul, gălbui, într-o combină netedă, neîmpodobită, care conţine şi un patefon LP. Avem măsuţe de lemn portabile pentru farfuriile cu pătrăţele de caşcaval; şi măsuţele astea sunt gălbui, cu picioare groase sus şi subţiate jos, fără nici o umflătură ori spirală, nimic pe care să se aştearnă praful. Arată ca picioarele de femei grase

din benzile desenate: fără genunchi, fără glezne. Tot lemnul gălbui vine din Scandinavia. Argintăria noastră a coborât în cufărul de transatlantic. În locul ei avem tacâmuri noi, nu din argint, ci din oţel inoxidabil.

Obiectele astea n-au fost alese de mama, ci de tata. Tot el alege şi rochiile de gală ale mamei; râzând, mama afirmă că tot gustul ei stă în gură. După ea, un scaun e un scaun ca să şezi pe el, nici capul nu o doare dacă e tapiţat cu petunii roz sau cu buline stacojii, câtă vreme nu se desface în bucăţi când te aşezi. E ca şi cum, aidoma unei pisici, n-ar putea să vadă nimic ce nu se mişcă. Faţă de modă devine din ce în ce mai nepăsătoare şi se fâţâie în toalete improvizate, o jachetă de schi, un fular vechi, mănuşi desperecheate. Spune că nu-i pasă cum arată, dacă n-o pătrunde vântul până la piele.

Ba mai rău: s-a apucat de patinaj artistic. Urmează cursuri la patinoarul local acoperit, dansând valsuri şi tangouri după o muzică sprinţară, ţinându-se de mână cu alte femei. E jenant, dar cel puţin o face înăuntru, nevăzută de nimeni. Nu pot decât să sper că mai târziu, când vine iarna adevărată, nu se va apuca să se antreneze pe patinoarul în aer liber, unde ar putea fi văzută de vreo cunoştinţă de-a mea. Dar ea nu e nici măcar conştientă de supărarea pe care ne-ar putea-o provoca. Nu se întreabă niciodată *Ce va crede lumea?*, cum fac alte mame, sau ar trebui s-o facă. Ea zice că nu simte nici măcar nevoia să buhăie.

Eu îmi spun că dă dovadă de iresponsabilitate. Pe de altă parte, cuvântul *buhăie* îmi place. O transformă pe mama într-o non-mamă, un fel de buhă mutantă. Am devenit capricioasă în alegerea propriilor haine şi am mereu tendinţa să mă examinez din spate, cu ajutorul unei oglinjoare de mână: chiar dacă arăt perfect din faţă, nu e imposibil ca spatele să mă trădeze printr-o aţă care atârnă, un tiv descusut. *Nici măcar să nu buhăi* ar fi un lux. Descrie exact nepăsarea fină, ireverenţioasă, pe care mi-ar plăcea s-o cultiv în problema asta şi în altele.

Fratele meu şade pe scaunele gălbui cu picioare îngustate, asortate cu mesele. Dintr-odată, cât timp atenţia mi-a fost în altă parte, s-a făcut mai masiv şi a mai crescut. Acuma posedă un brici. Pentru că nu s-a bărbierit, fiind weekend, o pădure de peri fini îi iese din pielea din jurul gurii. E încălţat cu mocasinii vechi, cu găuri în dreptul degetelor mari, pe care-i poartă prin casă, şi îmbrăcat cu puloverul maro, cu guler în formă de V, din care, la coate, ies capete de lână. Se opune cu îndârjire încercărilor mamei de a-i cârpi piloverul sau de a i-l înlocui. Mama spune deseori că hainele n-o fac să buhăie, dar indiferenţa ei nu acoperă şi găurile, marginile ferfeniţite sau jegul.

Puloverul soios şi mocasinii găuriţi ca o sită sunt hainele în care studiază. În

zilele de lucru, e obligat să poarte veston, cravată şi pantaloni gri de flanelă, fiindcă aşa cere şcoala. Nu-şi poate lăsa coadă de cal, precum colegii mei, nici măcar nu se poate tunde perie: părul îi este ras la ceafă şi pieptănat cu o cărare într-o parte, ca al coriştilor din bisericile engleze. Şi asta face parte din regulamentul şcolii. Cu frizura lui, arată ca o ilustraţie din cărţile de aventuri din anii 1920 sau mai vechi, din care avem câteva exemplare în pivniţă, sau ca un pilot aliat dintr-o carte de benzi desenate. Este posesorul unui nas ca ale lor şi al unei bărbii ca ale lor, doar că mai puţin proeminentă: are trăsături armonioase, e chipeş, cu un aer vag demodat. Şi ochii îi sunt la fel, de un albastru pătrunzător, cu privirea uşor fanatică. Nutreşte un dispreţ devastator faţă de băieţii pe care îi face să buhăie felul cum arată.

Merge la o şcoală privată pentru băieţi mintoşi, dar nu la una exagerat de scumpă: selecţia se face printr-un examen de admitere dur. Părinţii m-au întrebat, uşor alarmaţi, dacă vreau şi eu să merg la un liceu de fete particular; credeau că voi fi frustrată dacă nu fac şi pentru mine un efort. Ştiu totul despre şcolile alea, unde trebuie să porţi kilt şi să joci hochei pe iarbă. Le-am spus că sunt pentru snobi şi că au standarde academice reduse, ceea ce e adevărat. Adevărul este că nici moartă nu m-aş lăsa înscrisă la un liceu pentru fete. Ideea îmi inspiră o teamă claustrofobică: o şcoală populată exclusiv de fete ar fi o adevărată capcană.

Şi fratele meu îl ascultă pe Jack Benny. Ascultând, îşi îndeasă pătrăţelele de caşcaval în gură cu mâna stângă, dar în dreapta ţine un creion şi mâna aia nu are nici o clipă de astâmpăr. Mai că nici nu se uită la maculatorul în care mâzgăleşte, dar din când în când rupe foaia şi o strânge în pumn. În jurul lui, pe duşumea e plin de foi boţite. După emisiune, când le strâng ca să le pun în coşul de gunoi, văd că sunt acoperite cu numere, şiruri lungi de cifre şi simboluri, interminabile, ca nişte rânduri într-o misivă, ca o scrisoare cifrată.

Fratele meu îşi invită uneori prietenii acasă. Stau în camera lui, cu tabla de şah între ei, şi nu-şi mişcă decât mâinile, care se ridică, rămân nemişcate în aer şi plonjează brusc. Uneori mârâie, spun „Aha“, „Facem schimb“ sau „Te-am ars şi eu“, sau schimbă între ei, cu voie bună, noi insulte incomprehensibile: „Iraţionalule!“, ori „Rădăcină pătrată!“, ori „Atavismule!“. Piesele capturate, cai, pioni, nebuni, se aliniază pe marginea cutiei. Din când în când, ca să văd cum merge jocul, intru şi le duc pahare cu lapte şi prăjiturele cu ciocolată şi cremă de vanilie, după reţeta din *Cartea de bucătărie ilustrată a lui Betty Crocker.* E felul meu de a mă da mare, dar nu obţin cine ştie ce reacţii. Mormăie, deşartă paharele cu mâna stângă, îşi îndeasă prăjiturelele în gură şi ochii lor nu părăsesc eşichierul nici un moment. Nebunii sunt doborâţi, regina

cade, regele e împresurat. „Mat în două mişcări“, anunţă ei. Un deget coboară din aer şi răstoarnă regele. „Cel mai bun din cinci“, zic ei. Şi o iau de la capăt.

Serile sunt consacrate de fratele meu studiului. Uneori studiază într-o poziţie foarte caraghioasă. Stă în cap, ca să îmbunătăţească circulaţia sângelui, sau scuipă cocoloaşe de hârtie înspre tavan. Zona din jurul lămpii sale e plină de cocoloaşe de hârtie mestecată în gură. Alteori se aruncă aidoma unui maniac într-o activitate fizică frenetică: despică un munte de surcele, mult mai multe decât sunt necesare, sau aleargă prin râpă, în nişte pantaloni dezgustător de mototoliţi, un jerseu verde forestier şi mai deşirat decât cel maro şi pantofi de atletism gri şi uzaţi, care arată ca cei pe care-i vezi aruncaţi pe maidane. Pretinde că se antrenează pentru maraton.

Lungi perioade de timp, fratele meu pare că uită de existenţa mea. Se gândeşte la altceva, la lucruri mai solemne şi mai importante. La cină, stă la masă şi mâna dreaptă i se mişcă, fărâmiţând o coajă de pâine, şi se uită fix la peretele de dincolo de capul mamei, unde atârnă un tablou cu trei fire de laptele-cucului într-o vază, în timp ce tata ne explică de ce rasa umană e condamnată la pieire. De data asta, cauza este descoperirea insulinei. Diabeticii nu-şi mai dau obştescul sfârşit ca pe vremuri, trăiesc suficient de mult ca să transmită boala odraslelor. Curând, prin legea progresiei geometrice, vom fi diabetici cu toţii şi, dat fiind că insulina se obţine din stomacul de vită, întreaga planetă va fi ocupată de vite producătoare de insulină, adică părţile neocupate de fiinţele omeneşti, care oricum se reproduc prea rapid ca să le fie bine. Vitele râgâie metan. Deja intră prea mult gaz metan în atmosferă, el va elimina oxigenul şi poate va transforma întregul pământ într-o gigantică seră. Calotele polare se vor topi, iar New Yorkul se va trezi sub o apă de doi metri, ca să nu mai pomenim de ce vor păţi oraşele situate pe coastă. De asemenea, trebuie să ne îngrijoreze deşertificarea şi eroziunea. Dacă nu murim toţi din cauza râgâitului vitelor, vom trăi ca în Deşertul Sahara, încheie vesel tata, terminându-şi felia de muşchi tocat.

Tata nu are nimic împotriva diabeticilor, nici contra vacilor. Pur şi simplu îi place să urmărească înlănţuirea gândurilor până la concluzia logică. Mama anunţă că la desert avem *soufflé* cu cremă de cafea.

Odinioară, destinul rasei umane l-ar fi interesat mult mai mult pe fratele meu. Acum ne spune că dacă soarele ar deveni supernovă n-am percepe explozia decât după opt minute. El adoptă o perspectivă pe termen lung. Mai devreme sau mai târziu, tot vom fi cenuşă, subînţelege el, aşa că la ce bun să ne îngrijorăm din cauza câtorva vaci în plus sau în minus? Deşi îşi continuă colecţia de vederi de fluturi, se îndepărtează tot mai mult de biologie. În tabloul

general al naturii, zice fratele meu, nu suntem decât o mâzgălitură verde pe suprafaţă.

Tata îşi consumă *soufflé*-ul uşor încruntat. Mama, cu tact, îi toarnă o ceaşcă de ceai. Eu înţeleg că viitorul rasei umane e un teatru de război, că Stephen a câştigat o bătălie, iar tata a pierdut una. Învins va fi cel care pune mai mult suflet.

Despre tata ştiu mai multe decât ştiam pe vremuri: bunăoară că ar fi vrut să fie pilot, dar n-a putut, pentru că munca lui a fost considerată esenţială pentru efortul de război. Încă n-am reuşit să pricep în ce fel pot viermii mugurelui de molid să fie esenţiali pentru efortul de război, dar se pare că aşa stăteau lucrurile. Pesemne că de asta şofează atât de rapid, prinde viteză pentru decolare.

Ştiu că a crescut la o fermă din regiunile înapoiate din Nova Scoţia, unde nu aveau nici apă curentă, nici electricitate. De aceea se pricepe la tăiat şi la tâmplărie: acolo toţi ştiau cum să mânuiască securea şi ferăstrăul. Liceul l-a terminat prin corespondenţă, stând la masa din bucătărie şi învăţând la lampa de petrol; s-a întreţinut singur la universitate, muncind în ocoale silvice şi curăţind coteţe de iepuri; era atât de sărac, încât verile dormea în cort, ca să economisească bani. Cânta din scripcă la serile de *square dance* şi n-a văzut o orchestră decât după împlinirea a douăzeci şi doi de ani. Toate aceste lucruri îmi sunt cunoscute, dar greu de crezut. Chiar aş prefera să nu le ştiu. Vreau ca tata să fie tatăl meu şi atât, nu o persoană aparte, cu o viaţă anterioară proprie, mitologică. Când ştii prea multe despre oameni le dai putere asupra ta, eşti revendicat de ei, obligat să înţelegi motivaţia acţiunilor lor, iar asta te face slab.

Îmi imunizez inima împotriva destinului rasei umane şi calculez mental câţi bani trebuie să economisesc ca să-mi cumpăr un jerseu nou din lână de oaie. La Economia Gospodăriei, care, de fapt, înseamnă cursuri de gătit şi de croitorie, am învăţat cum să prind un fermoar şi să fac un tighel, aşa că acum îmi confecţionez singură îmbrăcămintea, fiindcă e mai ieftin, deşi hainele nu-mi ies întotdeauna exact ca în prima fotografie model. Pe frontul modei primesc foarte puţin ajutor de la mama, ei i se pare drăguţ orice fac, dacă nu are rupturi vizibile.

Pentru sfaturi, mă adresez vecinei, doamna Finestein, pentru care fac *baby-sitting* în weekenduri. „Culoarea ta, scumpo, este albastrul“, zice ea. „Splendidă. Şi rozalbul. Ai fi răpitoare în rozalb!“, după care pleacă să-şi petreacă seara în oraş cu domnul Finestein, cu părul vâlvoi, cu gura de un roşu viu, clătinându-se în pantofiorii delicaţi cu tocuri înalte, zornăindu-şi brăţările şi cerceii de aur suspendaţi, iar eu îi citesc lui Brian Finestein din *The Little*

Engine that Could şi îl duc la culcare.

Se mai întâmplă uneori ca eu şi Stephen să trebuiască să spălăm împreună vasele, iar atunci îşi aminteşte că mi-e frate. Eu spăl, el şterge şi între timp îmi pune întrebări benigne, avunculare, înnebunitoare, de exemplu cum îmi place mie clasa a noua. El este în a unsprezecea, cu multe trepte deasupra mea; nu e frumos că pune sare pe rană.

Dar în unele seri cu spălat de vase se reîntoarce la ceea ce cred eu că este autenticul său eu. Îmi comunică poreclele profesorilor lui, care sunt toate barbare, bunăoară Subsuoara sau Scaunul Uman. Sau născocim împreună sudalme noi, sugerând o murdărie nespecifică. „*Frut*“, zice el, iar eu răspund „*pronk*“, asigurându-l că e un verb. Ne rezemăm de tejgheaua din bucătărie, frânţi din mijloc de râs, până când intră mama şi ne întreabă: „Ce prostii faceţi, copii?“.

Uneori Stephen decide că e de datoria lui să mă educe. Pare să aibă o părere proastă despre majoritatea fetelor şi nu vrea să ajung şi eu o fată de duzină. Nu vrea, adică, să fiu o minte pufoasă într-un cap cât o gămălie de ac. Se teme că mă paşte pericolul vanităţii. Dimineaţa se proţăpeşte dinaintea uşii închise de la baie şi mă întreabă dacă sunt capabilă să mă smulg de la oglindă.

După părerea lui, ar trebui să-mi dezvolt creierul. Ca să mă ajute, confecţionează pentru mine o bandă Mobius, tăind o fâşie lungă de hârtie, răsucind-o o singură dată şi lipindu-i capetele cu clei. Banda Mobius nu are decât o singură faţă, poţi demonstra asta plimbându-ţi vârful degetului de-a lungul ei. După Stephen, asta-i o modalitate de a vizualiza infinitul. Îmi desenează o sticlă Klein, care nu are exterior şi interior, sau, mai bine zis, ale cărei exterior şi interior sunt tot un drac. Sticla Klein e mai greu de înţeles decât banda Mobius, poate fiindcă-i o sticlă şi nu pot concepe o sticlă nedestinată să conţină ceva. Nu văd ce rost ar avea.

Stephen afirmă că-l interesează problema universurilor bidimensionale. Îmi cere să-mi imaginez cum i s-ar părea un univers tridimensional unui individ completamente plat. Dac-ai exista într-un univers bidimensional, ai fi perceput numai ca un punct de intersecţie, ai fi perceput ca două discuri alungite, cele două secţiuni plane ale picioarelor tale. Pe urmă, există şi universuri cu cinci sau şapte dimensiuni. Mă străduiesc din toate puterile să mi le imaginez, dar, orice aş face, nu reuşesc să trec de trei dimensiuni.

— De ce trei? mă întreabă Stephen.

Asta-i tehnica lui preferată, să-mi pună întrebări la care el cunoaşte răspunsul, sau cunoaşte răspunsuri alternative.

— Pentru că atâtea există.

— Vrei să spui că atâtea percepem noi, mă contrazice Stephen. Suntem limitaţi de echipamentul nostru senzorial. Cum crezi că percepe lumea o muscă?

Ştiu cum percepe musca lumea, am văzut mulţi ochi de muscă la microscop.

— În faţete, răspund. Dar fiecare faţetă are numai trei dimensiuni.

— Bună observaţie, zice el, făcându-mă să mă simt matură, demnă de o asemenea conversaţie. De fapt, însă, noi percepem patru dimensiuni.

— Patru?

— Timpul e o dimensiune, explică Stephen. Nu-l poţi separa de spaţiu. Spaţiu-timp, iată în ce trăim.

Spune că nu există obiecte discrete, nesupuse curgerii timpului, care să rămână neschimbate. Zice că spaţiu-timpul este curbat şi că în spaţiu-timpul curbat distanţa cea mai scurtă dintre două puncte nu e o linie dreaptă, ci una care urmează fidel curba. Spune că timpul poate fi expandat sau micşorat şi că în unele locuri se scurge cu mai mare viteză decât în altele. Zice că dacă pui un geamăn într-o rachetă cosmică timp de o săptămână, la întoarcere va fi cu zece ani mai bătrân decât fratele lui identic. Eu spun că după mine asta e trist.

Fratele meu surâde. Zice că universul e ca un balon acoperit de puncte pe care cineva îl umflă. Punctele reprezintă stelele; ele se îndepărtează tot mai mult una de alta, constant. Zice că una dintre întrebările cu adevărat interesante este dacă universul este infinit şi nelimitat, sau infinit dar limitat, precum balonul. Tot la ce mă pot gândi în legătură cu balonul este explozia pe care o face plesnind.

Cosmosul, zice Stephen, e aproape gol şi materia nu este de fapt solidă. Ea nu-i decât o mână de atomi cu spaţii mari între ei, mişcându-se cu viteze mai mari sau mai mici. Oricum, materia şi energia sunt două aspecte ale aceluiaşi lucru. Ca şi cum totul ar fi făurit din lumină solidă. Spune că dacă am avea suficiente cunoştinţe am putea trece prin pereţi ca şi cum ar fi alcătuiţi din aer, dacă am şti destule am putea călători mai iute decât lumina, iar în punctul acela spaţiul ar deveni timp şi timpul ar deveni spaţiu, deci am putea călători în timp, înapoi în trecut.

Asta e prima lui idee care mi-a stârnit cu adevărat curiozitatea. Mi-ar plăcea să văd dinozauri şi încă multe alte lucruri, bunăoară pe egiptenii antici. Pe de altă parte, ideea are în ea ceva ameninţător. Nu sunt sigură că doresc să fac o călătorie în trecut. Nu sunt sigură nici că vreau să fiu atât de impresionată de tot ce aflu de la fratele meu. Îi conferă un avantaj prea mare. Oricum, nu e o discuţie cuminte. În mare parte sună ca dialogul din cărţile cu benzi desenate,

din cele cu pistoale cu raze. Întreb:

— Şi la ce bun?

Zâmbeşte.

— Dacă ai putea-o face, ai şti că o poţi face, e tot ce spune.

Îi comunic deci Cordeliei că Stephen susţine că am putea trece prin ziduri dacă am avea destule cunoştinţe. E singura dintre ideile lui recente pe care să îndrăznesc să o transmit, pentru moment. Celelalte sunt prea complicate, prea bizare.

Cordelia râde. Zice că Stephen e un creier şi că, dacă n-ar fi atât de drăguţ, ar fi o „pilulă“.

În vara asta Stephen şi-a luat o slujbă: predă vâslitul pe canoe într-o tabără pentru băieţi; eu nu am o slujbă, n-am decât treisprezece ani. Merg cu părinţii în nord, în apropiere de Sault Ste Marie, unde tata supraveghează o colonie experimentală de omizi, într-un cort, în lăzi cu pereţii din plasă.

Stephen îmi trimite misive scrise în creion pe foi rupte din caiete liniate, în care ridiculizează tot ce-i trece prin cap, inclusiv pe ceilalţi instructori din tabără şi puicuţele cărora le fac ochi dulci în zilele libere. În descrierile lui, instructorii ăştia au coşuri care le străpung epiderma, colţi ce le încolţesc în gură, limbi ce le atârnă ca la căţei şi ochi închişi din cauza permanentei imbecilităţi inspirate de fete. Asta mă face să cred că posed şi eu un fel de putere.

Sau o voi poseda: sunt şi eu fată. Merg singură la pescuit, ca să am despre ce să-i scriu. În afară de asta nu prea am ce povesti.

Cordelia îmi scrie cu cerneală adevărată, de culoare neagră. Epistolele ei sunt tixite de superlative şi semne de exclamare. Pe i-uri nu pune puncte, ci mici cerculeţe, ca ochii Orfanei Annie, sau ca nişte bulinuţe. Încheie cu expresii ca „A ta până cade Niagara“, „A ta până face plopul pere“ sau „A ta până când marea va purta chiloţi de cauciuc, ca să-i rămână fundul uscat“.

„Mă *plictisesc* teribil!!!“, scrie ea, cu trei sublinieri. Până şi când pomeneşte de plictiseală pare entuziasmată. Totuşi, stilul ei emfatic nu pare autentic. De câteva ori am surprins-o când nu se credea privită: faţa îi devine nemişcată, distantă, lipsită de emoţie. Ai crede că nu e Cordelia în spatele ei. Dar se întoarce subit şi râde: „Nu *mori* de plăcere când îşi suflecă băieţii mânecile şi-şi îndeasă pachetul de ţigări sub ele?“, întreabă. „Pentru asta e nevoie de bicepşi!“ Şi iarăşi e Cordelia cea de toate zilele.

Am sentimentul că-mi marchez timpul. Înot în lacul pe care-l am la dispoziţie şi mănânc stafide şi biscuiţi săraţi cu un strat gros de unt de arahide şi

miere, citind poveşti cu detectivi şi bosumflându-mă din cauză că în jur nu-i nici ţipenie de copil de vârsta mea. Veselia constantă a părinţilor nu compensează această lipsă. Aproape că aş prefera să fie şi ei posomorâţi ca mine, ori şi mai ursuzi; asta mi-ar da sentimentul că sunt mai normală.

IX
LEPRĂ

41

Dimineaţa târziu mă trezeşte telefonul. E Charna.

— Hei, strigă ea. Am ajuns pe prima pagină din secţiunea „Viaţa culturală“, cu, să le numărăm, trei fotografii! Un adevărat triumf!

Mă înfioară ideea unui triumf; şi de ce a folosit pluralul? Dar e evident încântată: am fost promovată de la „Femeile şi viaţa“ la „Viaţa culturală“, ceea ce-i un semn bun. Îmi amintesc de timpul când visam la gloria eternă, dorind să fiu Leonardo da Vinci. Acum sunt în aceeaşi oală cu formaţiile de rock şi cu ultimul film. Arta e ceea ce ţi se permite să faci fără a fi pedepsit, a zis cutare sau cutărică, asemuind-o astfel cu furtul din magazine sau cu alt delict minor. Poate că într-adevăr asta e şi asta a fost întotdeauna: un fel de furt. O deturnare a simţului văzului.

Ştiu că ştirea se va dovedi proastă în ultimă instanţă. Totuşi, nu rezist ispitei. Îmi trag pe mine hainele şi ies în căutarea celui mai apropiat chioşc. Sunt însă destul de disciplinată ca să nu deschid ziarul până nu mă întorc sus la mine.

Tiparul gros spune: ARTISTA NĂBĂDĂIOASĂ ARE ÎNCĂ PUTEREA DE A TULBURA. Observ imediat: *artistă* în loc de *pictoriţă*, rău-prevestitorul *încă*, indicând calea spre senilitate. Andreea cea cu capul ca ghinda se răzbună. Sunt surprinsă că foloseşte un cuvânt atât de demodat ca *năbădăioasă*. Reuşeşte să sugereze atât ideea de „bătăioasă“, cât şi pe cea de „odioasă“, ambii termeni părând adecvaţi. Dar mai mult ca sigur titlul nu-i aparţine.

Într-adevăr, sunt trei fotografii. În una mi se vede capul, luat puţin de jos, astfel că parcă am bărbie dublă. Celelalte două reproduc tablouri. Unul o înfăţişează pe doamna Smeath, zburând, greoaie, prin văzduh. Turla ca o ceapă a bisericii se zăreşte în depărtare. Doamna Smeath, rânjind maniacal, e răsturnată pe spate ca un gândac de sparanghel; şi una, şi celălalt au aripi de insectă, de un maro lucios, executate la scară şi pictate minuţios. *Erburg: Buna*

Vestire, este titlul. Al doilea tablou o reprezintă numai pe doamna Smeath, despuiată de la brâu în sus şi de la genunchi în jos, în mână cu un cuţit de curăţat ca o seceră şi cu un cartof decojit. Ambele fac parte din seria *Pantalonaşi Empire.* Pozele din ziar nu se ridică la înălţimea picturilor, fiindcă lipseşte culoarea. Seamănă prea mult cu nişte instantanee. Ştiu că în realitate pantalonaşii doamnei Smeath sunt de un albastru-indigo atât de intens că mi-au trebuit câteva săptămâni ca să obţin nuanţa corectă; un albastru care parcă iradiază o lumină neagră, pârjolitoare.

Scanez primul paragraf: „Eminenta artistă Elaine Risley se întoarce acasă la Toronto pentru o prea mult amânată retrospectivă personală“. *Eminent*, cuvânt de înscris pe mausoleu. Aş putea să mă urc de pe acum pe lespedea de marmură şi să-mi trag cearşaful peste cap. Urmează obişnuitele citate trunchiate; nici echipamentul meu albastru de jogging nu scapă necomentat: „Elaine Risley, arătând cum vreţi, dar nu formidabil, în costumul ei de jogging albastru-pulbere care a văzut zile mai bune, poate ieşi, totuşi, în arenă cu câteva comentarii înţepătoare, voit provocatoare, despre femeile de astăzi“.

Sorb puţină cafea şi sar la ultimul paragraf: inevitabilul *eclectic*, obligatoriul *postfeminist*, un *totuşi* şi un *cu toate că.* Bunele şi vechile etichetări şi clasificări din Toronto. Aş prefera un atac nimicitor, cu pale de foc, bucăţi de blăniţă zburând şi miros de pucioasă. Măcar mi-aş da seama că mai sunt vie.

Mă gândesc cu furie la vernisaj. Poate că ar fi bine să fiu deliberat provocatoare, să le confirm cele mai tainice suspiciuni. Aş putea folosi unele efecte speciale de-ale lui Jon din filmul despre crimele cu securea: faţa arsă, cu un singur ochi fără pleoape, mare şi injectat, braţul de plastic din care ţâşneşte sânge. Sau să-mi vâr picioarele în formele de ghips pentru labe şi să intru târşâindu-mi-le, ca un monstru din filmele cu savanţi nebuni.

Nu voi face nimic din toate astea, dar mă calmez gândindu-mă la ele. Las o anumită distanţă între mine şi ceea ce mi se întâmplă, reduc totul la o farsă sau o poznă în care, în afară de sarcasm, eu n-am nici un amestec.

Cordelia va citi articolul din ziar şi poate va râde. Chiar dacă nu figurează în cartea de telefon, trebuie să fie pe aici, pe aproape. Nu s-ar fi dat în lături să-şi schimbe numele. Sau poate s-a măritat, chiar de mai multe ori. Femeilor, celor mai multe dintre ele, e greu să le dibuieşti urmele. Se ascund în spatele altor nume, dispar cu desăvârşire.

În orice caz, va citi articolul. O va recunoaşte pe doamna Smeath, ceea ce-i va procura un mic orgasm. Va şti că despre mine este vorba şi se va înfiinţa. Va intra pe uşă şi se va zări pe ea însăşi, cu titlu, dată şi ramă, atârnată pe perete.

Inconfundabilă: linia lungă a maxilarului, buza uşor curbată. Pare să fie singură într-o încăpere; o cameră cu pereţii verde pastel.

Este unicul portret al Cordeliei executat de mine vreodată: Cordelia prin ea însăşi. Se intitulează *O jumătate de faţă*, titlu bizar, fiindcă i se vede tot chipul. Dar înapoia ei, atârnând pe perete, ca emblemele din Renaştere, sau ca acele capete de animale, de elan sau urs, din barurile din nord, mai este o faţă, acoperită cu pânză albă. Efectul este al unei măşti teatrale. Poate.

Tabloul ăsta mi-a dat de furcă. Nu mi-a fost uşor s-o fixez pe Cordelia într-un singur moment, la o anumită vârstă. Voiam să arate cam de treisprezece ani, să se uite cu privirea aia a ei sfidătoare, aproape belicoasă. *Şi?*

Dar ochii m-au sabotat. Nu sunt ochi tăioşi; înfăţişarea pe care o imprimă chipului e părelnică, ezitantă, mustrătoare.

În acest tablou, Cordelia se teme de mine.

Eu mă tem de Cordelia.

Nu mi-e frică să dau cu ochii de Cordelia. Mi-e frică *să nu fiu* Cordelia. Pentru că, într-un fel, am făcut un schimb de locuri şi am uitat când anume.

42

După ce trece vara, sunt în clasa a zecea. Am crescut, chiar dacă am rămas mai scundă şi mai tânără decât altele. Mai precis, mi-au crescut sânii. Am acum ciclu, ca toate fetele normale; şi eu mă număr printre cele care ştiu, şi eu pot să mă cer de la meciurile de volei ca să merg la cabinetul medical după aspirină şi să umblu pe coridoare cu un tampon ca o coadă de iepure netezită între picioare, îmbibat cu sânge de culoarea ficatului. Treaba asta îţi dă anumite satisfacţii. Îmi rad picioarele, nu că aş avea prea mult păr, dar îmi face plăcere. Stau în cadă şi trag cu lama peste pulpe, regretând că ele nu sunt mai groase, mai cărnoase, ca ale majoretelor, în timp ce fratele meu bombăne înapoia uşii.

— Oglindă, oglinjoară, cine-i cea mai frumoasă din ţară? îngână el.

— Cară-te, îi spun, calmă.

Acum mă bucur de acest privilegiu.

La şcoală sunt tăcută şi atentă. Îmi fac temele. Cordelia îşi pensează sprâncenele, reducându-le la două liniuţe subţiri, mai subţiri chiar şi decât ale mele, şi-şi vopseşte unghiile în combinaţia Foc şi Gheaţă. Pierde diverse

lucruri, cum ar fi pieptenii sau tema la franceză. Râde spart pe coridoare. Născoceşte sudalme noi şi complicate: *excrement de paricopitate*, zice, pentru *bullshit*, sau *Iisus marele şi fulgerătorul, cu ochi albaştri şi creştetul pleşuv.* S-a apucat de fumat şi a fost prinsă cu ţigara în toaleta fetelor. Pentru profesoarele care ne observă trebuie să fie greu de înţeles de ce suntem prietene şi ce interese comune avem.

Astăzi ninge când ne întoarcem de la şcoală. Fulgi mari, moi şi mângâioşi ne cad pe piele ca nişte molii reci; aerul e plin de puf. Eu şi Cordelia jubilăm: alergăm pe trotuar în lumina amurgului, în timp ce maşinile plutesc pe lângă noi, potolite şi încetinite de căderea de zăpadă. Cântăm:

Amintiţi-vă numele
Lydiei Pinkham
Căreia remediile pentru doamne i-au făurit renumele.

Asta-i o reclamă cântată de la radio. Habar n-avem care sunt remediile Lydiei Pinkham, dar tot ce conţine sintagma „pentru doamne“ trebuie să aibă o legătură cu ciclul menstrual ori cu altă problemă feminină la fel de nemenţionabilă, aşa că pentru noi reclama e amuzantă. Mai cântăm:

Lepră,
Zi şi noapte de chin;
Iată că-mi cade ochiul
În paharul cu vin.

Sau:

O parte din inima ta
Cu mare poftă aş mânca,
Ce păcat că ne-am despărţit aşa…

Lălăim versurile astea şi alte parodii după melodiile populare, socotindu-le pe toate nemaipomenit de spirituale.

Fugim şi ne dăm pe gheaţă, în cizmele noastre de cauciuc cu turetcile îndoite în jos, facem bulgări de zăpadă şi aruncăm cu ei în stâlpii de iluminat, în hidranţi, în maşinile care trec (ce cutezanţă!), şi, cât îndrăznim de precis, în pietonii de pe trotuar, majoritatea femei, cu plase de cumpărături sau căţei scoşi

la plimbare. Trebuie să punem jos teancurile de cărţi ca să facem bulgării. Ţintim prost şi nu nimerim mai nimic, deşi lovim din greşeală, din spate, o femeie în haină de blană. Ea se întoarce spre noi, furioasă, iar noi o luăm la goană pe după colţ şi pe o străduţă laterală, râzând atât de mult de teamă şi de ruşine că abia ne mai ţinem pe picioare. Cordelia se aruncă pe spate pe o peluză ninsă.

— Ochiul rău! ţipă ea.

Nu ştiu de ce, nu-mi place s-o văd zăcând în zăpadă, cu braţele desfăcute.

— Scoală-te, o îndemn. O să te îmbolnăveşti de pneumonie.

— Şi? întreabă Cordelia.

Dar se ridică.

Se aprind luminile de pe stâlpi, deşi nu s-a întunecat deplin. Ajungem în punctul unde, pe cealaltă parte a străzii, începe cimitirul.

— Îţi aduci aminte de Grace Smeath? mă întreabă Cordelia.

Desigur. Mi-o amintesc, dar nu foarte clar, nu tot timpul. Îmi aduc aminte de Grace de la începutul cunoştinţei noastre şi de mai târziu, când şedea în livada cu meri cu o cununiţă de flori pe creştet; şi de Grace cea de mult mai târziu, când era în clasa a opta şi se pregătea de plecarea la liceu. Nici măcar nu ştiu la ce liceu s-a dus. Îmi amintesc de pistruii ei, de zâmbetul mic, de părul ei aspru împletit în cozi.

— Îşi raţionalizau hârtia igienică, zice Cordelia. Patru bucăţele odată, chiar şi pentru Treaba Mare. Mai ştii?

— Nu, îi răspund.

Dar am senzaţia că am ştiut, cândva.

— Mai ţii minte săpunul ăla negru pe care-l foloseau? insistă Cordelia. Mai ţii minte? Mirosea a gudron.

Ştiu ce facem acum: râdem de familia Smeath. Cordelia îşi aminteşte felurite lucruri: lenjeria gri, picurând pe sfoara de rufe din subsol, cuţitul de curăţat legume atât de uzat că ajunsese o aşchie de oţel, paltoanele din cataloagele Eaton. După părerea ei, Simpsons este locul ideal pentru cumpărături. Acolo ne ducem acum, în dimineţile de sâmbătă, cu capul gol, zgâlţâite până în centru de tramvai, staţie după staţie. Iar a comanda din catalogul Eaton e o porcărie mult mai mare decât a face târguieli la Eaton’s.

— Familia Zgârciob! strigă Cordelia în aerul iernatic. Porecla pare crudă şi adecvată; ne înecăm de râs. Ce mănâncă familia Zgârciob la cină? Farfurii cu zgârciuri!

Acum jocul şi-a luat avânt. Ce culoare are lenjeria lor? Culoarea mormăielii. De ce avea doamna Zgârciob un Band-Aid pe faţă? S-a tăiat în timp

ce se bărbierea. Se poate spune orice despre ei, se poate inventa orice. Sunt lipsiţi de apărare, pe deplin la bunul nostru plac. Ne imaginăm cum fac dragoste Zgârciobii adulţi, dar e prea mult pentru noi, e imposibil, induce vomă. „Induce vomă“ e o expresie nouă, de la Perdie.

— Cum se distrează Grace Zgârciob? Îşi sparge coşurile. (Cordelia râde atât de tare că se îndoaie din şale.) Gata, gata, că mă scap pe mine, strigă ea.

Afirmă că Grace a început să aibă coşuri în clasa a opta; acum probabil că numărul lor a sporit. Acesta nu-i un lucru inventat, ci adevărat. Ideea ne încântă.

Aşa cum ni-i imaginăm noi, membrii familiei Smeath sunt lipsiţi de har, avari, greoi ca aluatul, plictisitori ca margarina albă, pe care afirmăm că o mănâncă la desert. Le ridiculizăm pioşenia, micile economii, măsurile de la pantofi, ficusul, care îi rezumă bine. Vorbim despre ei la timpul prezent, ca şi cum am mai avea şi acum contacte cu ei.

Pentru mine e un joc foarte satisfăcător. Nu-mi pot explica propria cruzime; nu mă întreb de ce îmi place atât de mult sau de ce joacă jocul ăsta Cordelia, de ce insistă să-l joace, reanimându-l neîndurătoare când dă semne că se dezumflă. Ea mă priveşte pieziş, ca şi cum ar estima până unde, cât de departe voi participa la ceea ce ştim amândouă că e, în fond, o mârşavă trădare. Mai am o viziune fugară a lui Grace dispărând în casa ei prin uşa din faţă, în fusta cu bretele şi puloverul cu scame. A fost adorată de noi toate. Dar nu mai este. Iar în versiunea de acum a Cordeliei, nici n-a fost vreodată.

Traversăm în fugă strada prin ninsoarea care cade, deschidem portiţa de fier forjat din gardul cimitirului, intrăm. N-am mai făcut asta niciodată.

Este partea sălbatică a cimitirului. Arborii nu sunt decât puieţi; fără frunze, au o înfăţişare şi mai vremelnică. În cea mai mare parte, terenul e neatins, dar sunt şi cicatrice ca nişte urme de gheare gigantice, săpături, lucrări în desfăşurare. Pietrele de mormânt sunt rare şi recente: paralelipipede solide de granit, făţuite ca să primească un lustru prezbiterian, cu literele tăiate în ele simplu, fără nici o străduinţă de înfrumuseţare. Îmi amintesc de paltoanele bărbăteşti.

Ne plimbăm printre pietrele funerare, arătând cu degetul pe care – special de cenuşii, deosebit de urâte – le-ar alege familia Zgârciob ca să se înmormânteze sub ele. De aici ne putem uita prin zalele de fier ale gardului la casele de peste drum. Una este a lui Grace Smeath. E straniu şi plăcut să-ţi imaginezi că poate fi în casă chiar în momentul ăsta, înăuntrul acelei cutii de cărămidă ordinară cu stâlpi albi în pridvor, nebănuind nimic din cele spuse de

noi acum despre ea. Poate că şi doamna Smeath e acolo, întinsă pe canapeaua de catifea, acoperită cu şalul afgan; atâta îmi amintesc. Ficusul o fi şi el pe palier, nu cu mult mai dezvoltat. Ficuşii cresc lent. Dar noi suntem mai mari şi casa ni se pare micuţă.

Cimitirul se întinde în faţa noastră, pogon după pogon. Acum avem râpa la stânga, se vede puţin din podul nou de beton. Îmi trece fugitiv prin minte imaginea vechiului podeţ, a pârâului de sub el. Sub picioarele noastre morţii probabil că se descompun, se transformă în apă rece şi limpede, curgând la vale. Dar imediat uit de toate astea. Cimitirul nu are nimic înspăimântător, îmi spun. E prea pragmatic, prea urât, prea ordonat. E exact ca un raft din bucătărie, pe care pui lucrurile de care nu mai ai nevoie.

O vreme, păşim fără să ne vorbim, neştiind încotro ne îndreptăm şi de ce. Arborii devin mai înalţi, monumentele funerare mai vechi. Întâlnim acum cruci celtice şi, din când în când, o statuie de înger.

— Cum ieşim de aici? întreabă Cordelia, râzând mânzeşte.

— Dacă o ţinem drept, ajungem la drum, zic. Ăla nu e zgomotul traficului?

— Vreau o *ciggie-poo*, spune Cordelia.

Ne aşezăm pe o bancă unde Cordelia are mâinile libere pentru ţigară, ferind-o de vânt, aprinzând-o. Nu poartă mănuşi, nici basma pe cap. Are o brichetă micuţă, negru cu auriu.

— Uită-te la căsuţele morţilor, mă îndeamnă.

— Mausolee, rectific eu, erudită.

— Mausoleul familiei Zgârciob, zice ea, storcând ultimele picături de sevă din glumă.

— Mie nu mi-ar trebui unul, zic. Prea seamănă cu Hotelul Ritz.

— Eaton, citeşte Cordelia. Trebuie că e magazinul, acelaşi tip de literă. Aici zac cataloagele Eaton.

— Domnul şi doamna Catalog, îi ţin eu isonul.

— Mă întreb dacă poartă îmbrăcăminte fundamentală, zice Cordelia, inhalând.

Facem un efort să ne întoarcem la veselia de dinainte, dar nu merge. Mă gândesc la Eatoni, la amândoi sau poate mai mulţi, puşi la păstrare de parcă ar fi etole de blană sau ceasuri de aur, în mormântul lor privat, care pare şi mai straniu fiindcă are o arhitectură de templu grecesc. Oare unde se află, mai precis, acolo înăuntru? Pe catafalcuri? În sarcofage cu capace de piatră, pline de păienjeniş, ca în benzile desenate horror? Mă gândesc cum le lucesc giuvaierurile în întuneric – se înţelege că au bijuterii – şi la părul lor lung şi uscat. După ce mori, părul continuă să crească, tot aşa şi unghiile. Nu ştiu de

unde ştiu asta.

— Ştii – şoptesc eu – de fapt, doamna Eaton e vampiroaică. Iese noaptea. E înveşmântată într-o rochie de bal lungă şi albă. Uşa criptei scârţâie şi ea apare.

— Ca să sugă sângele Zgârciobilor ce n-au plecat la timp din cimitir, completează Cordelia, plină de speranţă, strivind mucul ţigării.

Eu nu râd.

— Nu, serios, zic. E adevărat. Din întâmplare, ştiu.

Cordelia mă priveşte nervoasă. Ninge, soarele asfinţeşte, nu-i nici ţipenie în jur.

— Zău? face ea, aşteptând poanta.

— Zău, îi răspund. Uneori mergem împreună. Fiindcă şi eu sunt vampiriţă.

— Nu, nu eşti, mă contrazice Cordelia, sărind în picioare şi curăţindu-se de zăpadă.

Are un zâmbet incert.

— De unde ştii? o întreb. De unde poţi *şti?*

— Umbli ziua printre oameni, spune Cordelia.

— Aia nu-s eu, răspund. E sora mea geamănă. N-ai ştiut până acuma, dar suntem două surori gemene. Identice, nu ne poţi deosebi când ne priveşti. Oricum, nu trebuie să evit decât soarele. În zile ca astea, sunt în perfectă siguranţă. Am o raclă umplută cu pământ în care dorm; este jos în, jos în… (caut în minte un loc potrivit)… pivniţă.

— Eşti o proastă, îmi spune Cordelia.

Mă ridic şi eu.

— Proastă? zic şi îmi cobor vocea. Nu-ţi spun decât adevărul. Eşti prietena mea şi m-am gândit că a venit vremea să ştii. Sunt cu adevărat moartă. Sunt moartă de câţiva ani.

— Termină cu jocul ăsta! strigă, aspru, Cordelia.

Mă surprinde ce multă plăcere îmi face să o ştiu atât de tulburată, să ştiu ce putere mare am asupra ei.

— Care joc? o întreb. Nu e o joacă. Dar *tu* nu trebuie să te îngrijorezi. Nu voi suge nici o picătură din sângele tău. Eşti prietena mea.

— Nu fi copil.

— Peste un minut, zic, vom fi încuiate aici înăuntru.

Dintr-odată ne dăm seama, ambele, că ar putea fi adevărat. O rupem la fugă pe alee, icnind şi râzând, şi dăm peste o poartă mare, din fericire încă deschisă. Dincolo de ea e Yonge Street, cu îngrămădeala de automobile a orei de vârf.

Cordelia ar vrea să-mi arate maşinile familiei Zgârciob, dar m-am plictisit

de jocul ăsta. Trebuie să mă delectez cu un triumf mai mic, mai consistent şi mai răutăcios: între noi a avut loc un transfer de energie şi acum eu sunt cea mai puternică.

43

Acum sunt în clasa a unsprezecea, la fel de înaltă ca multe alte fete, adică nu prea înaltă. Am o fustă mulată gri-antracit, în care umblu chinuit, în ciuda pliului de la spate, şi un sveter coadă-de-liliac, roşu cu dungi orizontale gri, modulate. Port un cordon lat din elastic negru cu o imitaţie de cataramă de aur, balerini din satin, care-mi fac umbletul târşâit şi se bombează în părţi. Am şi o jachetă scurtă, potrivită cu fusta mulată. Asta e moda: umflată şi evazată sus, cu o tulpină lungă şi îngustă alcătuită din coapse şi picioare în partea de jos. Sunt rea de gură.

Am gura atât de spurcată că mi s-a dus vestea. Nu mă folosesc de ea dacă nu sunt provocată, dar când sunt, deschid gura spurcată, din care ies comentarii scurte şi devastatoare. Nici nu trebuie să mă gândesc, îmi vin spontan, ca nişte balonaşe de gânduri luminate de un bec. „Nu fi agasantă“ şi „E nevoie de una ca s-o cunoşti pe alta“ sunt replici standard printre fete, dar eu merg mult mai departe. Sunt gata să rostesc „Mă doare-n cur“, ceea ce e împotriva bunului-gust, şi să inventez expresii strivitoare, cum ar fi „Furuncul ambulant“ sau „Partea introductivă a unui spot pentru subsuoara slabă“. Dacă vreuna dintre fete îmi strigă „Mintoaso“, îi răspund „Mai bine mintoasă, decât o cretină ca tine, cu mintea cât gămălia“. „Foloseşti multă untură de păr?“, întreb, sau „Sugi mult?“. „Sugi“ e un cuvânt extrem de util, deosebit de anihilant. Băieţii îl folosesc frecvent, adresându-se unul altuia; trimite la bebeluşi şi la degetele mari. Încă nu m-am gândit ce altceva poate fi supt şi în ce împrejurări.

Fetele de la şcoală s-au învăţat să se păzească de gura mea rea şi s-o evite. Umblu pe coridoare într-un nimb de potenţial pericol verbal şi sunt tratată prudent, ceea ce îmi convine de minune. Destul de ciudat, comportarea răutăcioasă nu mi-a împuţinat prieteniile, ba mi-a adus, la prima vedere, şi mai multe. Deşi se tem de mine, fetele ştiu unde se află mai în siguranţă: aproape de mine, dar cu un pas în urmă. „Elaine e teribil de amuzantă“, declară ele, fără convingere. Unele au început deja să colecţioneze porţelanuri şi veselă şi au Sipete ale Speranţei. Faţă de lucrurile astea nutresc un dispreţ amuzat. Totuşi,

mă amărăsc dacă aflu că am jignit o fată neintenţionat. Vreau ca toate jignirile mele să fie premeditate.

Nu mi se dă ocazia să-mi folosesc limba ascuţită şi asupra băieţilor, fiindcă ei nu-mi adresează cuvinte insultătoare. Cu excepţia lui Stephen, fireşte. În zilele astea facem troc de răutate verbală de parcă am face sport, am juca badminton. *Te-am avut! Şi eu pe tine!* De obicei reuşesc să-l fac să amuţească, întrebând: „Unde ţi-ai aranjat frizura aia? La Tunzătorii de Peluze?“. E sensibil când vine vorba de tunsoarea sa. Sau, când e gata dichisit în pantalonii gri de flanelă şi jacheta liceului particular, îi spun: „Hei, arăţi ca Simpsons Reps“. Simpsons Reps sunt nişte ţânci infecţi, care apar în anuarele liceelor în blazere cu steme pe buzunare şi strălucesc de curăţenie; de fapt, sunt reclame pentru Simpsons.

Tata mă avertizează:

— Limba ta ascuţită o să-ţi aducă ghinion într-o bună zi, domnişoară.

Domnişoară e un indiciu că sunt periculos de aproape de o limită sau alta, dar, deşi spusele lui mă fac să tac o vreme, nu mă potolesc definitiv. A început să-mi placă riscul, senzaţia de vertij pe care o am atunci când îmi dau scama că am sărit peste calul comportării acceptate de societate, că umblu pe gheaţă subţire, sau calc pe aer.

Persoana asupra căreia îmi exersez cu precădere violenţa verbală e Cordelia. Nici măcar nu trebuie să mă provoace, o folosesc drept sac de antrenament. Şedem pe panta dealului de lângă terenul de fotbal, îmbrăcate în jeanşi, pe care avem voie să-i purtăm la şcoală numai în zilele cu program sportiv. Ne-am prins manşetele exagerat de lungi ale pantalonilor cu ace de pături – ultimul răcnet în modă. Majoretele ţopăie pe teren în minijupele lor, cu pompoanele lor de hârtie; nu au picioare lungi şi nu sunt aurii, ca majoretele de pe ultimele pagini ale revistei *Life*, ci dau impresia că sunt neasortate, molete şi negricioase. Eu totuşi le invidiez pulpele. Echipa de fotbal face încălzirea. Cordelia zice:

— Gregory ăla. Ce bucăţică!

— De brânză, completez eu, iar Cordelia îmi adresează o privire jignită:

— După mine, e delicios.

— Dacă-ţi plac bărbaţii unşi cu ulei de porumb.

Când zice că e o idee proastă să şezi pe colacul closetului de la şcoală fără să-l ştergi în prealabil, fiindcă poţi contracta o boală, o întreb maliţios:

— De unde ai aflat? De la mama ta?

Îmi bat joc de soliştii ei favoriţi.

— Amor, amor, amor, zic. Nu fac decât să geamă.

Mi-am cultivat un dispreţ distrugător faţă de sentimentalism şi sclipici.

Frank Sinatra este „Gelatina Cântătoare“, Betty Hutton este „Piatra de Moară Umană“. Oamenii ăştia sunt oricum fumaţi, sunt nişte cocoloaşe sentimentale. Adevărul adevărat poate fi găsit numai în *rock and roll:* melodia *Hearts Made of Stone* se apropie cel mai mult de el.

Uneori Cordelia reuşeşte să se gândească la o replică, alteori nu. În astfel de cazuri, zice:

— Ce crudă eşti!

Sau scoate vârful limbii prin colţul gurii şi schimbă subiectul. Sau îşi aprinde o ţigară.

Stau la ora de Istorie, mâzgălind pe marginea caietului. Se discută al Doilea Război Mondial. Profesorul e un entuziast, sare prin faţa elevilor, agitându-şi braţele şi indicatorul. E un bărbat scund şi şchiop, cu o şuviţă de păr rebelă; el însuşi a luptat în război, cel puţin aşa se zvoneşte. A desenat pe tablă, cu cretă albă, o hartă mare a Europei, cu linii punctate pentru graniţe. Armatele lui Hitler invadează, cu ajutorul unor săgeţi roz. Acum e *Anschluss*-ul, acum prăbuşirea Poloniei, acum a Franţei. Eu desenez lalele şi copaci, reprezint solul printr-o linie şi includ, de fiecare dată, sistemul de rădăcini. În Marea Mânecii apar submarine germane verzi. Desenez chipul fetei de care mă desparte intervalul dintre bănci. Începe Blitz-ul, bombele cad prin văzduh ca nişte siniştri îngeri argintii, Londra se dezintegrează cartier după cartier, casă după casă, poliţe de cămin, şemineuri, paturi duble sculptate de mână şi trecute de la o generaţie la alta se sparg în aşchii aprinse, istoria e ţăndări. „Era sfârşitul unei ere“, ne spune profesorul. Pentru noi e greu de înţeles, zice el, dar nimic nu va mai fi la fel, niciodată. Se vede cât de mult îl impresionează acest lucru – e jenant. La fel ca ce? mă întreb.

Pentru mine e incredibil că eram născută deja când se întâmplau toate lucrurile alea desenate cu cretă, toate morţile alea statistice. Trăiam când femeile purtau rochii de tot hazul, cu perniţe late la umeri şi cu talia subţire, cu peplum peste poponeţ, ca un şorţ legat la spate. Desenez o femeie cu umeri laţi şi pălărie elipsoidală. Îmi desenez propria mână. Mâinile îmi ies cel mai prost. Nu-i uşor să nu le faci să semene cu un mănunchi de cârnăciori.

Ies cu băieţi. Nu ca parte dintr-un plan deliberat, pur şi simplu se întâmplă. Relaţiile mele cu băieţii sunt fireşti, ceea ce înseamnă că-mi solicită foarte puţin efort.

În compania fetelor mă simt întotdeauna stânjenită, simt că de fete trebuie să mă păzesc, nu de băieţi. Stau în dormitor, culegând de pe puloverele din lână de oaie ghemotoacele de puf, iar telefonul sună. E un băiat. Mă duc cu

puloverul în hol, unde se află telefonul, şi şed pe fotoliul de acolo cu receptorul între umăr şi ureche, ca să continui să pigulesc ghemotoacele, în timp ce se desfăşoară o lungă conversaţie, constând mai ales din tăceri.

Prin natura lor, băieţii au nevoie de aceste tăceri: pe ei nu trebuie să-i sperii cu un exces de cuvinte rostite năvalnic. Ceea ce spun ei nu are nici o importanţă. Părţile importante se regăsesc în tăcerile dintre cuvinte. Ştiu ce dorim amândoi: evadare. Ei vor să scape de adulţi şi de alţi băieţi, eu vreau să scap de adulţi şi de alte fete. Căutăm insule pustii, temporare, ireale, dar existente undeva.

Tata păşeşte prin living, zdrăngănind din chei şi din mărunţişul din buzunare. E nervos: nu poate să nu audă monosilabele, murmuratul, tăcerile. Intră în hol şi-mi face semne cu degetele să scurtez convorbirea. „Acum trebuie să plec“, zic. Băiatul emite un sunet ca de aer expulzat dintr-un tub interior. Îl înţeleg.

Cunosc multe lucruri despre băieţi. Ştiu ce le umblă prin cap privitor la fete şi femei, lucruri de nemărturisit în faţa altor băieţi sau a oricăror altor persoane. Îi sperie propriul lor corp, spun lucrurile cu timiditate, de frică să nu se râdă de ei. Ştiu ce conversaţii poartă în timp ce se hârjonesc în vestiare sau fumează pe furiş în spatele magaziei cu materiale sportive. *Târfă drogată, căţea, pungă, javră* sunt cuvinte cu care denumesc fetele, precum şi altele, mult mai urâte. Nu le iau în nume de rău aceste cuvinte. Ştiu că nu sunt decât o altă versiune a ochilor de bou conservaţi sau a mâncatului de muci, sunt cuvinte doveditoare pe care băieţii trebuie să le schimbe între ei, ca să arate că sunt puternici şi imposibil de dus cu preşul. Cuvintele astea nu înseamnă neapărat că nu le plac fetele adevărate, sau cel puţin câte o fată adevărată. Uneori fetele adevărate reprezintă o alternativă pentru aceste denumiri, dar uneori sunt o incarnare a lor, iar alteori nu-s decât zgomote de fundal.

Nu consider că vreuna dintre poreclele astea mi se aplică mie. Ele sunt potrivite pentru alte fete, cele care umblă ţanţoş pe culoarele liceului, ignorându-i total, scuturându-şi pletele, dând din şoldurile mici ca şi cum s-ar crede seducătoare, vorbind prea strident sau prea neglijent între ele, fără să păcălească pe nimeni; ori, dimpotrivă, luând o poză pastelată, neutră, de prospeţimea unei margarete. Şi tot timpul sunt împresurate de norii ăştia de cuvinte tăcute, *târfă drogată, căţea, pungă, javră,* care le arată cu degetul, micşorându-le, reducându-le la scara normală, ca să poată fi abordate. Şmecheria cu aceste cuvinte tăcute este să umbli prin spaţiile dintre ele, să o cârmeşti într-o parte în mintea ta şi să evadezi. Ca atunci când treci prin zid.

Cam astea le ştiu despre băieţi în general. Nimic nu are vreo legătură cu

băieţii individuali, cu cei cu care ies. Ăştia sunt, de regulă, mai mari decât mine, deşi nu tipul cu coadă de cal unsuroasă şi multe articole de piele, ci mult mai drăguţi. Când am întâlnire cu vreunul din ăştia, trebuie să mă întorc acasă la timp. Altminteri tata îmi ţine o morală lungă, explicându-mi că a te întoarce la timp acasă e ca şi cum te-ai duce la timp la gară să prinzi trenul. Dac-aş întârzia, aş pierde trenul, nu? „Dar casa noastră nu-i un tren“, protestez eu. „Nu pleacă nicăieri.“ Exasperat, tata îşi zornăie cheile în buzunar. „Nu la asta mă refer“, zice.

Mama intervine. „Ne îngrijorăm“, zice ea. „Din ce cauză?“ întreb. Din punctul meu de vedere, nu există motiv de îngrijorare.

În chestiunea asta, ca şi în altele, părinţii mei sunt nişte pietre de moară. Refuză să cumpere, ca toată lumea, un televizor, fiindcă tata susţine că televizorul te îndobitoceşte, emiţând, concomitent, radiaţii periculoase şi mesaje subliminale. Când băieţii vin după mine, tata apare din pivniţă, cu vechea lui pălărie gri de fetru şi cu un ciocan sau un ferăstrău şi le strânge mâna ca într-o menghină. Îi măsoară cu ochii lui şireţi, clipitori şi ironici, şi le spune „Domnule“ de parcă ar fi masteranzi. Mama joacă rolul de doamnă drăguţă şi nu zice mai nimic. Eventual îmi comunică mie, de faţă cu ei, că arăt splendid.

Primăvara, părinţii răsar de după casă, cu pantalonii de grădinărit boţiţi şi pătaţi cu noroi, să mă conducă. Îi trag pe băieţi în curtea din dos, unde este o stivă mare de blocuri de ciment, strânse de tata în vederea unor întrebuinţări viitoare. Vor ca băieţii să vadă mica expoziţie de irişi, ca şi cum flăcăii ăştia ar fi nişte cucoane bătrâne, iar ei sunt obligaţi să mormăie ceva despre irişi, deşi irişii sunt ultimul lucru din lume de care le pasă. Dacă n-o fac, tata încearcă să-i atragă într-o conversaţie despre problemele arzătoare ale actualităţii, sau îi iscodeşte dacă au citit cutare sau cutare carte, trăgând tomurile afară din rafturi, în timp ce băieţii îşi mută greutatea de pe un picior pe altul. „Tatăl tău e o persoană valabilă“, îmi spun ei, stânjeniţi, mai târziu.

Părinţii mei sunt ca un frate şi o soră mai tineri, zvăpăiaţi, cu feţele murdare, care emit lucruri umilitoare, imprevizibile şi incontrolabile. Oftez şi mă descurc cum pot. Am senzaţia că sunt mai mare decât ei, mult mai mare. Mă simt străveche.

Cu băieţii nu fac nimic îngrijorător. Numai lucruri normale. Mergem la cinema, unde şedem în zona pentru fumători şi ne ţinem pe după gât, sau la drive-in, unde mâncăm popcorn şi de asemenea ne ţinem pe după gât. Giugiuleala are şi ea regulile ei, pe care le respectăm: apropie-te, respinge-l,

apropie-te, respinge-l. A ajunge la portjartier e prea mare îndrăzneală, ca şi la sutien. Fără fermoare. Gurile băieţilor au gust de ţigară şi sare; pielea le miroase a loţiune după ras Old Spice. Mergem la serate dansante şi ne învârtejim când se cântă rock, sau ne clătinăm încet în lumina albastră, înconjuraţi de târşâiala altor perechi. După dansurile organizate ne ducem la careva acasă sau la restaurantul St. Charlie, după care ne mozolim, dar nu mult, pentru că, de regulă, nu mai avem timp. Pentru dansurile organizate am rochii cusute de mine însămi, fiindcă nu-mi pot permite să-mi cumpăr toalete. Au câteva straturi de tul şi dedesubt o crinolină pe care se sprijină şi mi-e mereu teamă să nu se desfacă nişte cârlige. Am pantofiori din satin asortat sau cu barete argintii şi cercei care ustură ca dracu'. Pentru dansurile astea băieţii îmi trimit buchete de prins în decolteu, pe care le pun după aceea la presat şi le păstrez în sertarul biroului: garoafe strivite şi boboci de trandafiri cu marginile cafenii, tampoane de vegetaţie moartă, ca o colecţie de capete mumificate, cu aspect de flori.

Fratele meu Stephen îi tratează cu dispreţ pe băieţii ăştia. Din punctul lui de vedere, sunt nişte prostănaci nedemni de atenţia mea. Râde de ei pe la spate şi-şi bate joc de numele lor. Nu George, ci Georgie-Porgie, nu Roger, ci Rover. Pariază pe durata relaţiei mele cu fiecare. „Pentru ăsta, trei luni", anunţă, după ce-l vede pe băiat pentru întâia oară, sau „Când ai să-i dai papucii?".

Nu-mi urăsc fratele din cauza asta. Chiar mă aştept la aşa ceva de la el, fiindcă are, parţial, dreptate. Faţă de băieţii ăştia nu nutresc sentimentele puternice trăite de fetele din benzile desenate cu poveşti romantice autentice. Nu stau ca pe ghimpi, aşteptând să mă sune. Îmi plac, dar nu mă îndrăgostesc de ei. Nici una dintre descrierile de fete întristate din revistele pentru adolescenţi, cu câte o lacrimă pe fiecare obraz, ca nişte cercei perlaţi, nu mi se potriveşte. Deci, într-un fel, băieţii nu sunt o problemă serioasă. Dar, în acelaşi timp, sunt.

Partea serioasă o constituie trupurile lor. Stau în hol, cu receptorul strâns între umăr şi ureche, şi ceea ce aud sunt trupurile lor. Ascult mai cu atenţie tăcerile decât vorbele lor, iar în aceste tăceri corpurile lor se re-creează, sunt create de mine, prind formă. Când mi-e dor de băieţi, ceea ce-mi lipseşte sunt trupurile lor. Le studiez mâinile care duc la gură ţigările în întunericul din cinematografe, curba unui umăr, unghiul unui şold. Privindu-i dintr-o latură, îi examinez în diverse lumini. Iubirea mea pentru ei e vizuală: asta e partea pe care mi-ar plăcea s-o posed. *Nu te mişca*, gândesc. *Stai aşa. Dă-mi mie asta.* Puterea pe care o deţin asupră-mi e conţinută în ochii mei, iar când mă satur de ei e vorba de o epuizare parţial fizică, dar şi parţial vizuală.

Puţine dintre lucrurile astea au vreo legătură cu sexul, deşi unele o au. Unii

băieţi au maşini, alţii nu; cu aceştia din urmă mă plimb în autobuze, în tramvaie, în abia inauguratul metrou din Toronto, curat şi neevenimenţial, semănând cu o lungă sală de baie, pastelat faianţată. Băieţii ăştia mă conduc acasă pe jos, pe drumuri ocolite. În funcţie de anotimp, aerul miroase a liliac, a iarbă cosită sau a foc de frunze. Trecem peste noul pod de ciment, deasupra căruia se arcuiesc sălciile, auzim cum curge apa în pârâul de dedesubt. Stăm pe pod, în lumina scăzută a lămpilor de pe stâlpi, rezemându-ne de balustradă, cu braţele lor în jurul meu şi braţele mele în jurul lor. Ne ridicăm reciproc hainele şi ne trecem palmele peste coloana vertebrală a celuilalt; eu îi simt şira spinării încordată, gata să plesnească. Pipăi trupul în toată lungimea lui, ating, uimită, faţa. Feţele băieţilor sunt atât de schimbătoare, se înmoaie, se deschid, dor. Corpul e energie pură, lumină congelată.

44

O fată este găsită asasinată, jos în râpă. Nu râpa de lângă casa noastră, ci încrengătura mai largă de mai departe, dinspre sud, cum treci de fabrica de cărămizi, acolo unde râul Don, mărginit de sălcii, mocirlos şi infestat cu gunoaie, înaintează, cu meandre leneşe, înspre lac. Asemenea lucruri n-ar trebui să se întâmple la Toronto, unde oamenii îşi lasă uşile din dos descuiate, ferestrele nezăvorâte noaptea; numai că, după cum se vede, se întâmplă. E pe prima pagină a tuturor gazetelor.

E o fată de vârsta noastră. Bicicleta i-a fost descoperită nu departe de ea. A fost sugrumată, dar şi molestată. Ştim ce înseamnă „molestată“. Se publică fotografii de-ale ei de când era vie, cu aura aceea fantomatică pe care o dobândesc fotografiile abia după ani şi ani, aura timpului consumat, ireversibil, irecuperabil. Îmbrăcămintea fetei e descrisă *in extenso*. Purta un jerseu de angora, un guleraş de lână cu ciucuri, cum sunt la modă acum. Eu nu posed un astfel de guleraş, dar mi-ar plăcea să am unul. Al ei era alb, dar poţi găsi unul din blană de vizon. Pe pulover avea o broşă, două păsărele cu ochişori de sticlă roşie. Ceva ce ar purta orice fată la şcoală. Toate detaliile astea despre vestimentaţie mi se par indecente, deşi le citesc pe nerăsuflate. Nu mi se pare corect să ieşi într-o zi la plimbare, în ţinută normală, şi să fii ucisă fără preaviz, iar apoi toată lumea să te vadă în poze şi să-ţi examineze hainele. Crima ar trebui să fie o împrejurare mai ceremonioasă.

Nu mai cred de mult în existenţa bărbaţilor răi din râpă. O consider acum o poveste de speriat copiii, născocită de mame. Dar se pare că ei există, indiferent ce cred eu.

Gândul la fata asasinată nu-mi dă pace. După primul şoc, la şcoală n-o mai pomeneşte nimeni. Nici măcar Cordelia nu mai vrea să vorbească despre ea. Ca şi cum fata ar fi făcut ceva ruşinos lăsându-se omorâtă. A dispărut în locul unde dispar toate lucrurile nemenţionabile, luându-şi cu ea părul blond, jerseul de angora, normalitatea vieţii. În mine se strârneşte ceva, ca un covor de frunze moarte. Mă gândesc la o păpuşă de-a mea de altădată, cu fusta tivită cu blăniţă albă. Îmi aduc aminte că-mi era frică de păpuşa aia. Nu mi-am amintit de ea de ani de zile.

Eu şi Cordelia şedem la masa din sufragerie şi ne facem temele. O ajut pe Cordelia: încerc să-i explic atomul, dar ea refuză să trateze problema cu seriozitate. Schiţa atomului prezintă un nucleu, în jurul căruia se învârt electronii. Nucleul seamănă cu o zmeură, electronii şi orbitele lor parc-ar fi Saturn. Cordelia scoate vârful limbii prin colţul gurii şi se încruntă la nucleu.

— Arată ca o zmeură, zice.

— Cordelia, o cert eu, examenul e mâine.

Moleculele n-o interesează şi nu pare capabilă să înţeleagă nici Tabelul Elementelor. Refuză să priceapă ce-i aia masă, refuză să priceapă de ce explodează bombele atomice. În cartea de Fizică avem o ilustraţie cu o explozie atomică, inclusiv norul în formă de ciupercă. Pentru ea, nu-i decât o bombă oarecare.

— Masa şi energia sunt doar două aspecte diferite, îi explic eu. De aceea avem $E = mc^2$.

— Ar fi mai simplu dacă Percy Izmenitul n-ar fi atât de scârbos, remarcă ea.

Percy Izmenitul e profesorul de fizică. Are părul roşu, ridicat drept în sus în creştet, ca al Ciocănitoarei Woody, şi e sâsâit.

Stephen, în trecere prin cameră, aruncă o privire peste umerii noştri.

— Deci încă îi învaţă pe puştanii de-alde voi fizică, observă el cu indulgenţă. Încă desenează atomul ca pe o zmeură.

— Ce ţi-am spus? exultă Cordelia.

Mă simt subminată.

— Ăsta-i atomul pe care-l primim la examen, aşa că ai face mai bine să-l înveţi, îi spun Cordeliei. Iar lui Stephen: După tine, cum arată de fapt un atom?

— O groază de spaţiu gol, zice Stephen. Abia dacă e ceva acolo. Doar câteva firişoare de materie ţinute în şah de forţe. La nivel subatomic, nici nu

poţi afirma că materia există. Tot ce poţi spune este că are tendinţa să existe.

— O zăpăceşti pe Cordelia, îl previn eu.

Cordelia şi-a aprins o ţigară şi se uită pe fereastră afară, unde câteva veveriţe se fugăresc pe peluză. Nu e deloc atentă la discuţia noastră.

Stephen o măsoară din ochi.

— Cordelia are tendinţa să existe, e tot ce spune.

Cordelia nu iese cu băieţi aşa cum o fac eu, deşi se întâlneşte şi ea cu ei. Din când în când aranjez întâlniri duble, prin intermediul băiatului cu care mă văd în acel moment. Partenerul Cordeliei este întotdeauna un tip mai puţin valoros, iar ea ştie asta şi refuză să-l accepte.

Cordelia parcă nu se poate hotărî ce fel de băiat i-ar fi de fapt pe plac. Cei cu frizuri ca a fratelui meu sunt „dropsuri“ şi „pilule“, iar cei cu cozi de păr unsuroase sunt „chiftele respingătoare“, deşi sexy. Crede că băieţii cu care mă întâlnesc eu şi care nu merg mai departe de frizura perie sunt prea necopţi pentru ea. A abandonat rujul şi oja ultraroşii şi gulerele ridicate, s-a convertit la rozul moderat, ţine regim şi o preocupă îngrijirea corpului. Aşa numesc asta revistele: „Bună îngrijire“, ca la cai. Are părul mai scurt şi o garderobă mai puţin fistichie.

Dar Cordelia are ceva ce inspiră nelinişte băieţilor. Ca şi cum ar fi prea atentă cu ei, prea politicoasă, studiată şi exagerată. Râde când are impresia că unul a făcut o glumă şi remarcă: „Foarte spiritual, Stan!“. Spune acelaşi lucru şi atunci când băiatul n-a intenţionat să aibă umor, aşa că el nu e sigur că nu-şi bate joc de el. Uneori îşi bate joc, alteori nu. Îi ies pe gură tot felul de cuvinte nepotrivite. După ce ne terminăm hamburgerii cu cartofi prăjiţi, se întoarce spre băieţi şi-i întreabă, senină: „Sunteţi suficient de sofonsificaţi?“. Ei rămân cu gura căscată. Nu fac parte din categoria de băieţi care au acasă şerveţele trecute prin inel.

Le pune întrebări cu tâlc, se străduieşte să-i atragă în conversaţie, cum procedează adulţii, nedându-şi seama că pentru ei cel mai bun lucru este să-i laşi să trăiască în tăcerile lor, să-i priveşti doar din colţul ochiului. Cordelia încearcă să li se uite drept în faţă; ei, orbiţi de privirea fetei, înlemnesc precum iepurii surprinşi de lumina farurilor. Când stă cu ei pe bancheta din spate îmi dau seama, după răsuflările iuţite şi icnelile auzite, că întrece măsura şi în privinţa asta. „E cam dilie, prietena ta“, îmi comunică băieţii, fără să poată preciza de ce. Motivul, hotărăsc eu, este că nu are fraţi, ci numai surori. Crede că în relaţiile cu băieţii important e ceea ce spui; nu s-a deprins cu complexităţile şi nuanţele tăcerii masculine.

Eu ştiu că pe Cordelia n-o interesează, de fapt, nimic din ceea ce ar putea

spune băieţii – fiindcă mi-a destăinuit-o chiar ea. De cele mai multe ori îi crede nătângi, încercările de a face conversaţie cu ei sunt un gest teatral, o imitaţie. De faţă cu ei, râde rafinat şi încet, cum râd femeile la radio; în afară de cazul când uită de ea. Atunci râde prea zgomotos. Mimează ceva, ceva ce are în cap, un rol sau o imagine numai de ea văzute.

*
* *

Trupa The Earle Grey Players vine la liceul nostru, ca în fiecare an. Merg din liceu în liceu, sunt vestiţi pentru asta. În fiecare an joacă o piesă de Shakespeare, întotdeauna cea inclusă în programa Examenului pentru clasa a treisprezecea, la nivelul provinciei – examenul pe care trebuie să-l iei ca să poţi intra la universitate. Toronto nu are prea multe teatre – de fapt, numai două – aşa că multă lume se înghesuie la spectacolele lor. Copiii vin fiindcă-i o piesă din programa de examen, iar părinţii fiindcă nu au prea des ocazia să meargă la teatru.

The Earle Grey Players sunt domnul Earle Grey, care joacă întotdeauna rolurile principale, doamna Earle Grey, interpreta rolurilor principale feminine, şi încă vreo doi sau trei actori consideraţi a fi verişorii Earle Grey şi care interpretează, probabil, câte două sau mai multe roluri simultan. Restul personajelor sunt interpretate de elevii liceului unde joacă trupa în respectivul weekend. Anul trecut piesa a fost *Iuliu Cezar* şi Cordelia a făcut figuraţie în mulţime. A trebuit să-şi mâzgălească faţa cu plută arsă, să se învelească într-un cearşaf adus de acasă şi să zică *gloată, gloată* când mulţimea asistă la cuvântarea lui Marc Antoniu din scena cu „Romani, daţi-mi ascultare“.

Piesa de anul ăsta e *Macbeth.* Cordelia joacă o servitoare, precum şi un ostaş, în bătălia din final. De data asta trebuie să aducă de acasă un pled în carouri, folosit în maşină. E norocoasă, fiindcă are şi un kilt, unul vechi de-al lui Perdie, de când mergea la şcoala particulară de fete. Pe lângă cele două roluri, Cordelia e Asistent pentru accesorii. Sarcina ei e să adune accesoriile după fiecare reprezentaţie şi să le aranjeze în ordine, întotdeauna în aceeaşi ordine, ca actorii să le poată înhăţa în culise şi să dea fuga pe scenă fără să se mai gândească.

În timpul celor trei zile de repetiţii, Cordelia e foarte surescitată. Îmi dau seama de asta din faptul că fumează în lanţ la întoarcerea acasă şi o face pe plictisita şi nepăsătoarea, referindu-se, la anumite intervale, la actorii adevăraţi,

profesionişti, cu numele lor de botez. Cei mai tineri fac mari eforturi să fie amuzanţi, zice ea. Pe Vrăjitoare le poreclesc „Cele Trei Surori Sârmoase“[1]; Cordeliei îi spun „concubină cu faţa smântânoasă“ şi o ameninţă că-i vor pune în cafea ochi de triton şi picior de broască. Afirmă că atunci când Lady Macbeth, în scena nebuniei, strigă „Afară, câine blestemat!“, se referă la căţeluşul ei, care a făcut pipi pe covor. Cordelia susţine că actorii adevăraţi nu rostesc niciodată numele *Macbeth* cu voce tare, fiindcă aduce ghinion. Preferă să-l numească „Tartanele“.

— Dar tu tocmai l-ai rostit.

— Ce anume?

— *Macbeth*, zic eu.

Cordelia se opreşte brusc în mijlocul trotuarului.

— O, Doamne, zice. Hai, spune-mi că nu l-am rostit.

Se preface că râde, dar ştiu că treaba asta o necăjeşte.

La sfârşitul piesei, Macbeth este decapitat şi Macduff îi aduce capul pe scenă. Capul e o căpăţână de varză învelită într-un ştergar alb; Macduff îl aruncă pe podea, unde cade cu o bufnitură impresionantă, ca şi cum s-ar auzi oasele şi carnea rupându-se. Cel puţin, aşa s-au petrecut lucrurile la repetiţie. Dar în seara de dinaintea primei reprezentaţii – prima din trei – Cordelia descoperă că varza a început să putrezească: e moale, mucilaginoasă şi miroase a varză murată. O înlocuieşte cu o căpăţână nou-nouţă.

Spectacolul are loc în amfiteatrul liceului, unde se ţin adunările şi repetiţiile pentru cor. În seara premierei, amfiteatrul geme de lume. Totul merge ca pe roate, fără accidente, cu excepţia câtorva chicoteli în locuri nepotrivite şi a unei voci anonime care strigă „Hai odată, fă-o!“ când Macbeth şovăie în faţa odăii unde doarme Duncan, precum şi a mieunăturilor şi fluierăturilor din spatele sălii, când Lady Macbeth apare numai în cămăşuţă de noapte. Mă concentrez s-o identific pe Cordelia în scena bătăliei şi, într-adevăr, iat-o, tropăind prin spatele scenei în kiltul ei, cu o sabie de lemn şi cu covoraşul din maşină drapat pe umăr. Dar când intră Macduff la sfârşit şi aruncă varza învelită în ştergar, ea nu stă pe loc după ce loveşte podeaua. Sare, bum, bum, de-a curmezişul scenei şi cade jos de pe margine. Incidentul anulează efectul tragic şi cortina coboară în râsetele publicului.

De vină e Cordelia, fiindcă a înlocuit varza.

— *Trebuia* să fie putredă! se vaită ea în culise, unde m-am dus s-o felicit. *Acuma* îmi spun!

Actorii nu s-au supărat: o consolează că măcar a fost ceva inedit. Dar, deşi

Cordelia râde şi e roşie ca sfecla, încercând să treacă uşor peste întâmplare, îmi dau seama că abia se abţine să plângă.

Ar fi normal să-mi fie milă de ea, dar nu îmi e. În loc de asta, a doua zi, în drum spre casă, îi spun:

— *Bumpity, bumpity, bump, plop!*

— O, ţine-ţi gura! zice Cordelia, cu vocea fără timbru, ca de plumb.

O clipă mă întreb cum de pot fi atât de rea faţă de cea mai bună prietenă a mea. Fiindcă asta îmi este Cordelia.

Trece timpul şi îmbătrânim, suntem cele mai mari, am ajuns în clasa a treisprezecea. Ne putem uita de sus la noii elevi, nişte bieţi copilaşi, ca şi noi altădată. Le putem zâmbi. Suntem suficient de mari ca să optăm pentru biologie, care ne e predată în laboratorul de chimie. Pentru asta ne despărţim de grupul de bază şi ne unim cu elevii din alte grupuri de bază. Aşa se face că o am pe Cordelia ca parteneră la lucrările de laborator de la biologie, la masa din laboratorul de chimie, neagră şi cu o chiuvetă în mijloc. Cordeliei nu-i place biologia cu nimic mai mult decât îi plăcea fizica, la care abia a luat o notă de trecere, dar trebuie să aleagă şi o materie ştiinţifică şi biologia e mai uşoară, după ea, decât multe alte materii pe care ar trebui să le înveţe dacă n-ar opta pentru ea.

Ni se dau truse de disecţie cu nişte cuţitaşe asemănătoare cu bisturiele, dar nu la fel de tăioase, tăviţe cu un strat de ceară pe fund şi un pacheţel de ace, ca la orele de croitorie. Primul lucru pe care trebuie să-l disecăm este un vierme. Fiecare primeşte câte unul. Ne uităm în manualul de zoologie la desenul interiorului de vierme: iată ce vom vedea după ce-l despicăm. Viermii se încolăcesc şi se zvârcolesc pe fundul cerat al tăviţelor, încearcă să se caţăre pe pereţii lor şi să scape. Au mirosul găurilor din pământ.

Înfig câte un ac în ambele capete ale viermelui şi fac o fină incizie verticală; viermele se îmbârligă, ca atunci când îl prinzi în cârligul undiţei. Desfac pielea viermelui şi o prind cu ace pe laturi. Văd inima de vierme, care nu are formă de inimă, ci este artera centrală, care pompează sânge de vierme, şi sistemul digestiv, plin de mâl.

— O, zice Cordelia. Cum poţi face aşa ceva?

Cordelia devine din ce în ce mai bleagă, cred. Devine un papă-lapte. Îi disec eu viermele, când nu mă vede profesorul. Pe urmă desenez viermele secţionat, cu explicaţii frumos scrise.

Urmează o broască. Ea dă din picioare şi e mai greu de stăpânit decât viermele; seamănă neplăcut de mult cu o persoană care înoată. O ameţesc cu

cloroform, conform indicaţiilor, şi o disec cu mult fler, înfigând acele. Desenez interiorul broaştei, cu toţi bulbii şi încolăcirile, plămânii minusculi, inima de amfibie cu sângele rece.

Cordelia nu se descurcă nici cu broasca. Spune că i se face rău la stomac numai când se gândeşte să înţepe pielea broaştei cu bisturiul. Mă priveşte rugător, palidă, cu ochii dilataţi. Mirosul de broască îi vine de hac. Îi disec eu broasca. Pentru mine e floare la ureche.

Memorez statochisturile racului, branhiile şi conformaţia gurii. Memorez sistemul circulator al pisicii. Profesorul, care e în mod normal antrenorul de fotbal al băieţilor, dar a urmat recent un curs de vară de zoologie ca să ne-o poată preda, comandă pentru noi o pisică moartă, în ale cărei vene şi artere s-a pompat latex albastru sau roz. Când soseşte e dezamăgit, fiind clar că a început procesul de putrefacţie, mirosul pisicii se simte şi prin cel de formol. Aşa că scăpăm de disecţie, avem voie să folosim numai desenul din manual.

Dar viermii, broaştele şi mâţele nu sunt de-ajuns pentru mine. Vreau mai mult. În după-amiezile de sâmbătă mă duc la Clădirea de Zoologie să folosesc microscoapele din laboratoarele pustii. Examinez lamelele: viermi plaţi secţionaţi, cu capete triunghiulare şi ochi încrucişaţi, bacterii evidenţiate cu coloranţi vii: roz puternic, purpuriu violent, albastru strălucitor. Acestea, luminate de dedesubt, îţi taie răsuflarea, ca vitraliile de biserică. Le desenez, deliniind structurile cu creioane de diferite culori, dar nu reuşesc să obţin aceeaşi strălucire luminoasă.

Domnul Banerji, care e acum Doctorul Banerji, descoperă cu ce mă îndeletnicesc. Îmi aduce lamelele pe care crede că mi-ar plăcea să le văd şi mi le oferă, timid şi îndatoritor, cu un mic râs conspirativ, ca şi cum ne-ar uni un delicios secret ezoteric, sau ceva religios.

— Parazit al omizii cu cort, anunţă, depunând, reverenţios, lamela pe o foaie de hârtie curată de pe masa mea. Ou de vierme de mugur.

— Mulţumesc, zic eu.

El se uită la desenele mele, ridicându-le de colţ cu degete îndemânatice, roase în jurul unghiilor.

— Foarte bine, zice. Foarte bine, domnişoară. Nu peste mult timp o să-mi luaţi slujba.

Acum are şi o soţie, venită din India, şi un băieţel. Uneori îi zăresc: ne spionează din uşa laboratorului, copilul blând şi nesigur, soţia neliniştită. Ea poartă cercei de aur şi o năframă cu paiete. Sariul roşu i se vede de sub paltonul canadian şi de sub el îi răsar şoşonii.

*

* *

Cordelia vine la mine ca s-o ajut la tema de zoologie şi o reţinem la cină. Tata, împărţind în farfurii tocăniţa de vacă, ne comunică faptul că biosfera se împuţinează zilnic cu câte o specie. Otrăvim râurile şi distrugem rezervele genetice ale planetei. Zice că în momentul când dispare o specie, intervine alta ca să umple nişa ecologică rămasă goală, fiindcă Natura nu poate suferi vidul. Precizează că speciile care umplu golurile sunt de regulă buruienile comune, libărcile şi şobolanii: toate florile vor fi în curând păpădii. Agitându-şi furculiţa, ne spune că dacă specia umană se va înmulţi în continuare în ritmul ăsta dement, va izbucni o nouă epidemie ca să restabilească echilibrul. Şi totul se va întâmpla din cauză că oamenii tratează cu nepăsare învăţăturile fundamentale ale ştiinţei, preocupându-se de politică, religie şi războaie şi căutând pretexte cât mai jalnice de a se nimici reciproc. Pe de altă parte, ştiinţa este lipsită de pasiune şi nepărtinitoare şi este unicul limbaj universal. Limbajul acesta e format din numere. Când vom fi cufundaţi până la urechi în gunoaie şi moarte, ne vom ruga de ştiinţă să ne scape de mizeria pe care singuri am creat-o.

Cordelia ascultă atentă, strâmbându-se din când în când. După ea, tata e un excentric. Îl aud aşa cum, mai mult ca sigur, îl receptează ea: aşa ceva nu se discută la masă.

Merg şi eu acasă la Cordelia la cină. Cinele de acasă de la Cordelia sunt de două feluri: cele la care participă şi tatăl ei şi cele la care nu participă. Când nu e prezent, totul se face de mântuială. Mami vine la masă cu un aer absent, în halatul ei de pictoriţă, Perdie şi Mirrie şi, desigur, Cordelia apar în blugi, peste care au tras o cămaşă bărbătească, şi cu părul pe bigudiuri. Se ridică mereu de pe locurile lor, ca să meargă în bucătărie după unt, sau după sare, pe care le-au uitat. Vorbesc de-a valma, într-un stil amuzat, lenevos, gem când le vine rândul să debaraseze, iar Mami zice, fără convingere: „Ei, ei, fetelor“. Are tot mai puţină energie ca să se simtă dezamăgită.

Când e prezent tatăl Cordeliei, totul e diferit. Pe masă apar flori şi lumânări. Mami îşi etalează perlele, şervetele făcute sul stau frumos în inele, nu îndesate sub marginile farfuriilor. Nici un amănunt nu e trecut cu vederea. Nici urmă de bigudiuri sau de coate proptite pe masă; până şi spinările sunt mai drepte.

Astăzi e una dintre zilele cu lumânări. Tatăl Cordeliei şade în capul mesei, cu sprâncenele lui colţuroase, cu aerul de sălbăticiune, canalizând spre mine toată forţa şarmului său masiv, ironic şi terifiant. Te poate convinge că ceea ce crede despre tine contează, fiindcă e o părere corectă, pe când ceea ce crezi tu

despre el nu are nici o importanţă.

— Sunt terorizat de scorpii, zice, prefăcându-se întristat. Unicul bărbat într-o casă plină de femei. Dimineaţa nu mă lasă şi pe mine la baie, să mă bărbieresc.

Într-un mod zeflemitor, mă invită să-l compătimesc şi să-i fiu aliată. Dar eu nu ştiu ce să-i spun.

— Ar trebui să se considere norocos că-l suportăm, intervine Perdie.

Ei i se iartă puţină impertinenţă, câteva libertăţi de mânz nărăvaş. Are coafura potrivită pentru asta. Mirrie, când e presată, parcă-ţi reproşează ceva. Cordelia nu e bună nici la una, nici la alta. Dar toate îi ţin isonul.

— Ce mai studiezi acum? mă întreabă.

E întrebarea lui obişnuită. Orice răspuns îl amuză.

— Atomul, zic.

— A, atomul, exclamă. Ţin minte atomul. Şi ce are atomul de spus în apărarea lui în zilele astea?

— Care dintre ei? îl întreb, iar el râde.

— Care dintre ei. Ai dreptate. Excelent.

Poate că asta doreşte: un schimb de replici. Dar Cordelia nu-i poate da replica, fiindu-i prea frică de el. Se teme că nu-i va plăcea ce-i oferă. Şi totuşi el nu e încântat. Am fost de multe ori martoră la străduinţele ei fremătătoare, stângace, de a-l îmbuna. Dar nimic din ce poate spune sau face ea nu va fi vreodată satisfăcător, fiindcă ea e, cumva, persoana neadecvată.

Privesc scena şi mă înfurii. Vreau să-i trag Cordeliei un picior pe sub masă. Cum se poate purta atât de abject? Când va învăţa?

Cordelia pică la testul de zoologie de la mijlocul anului. Nu dă semne că ar fi afectată. A irosit jumătate din timpul acordat pentru examen desenând, pe ascuns, caricaturi ale profesorilor de la şcoală, pe care mi le arată când mergem acasă, râzând în stilul ei exagerat

Uneori visez la băieţi. Vise fără cuvinte, vise despre corp. Îmi mai întârzie în cap câteva minute după trezire şi mă răsfăţ cu ele, dar le uit repede.

Am şi alt fel de visuri.

Visez că nu mă pot mişca. Nu pot vorbi, nici măcar nu pot respira. Sunt într-un plămân de fier. Metalul e lipit strâns de corpul meu, ca o epidermă tare, cilindrică. Pielea asta de fier respiră în locul meu, inspiraţie, expiraţie. Sunt densă şi grea, nu simt decât greutatea, nimic altceva. Capul îmi iese printr-un capăt al plămânului de fier. Privesc în sus, la tavan, unde un corp de iluminat arată ca o bucată de gheaţă galbenă, opacă.

Visez că probez un guler de blană, în oglinda de pe biroul meu. Cineva se aţine în spatele meu. Dacă mă mişc ca să văd în oglindă, voi reuşi să privesc peste umăr fără să întorc capul. Voi vedea cine e.

Visez că am găsit o poşetuţă de plastic roşie, pitită într-un sertar sau într-un cufăr. Ştiu că în poşetuţă e o comoară, dar nu reuşesc s-o deschid. Încerc, încerc şi în sfârşit crapă, ca un balon, E plină de broaşte moarte.

Visez că mi s-a dat un cap învelit într-un ştergar alb. Prin ţesătura albă văd conturul nasului, al bărbiei, al buzelor. Aş putea desface pânza, să văd al cui cap este, dar nu vreau: ştiu că dacă o fac, capul se va însufleţi.

45

Cordelia îmi povesteşte cum odată, când era mai mică, a spart un termometru şi a înghiţit o parte din mercur, ca să se îmbolnăvească şi să chiulească de la şcoală. Altă dată şi-a vârât degetele până în fundul gâtului sau a ţinut termometrul lângă un bec aprins, pretinzând că are febră. Maică-sa a prins-o asupra faptului, fiindcă a ţinut prea mult termometrul lângă bec şi mercurul a urcat până la o sută zece grade F. Din acel moment i-a fost greu să mai păcălească pe cineva.

— Câţi ani aveai atunci? o întreb.

— O, nu mai ştiu. Era înainte de liceu. Ştii şi tu, eram la vârsta când faci pozne din astea.

E o marţi, în toiul lunii mai. Stăm într-un separeu la Sunnysides. Sunnysides are o tejghea pentru băuturi răcoritoare din calcar roşu împestriţat cu alb, cu marginea cromată, lângă care este un rând de taburete înalte, turnante, fixate cu şuruburi în podea. Perniţele negre ale taburetelor, poate din alt material decât pielea, scot, când te aşezi pe ele, un zgomot blând, ca atunci când tragi un vânt; din cauza asta, Cordelia, eu şi alte fete preferăm separeurile. Acestea sunt din lemn negru, iar tăblia mesei dintre cele două băncuţe fixe e de aceeaşi nuanţă de roşu ca şi tejgheaua. Aici vin, după ore, elevii de la Burnham să fumeze şi să bea Coca Cola la pahar, cu cireşe maraschino. Se spune că o Coca Cola în care ai dizolvat două aspirine te chercheleşte. Cordelia susţine că a încercat şi că nu seamănă deloc cu pileala adevărată.

În loc de Coca, bem *milkshake* de vanilie, fiecare prin două paie. Scoatem punguţele de hârtie de pe paie, aşa că ele se plisează, devenind scurte omizi de

hârtie. Le stropim cu apă din paharele noastre şi omizile de hârtie se umflă şi dau impresia că se târăsc. Mesele de la Sunnysides sunt pline de fâşii de hârtie îmbibate cu apă.

— Ce-au zis puii când găina a ouat o portocală? întreabă Cordelia, întrucât liceul tocmai a fost lovit de un val de bancuri idioate despre găini.

Bancuri despre găini şi despre cretini. *De ce a aruncat cretinul ceasornicul pe fereastră? Ca să vadă cum zboară timpul.*

— Ce mai marmeladă de portocale! îi răspund, cu plictiseală în glas. Ce-a zis cretinul când a văzut trei găuri în pământ?

— Cum? întreabă Cordelia, care nu prea ţine minte bancurile auzite.

— Pţţ, pţţ, pţţ, îi spun eu poanta.

— Ha! Ha! face Cordelia, rar.

O parte a ritualului este să ridiculizezi bancurile altora.

Cordelia se joacă leneş cu degetul în apa vărsată pe masă.

— Îţi aminteşti de gropile săpate de mine cândva? mă întreabă.

— Ce gropi? Nu-mi amintesc de nici o groapă.

— Gropile din curtea noastră din dos. Mamă, ce-mi mai doream o groapă acolo. Am început una, dar pământul era prea tare, plin de pietre. Aşa că am săpat alta. Trudeam la ea zi de zi, după ore. Am făcut bătăi în palme de la hârleţ.

Schiţează un zâmbet nostalgic, meditativ.

— La ce-ţi trebuia groapa? o întreb.

— Voiam să instalez un scaun pe fund şi să stau acolo. Să fiu singură.

Râd:

— De ce?

— Nu ştiu. Bănuiesc că-mi doream un loc numai al meu, unde să nu mă deranjeze nimeni. Când eram micuţă, aveam obiceiul să stau pe un scaun în holul de la intrare. Credeam atunci că dacă stau nemişcată, nu sunt în calea nimănui şi nu vorbesc, voi fi la adăpost.

— La adăpost de ce?

— La adăpost şi gata. Când eram mică de tot, aveam foarte multe probleme cu Tati. Când se enerva. Niciodată nu ştiai când se va pierde cu firea. „Şterge-ţi zâmbetul ăla de pe faţă!“ îmi ordona el. Asta pentru că îl înfruntam. (Îşi stinge ţigara, care a fumegat singură în scrumieră.) Ştii, am fost teribil de supărată când ne-am mutat în casa nouă. Nu i-am putut suferi pe copiii de la Queen Mary’s şi jocurile alea plictisitoare, ca aruncarea razantă a pietricelelor. De fapt, în afară de tine, n-am avut nici o prietenă adevărată acolo.

Trăsăturile feţei Cordeliei se dizolvă şi se recompun. Sub ele, văd

formându-se chipul ei de când avea nouă ani. Totul durează cât o clipire din ochi, ca şi cum aş fi fost pe stradă, în întuneric, şi o roletă s-ar fi ridicat brusc de pe o fereastră luminată, dezvăluind, cu mare limpezime a detaliilor, cum se trăieşte într-o casă. O fracţiune de secundă pot vedea. După care nu mai văd.

Mi se urcă sângele la cap şi mi se face stomacul ghem, de parcă aş fi scăpat ca prin urechile acului de ceva extrem de periculos. Ca şi cum aş fi fost prinsă minţind sau furând; sau ca şi cum aş fi auzit cum alţii mă vorbesc de rău pe la spate. Acelaşi val de ruşine, de culpabilitate şi de teamă, de dezgust rece faţă de propria-mi persoană. Fără să ştiu de unde vin aceste sentimente, sau cu ce am păcătuit.

Nici nu vreau să ştiu. Orice ar fi, nu e ceva ce să-mi doresc, de care să am nevoie. Vreau să fiu aici, într-o zi de marţi, în mai, la masa cu tăblie roşie de la Sunnysides, s-o urmăresc pe Cordelia sorbind prin paie ultima înghiţitură de *milkshake.* Ea n-a observat nimic.

— Alt banc, zic. De ce a traversat găina nespălată strada de două ori?

— De ce? întreabă Cordelia.

— Pentru că era murdară cât două.

Cordelia îşi dă ochii peste cap, ca Perdie.

— Foarte hazos, zice.

Închid ochii. În cap am un pătrat de beznă, cu flori carmin.

46

Încep s-o ocolesc pe Cordelia. Nu ştiu de ce.

Nu mai aranjez întâlniri duble la care să participe şi ea. O mint că băiatul cu care mă văd nu are prieteni adecvaţi. Îi spun că trebuie să rămân la şcoală după ore, ceea ce e adevărat: pictez ornamentele pentru următoarea petrecere dansantă, palmieri şi fete în fuste *hoola.*

În unele zile Cordelia mă aşteaptă, aşa că totuşi trebuie să merg acasă împreună cu ea. Cordelia sporovăieşte întruna, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, dar eu sunt monosilabică; desigur, niciodată n-am fost prea vorbăreaţă. După o vreme zice, exagerat de radioasă: „Dar uite că trăncănesc numai şi numai despre mine. Ţie ce ţi s-a mai întâmplat?“. Eu zâmbesc şi răspund: „Nu multe“. Uneori glumeşte şi spune: „Destul despre mine. *Tu* ce gândeşti despre mine?“. Iar eu completez gluma, declarând: „Nu mult“.

Cordelia pică la tot mai multe teste. Se pare că n-o îngrijorează; în orice caz, nu vorbeşte prea mult despre asta. N-o mai ajut la teme, ştiind că oricum nu e atentă. Îi vine greu să se concentreze asupra oricărui lucru. Când ne întoarcem acasă, chiar dacă nu face altceva decât să pălăvrăgească, schimbă subiectul în mijlocul frazei, aşa că e greu de urmărit ce spune. Îşi neglijează şi ţinuta, redevenind şleampătă, ca pe vremuri. Şi-a lăsat şuviţa înnălbită să crească, aşa că e derutant de bicoloră. Are fire trase la ciorapii de nailon, nasturi lipsă de la bluze. Rujul parcă nu i se potriveşte perfect pe buze.

Se ia hotărârea că e în interesul Cordeliei să schimbe iar şcoala, ceea ce se întâmplă. După aceea îmi telefonează des, dar apoi nu chiar aşa de des. Spune că trebuie să ne întâlnim cât de repede. Eu nu zic nu, dar nici nu fixez data. După un timp, mă scuz: „Acuma trebuie să închid“.

Familia Cordeliei se mută într-o casă mai încăpătoare, într-un cartier elegant, ceva mai la nord. Vechea lor locuinţă e ocupată de nişte olandezi. Ăştia plantează nenumărate lalele. Se pare că am ajuns la sfârşitul prieteniei cu Cordelia.

Scriu examenele finale pentru clasa a treisprezecea, materie după materie, zi după zi, şezând la un pupitru din sala de gimnastică. Copacii au înfrunzit complet, irişii sunt înfloriţi, trecem printr-un val de arşiţă; sala de sport se încinge ca un cuptor, iar noi stăm acolo, supraînfierbântaţi, şi scriem, în timp ce din sală se degajă mirosul vag al atleţilor de odinioară. Profesorii fac poliţie pe intervale. Câteva fete leşină. Un băiat cade din bancă şi se descoperă ulterior că a băut suc de roşii din frigider, care era, de fapt, Bloody Mary pregătit pentru reuniunea de bridge a mamei sale. Când trupurile le sunt scoase afară, abia dacă-mi ridic ochii de pe pagină.

Ştiu că voi obţine note bune la cele două examene de biologie. Pot desena orice: interiorul urechii de rac, ochiul uman, aparatul genital al broaştei, floarea de gura-leului *(Antirrhinum majus)* secţionată oblic. Cunosc diferenţa dintre un racem şi un rizom, pot explica fotosinteza, scriu corect *Scrofulariaciae.* Dar, în plin examen de botanică, mă loveşte brusc, precum o criză de epilepsie, ideea că nu mă voi face biolog, cum crezusem. Mă voi face pictoriţă. Privesc pagina pe care ia formă ciclul de viaţă al ciupercii, de la spor la organismul matur care dă fruct, şi sunt absolut sigură de asta. Instantaneu, pe tăcute, viaţa mi s-a schimbat. Continui să explic tuberculi, bulbi, diferite legume, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Într-o seară, imediat după examene, sună telefonul. E Cordelia. Îmi dau

seama că aşteptam apelul ei.

— Aş vrea să ne vedem, îmi spune ea.

Eu nu doresc, dar ştiu că mă voi întâlni cu ea. Interpretez că n-a spus *aş vrea*, ci *am nevoie*.

A doua zi după-amiaza, iau metroul, apoi autobuzul şi străbat oraşul înfierbântat până în zona unde locuieşte acum Cordelia. N-am mai fost niciodată atât de departe la nord. Străzile sunt toate curbe sau circulare, casele mari, masive, în stil georgian, înconjurate de garduri vii dese. Mergând pe alee, văd sau mi se năzare că văd chipul Cordeliei, palid şi neclar, în spatele ferestrei din faţă. Îmi deschide uşa, nelăsându-mi răgaz să sun.

— Ei, salut, zice. Cam de mult nu ne-am văzut.

Amândouă ştim că entuziasmul ei e prefăcut, deoarece Cordelia e o ruină. Părul şi-a pierdut strălucirea, faţa are un aspect păstos. E mult mai corpolentă, dar nu că şi-ar fi dezvoltat bine muşchii, ci fiindcă a pus pe ea o greutate inertă, adipoasă. A revenit la rujul roşu-oranj, prea viu, care o face să pară gălbejită.

— Ştiu, zice. Arăt ca Haggis McBaggis.

Înăuntru e răcoare. Uşa antreului e albă, cu pătrate negre; au o scară interioară graţioasă. Lângă ea, pe o măsuţă lustruită, un aranjament floral cu gladiole. Casa e tăcută, cu excepţia unui ceasornic care ticăie în living. Se pare că nu e nimeni altcineva acasă.

Nu intrăm în living, ci trecem pe lângă scări în spatele casei, în bucătărie, unde Cordelia îmi prepară o ceaşcă de nes. Bucătăria e frumoasă, armonios aranjată în culori pastel, şi îţi transmite senzaţia de calm. Frigiderul şi plita sunt albe. Unii au acum frigidere colorate în verde-praz sau roz, dar eu nu pot suferi culorile astea şi-mi face plăcere să constat că nu-i plac nici mamei Cordeliei. Văd un caiet de şcoală cu linii deschis pe masa din bucătărie, pe care o recunosc drept masa din sufragerie din cealaltă casă, cu secţiunea din mijloc scoasă. Asta înseamnă că au o masă nouă de sufragerie. Constat, îngrozită, că doresc să văd masa asta nouă mai mult decât doresc s-o văd pe Cordelia.

Cordelia cotrobăieşte în frigider şi scoate un pachet deschis, cu gogoşi de prăvălie.

— De când aştept un pretext ca să mănânc şi restul, zice.

Dar îmbucă numai o dată din una şi îşi aprinde o ţigară.

— Aşadar, zice, cu ce te mai ocupi?

E tonul exagerat de cordial, pe care îl folosea cu băieţii. Acum mă înfricoşează.

— Cu nimic deosebit, răspund. Ştii şi tu. Îmi dau examenele.

Ne uităm una la cealaltă. E clar că pentru ea lucrurile nu merg bine. Nu ştiu

dacă vrea să mă fac a nu observa.

— Dar tu? o întreb.

— Am o meditatoare, îmi mărturiseşte. Se presupune că învăţ. Pentru cursurile de vară.

Amândouă ştim, fără să ne exprimăm în cuvinte, că a rămas iar repetentă, în ciuda mutării la o şcoală nouă. Trebuie că a dat chix serios. Dacă nu promovează, în sesiunea următoare sau altcândva, la materiile la care a căzut, va spune adio pentru totdeauna universităţii.

— E drăguţă meditatoarea? zic, de parcă aş întreba-o de noua ei adresă.

— Cred că da, îmi răspunde. O cheamă domnişoara Dingle. E chiar drăguţă. Clipeşte întruna, are ochii lăcrămoşi. Locuieşte într-un apartament jalnic. Are desuuri de culoarea cărnii de somon; le văd atârnate pe vergeaua perdelei de la duş, în baia ei mizeră. Mi-e uşor s-o abat de la subiect dacă o întreb cum stă cu sănătatea.

— De la ce subiect?

— O, oricare, oftează Cordelia. Fizică, latină. Oricare.

Pare întrucâtva ruşinată, dar şi mândră şi însufleţită.

Ca pe vremuri, când şterpelea fleacuri. Acum asta e realizarea sa: îşi păcăleşte meditatoarea.

— Nu pricep de ce toată lumea crede că mă omor cu studiul, zice Cordelia. Dorm pe rupte. Dacă nu, beau cafea, fumez şi ascult discuri. Uneori trag o duşcă din carafa de whisky a lui Tati. Pun apă în loc. Nu m-a prins încă!

— Dar, Cordelia, zic, ceva *trebuie* să faci!

— De ce? mă întreabă, cu ceva din vechea beligeranţă.

Nu glumeşte decât pe jumătate.

Nu ştiu ce argument să folosesc. Nu pot spune „Pentru că toată lumea face aşa“. Nici „Trebuie să câştigi şi tu o pâine“, fiindcă, evident, în cazul ei nu se pune problema, ea trăieşte în casa asta confortabilă fără să câştige nici un fel de pâine. Ar putea s-o ducă tot aşa, ca o femeie de modă veche, o mătuşă-fecioară, o fecioară eternă care îmbătrâneşte neieşind din casă. E improbabil ca părinţii s-o dea afară. Aşa că-i spun:

— Ai să te plictiseşti.

Cordelia râde, exagerat de tare.

— Şi dacă mă pun cu burta pe carte, ce se întâmplă? vrea ea să ştie. Îmi trec examenele. Sunt primită la universitate. Învăţ tot ce trebuie. Mă transform într-o domnişoară Dingle. Nu, mulţumesc.

— Nu fi cretină. Zice cineva că eşti obligată să fii ca domnişoara Dingle?

— Poate că sunt cretină, îmi dă ea replica. Nu mă pot concentra pe chestiile

astea, nu suport nici măcar să citesc pagina, toată se acoperă de punctişoare negre.

— Eventual te poţi înscrie la o şcoală pentru secretare.

De îndată ce rostesc aceste cuvinte mă simt ca o trădătoare. Ştie ce părere avem amândouă despre fetele care urmează şcoala de secretariat, cu sprâncenele lor subţiri, pensate, şi cu bluzele roz de nailon.

— Mersi frumos! (Pauză.) Dar să nu mai vorbim despre asta, zice, recăpătându-şi tonul ultracordial. Să discutăm lucruri amuzante. Îţi mai aduci aminte de varza aia? Cea săltăreaţă?

— Da.

Îmi trece prin minte gândul că e, sau poate că a fost, însărcinată. E normal să-ţi pui problema asta când o fată se retrage de la şcoală. Hotărăsc, totuşi, că e puţin probabil.

— Mi-a îngheţat sângele în vine, zice Cordelia. Ţii minte cum ne duceam să ne fotografiem la Union Station? Ce isteţe ne mai credeam!

— Chiar înainte de a se construi metroul, remarc eu.

— Dădeam cu bulgări de zăpadă în doamnele bătrâne. Cântam cântecele alea idioate.

— Lepră, zic eu.

— Parte din inima mea, zice Cordelia. Ne credeam tot atât de importante ca şi curul pisicii. Acum, când văd copii de vârsta aia, mă gândesc: *Mucoşii!*

Se întoarce în gând la vremurile alea ca şi cum ar fi fost vârsta ei de aur; sau poate i se pare astfel fiindcă i-a fost mai bine ca acum. Dar nu vreau să aibă şi alte amintiri. Vreau să mă protejez de amintirile ei mai sumbre, să ies din această situaţie cu graţie, până nu se întâmplă ceva neplăcut. Cordelia stă în echilibru pe muchia unei hilarităţi artificiale, care se poate transforma în orice clipă în exact opusul ei, în lacrimi şi disperare. N-aş dori s-o văd prăbuşindu-se astfel, pentru că n-am nimic de oferit ca alinare.

Îmi înăspresc sufletul faţă de ea. Se poartă ca o tâmpită. Nu e obligată să rămână pironită în nefericirea asta prelungită, morocănoasă, de proastă calitate. Are felurite opţiuni şi posibilităţi şi singurul lucru care o ţine departe de ele este lipsa de voinţă. *Trezeşte-te!* îmi vine să-i strig. *Mobilizează-te!*

Îi comunic că trebuie să mă întorc acasă, fiindcă mai târziu ies în oraş. Nu e adevărat şi ea simte minciuna. Deşi e într-o stare mizerabilă, instinctul pentru frauda socială i s-a ascuţit.

— Fireşte, zice, cu vocea distantă, de femeie matură. E absolut normal.

Acum că mă grăbesc şi mă agit spectaculos, mă izbeşte ideea că unul dintre motivele pentru care dau bir cu fugiţii este că nu vreau s-o văd pe mama

Cordeliei când se întoarce de unde a plecat. Mama ei mi-ar arunca o privire plină de reproş, de parcă aş fi vinovată de starea de acum a fiicei, ca şi cum ar fi dezamăgită nu de Cordelia, ci de mine. De ce să îndur o astfel de privire, pentru ceva ce nu mă priveşte?

— La revedere, Cordelia, îi spun în holul din faţă.

O strâng uşor de braţ şi mă îndepărtez cu un pas, ca să nu mă sărute pe obraz. În familia ei sărutul pe obraz e obişnuit. Ştiu că a dorit ceva de la mine, o legătură cu vechea ei viaţă sau cu ea însăşi. Mai ştiu că n-am reuşit să i-o dau. Sunt consternată de mine însămi, de cruzimea şi indiferenţa mea, de lipsa mea de compătimire. Dar mă simt uşurată totodată.

— Te sun curând, zic.

Mint, dar Cordelia nu dă nici un semn că şi-a dat seama.

— Mi-ar plăcea, zice, făcând din politeţe un scut pentru amândouă.

Cobor aleea înspre stradă şi mă întorc să mai arunc o privire. Îi văd din nou chipul dincolo de geam, ca reflectarea aburită a lunii.

1. În original, joc de cuvinte: „The *Wired* Sisters“ în loc de „The *Weird* Sisters“ (Surorile ciudate).

X
DESEN DUPĂ NATURĂ

47

Există mai multe manifestări patologice ale memoriei. De pildă, când uiţi nume sau nu-ţi poţi aminti cifre. Sau amnezii mai complexe. O formă de manifestare a acestora este că-ţi uiţi trecutul în totalitate: începi de la zero, învăţând să-ţi legi şireturile, să mănânci cu furculiţa, să citeşti sau să cânţi. Ţi se prezintă rudele şi prietenii cei mai vechi ca şi cum ar fi persoane total necunoscute; ţi se dă o a doua şansă cu ei, mai bună decât uitarea, pentru că poţi reîncepe cu toată inocenţa. O altă formă e când îţi rămâne trecutul îndepărtat, dar pierzi prezentul. Nu ţii minte ce s-a întâmplat acum cinci minute. Când o persoană pe care o cunoşti de o viaţă iese din cameră şi se întoarce imediat, o saluţi de parcă ar fi lipsit douăzeci de ani şi plângi amarnic, de bucurie şi uşurare, ca la o reîntâlnire cu cei decedaţi.

Mă întreb uneori de care manifestare patologică voi fi afectată mai târziu – sunt sigură că voi suferi din cauza uneia.

Ani de zile mi-am dorit să fiu mai în vârstă, iar acum sunt.

Stau în atmosfera nespus de neagră de la Quasi, bând vin roşu, privind afară prin vitrină. Dincolo de placa de sticlă, trece Cordelia, care se dizolvă şi se recompune în silueta altei persoane. Încă o greşeală de identificare.

De ce i-or fi dat numele ăsta? I-au atârnat o greutate de gât. Inima lunii, giuvaierul mării, în funcţie de limba străină pe care o foloseşti. Cea de a treia soră, singura onestă[1]. Cea încăpăţânată, cea repudiată, cea al cărei glas nu e ascultat. Dacă s-ar fi numit Jane, ar fi stat lucrurile altfel?

Mie, mama mi-a dat numele celei mai bune prietene, cum procedau femeile în perioada aceea. Elaine, pe care, cândva, am socotit-o prea plângăreaţă. Îmi doream un nume mai hotărât, monosilabic: Dot ori Pat, ca un picior pus ferm pe podea. Unul pe care să nu-l poţi greşi, unul nediluat. Dar, cu vremea, numele s-

a solidificat în jurul meu. Acum îl consider aspru, dar pliabil, ca o mănuşă mult purtată.

Aici înăuntru au o mulţime de neo-negru, în parte piele, în parte vinilin strălucitor. De data asta am venit pregătită: port jerseul negru de bumbac cu col-roulé şi trenciul negru cu glugă prinsă cu nasturi, dar nu am textura adecvată. Nici vârsta adecvată: toţi ceilalţi de aici au în jur de doisprezece ani. Localul a fost propus de Jon. Te poţi baza pe el să rămână încleiat pe placa de surfing până se răstoarnă în spuma ultimului val.

Să întârzie a fost întotdeauna un fetiş pentru el: indică prin asta că viaţa lui e o înghesuială de treburi, toate mai importante decât mine. Astăzi nu e o excepţie. Intră, grăbit, cu treizeci de minute după ora convenită. De data asta, totuşi, se scuză. O fi învăţat ceva-ceva, sau noua lui nevastă e o mână de fier? E ciudat că mă gândesc la ea ca fiind „nouă“.

— Nu-i nimic, o programasem, îi spun. Mă bucur că ţi s-a dat voie să ieşi la joacă.

O mică înţepătură preliminară la adresa soţiei.

— Prânzul cu tine nu prea poate fi numit joacă, îmi dă el replica, rânjind.

Încă se poate măsura cu mine. Ne examinăm reciproc, din cap până-n picioare. În patru ani i s-au înmulţit ridurile, iar favoriţii şi mustaţa i-au încărunţit şi mai tare.

— Nu te lega şi de rotocolul de chelie, îmi cere el.

— Care rotocol de chelie? întreb, ca să-i arăt că voi trece cu vederea decăderea lui fizică, dacă o ignoră şi el pe a mea.

Se prinde şi la asta.

— Arăţi mai bine decât oricând, mă flatează. Probabil că-ţi prieşte să vinzi.

— O, da, îmi prieşte, zic. E mult mai bine decât să lingi cururi şi să ciopârţeşti trupuri feminine în filme cu futai şi vomă.

Cândva, asta l-ar fi făcut să verse sânge, dar pesemne că şi-a acceptat, resemnat, soarta. Ridică din umeri, încercând să nu-i pese, dar pare ostenit.

— Dacă trăieşti suficient de mult, cel care linge devine cel lins, zice. De când cu ochiul explodat, nu mai pot face rău. Acum sunt numai salivă, din cap până-n picioare.

Nu este exclusă prezenţa unei nerafinate aluzii sexuale, dar o fentez. În schimb, mă gândesc: are dreptate, acum noi reprezentăm linia conservatoare, aşa cum e ea. Sau cel puţin aşa părem. Cândva, cunoscuţii mei se sinucideau sau mureau în accidente de motocicletă şi alte forme de violenţă. Acum, mor de boală: infarcturi, cancere şi alte abandonuri trupeşti. Lumea e administrată de oameni de vârsta mea, de bărbaţi de vârsta mea, cărora le cade părul şi au

probleme cu sănătatea; asta mă îngrijorează. Când aveam lideri mai bătrâni decât mine, puteam crede în înţelepciunea lor, puteam crede că se ridică mai presus de furie şi resentiment, de nevoia de a fi iubiţi. Acum ştiu că nu-i adevărat. Le contemplu feţele în ziare, în reviste, şi mă întreb: ce lăcomii, ce furii îi pun în mişcare?

— Cum merge adevărata ta muncă? îl întreb, îmbunându-mă, arătându-i că încă îl iau în serios.

Subiectul îl deranjează.

— Bine, zice. N-am reuşit să-mi procur prea mult de lucru în ultima vreme.

Tăcem amândoi, cu gândul la eşecuri. Nu ne-a mai rămas prea mult timp ca să devenim ceea ce intenţionasem. Jon avusese potenţial, dar ăsta nu-i un cuvânt a cărui folosire să ne mai facă să ne simţim absolviţi. Potenţialul are o existenţă limitată.

Vorbim despre Sarah, cu detaşare, fără a ne constitui competitori, ca şi cum i-am fi mătuşă şi unchi. Vorbim despre expoziţia mea.

— Ai văzut, presupun, cum m-a desfiinţat ziarul, zic.

— Ai avut impresia că ai fost desfiinţată?

— E vina mea. Am fost nepoliticoasă cu reporteriţa, zic, vrând să par penitentă. Sunt pe cale să devin o zgripţuroaică ţâfnoasă.

— M-ai dezamăgi dacă n-ai fi, răspunde el. Să asude, că de-aia-s plătiţi.

Pufnim în râs. Mă cunoaşte, ştie ce ticăloasă pot fi.

Îl privesc cu afecţiunea nostalgică pe care se spune c-o simt bărbaţii faţă de războaie, pentru camarazii de arme. Cândva aruncam cu ce apucam în tipul ăsta, îmi spun. Am aruncat o scrumieră de sticlă, una destul de ieftină, care nu s-a spart. Am aruncat un pantof (al lui) şi o poşetă (a mea), fără să închid poşeta mai întâi, astfel că o ploaie de metal – chei şi mărunţiş – i s-a revărsat în cap. Obiectul cel mai rău pe care l-am aruncat a fost un televizor portabil; în picioare pe pat, l-am aruncat spre el cu ajutorul arcurilor elastice, deşi în momentul când i-am dat drumul din mână m-am gândit: *Doamne, ajută-l să se ferească!* Cândva m-am crezut capabilă să-l omor. Azi simt un vag regret că nu ne-am purtat mai civilizat unul cu celălalt. Dar totul a fost uimitor: răbufnelile, nesăbuinţa, distrugerile tehnicolore. Uimitor, agonizant, aproape letal.

Acum, fiind mai mult sau mai puţin protejată de el şi el de mine, mi-l amintesc cu duioşie, chiar cu destule amănunte, ceea ce nu pot afirma despre alţi bărbaţi. Iubiţii vechi sunt ca fotografiile de pe vremuri: se decolorează treptat, ca într-o baie de acid, întâi aluniţele şi coşurile, apoi dungile de umbră, pe urmă feţele, până nu se mai vede decât conturul general. Ce va mai rămâne din ei când voi avea şaptezeci de ani? Nimic din extazul baroc, nimic din

patima grotescă. Un cuvânt sau două, reverberând în vidul interior. Poate ici un deget, colo o nară sau o mustaţă, plutind ca nişte mici alge printre alte sfărâmături plutitoare.

În cealaltă parte a mesei negre ca noaptea, Jon, deşi diminuat, se mai mişcă şi mai respiră. Simt în mine o ţandără de durere, de dor: *Nu pleca încă! Mai este timp! Nu pleca!* Ar fi, ca întotdeauna, o prostie să-i dezvălui sentimentalismul şi slăbiciunea mea.

Mâncăm nişte feluri aproximativ thailandeze: pui, condimentat şi suculent, o salată de verdeţuri exotice, cu frunzuliţe roşii şi mici aşchii purpurii. Cu aşa ceva se hrănesc acum oamenii care iau masa în astfel de localuri: Toronto nu mai este patria plăcintei de pui, a tocăniţei de văcuţă şi a legumelor răsfierte. Îmi amintesc de primul avocado, mâncat la douăzeci şi doi de ani. A fost ca primul concert simfonic al tatei. Perversă, jinduiesc după deserturile din copilărie, deserturile de război, simple, ieftine şi indiferente ca gust: budincă de tapioca, cu gelatina ca nişte ochi de peşte, cremă caramel Jello, bezele. Bezelele se făceau din mici tablete albe scoase dintr-un tub şi se serveau cu un boţ de jeleu de struguri în vârf. Probabil că dulcele ăsta a dispărut.

Jon a comandat o sticlă; nu-i place să i se aducă un singur pahar odată. O trimitere la vechiul lui stil bombastic, vechea coadă de păun, care mă îmbărbătează.

— Ce face soţia ta? îl întreb.

— O, răspunde, plecând privirea. Mary Jean şi cu mine am hotărât să trăim o vreme despărţiţi.

Aşa se explică ceaiul de ierburi: o discretă influenţă mai tânără, mai vegetariană, asupra vieţii de la studio.

— Presupun că ai o tipă drăguţă pe undeva, zic. Acum se spune „face el“, în loc de „zice el“, ai observat?

— De fapt, face el, cea care a plecat a fost Mary Jean.

— Îmi pare rău, zic.

Şi, imediat, îmi pare cu adevărat rău. Sunt chiar indignată: cum a putut să-i facă una ca asta, căţea rece şi nesimţitoare ce e. Sunt de partea lui, în ciuda faptului că şi eu i-am făcut acelaşi lucru, cu ani şi ani în urmă.

— Oi fi având şi eu o parte de vină, zice Jon. (Înainte, n-ar fi recunoscut nici în ruptul capului.) Zicea că nu poate răzbi până la mine.

Pariez că a spus mai multe. Jon a sărăcit cu ceva, cu o anumită iluzie de care crezusem că are neapărat nevoie. A ajuns să-şi dea seama că e şi el om. Sau joacă o scenă, de dragul meu, ca să-mi arate că e la curent? Poate că

bărbaţii n-ar fi trebuit să afle că sunt şi ei fiinţe omeneşti. Asta n-a făcut decât să-i stânjenească. I-a făcut mai dificili, mai şireţi, mai evazivi, mai greu de descifrat.

— Dacă n-ai fi fost atât de zălud, zic, poate c-ar fi mers. Între noi doi, vreau să spun.

Asta-l înviorează.

— Care din noi a fost zălud? întreabă, rânjind din nou. Cine te-a dus cu maşina la spital?

— Dacă nu erai tu, i-o întorc, nu era nevoie să mă ducă cineva.

— Ce spui nu e cinstit şi o ştii foarte bine.

— Ai dreptate, conced. Nu e cinstit. Îmi pare bine că m-ai dus cu maşina la spital.

E mult mai uşor să ierţi un bărbat decât o femeie.

— Te conduc unde vrei să mergi, se oferă el, când suntem afară, pe trotuar.

Nu mi-ar displăcea. Ne simţim bine împreună, acum că nu mai avem nimic de împărţit. Încep să-mi dau seama de ce m-am îndrăgostit de el. Dar îmi lipseşte energia necesară.

— Nu e nevoie, zic. (Nu vreau să recunosc că nu ştiu ce destinaţie am.) Mulţumesc pentru studio. Dă-mi de veste dacă-ţi trebuie ceva de acolo.

Dar ştiu că n-o să apară la studio cât timp voi sta eu în el; e prea hazardat şi stânjenitor să ne aflăm împreună în spatele unei uşi ce se poate încuia.

— Poate bem împreună ceva, mai târziu, zice Jon.

— Poate, răspund.

După ce mă despart de el, merg spre est, pe Queen Street, pe lângă vânzătorii stradali care oferă tricouri excentrice, pe lângă burtierele şi chiloţaşii de satin din vitrine. Mă gândesc la un tablou pictat de mine cu ani în urmă, intitulat *Femei căzând.* Pe vremea aceea, multe picturi de-ale mele şi-au avut originea în confuziile mele privind cuvintele.

Tabloul ăsta nu conţinea nici un bărbat, dar era despre bărbaţi, din soiul celor care le fac pe femei să cadă. Nu le-am atribuit acestor bărbaţi nici o intenţie. Asemenea intemperiilor, ei nu posedau gândire. Pur şi simplu te udau leoarcă sau te fulgerau şi treceau mai departe, nepăsători ca viforul. Ori semănau cu stâncile, o linie de stânci colţuroase, alunecoase, cu muchii aspre. Puteai să-ţi cauţi, cu băgare de seamă, drumul printre stânci, călcând prudentă, iar dacă alunecai, cădeai şi te zdreleai toată, dar n-avea sens să dai vina pe stânci.

Probabil că asta se înţelegea prin „femei căzând“. „Femeile căzând“ erau

femei îndrăgostite de câte un bărbat, care-şi făcuseră rău cu mâna lor. Exista şi o sugestie de mişcare descendentă, contrară voinţei subiectului, dar nu prin voinţa altcuiva. Femeile căzând nu erau femei culcate la pământ sau femei împinse; ele cădeau şi gata. Bineînţeles, mai era Eva şi Căderea din Rai, dar în povestea aia nu e vorba despre cădere, ci numai despre mâncare, ca în majoritatea basmelor.

Femei căzând înfăţişează femei, mai precis trei, căzând, ca printr-un accident, de pe un pod; curentul le-a transformat fustele în clopote, părul le curge în sus. Cad cu viteză înspre bărbaţii nevăzuţi, colţuroşi, întunecaţi şi lipsiţi de voinţă care zac jos, departe.

48

Mă uit lung la o femeie goală. Într-o pictură ar fi un nud, dar ea nu e într-o pictură. E prima femeie goală vie pe care o văd, cu excepţia imaginii mele din oglindă. Fetele din vestiarele liceului îşi păstrau întotdeauna furourile pe ele, ceea ce nu-i acelaşi lucru; nici femeile în costume de baie de lycra dintr-o piesă, cu volănaşe protectoare, din reclamele revistelor, nu erau acelaşi lucru.

Nici duduia asta nu-i cu desăvârşire goală: are o bucată de pânză drapată pe şoldul stâng şi îndesată între picioare; nu i se vede părul. Stă pe un taburet, cu fesele revărsate în părţi; spinarea groasă îi e curbată, piciorul drept e încălecat peste cel stâng la nivelul genunchiului, cotul drept proptit pe genunchiul drept, braţul drept dus la spate, cu palma sprijinită pe taburet. Ochii îi sunt plictisiţi, capul aplecat înainte, în poziţia impusă. Dă impresia că a înţepenit într-o poziţie inconfortabilă şi că-i este frig: îi văd pielea de găină de pe braţe. Are gâtul gros. Părul îi e scurt şi zbârlit, roşcat, cu rădăcinile negre, şi o bănuiesc că mestecă gumă: din când în când e vizibilă o deplasare laterală discretă, înceată, a maxilarului inferior. Nu are voie să se mişte.

Încerc s-o desenez pe femeia asta în cărbune. Încerc să redau fluiditatea liniei. Aşa a aranjat-o instructorul: să se vadă fluiditatea liniei. Aş prefera să lucrez cu un creion tare: cărbunele îmi pătează degetele şi se întinde pe coală; nu e bun ca să desenezi părul. Pe lângă asta, femeia mă sperie. Are o groază de carne pe ea, mai ales de la talie în jos: pe burtă îi atârnă colaci de grăsime, sânii îi sunt flasci, cu enorme sfârcuri negre. Dura lumină fluorescentă ce cade direct pe ea îi transformă orbitele în caverne, îngroaşă liniile ce coboară de la nas la

bărbie; dar masivitatea trupului face din capul ei ceva gândit ulterior. Nu e frumoasă şi mi-e frică să nu insist cumva asupra acestui lucru.

Este o oră de seară. Numită Desen după Natură, se ţine marţea la Colegiul de Artă din Toronto, într-o sală spaţioasă şi goală, dincolo de care mai este o scară de serviciu, apoi McCaul Street, apoi Queen cu beţivii ei şi cu şinele de tramvai şi, dincolo de piaţetă, Toronto cu blocurile ca nişte cutii. În sală suntem circa o duzină de învăţăcei, cu planşete Bristol aproape noi, dătătoare de speranţă, şi cu cărbune pe degete: două tipe mai în etate, opt băieţi, încă o fată de vârsta mea şi subsemnata. Nu sunt studentă aici, dar şi cei ce nu au calitatea de studenţi pot să se înscrie la cursul ăsta, cu anumite condiţii. Condiţiile sunt că trebuie să-l convingi pe instructor de seriozitatea ta. Nu e clar cât va dura convingerea lui.

Profesor ne este domnul Hrbik. Pe la treizeci şi cinci de ani, cu păr negru, des şi cârlionţat, mustaţă, nas coroiat şi ochi ce par violeţi, ca dudele. Are năravul de a te privi fix, fără să scoată un cuvânt şi, pare-se, fără să clipească.

Când m-am prezentat la interviu, prima dată m-au izbit ochii ăştia. Şedea în cabinetul lui minuscul, înţesat de hârtii, de la Colegiu, lăsat pe spate în scaun, şi-şi rodea capătul creionului. Văzându-mă, a pus jos creionul.

— Vârsta? m-a întrebat.

— Şaptesprezece. Aproape optsprezece.

— Ah, a zis el, suspinând, ca la aflarea unei veşti proaste. Ce-ai făcut?

Astfel formulată, întrebarea părea că mă învinovăţeşte de ceva. Dar am înţeles imediat încotro bătea: trebuia să am cu mine ceva numit „un portofoliu cu lucrări recente“, prin care se înţelegea tablouri, în funcţie de care să mă poată evalua. Dar nu prea aveam ce să aduc. Probabil singurul meu contact cu arta fusese la liceu, la ora de Aprecierea Artei frecventată obligatoriu în clasa a noua, unde ni se punea să ascultăm *Sonata Lunii* şi o interpretam cu linii vălurite trase cu creionul gros, sau desenam o lalea într-o vază. Nu pusesem piciorul în vreo galerie de artă, deşi citisem un articol despre Picasso, în revista *Life*.

Vara trecută, când mi-am luat o slujbă, să fac paturile şi să curăţ toaletele într-o staţiune din Muskoka, pentru câţiva gologani suplimentari, mi-am cumpărat de la un magazin pentru turişti un set de pictură în ulei. Numele de pe tuburile micuţe erau ca nişte parole: Albastru Cobalt, Terra-de-Siena, Lac Carmin. În timpul liber mă plimbam cu setul de-a lungul ţărmului, mă aşezam, sprijinită cu spatele de un trunchi de copac, cu acele înţepându-mă în fund şi ţânţarii adunându-se în jurul meu, contemplând apa plată ca o placă de metal şi bărcile cu motor din mahon lustruit mişcându-se pe suprafaţa lacului, cu

steguleţe la pupa. Uneori, în bărcile alea se aflau alte îngrijitoare ca mine, din cele care participau la petreceri ilegale prin camerele bărbaţilor, unde beau whisky de secară şi *ginger ale* din pahare de carton, şi despre care se bârfea că merg până la capăt. Avuseseră loc nişte confruntări înlăcrimate în sala cu aşternuturi de pat, deasupra cearşafurilor împăturite.

Nu ştiam picta, nu ştiam ce să pictez, însă ştiam că trebuie să încep. După câtva timp, pictasem o sticlă de bere minus eticheta, un pom de forma unui pămătuf stricat şi câteva imagini de stânci, incerte, de culoarea mâlului, cu un lac de un albastru violent în spate. De asemenea, un asfinţit de soare, care mi-a ieşit ca un lucru pe care ai putea să ţi-l vomezi în poală.

Am scos aceste capodopere din mapa neagră în care le păstram. Domnul Hrbik s-a încruntat, s-a jucat cu creionul şi n-a zis nimic. Mă descuraja şi mă intimida, fiindcă deţinea puterea asupra mea, puterea de a mă trimite la plimbare. Se vedea limpede că după părerea lui picturile mele erau proaste. Proaste şi erau.

— Altceva? m-a întrebat el. Desene ai?

Din disperare, luasem şi nişte vechi schiţe de la biologie, în creion cu mină de plumb tare, cu haşuri colorate. Eram conştientă că desenez mai bine decât pictez: aveam mai multă practică. Neavând ce pierde, le-am scos şi i le-am arătat.

— Ce numeşti tu asta? m-a întrebat, ţinând un desen cu capul în jos.

— E un interior de vierme, am spus.

N-a dat semne că ar fi surprins.

— Şi ăsta?

— Un planaria. Secţionare colorată.

— Dar ăsta?

— Aparatul reproductiv al broaştei. Mai corect, al broscoiului.

Domnul Hrbik şi-a ridicat înspre mine ochii roşii, lucitori.

— De ce ţii să urmezi cursul meu? m-a întrebat.

— E singurul la care mă pot înscrie, am zis. (Apoi, dându-mi seama cât de rău sunau cuvintele astea, am continuat:) E unica mea şansă. Nu ştiu de altcineva care m-ar putea învăţa.

— Ce vrei să înveţi?

— Nu ştiu, am răspuns.

Domnul Hrbik a pus mâna pe creion şi şi-a vârât capătul în gură, ca pe o ţigară. Pe urmă l-a scos afară. Şi-a trecut degetele prin păr.

— Eşti o amatoare absolută, m-a catalogat. Dar, uneori, e şi ăsta un avantaj. Putem începe de la zero.

Mi-a zâmbit pentru întâia oară. Avea dinţi neregulaţi.

— Vom vedea ce se poate scoate din tine.

*

* *

Domnul Hrbik păşeşte încolo şi încoace prin sală. Şi-a pierdut iluziile privitoare la noi toţi, inclusiv la model, al cărei mestecat de gumă îl scoate din răbdări.

— Nu te mişca! ţipă la ea, trăgându-se de păr. Termină cu guma!

Modelul îi aruncă o privire ucigaşă şi-şi încleştează fălcile. El pune mâinile pe braţele ei şi pe capul cu faţa îmbufnată şi le re-aranjează, de parcă ar manipula un manechin.

— Mai încercăm o dată.

Merge agitat de la unul la altul, uitându-se peste umerii noştri şi icnind, în timp ce sala se umple de zgomotul aspru al cărbunelui ce zgârie hârtia.

— Nu, nu! îl admonestează pe un tânăr. Ăsta-i un *corp!* (Pronunţă *courp*.) Nu un automobil. Trebuie să te gândeşti la degetele care-l ating, la cum îl mângâi cu palma. Trebuie să sugerezi tactilul!

Încerc să gândesc şi eu aşa cum indică el, dar am un recul. N-am nici un chef să-mi plimb mâna pe pielea buboaroasă a femeii.

Profesorul i se adresează uneia dintre femeile mai în etate:

— Nu drăgălăşenie ne trebuie. Trupul nu e drăgălaş, ca o floare. Desenează ceea ce există în faţa ta. (Se opreşte în spatele meu şi mă fac mică, aşteptând.) Nu ilustrăm un manual de medicină, îmi spune el. Ai desenat un cadavru, nu o femeie. (Pronunţă *vemeie.)*

Mă uit mai atentă la ceea ce am schiţat şi-i dau dreptate. Deşi sunt atentă şi precisă, am desenat o sticlă în formă de om, inertă şi neînsufleţită. Curajul, care m-a împins până aici, se scurge tot afară din mine. N-am brumă de talent.

Dar la sfârşitul orei, când modelul s-a ridicat, înţepenit, în picioare, şi-a strâns cearşaful pe corp şi s-a îndepărtat, lipăind, să se îmbrace, când îmi pun bine cărbunele, domnul Hrbik se opreşte lângă mine. Detaşez colile pe care am desenat şi intenţionez să le boţesc, dar el îşi pune iute mâna peste a mea.

— Păstrează-le, zice.

— De ce? Nu sunt bune.

— Mai târziu, te vei uita la ele şi vei vedea ce cale lungă ai parcurs. Ai o anumită îndemânare la desenarea obiectelor. Deocamdată, însă, nu ştii să

desenezi viaţa. Dumnezeu a plămădit mai întâi *courpul* din ţărână şi abia apoi a suflat în el sufletul. Ambele sunt necesare, ţărâna şi sufletul. (Îmi zâmbeşte scurt şi mă strânge de braţ.) Trebuie să pui pasiune.

Mă uit, descumpănită, la el. Ceea ce-mi spune e un sacrilegiu: nu se vorbeşte despre trupuri decât dacă se discută o boală, nici despre suflete, altundeva decât la biserică, nici despre pasiune, în afară de cazul că te referi la sex. Dar domnul Hrbik, fiind străin, nu are de unde să ştie.

— Eşti o femeie neterminată, îmi mai spune el, dar aici vei fi terminată.

Nu are de unde să ştie că *terminată* înseamnă „sfârşită“, „epuizată“. Intenţia lui e să mă încurajeze.

49

Stau în aula întunecată, la parterul Muzeului Regal din Ontario, lăsată pe spate în fotoliul tare, capitonat cu pluş aspru, inspirând mirosul de praf, aer stătut şi tapiţerie veche, precum şi pe cel dulceag al pudrei de faţă a studentelor. Simt cum ochii mi se fac din ce în ce mai rotunzi, cum mi se dilată pupilele ca ale unei bufniţe. De o oră mă uit la diapozitive, diapozitive îngălbenite, uneori nefocalizate, reprezentând femei albe de marmură cu creştete plate. Capetele astea susţin antablamente de piatră, care par foarte grele; nu mă mir că femeile au creştetele turtite. Femeile de marmură se numesc „cariatide“, termen folosit iniţial pentru a desemna preotesele lui Artemis de la Caryae. Acum, însă, nu mai sunt preotese: nu sunt decât structuri ornamentale cu funcţia de coloane de sprijin.

Nenumărate diapozitive înfăţişează alte coloane, în stiluri variate: doric, ionic sau corintic. Coloanele dorice sunt cele mai simple şi mai puternice; cele corintice sunt cele mai uşoare şi mai ornamentate, împodobite cu ghirlande de acante, care nasc graţioase volute şi forme elicoidale. Un indicator lung, cu baza în zona neluminată de lângă ecran, stă pe volute şi spirale, arătând care ce e. Voi avea nevoie de cuvintele astea mai târziu, când voi fi nevoită să le repet pentru examen până mi se face greaţă, aşa că mă străduiesc să mi le notez, aplecând capul tare, cât mai aproape de caiet, ca să văd. Îmi petrec acum multă vreme însemnând cuvinte cu sens obscur, în semiobscuritate.

Sper să-mi fie ceva mai uşor luna viitoare, când vom isprăvi cu grecii şi romanii şi vom trece la arta Evului Mediu şi a Renaşterii. Pentru mine, *clasic* a

început să însemne ceva albicios şi sfărâmat. Celor mai multe statui greceşti sau romane le lipsesc unele părţi ale anatomiei, iar lipsa generalizată de braţe, picioare sau nasuri începe să mă enerveze, ca să nu mai vorbesc de penisurile rupte. Mă enervează şi cenuşiul sau albul lor lăptos, deşi, spre surprinderea mea, am aflat că iniţial toate statuile astea de marmură erau vopsite în culori vii, cu părul galben, ochii albaştri şi carnea de diferite tonalităţi, iar uneori erau îmbrăcate cu veşminte adevărate, precum păpuşile.

Asist la un curs general. Rostul lui e să ne orienteze în timp, să ne pregătească pentru cursurile ulterioare, mai specializate. Face parte din specializarea Artă şi Arheologie de la Universitatea din Toronto, singura cale oficială pentru a ajunge undeva în proximitatea creaţiei. Totodată, e unicul lucru pe care mi-l pot permite: am câştigat o bursă de student, ceea ce nu depăşeşte aşteptările în ceea ce mă priveşte. „Să-ţi foloseşti mintea dăruită de Domnul“, obişnuieşte să spună tata, deşi ştim amândoi ce crede el: că darul mi l-a făcut, de fapt, chiar el. Dacă m-aş retrage şi aş renunţa la bursă, i-ar fi greu să găsească o modalitate de a mă finanţa pentru altceva.

Când mi-am anunţat prima oară părinţii că nu voi studia Biologia, ci vreau să mă fac artist, vestea i-a pus pe jar. Mama a zis că dacă asta doresc să fac, perfect, dar cum voi reuşi să mă întreţin? Arta, deşi bună ca hobby, sculptura în sidef sau în lemn, bunăoară, nu e ceva pe care să te poţi bizui. Dar numele specializării, Artă şi Arheologie, i-a mai liniştit: puteam vira oricând în direcţia Arheologiei şi să mă apuc de dezgropat vestigii, o treabă mult mai serioasă.

Cel puţin voi lua o diplomă, iar cu o diplomă poţi fi profesor. Personal, am unele reţineri: mă gândesc la domnişoara Creighton, profesoara de Aprecierea Artei de la liceul Burnham, corpolentă şi derutată, mereu încuiată în cămăruţa-magazie unde se păstrau vopselele şi hârtia de către băieţii mari cu părul unsuros şi cu mai multe haine de piele pe ei.

O prietenă îi spune mamei că arta e o ocupaţie pentru timpul liber de acasă.

Toţi ceilalţi studenţi de la Artă şi Arheologie, cu o excepţie, sunt fete, aşa cum toţi profesorii, cu o excepţie, sunt bărbaţi. Studentul care nu e fată şi profesoara care nu e bărbat sunt consideraţi nişte anomalii; primul are o nefericită de boală de piele, cea de a doua o bâlbâială nervoasă. Nici o fată nu vrea să se facă artist; toate intenţionează să predea arta la liceu sau, una singură, să devină curator la o galerie. Sau vorbesc foarte vag despre aspiraţiile lor, ceea ce înseamnă că speră să se mărite până nu devine necesar să profeseze ceva.

Fetele poartă compleuri de caşmir, paltoane din păr de cămilă, fuste trainice de tweed şi cercei cu perle. Poartă pantofiori îngrijiţi, cu tocuri medii, bluze la

comandă sau jersee, vestuţe cu fuste şi nasturi asortaţi. Şi eu mă îmbrac la fel, încerc să mă conformez. În pauze beau cafea şi mănânc gogoşi cu fetele, în diverse săli comune, patiserii sau cofetării. Discută despre modă sau despre băieţii cu care ies, lingându-şi zahărul pudră de pe degete. Două dintre ele sunt deja adjudecate. În timpul conversaţiilor, ochii acestora sunt înceţoşaţi şi înrouraţi, parcă gata să plângă, ca ochii pisoilor nevăzători; dar şi şireţi şi speculativi, mustind de poftă şi de înşelăciune.

Nu mă simt în largul meu printre ele, ca şi cum n-aş avea dreptul să mă aflu acolo. Domnul Hrbik şi tactilitatea trupului nu se potrivesc cu Artă şi Arheologie: încercările mele stângace de a desena nuduri de femei ar fi privite drept o pierdere de vreme. Arta a fost deja realizată, altundeva. Tot ce-ţi rămâne de făcut este s-o memorezi. Toată clasa de Desen după Natură ar fi considerată nu numai pretenţioasă, ci chiar caraghioasă.

Dar ea este colacul meu de salvare, adevărata mea viaţă. Din ce în ce mai consecvent, elimin orice nu se potriveşte cu ea, reţinând doar esenţialul. La prima oră am făcut greşeala de a veni îmbrăcată cu un pulover în carouri şi o bluză albă cu guler Peter Pan, dar am învăţat repede. Mă orientez spre ce poartă băieţii şi cealaltă fată: jerseu negru cu col-roulé şi jeanşi negri. Această îmbrăcăminte nu e un travesti, ca cealaltă, ci o luare de poziţie, şi cu timpul îmi fac curaj să port hăinuţele astea şi ziua, la Artă şi Arheologie, cu excepţia jeanşilor, căci nimeni nu se îmbracă în aşa ceva. În locul lor îmi pun fuste negre. Renunţ la buclele din liceu şi-mi prind părul la spate cu agrafe, sperând într-o înfăţişare austeră. Fetele de la universitate, cu caşmir şi perle, râd de beatnicii artişti şi-mi adresează mai rar cuvântul.

Şi cele două femei mai vârstnice de la Desen după Natură observă transformarea mea şi mă întreabă: „Cine a murit?“. Se numesc Babs şi Marjorie şi sunt, amândouă, profesioniste. Ambele pictează portrete: Babs de copii, Marjorie de proprietari de câini şi animalele lor; urmează Desen după Natură ca pe un curs de pregătire, zic ele. Nu poartă jersee cu gulerul răsfrânt, ci rochii lungi, ca femeile însărcinate. Se strigă una pe cealaltă cu „copilă“, fac multe comentarii ordinare despre munca lor şi fumează la spălător, ca şi cum ar fi o sfidare. Pentru că sunt de vârsta mamei, mă simt stânjenită când mă aflu, simultan, în aceeaşi cameră cu ele şi cu modelul despuiat. În acelaşi timp, le găsesc lipsite de demnitate. Îmi amintesc, totuşi, mai puţin de mama şi mai mult de vecina noastră, doamna Finestein.

Doamna Finestein s-a apucat să poarte taioare roşii pe talie şi pălării semeţe de forma unei cutii poştale, împodobite cu cireşe asortate. Mă vede în noua mea toaletă şi e dezamăgită.

— Arată ca o italiancă văduvă, mă pârăşte mamei. Se lasă pe tânjală. Ce păcat. Cu o coafură frumoasă şi puţin fard ar fi răpitoare.

Mama îmi raportează cuvintele ei, zâmbind ca şi cum ar amuza-o, dar ştiu că e modalitatea ei de a-şi exprima îngrijorarea. Sunt la graniţa neglijenţei. A te lăsa pe tânjală e o chestiune alarmantă; e o expresie folosită pentru femeile mai în vârstă, devenite grase şi slinoase, şi pentru tot ce e ieftin.

Desigur, ceva adevăr există. Mă las pe tânjală.

50

Sunt într-o berărie, unde, cu colegii de la Desen după Natură, beau bere la halbă de zece cenţi. Chelnerul ţâfnos vine, balansând o tavă rotundă într-o mână, şi ne trânteşte pe masă paharele, care arată ca paharele de apă obişnuite, dar sunt umplute cu bere. Din ele se revarsă spuma. Nu mă dau în vânt după gustul berii, dar am învăţat acum cum se bea. Am învăţat până şi să presar sare deasupra, ca să inhib spuma.

Berăria are un covor de un roşu murdar, mese negre uzate, scaune tapiţate cu plastic şi lumină chioară; pute a scrumieră de maşină. Celelalte birturi pe care le frecventăm sunt la fel. Au nume ca Lundy’s Lane sau The Maple Leaf Tavern şi în toate e întuneric, chiar şi în plină zi, fiindcă nu este permis să aibă geamuri prin care să se vadă înăuntru din stradă. Pentru a se evita coruperea minorilor. Eu însămi sunt minoră – legal, poţi consuma băuturi alcoolice numai de la douăzeci şi unu de ani – dar încă nici un ospătar nu mi-a cerut cartea de identitate. Jon spune că arăt atât de tânără încât toţi cred că n-aş avea obrazul să comand băutură dacă n-aş fi depăşit vârsta.

Berăriile sunt împărţite în două secţiuni. Secţiunile Numai pentru Bărbaţi sunt cele frecventate de beţivii agresivi şi de stâlpii de crâşmă; ele au rumeguş pe podea şi duhnesc a bere vărsată pe jos, urină şi vomă. Uneori, dinăuntru, se aud zbierete şi zgomote de sticlă spartă şi vezi cum un individ, cu sângele şiroindu-i din nas şi dând disperat din braţe, este azvârlit afară de trei chelneri cu statură atletică.

Secţiunile Pentru Doamne şi însoţitori sunt mai curate, mai liniştite şi mai plăcute; ele şi miros mai acceptabil. Dacă eşti bărbat, n-ai voie să intri decât însoţit de o femeie, aşa cum, dacă eşti femeie, nu poţi intra în secţiunea Numai pentru Bărbaţi. Ideea e că în felul acesta bărbaţii sunt apăraţi de prostituate, iar

femeile sunt ferite de bărbaţii care beau vârtos. Colin, venit din Anglia, ne povesteşte despre puburile de acolo, unde sunt şemineuri şi poţi juca *darts*, te poţi plimba printre mese şi chiar poţi cânta – toate lucruri nepermise în berăriile noastre. Astea sunt ca să bei bere, punct. Dacă râzi prea tare, nu-i exclus să fii poftit să te cari.

Studenţii de la Desen după Natură preferă secţiunile Pentru Doamne şi însoţitori, dar au nevoie de o femeie ca să pătrundă în ele. De aceea mă invită pe mine şi-mi plătesc berea: sunt paşaportul lor. Uneori sunt singura fată disponibilă după ore, fiindcă Susie, cealaltă studentă de vârsta mea, se scuză frecvent şi pleacă, iar Marjorie şi Babs se duc acasă. Fiind măritate, ele nu sunt luate în serios. Băieţii le spun „doamnele pictor“.

— Dacă ele sunt doamne pictor, eu ce înseamnă că sunt? întreb.

— O fată pictor, răspunde, glumeţ, Jon.

Colin, băiat manierat în felul lui, explică:

— Dacă pictezi prost, eşti o „doamnă pictor“. Dacă pictezi bine, eşti pictor şi atât.

Ei nu folosesc vocabula „artist“. Orice pictor care se proclamă „artist“ este, după ei, un nătărău.

Am renunţat să-mi mai dau *rendez-vous*-uri în stilul clasic; cumva, acesta nu mai e considerat un lucru serios. Pe de altă parte, nu mi s-au mai făcut multe propuneri, de când cu jerseele negre cu col-roulé; băieţii din categoria blazer-şi-cămaşă-albă ştiu ce e bun pentru ei. Oricum, sunt băieţi, nu bărbaţi. Obrajii lor îmbujoraţi, chicotitul lor în cor, felul cum împart fetele în bune şi rele, strădaniile lor lacome, neîndemânatice, de a împinge cât mai departe frontiera portjartierului şi a sutienului nu-mi mai reţin atenţia. Mă atrag mustăţile cu vechime şi degetele pătate de nicotină; ridurile experienţei, pleoapele grele, toleranţa blazată; bărbaţii care exhală fumul de ţigară pe gură şi îl inhalează pe nări fără să se gândească de două ori. Nu ştiu sigur de unde mi-a venit această imagine. Pur şi simplu a apărut, gata formată, de nicăieri.

Studenţii de la Desen după Natură nu sunt de soiul ăsta, deşi nu sunt nici din cei care poartă blazere. Cu vestimentaţia lor deliberat ponosită, pătată de vopsea, cu părul facial abia încolţit, constituie o formă de tranziţie. Deşi vorbesc, nu se încred în cuvinte. Unul, Reg din Saskatchewan, e atât de inarticulat încât e, practic, mut, iar această neprietenie cu cuvintele îi conferă un statut special, ca şi cum vizualul i-ar fi mâncat o porţiune din creier, făcând din el un sfânt idiot. Ceilalţi nu au încredere în Colin, englezul, fiindcă vorbeşte prea mult şi prea bine. Adevăraţii pictori bombăne, ca Marlon Brando.

Dar ştiu cum să-şi arate sentimentele. Folosesc ridicări din umeri,

mormăieli, propoziţii neterminate, gesturi ale mâinilor: împunsături, pumni strânşi, degete răşchirate, sculptări convulsive ale aerului. Uneori, acest limbaj al semnelor se referă la ce pictează alţii: „Naşpa“, zic, sau, mai rar, „*fan-fuck*-tastic“. Nu laudă pe nimeni. Cred, de asemenea, că Toronto e o groapă de gunoi. „Nu se întâmplă nimic aici“, decretează, şi multe discuţii se ţes în jurul planurilor lor de evadare. Parisul e terminat şi nici măcar englezul Colin nu vrea să se întoarcă în Anglia. „Acolo toţi pictează în galben-verde“, se lamentează el. „Galben-verde, ca găinaţul gâştei. Groaznic de deprimant.“ Nimic nu e bun, cu excepţia New Yorkului. Acolo se întâmplă totul, acolo e mişcarea adevărată.

După ce au dat pe gât câteva beri, e posibil să vorbească despre femei. Îşi comentează prietenele, dintre care unele stau cu ei în apartament. Ăstora le spun „bătrâna mea“. Sau glumesc la adresa modelelor de la Desen după Natură, schimbate seară de seară. Vorbesc despre culcatul cu ele de parcă ar depinde numai de cheful lor, al băieţilor. Există numai două atitudini faţă de problema aceasta: plescăitul din buze sau repulsia îngreţoşată. „O vită“, zic. „O paţachină.“ „Ce mai rebut.“ Uneori vorbesc uitându-se în ochii mei, să vadă ce impresie îmi fac. Atunci când descrierile anatomice devin prea detaliate – „Pizda ca un cur de elefant.“ „Cum aşa, de unde ştii, cât de des fuţi elefanţi?“ – îşi spun şşt! unul altuia, ca în faţa mamelor, ca şi când n-ar fi decis încă ce statut am.

Toate astea nu mă supără deloc. Ba chiar consider un privilegiu să fiu o excepţie de la o regulă deocamdată neidentificată.

Şed în umezeală, în zăduful cu putoare de bere şi de fum de ţigară, uşor ameţită, îmi ţin gura şi deschid ochii mari. Cred că-i văd aşa cum sunt cu adevărat, deoarece nu doresc nimic de la ei. Dar, de fapt, doresc ceva important. Doresc să mă accepte.

Există şi ceva ce nu-mi place printre lucrurile pe care le fac: îşi bat joc de domnul Hrbik. Cum numele lui de botez e Josef, îl poreclesc Unchiul Joe[2], fiindcă poartă mustaţă, are accent est-european şi opinii autoritare. E nedrept, fiindcă ştiu – ştim cu toţii – că a trebuit să pribegească prin patru ţări, ca urmare a haosului din timpul războiului, că a fost prizonier dincolo de Cortina de Fier, unde s-a hrănit cu gunoaie, murind aproape de inaniţie, şi că a scăpat, probabil cu riscul de a plăti cu viaţa, în timpul Revoluţiei din Ungaria. Domnul Hrbik nu s-a referit niciodată la împrejurările exacte. De fapt, n-a menţionat în clasă nimic din toate astea. Totuşi, sunt lucruri cunoscute.

Dar nu-i impresionează pe băieţi. Desenul e naşpa, iar domnul Hrbik o

fosilă. Îi spun P.D., adică „persoană dislocată“, o veche insultă de care-mi amintesc din liceu. Aşa li se zicea refugiaţilor din Europa, dar şi celor prea proşti şi necivilizaţi ca să se integreze. Îi maimuţăresc accentul şi felul cum vorbeşte despre corpul omenesc. Urmează cursul Desen după Natură numai fiindcă e obligatoriu. La modă nu e Desenul după Natură, ci Pictura-Acţiune, iar pentru asta e al dracului de sigur că nu trebuie să ştii să desenezi. Mai ales nu trebuie să ştii să desenezi o vacă de femeie despuiată de haine. Oricum, participă la ora de Desen după Natură, scârţâind din cărbune şi înmânând instructorului redare după redare de sâni, fese, pulpe şi grumazuri, iar în unele seri nimic altceva decât picioare, cum fac şi eu, în timp ce domnul Hrbik umblă de colo-colo prin sală, smulgându-şi părul de disperare.

Chipurile băieţilor sunt impasibile. Dispreţul lor e evident pentru mine, dar domnul Hrbik nu-l remarcă. Îl compătimesc şi-i sunt recunoscătoare că mă lasă să particip la curs. În acelaşi timp, îl admir. Războiul este acum suficient de departe ca să ni se pară romantic, iar el a fost un participant activ. Mă întreb dacă are găuri de glonte în trup, sau alte însemne ale graţiei divine.

Astăzi, în secţiunea Doamne şi însoţitori de la Maple Leaf Tavern nu sunt numai eu şi băieţii. E şi Susie cu noi.

Susie are părul blond, pe care se vede că şi-l pune pe moaţe, îl piaptănă şi pe urmă îl ciufuleşte, cu vârfurile şuviţelor de culoarea cenuşii. Poartă şi ea jeanşi şi jersee negre, dar jeanşii îi sunt strâmţi pe picior şi are întotdeauna ceva la gât, un lănţişor de argint sau un medalion. Îşi pictează ochii cu o linie neagră groasă pe pleoape, precum Cleopatra, mascara neagră şi fard de pleoape albastru-închis, fumuriu, aşa că ochii ei sunt înrămaţi în albastru şi au culoarea vânătăilor, ca şi cum ar fi lovit-o cineva; foloseşte pudră de faţă albă şi ruj de un roz pal, care o fac să pară bolnavă sau nedormită de câteva nopţi. Are şolduri pline, sâni prea mari pentru înălţimea ei, ca o jucărie de gumă care chiţăie, turtită de sus de cineva, astfel încât s-a umflat în respectivele porţiuni. Are o voce anemică, fără suflu, şi un râset mic, uimit; chiar şi numele ei e ca un pămătuf pentru pudră. O consider o proastă care taie frunză la câini la Şcoala de Artă, fiind prea mărginită ca să intre la universitate; despre băieţi nu-mi permit să formulez asemenea judecăţi.

Azi, Unchiul Joe a luat-o razna rău de tot, spune Jon. Jon e înalt, cu perciuni şi mâini late. Poartă o jachetă de denim, cu o mulţime de cleme şi catarame. După englezul Colin, vorbeşte cel mai bine. Foloseşte cuvinte ca „puritate“ şi „în plan pictural“, dar numai când sunt de faţă doi sau trei colegi, niciodată în clasă.

— O, zice Susie cu un râset scurt, icnit, ca şi cum ar înghiţi aer, în loc să-l expulzeze, ce răutăcios eşti! N-ar trebui să spui asta!

Intervenţia ei mă enervează, fiindcă a spus ceva ce ar fi trebuit să spun eu, dacă nu-mi lipsea curajul, dar şi pentru că şi din acest protest a făcut ceva ce seamănă cu o pisică ce se freacă de un picior, sau cu o mână admirativă pe un biceps.

— Un infatuat bătrân, zice Colin, ca să atragă puţină atenţie şi asupra sa.

Susie îşi întoarce ochii mari, cu cearcăne albastre, spre el.

— Nu e bătrân, zice ea, solemn. N-are decât treizeci şi cinci de ani.

Toţi râd. Dar de unde ştie Susie? Mă uit la ea şi mă mir. Îmi aduc aminte că odată am sosit mai devreme la curs. Modelul încă nu venise, eram singură în sală şi apoi a intrat Susie, deja dezbrăcată de palton, şi imediat după ea domnul Hrbik. Susie a venit unde mă aşezasem şi m-a întrebat: „Nu-i aşa că urăşti zăpada?“. De obicei nu se obosea să vorbească cu mine. Şi eu eram cea care venise de afară, din zăpadă; ea era caldă ca pâinea prăjită.

51

În lumina aspră a zilei, e februarie. Aula cenuşie a muzeului e aburită de paltoane ude şi de zăpada topită de pe încălţările de iarnă. Se tuşeşte mult.

Am terminat cu perioada medievală, cu relicvariile şi sfinţii ei elongaţi, şi parcurgem grăbiţi Renaşterea, oprindu-ne doar la momentele importante. Abundenţă de Sfinte Fecioare. Parcă o enormă Fecioară Maria ar fi avut o grămadă de fiice, majoritatea asemănătoare cu ea, dar nu în totalitate. Şi-au lepădat aureola din frunză de aur, şi-au pierdut înfăţişarea prelungită, cu pieptul turtit, pe care o aveau în piatră sau lemn, au devenit mai plinuţe. Se înalţă mai rar la Ceruri. Unele au faţa păstoasă şi solemnă şi şed lângă şemineu sau în fotolii de epocă sau lângă ferestre deschise, prin care se vede, în fundal, cum se lucrează la acoperişuri; pe chipul altora se citeşte îngrijorarea; altele par hrănite cu lapte, au obrăjorii albi-trandafirii, nimburi subţiri ca sârma şi şuviţe fine, aurii, de păr care scapă de sub voal; în depărtare se vede bolta curată, sinilie, a Italiei. Se apleacă deasupra leagănului Nativităţii sau îl ţin în poală pe pruncul Iisus.

Iisus are probleme să arate ca un bebeluş adevărat, fiindcă braţele şi picioarele îi sunt prea lungi şi subţiri. Chiar şi când seamănă a bebeluş, nu arată

ca un nou-născut. Am văzut nou-născuţi, cu înfăţişarea lor solemnă de caisă uscată, iar Iisuşii ăştia nu aduc deloc cu ei. E ca şi cum s-ar fi născut la vârsta de un an, sau ca şi cum ar fi bărbaţi smochiniţi. Tablourile conţin mult roşu şi albastru şi o mulţime de supt de la sân.

Vocea seacă, răzbătând din întuneric, se concentrează asupra caracteristicilor formale ale compoziţiilor: aranjarea materialelor în falduri ca să sugereze circularitatea, redarea ţesăturii, folosirea efectelor de perspectivă la bolţi şi la gresia podelelor. Trecem peste alăptat; indicatorul, răsărit nu se ştie de unde, nu se opreşte niciodată pe sânii dezgoliţi, dintre care unii au o culoare neplăcută, roz-verzuie, sau sunt plini de vinişoare, sau se vede mâna care apasă sfârcul, ba uneori chiar picături de lapte. Lumea se cam foieşte pe scaune în momentele astea; nimeni nu vrea să se gândească la alăptarea la sân, nu profesorul şi cu siguranţă nu fetele. La cafea, fetele se înfioară: sunt pretenţioase, îşi vor hrăni copiii cu biberonul, e mult mai igienic.

— Semnificaţia alăptatului, le spun eu, e că Sfânta Fecioară e destul de umilă ca să-l facă. Majoritatea femeilor din acele timpuri încredinţau copiii doicilor, dacă le dădea mâna.

Am citit asta într-un volum dezgropat din rafturile dosnice ale bibliotecii.

— Vai, Elaine, zic ele. Cum le ştii tu pe toate.

— Un alt aspect, continui, este că Hristos a venit pe lume sub formă de mamifer. Mă întreb ce-a folosit Maria drept scutece? Acum, asta ar fi o relicvă: Sfântul Scutec. Cum se face că nu avem imagini cu Iisus pe oliţă? Ştiu că există pe undeva o bucăţică din Prepuţul Sfânt, dar unde-i Sfântul Căcat?

— Eşti îngrozitoare!

Rânjind, îmi pun glezna pe genunchiul celuilalt picior şi coatele pe masă. Mă amuză să le pisez pe fete în maniera asta minoră, trivială: asta le arată că sunt diferită de ele.

Asta e una dintre vieţi: viaţa alcătuită din zile. Cealaltă viaţă a mea, cea adevărată, se desfăşoară noaptea.

O urmăresc atentă pe Susie, observ tot ce face. De fapt, ea nu e de vârsta mea, ci cu doi ani mai mare, ba chiar mai mult: are aproape douăzeci şi unu de ani. Nu locuieşte acasă, cu părinţii, ci într-un apartament de celibatar dintr-unul din blocurile noi de pe Avenue Road, la nord de St. Clair. Lumea bănuieşte că părinţii îi plătesc chiria. Altminteri cum şi-ar putea permite? Clădirile astea au lifturi, foaiere spaţioase, decorate cu plante, şi nume gen „Monte Carlo“. A locui într-una din ele e un lucru rafinat şi îndrăzneţ, deşi ridiculizat de pictori, care pretind că trăiesc acolo triouri de surori medicale. Pictorii locuiesc pe Bloor Street sau Queen, deasupra magazinelor de feronerie sau a angrourilor de

obiecte de voiaj, sau pe străzi lăturalnice, înţesate de imigranţi.

Susie vine devreme şi mai rămâne după ore, să piardă vremea. În timpul cursului, nu se uită la domnul Hrbik decât pe furiş, din diferite unghiuri. Mă ciocnesc de ea când iese din biroul lui şi ea tresare şi-mi zâmbeşte, după care se întoarce şi strigă, artificial şi prea tare: „Mulţumesc, domnule profesor! Pe săptămâna viitoare!“. Face un semn mic cu mâna, deşi uşa e pe jumătate închisă şi el n-are cum s-o vadă; semnul mi se adresează mie. Intuiesc acum un lucru de care trebuia să-mi dau seama numaidecât: are o legătură amoroasă cu domnul Hrbik. Pe deasupra, îşi închipuie că nimeni nu s-a prins.

Aici greşeşte. Le aud pe Marjorie şi Babs discutând, la modul aluziv:

— Auzi, copilo, e una dintre modalităţile de a promova, spun ele.

— Aş vrea s-o pot face şi eu, numai trântindu-mă pe spate.

— Ai vrea tu! S-au dus zilele alea bune, nu?

Amândouă râd cu poftă, ca şi cum ceea ce se petrece n-ar avea nici o importanţă, sau ar fi comic.

Personal, nu cred că legătura lor amoroasă este comică. Îi spun „legătură amoroasă“; nu pot desprinde cuvântul „aventură“ de cuvântul „amor“, deşi nu mi-e clar care dintre ei e amorezat de celălalt. Decid că domnul Hrbik e cel care o iubeşte pe Susie. Sau poate n-o iubeşte: e ameţit de ea. Îmi place cuvântul „ameţit“, care evocă dulcegărie, umezeală, muşte îmbătate cu aroma siropului. Susie e incapabilă de iubire, e prea superficială. Îmi spun că ea este cea conştientă, cea care controlează; se joacă cu el, într-un fel dur, dar poleit, exact ca în afişele de film din anii patruzeci. Ea e tare ca o unghie, ba ştiu şi ce culoare de ojă de unghie: Foc şi Gheaţă. Asta, în ciuda înfăţişării ei vulnerabile şi a comportării serviabile. Emană culpabilitate ca o aromă dulce, iar domnul Hrbik se împleticeşte, ameţit, spre ce-i rezervă soarta.

După ce-şi dă seama că toţi colegii ştiu – Babs şi Marjorie au metode prin care i-o arată – Susie devine mai îndrăzneaţă. Începe să facă trimiteri la domnul Hrbik pe numele mic, să-l introducă mereu în propoziţii: Josef zice, Josef crede. Ştie în orice moment unde se află el. Uneori, el se duce în weekend la Montreal, unde au restaurante mult mai bune, cu vinuri buvabile. Ea o spune pe un ton sentenţios, deşi nu a fost niciodată la Montreal. Ne uimeşte cu frânturi de informaţii despre viaţa lui personală: a fost însurat în Ungaria, dar soţia nu l-a însoţit în exil şi acum e divorţat. Are două fete şi păstrează fotografiile lor în portofel. Îl omoară faptul că e despărţit de ele – „Pur şi simplu îl omoară“, zice Susie, moale, cu ochii înceţoşaţi.

Marjorie şi Babs înghit asta pe nemestecate. Cu ele, Susie îşi pierde deja statutul de fată de moravuri uşoare: acum dă târcoale pe la marginea

respectabilităţii. O încurajează:

— Ascultă, nu te condamn! E drăguţ ca un băieţaş!

— Îmi vine să-l mănânc. Dar ar fi ca şi cum ţi-aş fura copilul din leagăn, nu?

La toaletă, cele două şed una lângă cealaltă în cabine separate, vorbind tare ca să acopere zgomotul evacuării de urină, iar eu, la oglindă, trag cu urechea:

— Nădăjduiesc că el ştie ce face. O fată simpatică precum Susie!

Vor să spună că ar fi frumos s-o ia de nevastă. Sau poate că trebuie să se însoare cu ea dacă o lasă grea. Asta ar fi comportarea decentă.

Pe de altă parte, pictorii se poartă dur cu ea.

— Ptiu, mai taci odată cu Josef ăla! Ai crede că soarele din curul lui răsare!

Dar ea nu poate să tacă. Recurge la nişte chicoteli croncănite, conciliante, care-i scot şi mai tare din sărite. Pe mine la fel. Am mai văzut expresia asta înlăcrimată, dar satisfăcută.

Am sentimentul că domnul Hrbik trebuie apărat, poate chiar salvat. Încă nu ştiu că un bărbat poate fi admirabil din multe puncte de vedere, iar din altele un ticălos. De asemenea, încă n-am învăţat că purtarea cavalerească a bărbatului are un corespondent în idioţenia femeii. Bărbatul iese mult mai uşor din încurcătură, dacă s-a vârât în ea.

52

Încă locuiesc cu ai mei, ceea ce e umilitor, dar de ce să plătesc ca să stau la cămin, când universitatea e în acelaşi oraş? Aceasta este opinia tatei şi cred că e rezonabilă. El habar n-are că nu la o cameră de cămin mă gândesc, ci la o magherniţă cu pereţii coşcoviţi de deasupra unei brutării sau tutungerii, cu tramvaiele huruind afară şi cu tavanul mascat de cofraje de ouă vopsite în negru.

Dar nu mai dorm în cămăruţa din copilărie, cu lampa din tavan de culoarea vaniliei şi cu perdeluţe la geam. M-am refugiat la subsol, pretextând că învăţ mai bine acolo. Într-o despărţitură pentru depozitarea obiectelor de lângă centrala termică mi-am construit un sanctuar de o falsă abjecţie. Din dulapul cu vechi echipamente de camping am extras un pat pliant, surplus din dotarea armatei, şi un sac de dormit kaki, plin de cocoloaşe, scurtcircuitând planurile mamei de a-mi muta patul la subsol, ca să dorm pe o saltea adevărată. Pereţii i-

am tapetat cu afişe teatrale, de la producţiile locale – *Aşteptându-l pe Godot* de Beckett, *Uşi închise* de Sartre – cu amprente digitale intenţionate şi litere groase scrise cu tuş negru pe ele, cu figuri ceţoase care dau impresia că au trecut prin maşina de spălat; de asemenea, câteva schiţe grijulii de-ale mele înfăţişând picioare. Mama socoteşte că afişele teatrale sunt mohorâte, iar picioarele nu le înţelege deloc: picioarele trebuie să fie însoţite de un trup. Eu o privesc cu ochii mijiţi, fiindcă ştiu mai bine.

Cât despre tata, el e convins că talentul meu la desen e impresionant, dar irosit. Era mai bine dacă-l foloseam ca să desenez secţiuni prin tulpini sau celulele algelor. Pentru el, sunt un botanist *manque*.

De când domnul Banerji s-a întors în India, tata are o viziune mai sumbră asupra vieţii. Plecarea lui Banerji e înconjurată de puţin mister: subiectul nu se comentează. Mama susţine că-i era dor de casă şi bate apropoul şi la o cădere nervoasă, dar explicaţia e cu certitudine mai complexă. „N-au vrut să-l promoveze“, zice tata. În spatele persoanei a treia plural (*ei*, nu *noi*) şi a verbului *n-au vrut* (în loc de *nu l-au*) se ascund multe. „Nu l-au apreciat la justa lui valoare.“ Cred că ştiu ce înseamnă asta. Tata a avut întotdeauna o părere sceptică despre natura umană, dar savanţii erau exceptaţi – acum nu mai sunt. Se simte trădat.

Deasupra capului, aud necontenit paşii părinţilor umblând de colo, colo; zgomotele domestice. Mixerul, telefonul şi ştirile de la distanţă se filtrează până la mine ca prin negura unei boli. Ies, clipind, din vizuina mea, ca să stau cu ei la masă, în stupoare şi semimuţenie, ciugulind din *fricasse*-ul de pui şi piureul de cartofi, în timp ce mama îmi comentează lipsa de apetit şi paloarea, iar tata îmi comunică lucruri interesante şi utile, de parcă aş mai fi copil. Îmi dau eu seama oare că fertilizatorii pe bază de azotaţi distrug fauna din piscină, favorizând creşterea disproporţionată a algelor? Am auzit de noua molimă care ne va transforma pe toţi în cretini diformi, dacă producătorii de hârtie nu vor fi opriţi să deverseze mercur în râuri? Nu-mi dau seama, n-am auzit.

— Dormi suficient, draga mea? mă întreabă mama.

— Da, îndrug eu o minciună.

Tata a găsit în ziar o reclamă pentru un film cu un monstru-insectă care iradiază energie atomică.

— După cum ştii, îmi explică, lăcuste din astea gigantice nu pot, de fapt, exista. La masa pe care ar avea-o, sistemul respirator ar intra în colaps.

Nu ştiu.

În aprilie, când învăţ pentru examene, înainte de înmugurirea pomilor,

fratele meu Stephen este arestat. Se întâmpla precum era de aşteptat.

Stephen n-a fost acasă în ultima vreme, cum ar fi trebuit să fie, ca să mă ajute la pusul mesei pentru cină; a lipsit de acasă tot anul. Îşi face de cap, de unul singur, prin lume. Studiază astrofizica la o universitate californiană; a obţinut licenţa în doi ani în loc de patru şi acum e masterand.

Nu am o imagine precisă a Californiei, fiindcă n-am fost niciodată acolo, dar în imaginaţia mea e un ţinut însorit şi cald tot timpul anului. Cerul e de un albastru de anilină vibrant, pomii de un verde supranatural. Îl populez cu bărbaţi chipeşi, bronzaţi, purtând ochelari de soare, cu palmieri adevăraţi şi cu femei blonde, posesoare de picioare lungi, bronzate şi ele, care conduc decapotabile albe.

Printre oamenii ăştia moderni, cu ochelari fumurii, fratele meu e o anomalie. După ce a terminat liceul de băieţi, a revenit la obiceiurile lui necivilizate, umblă în mocasini şi în pulovere roase la cot. Nu se tunde decât dacă i se atrage atenţia, şi acum cine să i-o atragă? Umblă distrat printre palmieri, fluierând, cu capul într-o reţea de numere invizibile. Ce cred despre el californienii? Cred că e un soi de vagabond.

Într-o bună zi îşi ia binoclul şi cartea cu fluturi şi, pe bicicleta cumpărată de ocazie, pleacă afară din oraş, în căutare de fluturi californieni. Ajunge la o câmpie promiţătoare, se dă jos din şa şi-şi leagă bicicleta: e destul de prudent, până la un punct. Pătrunde în câmpul respectiv, care are, desigur, iarbă înaltă şi câteva tufe mai puţin înalte. Ocheşte doi fluturi exotici californieni şi se repede după ei, oprindu-se din când în când ca să-i scaneze cu binoclul; totuşi, nu reuşeşte să-i identifice de la distanţă şi de fiecare dată când se apropie, fluturii îşi iau zborul.

Îi urmăreşte până la marginea câmpului, marcată de un gard de lanţ. Fluturii trec dincolo, fratele meu sare gardul. Dincolo e o altă parcelă, mai plată, cu vegetaţie. O străbate un drumeag neasfaltat, pe care el îl ignoră şi continuă să urmărească fluturii, coloraţi în roşu, alb şi negru, cu un desen ca o clepsidră pe aripi, cum n-a mai văzut. La celălalt capăt al celui de al doilea câmp este un alt gard, mai înalt, peste care sare de asemenea. Apoi, când fluturii s-au oprit în sfârşit din zbor, pe o tufa tropicală scundă, cu flori rozalii, apar trei bărbaţi în uniformă, într-un jeep.

— Ce cauţi aici?, întreabă ei.

— Unde? întreabă fratele meu.

E arţăgos cu ei, fiindcă i-au speriat fluturii, care şi-au luat din nou zborul.

— N-ai văzut anunţurile? Îl întreabă ei. Cele care spun *Pericol. Nu intraţi.*

— Nu, răspunde fratele meu. Fugăream fluturii ăştia.

— Fluturi? zice unul.

Al doilea schiţează un cerc lângă ureche cu degetul, indicând nebunia.

— Scrântit, zice.

Al treilea întreabă:

— Vrei, cumva, să te credem?

— Vă priveşte ce credeţi, i-o întoarce fratele meu.

Sau ceva asemănător.

— Mare deştept, zic ei, fiindcă aşa se vorbeşte tot timpul în benzile desenate.

Completez cu nişte ţigări în colţurile gurii lor, câteva pistoale şi alte arme, cizme.

Reiese că sunt militari şi că acesta e un poligon al armatei. Îl duc pe fratele meu la cartierul general şi-l încuie. Îi confiscă binoclul. Nu cred nici că e masterand în astrofizică, nici că era la vânătoare de fluturi, cred că-i un spion, deşi nu înţeleg de ce le-a răspuns atât de sincer. Romanele de spionaj, după cum eu şi militarii ăia ştim prea bine, dar fratele meu habar n-are, forfotesc de spioni care pretind că nu-s decât nişte inofensivi iubitori de lepidoptere.

În cele din urmă, îi permit să dea un telefon, iar îndrumătorul lui de masterat de la universitate vine şi-l scoate pe cauţiune. Când vrea să-şi recupereze bicicleta, constată că i s-a furat.

Aflu povestea, în linii mari, de la părinţi, la tocăniţa de văcuţă. Ei nu ştiu dacă să se amuze sau să se alarmeze. De la fratele meu, însă, nu aud nimic de genul ăsta. Primesc în schimb o scrisorică, aşternută cu creionul pe o pagină de blocnotes. Scrisorile lui încep de regulă fără salut şi se termină fără semnătură, ca şi cum ar fi fragmente dintr-o epistolă uriaşă, desfăşurată în timp ca un nesfârşit prosop de hârtie.

Scrie misiva asta, îmi spune, într-un vârf de copac, de unde urmăreşte partida de fotbal pe deasupra zidului stadionului – mai ieftin decât să cumpere bilet – şi înfulecă un sendviş cu unt de arahide – mai ieftin decât să mănânce la un restaurant; urăşte tranzacţiile pecuniare. Identific nişte pete de grăsime pe hârtie. Zice că vede câţiva claponi cu pompoane sărind în draci pe acolo. Astea sunt, desigur, majoretele. Locuieşte într-un cămin studenţesc, în cameră cu o droaie de mucoşi, care nu fac altceva decât să trăncănească despre fete şi să se îmbete cu bere americană. După părerea lui, ăsta nu-i un fleac, fiindcă băutura respectivă e mai slab alcoolizată decât şamponul şi, pe deasupra, are exact gust de şampon. Dimineţile mănâncă ochiuri pre-congelate şi reîncălzite, în formă de cub, cu cristale de gheaţă în gălbenuşuri. Un triumf al tehnologiei moderne,

zice.

Altminteri se simte grozav, fiindcă munceşte intens la Natura Universului. Întrebarea arzătoare este: e Universul un balon gigantic în continuă umflare, sau pulsează, adică se amplifică şi se contractă? Probabil că suspansul mă va ucide, dar va trebui să mai aştept câţiva ani, până află răspunsul final, NU PIERDE URMĂTORUL EPISOD CAPTIVANT, scrie el, cu litere de tipar.

Aud că ai intrat în afaceri cu pictura, continuă, cu scriere normală. *Făceam şi eu chestii d-astea când eram mai necopt. Sper că-ţi iei pilulele cu untură de peşte şi te fereşti de probleme.* Cu asta, scrisoarea se încheie.

Mă gândesc cum stă fratele meu într-un vârf de copac, în California. Nu mai ştie *cui* îi scrie, fiindcă nu încape îndoială că nu pot fi recunoscută, atât de tare m-am schimbat. Eu, la rândul meu, nu mai ştiu *cine* îmi scrie. În capul meu, el rămâne întotdeauna acelaşi, dar fireşte că nu-i adevărat. Ca şi mine, trebuie că ştie acum lucruri pe care le ignora înainte.

O altă problemă: dacă mănâncă un sendviş şi scrie o scrisoare, în acelaşi timp, cu ce mână se ţine de crengi? Pare destul de mulţumit acolo, în cuibul lui de lunetist. Ceea ce am luat eu întotdeauna drept bravură, la el s-ar putea să nu fie decât incapacitatea de a prevedea consecinţele. Se consideră în siguranţă, fiindcă este ceea ce spune că este. Dar e în câmp deschis, înconjurat de străini.

53

Stau într-un restaurant franţuzesc cu Josef, bând vin alb şi mâncând melci. Sunt primii melci mâncaţi de mine vreodată şi acesta e primul restaurant franţuzesc în care am pus piciorul. După Josef, e şi unicul local franţuzesc din Toronto. Se numeşte La Chaumière, care, zice Josef, înseamnă „colibă cu acoperiş de stuf“. La Chaumière nu este, însă, o colibă cu acoperiş de stuf, ci o clădire prozaică, lipsită de personalitate, ca multe altele din Toronto. Melcii arată ca nişte bucăţi mai mari şi mai negricioase de muci întăriţi; se mănâncă cu o furculiţă cu doi colţi. Sunt destul de gustoşi, dar cam gumoşi.

Josef zice că nu sunt melci proaspeţi, ci conservaţi. Pronunţă cuvintele astea trist şi resemnat, ca şi cum ar semnifica un sfârşit, deşi nu e clar al cui. El vorbeşte despre multe lucruri pe tonul ăsta.

Să luăm, de exemplu, felul cum mi-a pronunţat prima oară numele. S-a întâmplat în mai, în ultima săptămână de Desen după Natură. Fiecare dintre noi

a trebuit să ne ducem la domnul Hrbik pentru o evaluare individuală, o discuţie despre progresele făcute în timpul anului. Marjorie şi Babs erau înaintea mea şi stăteau în picioare în hol, cu cafele la purtător.

— Hello, copilă, m-au salutat.

Marjorie relata o întâmplare despre cum un bărbat şi-a expus organele genitale în faţa ei, la Union Station, unde fusese să-şi aştepte fiica, la trenul de Kingston. Fiica era de vârsta mea şi mergea la Queen's.

— Avea pe el un balonzaid, poţi să crezi? a precizat Marjorie.

— Dumnezeule mare! a exclamat Babs.

— Aşa că l-am privit drept în ochi – ochiul ăla! – şi l-am întrebat: „Mai mult nu poţi?", vorbind, adică, despre puţulică. Nu mă mir că amărâtul dă târcoale prin gări şi se trudeşte să găsească pe cineva să se uite la ea!

— Şi?

— Ascultă: ce se scoală, trebuie să se şi culce, nu?

Pufnesc, împroşcând cu picături de cafea, tuşind din cauza fumului de ţigară. Ca de obicei, le găsesc de o moralitate îndoielnică, fiindcă râd de lucruri cu care nu se glumeşte.

Din biroul domnului Hrbik apare Susie.

— Hello, gagicilor, zice, încercând să pară veselă.

Rimelul îi e întins pe obraji, ochii roşii. Făcusem o cură de romane franţuzeşti moderne şi de William Faulkner. Ştiam ce înseamnă iubirea: obsesie, cu un substrat de greaţă. Susie era exact tipul de fată potrivit pentru o astfel de dragoste. Era capabilă să se poarte deplorabil, să se cramponeze şi să se vaiete. Să se trântească, gemând, pe duşumea, să-l prindă pe domnul Hrbik de picioare, cu părul căzându-i ca nişte alge blonde pe căputele negre ale pantofilor lui (el ar fi încălţat, fiind gata să iasă valvârtej pe uşă). Din unghiul ăsta, domnul Hrbik s-ar vedea numai până la genunchi, iar faţa lui Susie ar fi invizibilă. Ar fi strivită de patimă, nimicită total.

Cu toate acestea, nu-mi era milă; eram geloasă pe ea.

— Sărmanul iepuraş, zise Babs, în spatele fetei care se îndepărta.

— Europeni! făcu Marjorie. N-am crezut nici o clipă că ar fi divorţat.

— Ascultă, poate că nici n-a fost căsătorit!

— Şi atunci cum rămâne cu copiii ăia?

— Poate-i sunt nepoate sau ceva asemănător.

M-am încruntat la ele: vorbeau prea tare şi domnul Hrbik le putea auzi.

După ele, mi-a venit şi mie rândul. Am intrat şi am rămas în picioare, iar domnul Hrbik şedea, examinându-mi mapa întinsă pe birou. Credeam că lucrul ăsta mă face nervoasă.

El a întors câteva coli – mâini, capete, funduleţe – tăcut, morfolindu-şi creionul.

— Frumos, zise în cele din urmă. Ai progresat. Aici, ai o linie mult mai relaxată.

— Unde? am întrebat, punându-mi palma pe birou şi aplecându-mă.

El îşi lăsă capul într-o parte, spre mine, şi i-am văzut ochii. Nu erau roşii, de fapt, ci căprui-închis.

— Elaine, Elaine! a zis el, trist.

Mi-a acoperit mâna cu a sa. Un fior rece mi-a străbătut braţul, până în stomac. Am rămas aşa, împietrită, dată în vileag faţă de mine însămi. Asta dorisem să prind în undiţă, cu ideile mele despre salvare?

A clătinat din cap, ca şi cum s-ar fi recunoscut înfrânt, sau n-ar fi avut de ales, după care m-a tras în jos, între genunchii lui. Nici măcar nu s-a sculat de pe scaun. Aşadar eram în genunchi pe podea, cu capul pe spate, iar mâinile lui îmi mângâiau ceafa. Niciodată nu fusesem sărutată în felul acesta. Era ca într-o reclamă de parfum: străin, periculos, potenţial degradant. Puteam să mă ridic şi s-o rup la fugă, dar dacă mai rămâneam unde eram, fie şi numai un minut, gata cu mozoleala din automobile sau cinematografe, gata cu luptele pentru copcile sutienului. Gata cu hârjoneala şi cu aiurelile.

Am luat un taxi până la apartamentul lui Josef. În maşină, Josef s-a ţinut la distanţă de mine, deşi mâna i s-a odihnit tot timpul pe genunchiul meu. Pe atunci nu eram obişnuită cu taxiurile şi aveam impresia că şoferul se uită întruna la noi, în oglinda retrovizoare.

Apartamentul lui Josef era pe Hazelton Avenue, adică nu chiar la mahala, dar pe aproape. Acolo, casele sunt vechi, înghesuite una în alta, cu grădiniţe de prost gust în faţă, acoperişuri ascuţite şi spirale ornamentale de lemn mucegăit în jurul verandelor. La bordură, maşinile stăteau parcate bară la bară. Majoritatea caselor formau perechi, având un zid comun la mijloc. Josef locuia într-o casă geamănă din asta, dărăpănată şi cu acoperiş ascuţit. Ocupa catul al doilea.

Un bărbat mult mai bătrân, în cămaşă şi bretele, stătea într-un balansoar pe veranda casei gemene cu a lui Josef. S-a uitat la noi când Josef a plătit taxiul şi am pornit spre casă, pe alee.

— Frumoasă zi, a spus.

— Nu-i aşa? i-am răspuns eu.

Joseph nu i-a dat nici o atenţie. Şi-a pus uşor mâna pe ceafa mea în timp ce urcam pe scara interioară îngustă. Orice locşor pe care mi-l atingea devenea greu.

Avea un apartament de trei camere: una în faţă, una la mijloc, cu o chicinetă, şi una în spate. Toate trei mici, mobilate economicos. Parcă abia s-ar fi mutat, sau se pregătea să schimbe locuinţa. Dormitorul era zugrăvit în mov. Pe pereţi erau câteva postere cu figuri alungite, în culori ceţoase. Respectiva cameră nu mai conţinea decât o saltea pusă direct pe podea, acoperită cu o pătură mexicană. M-am uitat la ea, zicându-mi că văd viaţa de adult.

Josef m-a sărutat, de data asta stând în picioare, dar eu eram stânjenită. Aveam impresia că ne vede cineva prin geam. Mi-era teamă că-mi va cere să mă dezbrac, după care mă va răsuci încolo şi încoace, contemplându-mă de la distanţă. Nu-mi plăcea să fiu privită din spate, fiindcă era o privelişte scăpată de sub controlul meu. Dar, dacă-mi cerea, trebuia să-l las, pentru că orice şovăire m-ar fi exclus dintre opţiunile lui.

El s-a întins pe saltea şi m-a privit de jos, parcă aşteptând. După un moment, m-am întins şi eu lângă el şi iar m-a sărutat, desfăcându-mi nasturii cu blândeţe. Erau nasturii unei cămăşi mari de bumbac cu care, acum că venise căldura, înlocuisem jerseele negre cu col-roulé. L-am îmbrăţişat, gândindu-mă: a fost în război.

— Dar cu Susie cum e? l-am întrebat.

Nici n-am sfârşit de vorbit, când mi-am dat seama că era o întrebare de liceană.

— Susie? s-a mirat Josef, de parcă se străduia să-şi amintească numele.

Îşi ţinea buzele lipite de urechea mea; numele ei a fost ca un suspin plin de regrete.

Pătura mexicană zgâria, dar asta nu m-a deranjat: când faci dragoste prima oară se presupune că e neplăcut. Mă aşteptam să simt şi miros de gumă şi să mă doară, dar durerea n-a fost prea intensă şi nici n-a curs atâta sânge cât spune lumea.

Josef nu se aşteptase la durere.

— Te doare? m-a întrebat la un moment dat.

— Nu, am răspuns eu cu o grimasă, iar el a continuat.

Nu se aşteptase nici la sânge. Va trebui să-şi dea pătura la curăţat, dar n-a zis nimic despre asta. Era delicat, şi m-a mângâiat pe coapsă.

Legătura cu Josef continuă toată vara. Uneori mă duce la restaurante cu feţe de masă cu pătrăţele şi lumânări înfipte în gâtlejul sticlelor de Chianti; alteori la cinematografe mici, cu spectatori puţini, unde rulează filme străine, despre japonezi sau suedezi. Dar sfârşim întotdeauna ziua în apartamentul lui, sub sau pe pătura mexicană. Sexul cu el este imprevizibil: uneori avid, alteori mecanic,

alteori distrat, ca şi cum s-ar juca, într-o doară. Această imprevizibilitate mă ţine, parţial, legată de el. Aceasta, şi dorinţa lui, care, uneori, mi se pare neputincioasă şi incontrolabilă.

— Nu mă părăsi, mă roagă, plimbându-şi palma pe corpul meu, întotdeauna înainte, nu după. N-aş putea suporta.

Asta-i o declaraţie de modă veche şi la oricare alt bărbat aş găsi-o ridicolă, dar nu şi la Josef. Sunt îndrăgostită de dependenţa lui. Ajunge să mă gândesc la ea ca să mă topesc, să mă simt inertă, ca miezul unui pepene verde. Din acest motiv mi-am anulat planurile de a mă întoarce la staţiunea Muskoka, ca să lucrez, ca vara trecută. În loc de asta, mi-am luat o slujbă la Cabana Elveţiană de pe Bloor Street. E un loc unde nu se serveşte decât pui, „dezosat“, cum spune reclama. Pui cu sos, salată de varză crudă cu iaurt, chifle albe şi îngheţată de un singur fel: Cireşe de Burgundia, cu o nuanţă surprinzătoare de purpuriu. Port uniformă şi ecuson cu numele meu pe buzunarul exterior, ca la ora de gimnastică de la liceu.

Josef vine uneori să mă ia de la lucru. „Miroşi a pui“, murmură el în taxi, cu faţa în ceafa mea. În taxiuri, uit de decenţă: mă las pe el, cu braţul lui în jurul meu sau subsuoară, sau pe sânul meu, sau mă lungesc pe banchetă, cu capul în poala lui.

M-am mutat de acasă. În serile petrecute cu el, Josef vrea să rămân peste noapte. Vrea să mă găsească dormind alături de el la deşteptare şi să înceapă să facă dragoste fără să mă trezească. Părinţilor le-am spus că plec de acasă numai pe durata verii, ca să fiu mai aproape de Cabana Elveţiană. După părerea lor, arunc banii pe fereastră. Ei oricum hoinăresc pe undeva prin nord şi toată casa mi-ar rămâne mie; dar ideea mea despre mine însămi nu se mai potriveşte de mult cu a părinţilor mei.

Dacă m-aş fi dus la Muskoka, nici eu n-aş fi fost acasă în vara asta, dar să nu locuieşti acasă şi să fii în acelaşi oraş e cu totul altceva. Stau acum cu alte două angajate de la Cabana Elveţiană, studente care lucrează, ca mine, într-un apartament ca un coridor, de pe Harbord Street. Baia e garnisită cu ciorapi şi chiloţei de damă: bigudiurile stau înşirate pe tejgheaua din bucătărie ca nişte omizi ţepoase, farfuriile nespălate mucezesc în chiuvetă.

Mă întâlnesc cu Josef de două ori pe săptămână şi ştiu că nu e bine să-l caut sau să-i telefonez în alte zile. Ori nu va fi acolo, ori va fi cu Susie, fiindcă n-a curmat relaţia cu ea, nici vorbă de aşa ceva. Nu trebuie să-i spunem nimic lui Susie despre mine, trebuie să păstrăm secretul. „Ar suferi teribil“, îmi explică Josef. Ultima venită e cea care trebuie să suporte povara de a şti: dacă cineva

are de suferit, eu sunt aceea. Dar simt că are încredere în mine: Josef şi cu mine lucrăm împreună pentru protejarea lui Susie. Spre binele ei. Mă consolează satisfacţia pe care ţi-o dau toate tainele: ştiu ceva ce ea nu ştie.

Susie a aflat, cumva, că lucrez la Cabana Elveţiană: probabil i-a spus chiar Josef, în trecere, ca să nu descopere singură. Poate că-l excită să ne ştie împreună, căci din când în când Susie vine la mine la o cafea, după-amiaza târziu, când nu mai este prea multă lume la Cabană. S-a îngrăşat puţin, are obrajii rotofei. Întrevăd cum va arăta peste cincisprezece ani, dacă nu e atentă.

Mă port mai drăguţ ca oricând cu ea. Totodată, mi-e şi puţin frică. Oare dacă află îşi va pierde şi puţina stăpânire de sine şi se va năpusti la mine cu un cuţit de bucătărie?

Susie vrea să vorbim. Vrea să ne întâlnim cândva. Continuă să zică „Eu şi Josef“. Are aerul unei fiinţe părăsite.

Josef îmi vorbeşte despre Susie ca şi cum ar discuta un copil-problemă. „Vrea să se mărite“, mă anunţă. Subtextul e că Susie e nerezonabilă, dar că, oricum, el, Josef, suferă profund din cauză că trebuie să-i refuze jucăria asta prea scumpă. Eu n-am nici o dorinţă să mă înscriu în aceeaşi categorie: a fetelor capricioase, iraţionale. Nu vreau să mă mărit nici cu Josef, nici cu altcineva. Am început să cred că mariajul e ceva neonorabil, o negociere venală, nu un dar dezinteresat. Însăşi ideea măritişului ar micşora statura lui Josef, l-ar strica; nu acesta e rolul lui în schema lucrurilor. Rolul lui e cel de iubit, cu secretoşenia lui şi cu odăile lui aproape nemobilate, cu amintirile triste şi visele urâte. Oricum, m-am ridicat deasupra ideii de căsătorie. O văd acolo jos, inocentă şi împodobită cu fundiţe, ca păpuşa unei copile: inaccesibilă. În loc de căsătorie, mă voi dedica picturii. Voi sfârşi prin a-mi vopsi părul, a purta veşminte excentrice şi bijuterii grele, străine, de argint. Voi călători mult. Posibil, voi bea.

(Mai există, fireşte, teama de a rămâne însărcinată. Nu poţi face rost de o diafragmă decât dacă eşti măritată, prezervativele se vând pe sub tejghea şi numai bărbaţilor. Sunt fete care au mers prea departe pe banchetele din spate ale automobilelor, au conceput şi s-au lăsat de şcoală, ori au avut accidente bizare, niciodată explicate. Pentru asta, există termeni glumeţi: cu burta la gură, cartof în cuptor. Dar expresiile astea de toaletă publică n-au nimic de-a face cu Josef şi dormitorul lui mov, experimentat. N-au nici o legătură nici cu mine, înfăşurată cum sunt în mantia groasă a încântării mele minore. Totuşi, îmi fac semne abia vizibile pe agenda de buzunar.)

În zilele libere, când nu mă întâlnesc cu Josef, încerc să pictez. Uneori desenez cu creioane colorate. Desenez cu precădere mobila din apartament:

sofaua prea gros capitonată de la Sally Ann, acoperită de haine aruncate alandala, lampa bulbucată împrumutată de la mama unei colege de apartament, taburetul din bucătărie. De cele mai multe ori nu am energie şi sfârşesc prin a citi romane poliţiste, în cada de baie.

Josef nu vrea să-mi povestească despre război sau despre cum a fugit din Ungaria în timpul revoluţiei. Zice că lucrurile astea îl tulbură prea tare; tot ce doreşte e să le uite. Spune că poţi muri în multe feluri, unele mai neplăcute decât altele. Zice că am noroc, fiindcă nu va trebui să cunosc niciodată astfel de lucruri.

— Ţara asta nu are eroi, spune el. E bine să rămână aşa. Îmi spune că sunt nepângărită şi că aşa mă vrea.

Vorbind astfel, îşi plimbă palmele pe pielea mea, ca şi cum ar şterge ceva, m-ar netezi.

Îmi povesteşte, totuşi, visele lui. Visele astea îl interesează foarte mult şi nu seamănă deloc cu altele ce mi s-au povestit. Ele sunt mobilate cu draperii roşii de catifea, canapele roşii de catifea, camere roşii cu tapet de catifea. În camere sunt funii albe de mătase, cu ciucuri la capăt; visele dau o mare atenţie materialelor textile. Sunt ceşti de ceai nespălate.

Visează o femeie înfăşurată în celofan, chiar şi peste faţă, şi o alta care păşeşte de-a lungul balustradei unui balcon, într-un linţoliu alb, şi încă una care zace în cada de baie, cu faţa în jos. Când îmi povesteşte visele astea, nu mă priveşte direct; parcă s-ar uita într-un punct situat la câţiva centimetri înlăuntrul capului meu. Neştiind cum să reacţionez, îi zâmbesc şters. Sunt oarecum geloasă pe femeile din visele lui, pentru că nici una nu sunt eu. Oftând, Josef mă bate pe dosul mâinii: „Eşti atât de tânără“, spune.

Nu pot să dau nici o replică, deşi nu mă mai simt tânără. De fapt, acum mă simt străveche, exploatată şi prea înfierbântată. Mirosul constant al puiului prăjit mi-a distrus pofta de mâncare. E târziu în iulie, umiditatea specifică atârnă deasupra oraşului Toronto ca o perdea de gaze de mlaştină, instalaţia de aer condiţionat de la Cabana Elveţiană s-a defectat astăzi. Au existat plângeri. Cineva a răsturnat pe podeaua bucătăriei un platou cu copane, chifle şi sos, provocând derapaje. Bucătarul-şef m-a numit vacă proastă.

— Nu am patrie, se jeluieşte Josef. (Mă atinge pe obraz, tandru, privindu-mă lung în ochi.) Tu eşti patria mea acum.

Mai mestec un melc conservat, neautentic. Mă loveşte, fără prevenire, gândul că sunt nefericită.

Cordelia a fugit de acasă. Dar ea nu aşa vede lucrurile.

Mi-a dat de urmă prin mama. Mă întâlnesc cu ea la o cafea, în timpul pauzei de după-amiază, dar nu la Cabana Elveţiană. Acolo cafeaua ar fi gratuită, dar am ajuns în faza când vreau să evadez cât mai mult posibil, să scap de mirosul greţos de carne de pasăre crudă din încăperea din dos, de şirurile de găini moarte care arată ca nişte bebeluşi săvârşiţi din viaţă, de amestecul de resturi călduţe din comenzile muşteriilor, numai bune să fie ambalate pentru câinii de acasă. Aşa că iată-ne la Murray’s, ceva mai jos pe stradă, la Park Plaza Hotel. Curăţenie mediocră şi, chiar dacă nu este aer condiţionat, măcar au ventilatoare în tavan. Aici, cel puţin, nu văd ce se întâmplă în bucătărie.

Cordelia a slăbit, e aproape străvezie. Pometii obrajilor îi sunt proeminenţi pe faţa alungită, ochii gri-verzui par enormi. În jurul fiecărui ochi a trasat un cerc verde. E bronzată, cu buzele rujate într-un roz-oranj discret. Coatele îi sunt ascuţite, iar gâtul elegant; poartă părul legat la spate, ca o balerină. E încălţată cu ciorapi negri, deşi e cald, şi sandale, dar nu sandale femeieşti de vară, cochete, ci încălţări de artist, cu pingele groase şi catarame ţărăneşti, primitive. Mai are un jerseu negru decoltat, fără mâneci, care-i expune sânii, o fustă creaţă de bumbac, de un verde-albăstrui mohorât, cu spirale şi pătrate şterse, şi un cordon lat, negru. Are două inele grele, unul cu turcoaz, cercei masivi, pătrăţoşi, şi o brăţară de argint – argint mexican. N-ai socoti-o frumoasă, dar ai privi-o lung, cum fac şi eu; pentru prima oară în viaţă, are o anumită distincţie.

La întâlnire ne-am salutat deschizând larg braţele, cu semi-îmbrăţişările, strigătele de surpriză şi încântare pe care femeile se simt obligate să le scoată când nu s-au văzut de mult. Acum stau tolănită la Murray’s şi beau un pişvaser de cafea, în timp ce Cordelia dă din gură, iar eu mă întreb de ce am fost de acord să mă întâlnesc cu ea. Mă simt dezavantajată în uniforma boţită, pătată cu sos de la Cabana Elveţiană; am transpirat la subraţ, mă dor picioarele, părul, în umiditatea asta, mi-e ciufulit, jilav şi îmbârligat ca lâna pârlită. Am cearcăne negre sub ochi, pentru că azi-noapte am fost cu Josef.

Cordelia, pe de altă parte, se dă în spectacol pentru mine. Vrea să-mi fie clar ce a devenit, după zilele alea de trândăvie, bulimie şi eşec. S-a reinventat. E calmă şi detaşată, debordează de informaţii de mic interes.

Cu ce se ocupă: lucrează pentru Festivalul Shakespeare de la Stratford. E distribuită în roluri secundare.

— Roluri minore, explică ea, fluturându-şi, a lehamite, mâna cu inele şi

brăţară, ceea ce vrea să spună că, de fapt, rolurile nu-s chiar atât de neimportante. Ştii şi tu, suliţaş, deşi, bineînţeles, eu nu sunt dotată cu suliţă.

Râde şi-şi aprinde o ţigară. Mă întreb dacă a mâncat vreodată melci şi hotărăsc că, mai mult ca sigur, e extrem de familiarizată cu ei: un gând deprimant.

Festivalul Shakespeare de la Stratford e renumit acum. A debutat cu câţiva ani în urmă, într-un orăşel numit Stratford, prin care curge un râu numit Avon, cu lebede de două culori pe el. Toate astea le-am citit în reviste. Oamenii merg la Stratford cu trenul, autobuzul sau maşina, luând cu ei coşuri de picnic; uneori îşi petrec acolo un weekend întreg şi văd trei sau patru piese de Shakespeare, în şir. La început, festivalul se ţinea într-un cort uriaş, ca de circ. Dar acum au construit un teatru adevărat, o clădire stranie, circulară.

— Aşa că trebuie să te proiectezi în trei direcţii. E foarte greu pentru coardele vocale, zice Cordelia, cu un zâmbet dezaprobator, ca şi cum a se proiecta şi a-şi încorda glasul ar fi ceva obişnuit în munca ei.

Sună ca o persoană care se inventează pe măsură ce vorbeşte. Improvizează.

— Dar părinţii tăi ce zic? o întreb.

Asta mă obsedează în ultima vreme: ce zic părinţii.

Chipul îi devine, o clipă, solemn.

— Sunt mulţumiţi că fac ceva, zice.

— Dar Perdie şi Mirrie?

— Pe Perdie o ştii, zice, sec, Cordelia. Mereu cu micile puneri la punct. Dar am vorbit suficient despre mine. *Tu* ce părere ai despre mine?

E o glumă veche de-a Cordeliei, aşa că râd.

— Nu, serios, cu ce te-ai ocupat în ultima vreme? (îmi amintesc de acest ton: politicos, dar nu cine ştie ce curios.) De când nu ne-am mai văzut.

Îmi amintesc de ultima noastră întâlnire cu un sentiment de vinovăţie.

— O, nu cu mare lucru. Cu mersul la şcoală, ştii tu.

Într-adevăr, nu pare mare lucru. Oare ce-am făcut tot anul? O brumă de istoria artei, ceva mâzgăleli în cărbune. Nimic de arătat. Şi Josef, dar el, de fapt, nu e tocmai o realizare, aşa că decid să nu-l pomenesc.

— Şcoală! exclamă Cordelia. Ce bucuroasă am fost când am sfârşit cu şcoala! Dumnezeule, ce *plictiseală*!

Dar festivalul de la Stratford se ţine numai vara. Trebuie să se gândească la o activitate pentru iarnă. Poate la un turneu prin licee cu Earle Grey Players. Poate că e pregătită pentru asta.

Slujba de la Stratford a obţinut-o prin intermediul unuia dintre verişorii Earle Grey, care a ţinut-o minte din zilele când se costuma într-un cearşaf, la

Burnham.

„Oameni care cunosc oameni“, explică ea. Cordelia e unul dintre spiriduşii care-l slujesc pe Prospero în *Furtuna* şi trebuie să-şi vâre tot corpul într-un fel de ciorap, iar pe deasupra să poarte un costum străveziu, presărat cu flori şi paiete. „Obscen“, comentează ea. E, de asemenea, marinar în prima scenă, rol care nu-i pune probleme, fiindcă e înălţuţă. Mai joacă o doamnă de la curte în *Richard al III-lea* şi pe Francisca din *Măsură pentru măsură.* În acest din urmă rol, chiar rosteşte câteva cuvinte. Îmi recită, cu o voce melifluă, englezească:

Nici tu n-o să ai voie
Să stai de vorbă cu bărbaţi, decât
Cu stareţa de faţă, şi atunci
Acoperindu-ţi chipul; sau să stai
Descoperită, dar să nu vorbeşti.[3]

— La repetiţie, am încurcat verbele, zice ea. (Numără pe degete:) Vorbeşti, acoperi faţa, stai descoperită, nu vorbeşti.

Îşi împreunează palmele, ca la rugăciune, îşi lasă în jos capul, închinându-se. Apoi se ridică, face o reverenţă curtenească, la fel ca în *Richard al III-lea*, iar clientele care-şi beau ceaiul la Murray’s se uită la ea cu gura căscată.

— Ceea ce mi-ar plăcea să interpretez anul viitor este rolul Primei Vrăjitoare din „Tartanele“. „Când ne-ntâlni-vom iarăşi noi / în tunet, fulgere sau ploi?“[4] Bătrânul crede că sunt destul de pregătită. Spune că ar fi o chestie genială să aibă o Primă Vrăjitoare *tânără.*

Rezultă că „Bătrânul“ e regizorul Tyrone Guthrie, din Anglia, atât de celebru că nu pot pretinde că n-am auzit de el.

— Formidabil, zic.

— Ţii minte spectacolul cu „Tartanele“ de la Burham? Mai ţii minte căpăţâna aia de varză? Ce umilită am fost!

Nu doresc să-mi amintesc. Trecutul a devenit discontinuu, ca traiectoria pietricelelor aruncate razant pe apă, ca ilustratele: prind o imagine a mea, apoi un cadru negru, încă o imagine, un cadru negru. Am purtat vreodată mânecuţe ca aripile de liliac şi pantofiori din catifea de bumbac, am purtat vreodată, la dansurile protocolare, rochii ca nişte flori de nalbă pătate, mi-am târşâit picioarele pe un ring de dans cu şoldul unei alte persoane vârât într-al meu? Buchetele uscate din decolteu au fost aruncate la gunoi cu ani în urmă, diplomele, insignele cu iniţialele clasei şi pozele trebuie să fie pe undeva prin pivniţa mamei, în cufărul de transatlantic unde stă şi argintăria care te

murdăreşte. Văd cu ochii minţii fotografiile alea: rând după rând de copii cu buzele date cu ruj şi buclele întărite cu scuipat. Niciodată n-am vrut să zâmbesc, pentru pozele alea! Priveam, cu faţa împietrită, în depărtare, dincolo de diversiunile acelea adolescentine.

Îmi amintesc ce limbă ascuţită aveam şi cât mă credeam de inteligentă. Dar nu atunci eram înţeleaptă. Acum sunt înţeleaptă.

— Ţii minte cum şterpeleam obiecte? mă întreabă Cordelia. Acela-i unicul lucru de atunci care-mi plăcea cu adevărat.

— De ce? o întreb.

Mie nu mi-a plăcut prea mult. Mereu mă temeam să nu mă prindă.

— Pentru că puteam să am ceva, răspunde ea şi nu ştiu ce vrea să spună cu asta.

Cordelia îşi scoate ochelarii de soare din geanta de umăr şi şi-i pune pe nas. Iată-mă oglindită în ochii ei, monocrom şi în dublu exemplar, cu mult mai mică decât în realitate.

*

* *

Cordelia îmi face rost de un bilet gratuit la festivalul de la Stratford, ca s-o văd în exerciţiul funcţiunii. Mă duc cu autobuzul. E un matineu: pot să ajung la destinaţie, să văd spectacolul şi să mă întorc la timp pentru tura de noapte de la Cabana Elveţiană. Se joacă *Furtuna.* O caut din ochi pe Cordelia şi când însoţitorii lui Prospero năvălesc pe scenă, cu muzică şi efecte luminoase înfricoşătoare, îmi încordez privirea, încercând să determin care e ea, sub costumul în care s-a travestit. Dar nu-mi dau seama.

55

Josef mă remodelează.

— Trebuie să-ţi laşi părul liber, zice, desfăcându-mi cocul prost construit, trecându-şi degetele prin plete, ca să le răsfire. Arăţi ca o splendidă ţigancă.

Îşi apasă buzele pe clavicula mea, desface cearşaful în care m-a drapat.

Stau nemişcată şi-l las să mă manevreze. Îi permit să facă ce vrea. E august,

prea cald ca să mă mişc. Pâcla atârnă peste oraş ca un fum umed; îmi acoperă trupul cu o peliculă uleioasă, pătrunde în carne. Străbat ziua ca un zombie, trecând de la o oră la alta fără un sens al direcţiei. Am încetat să mai desenez mobilele din apartament; umplu cada cu apă rece şi mă bălăcesc în ea, dar nu mai citesc în vană. Nu peste mult timp mă voi întoarce la şcoală. Nici nu vreau să mă gândesc.

— Ţi-ar sta bine cu rochii lila, zice Josef. Ar fi o îmbunătăţire.

Mă aşază cu spatele la fereastra înroşită de asfinţit, mă răsuceşte, se îndepărtează cu un pas, plimbându-şi mâna în sus şi-n jos pe latura trupului meu. Nu-mi mai pasă dacă mă vede cineva pe geam. Simt că genunchii încep să-mi cedeze, gura să-mi tremure. Când suntem împreună, el nu măsoară camera cu paşii, nu se trage de păr; se mişcă lent, blând, extrem de atent.

Josef mă duce, în noua mea rochie lila, la grădina de pe acoperişul hotelului Park Plaza. Rochia are piepţii strâmţi, decolteu, fusta largă; îmi mângâie picioarele goale când umblu. Părul mi-e desfăcut şi umed. Am impresia că arată ca un mop. Dar, pe neaşteptate, surprind imaginea mea în oglinda de pe peretele liftului, în timp ce urcăm, şi văd o clipă ceea ce vede şi Josef: o femeie mlădioasă cu părul ca un nor, cu ochi gânditori şi faţa albă, prelungă. Recunosc stilul: secolul al nouăsprezecelea târziu. Prerafaelit. Ar trebui să ţin în mână un mac.

Stăm în aer liber, în patio, bând cocteiluri Manhattan şi uitându-ne peste parapetul de piatră. Josef a descoperit recent că-i plac Manhattan-urile. Suntem pe acoperişul uneia dintre cele mai înalte clădiri. Sub noi, Toronto supurează în zăpuşeala serii, coroanele copacilor se întind ca un muşchi ofilit, lacul din depărtare pare de zinc.

Josef îmi povesteşte cum a împuşcat odată un om în cap; ceea ce l-a răvăşit a fost uşurinţa cu care a făcut-o. Îmi spune că urăşte clasa de Desen după Natură şi că n-o s-o predea o veşnicie, n-o să stea închis aici, în fundul provinciei, ca să-i înveţe rudimentele artei pe câţiva nătăfleţi.

— Provin dintr-o ţară care nu mai există, afirmă el, iar tu vii dintr-una care nu există încă.

Cândva, aş fi considerat un enunţ ca ăsta foarte profund. Acum, mă întreb ce tâlc are.

— Cât despre Toronto, zice, nu există în el nici voioşie, nici suflet.

Oricum, pictura însăşi e un reflex din trecutul lui european. „Nu mai e importantă“, declară, alungând-o cu o mişcare a mâinii. Vrea să se apuce de filme, să fie regizor, în Statele Unite. Va pleca acolo de îndată ce se aranjează lucrurile. Are multe cunoştinţe. De exemplu, există o reţea vastă de unguri.

Unguri, polonezi, cehi. Acolo, fără să exagerăm, ţi se deschid mult mai multe posibilităţi în industria cinematografică, pe când unicele filme turnate aici, în ţara asta, sunt scurtmetraje, din cele proiectate înainte de filmul principal, despre cum cad frunzele, descriind o spirală, până jos, în băltoace, sau despre cum se deschid, cu încetinitorul, pe muzică de flaut, corolele florilor. Mulţi cunoscuţi de-ai lui o duc grozav în Statele Unite. Aceştia îl vor ajuta să se integreze.

Îl ţin pe Josef de mână. În zilele astea, face dragoste meditativ, de parcă i-ar sta gândul la altceva. Constat că sunt uşor beată; de asemenea, că sufăr de fobia înălţimilor. Niciodată până acum n-am stat atât de sus în eter. Mă gândesc cum ar fi să fiu aproape de balustrada de piatră şi să mă prăvălesc, încet, peste ea. De aici se zăresc Statele Unite, o dungă subţire la orizont. Josef nu promite că mă va lua cu el. Eu nu-l întreb. În schimb, observă:

— Eşti foarte tăcută. (Îmi atinge obrazul.) Misterioasă.

Nu mă simt misterioasă, doar golită de sentimente.

— Ai face orice pentru mine? mă întreabă, privindu-mă fix în ochi.

Îmi întorc capul spre el, departe de pământ. Da, ar fi extrem de uşor.

— Nu, îi răspund.

Un răspuns surprinzător pentru mine. Nu ştiu cum mi-a venit sinceritatea asta neaşteptată şi încăpăţânată. Sună nepoliticos.

— Nici nu credeam că da, zice el, trist.

Într-o după-amiază, la Cabana Elveţiană apare Jon. Nu-l recunosc imediat, fiindcă nu-l privesc cu atenţie. Şterg o masă cu o cârpă şi fiecare moment constituie un efort; braţul mi-e greu de letargie. Am petrecut noaptea trecută cu Josef, dar noaptea care vine n-o s-o petrec, fiindcă nu e rândul meu, ci al lui Susie.

De un timp încoace, Josef pomeneşte rar de Susie. Când o face, glasul i se umple de nostalgie, ca şi cum Susie ar ţine deja de trecut, sau ar fi o moartă frumoasă, ca în unele poezii. Se prea poate, totuşi, ca asta să nu fie decât retorica lui. E foarte posibil ca cei doi să petreacă împreună seri domestice prozaice, în care el citeşte gazeta în timp ce ea serveşte o tocană. În ciuda afirmaţiei lui că eu sunt un mister, e posibil că discută despre mine aşa cum şi noi doi o forfecăm pe Susie. Nu e un gând măgulitor.

Prefer să mă gândesc la Susie ca la o femeie zăvorâtă într-un turn, sus acolo, la Monte Carlo de pe Avenue Road, unde se uită afară pe fereastră, peste balconul de tablă vopsită, plângând domol şi aşteptând să apară Josef. Nu-mi pot imagina că ar avea şi o altă viaţă în afara ăsteia. Bunăoară, n-o pot vedea

spălându-şi chiloţeii, storcându-i într-un prosop şi atârnându-i la uscat în baie, aşa ca mine. Nu pot să mi-o imaginez mâncând. E moale, lipsită de voinţă, cu şira spinării distrusă de iubire – ca şi mine.

— Nu ne-am văzut de mult, remarcă Jon.

Chipul i se focalizează brusc deasupra braţului meu, zâmbindu-mi, cu dinţii strălucitor de albi într-o faţă mai bronzată decât mi-o amintesc. Se sprijină de masa pe care o şterg, îmbrăcat într-un *T-shirt* gri, jeanşi vechi, tăiaţi deasupra genunchilor, pantofi de alergat, fără şosete. Arată mai sănătos decât astă-iarnă. De mult nu l-am mai văzut în plină zi.

Sunt conştientă de uniforma mea pătată. Oare miros a transpiraţie sub braţ, a grăsime de găină?

— Cum ai pătruns aici? îl întreb.

— Făcând paşi, zice. Mergem la o cafea?

Şi-a luat o slujbă temporară, de vară, la Departamentul Lucrărilor Publice: umple gropile de pe străzi, astupă cu asfalt crăpăturile produse de ger; miroase, vag, a bitum. Nu e ceea ce s-ar numi „curat“.

— Ce zici de o bere, mai târziu?

E ceva ce a spus de multe ori înainte: ca de obicei, vrea să-şi facă rost de un paşaport pentru Doamne şi însoţitori. Neavând altceva de făcut, accept:

— De ce nu? Dar trebuie să mă schimb.

După lucru fac, precaută, un duş şi-mi pun rochia lila. Mă întâlnesc cu el la Maple Leaf şi intrăm în secţiunea Doamne şi însoţitori. Şedem în semiobscuritate, unde cel puţin e răcoare şi bem bere de butoi. Mă simt stânjenită numai cu el; pe vremuri eram întotdeauna în grup. Jon vrea să afle ce-am mai făcut şi eu îi spun că nu multe. Mă descoase dacă l-am văzut pe undeva pe Unchiul Joe şi-i răspund că nu.

— Probabil că a dispărut în izmenuţele lui Susie, zice Jon. Nemernic băftos.

Încă mă tratează ca pe un băiat *honoris causa*, vorbind urât despre femei. Mă surprinde vocabula „izmenuţe“. Mai mult ca sigur a preluat-o de la Colin, englezul. Mă întreb ce ştie despre mine, dacă şi despre „izmenuţele“ mele vorbeşte pe la spate. Dar cum ar putea?

Spune că Departamentul Lucrărilor Publice plăteşte bine, dar că el nu le-a dezvăluit colegilor, mai ales celor mai bătrâni, angajaţi permanent, că e pictor.

— Ar putea crede că-s poponar sau ceva de genul ăsta, zice Jon.

Beau mai multă bere decât s-ar cuveni, după care luminile se aprind şi se sting, anunţând ora închiderii. Ieşim pe stradă, în noaptea fierbinte de vară, iar eu nu vreau să merg acasă singură.

— Ajungi singură, fără probleme? întreabă Jon şi, văzând că tac, adaugă:

Hai că te conduc.

Mă ia pe după umeri, iar eu, simţind mirosul lui de catran, praf şi piele bronzată, mă pun pe plâns. Încremenesc în stradă, cu palmele apăsate pe faţă, bocind şi simţindu-mă idioată, în timp ce beţivii ies clătinându-se de la Numai pentru Bărbaţi.

Jon e nedumerit.

— Hei, partenere! zice, bătându-mă stângaci pe umăr. Care-i necazul?

— Nimic, zic.

Faptul că mi s-a adresat cu *partenere* îmi înteţeşte plânsul. Mă simt ca o şosetă udă; simt că sunt urâtă. Sper ca Jon să-şi spună că am băut prea mult. El îmi înconjoară umerii cu braţul şi mă strânge.

— Hai, zice. Mergem să bei cafea.

Pornim în jos pe stradă şi contenesc din plâns. Ajungem în dreptul unei uşi de lângă un angro de geamantane, unde Jon scoate o cheie din buzunar şi urcăm nişte scări pe întuneric. După ce intrăm pe o uşă de la etaj mă sărută cu gura care-i miroase a smoală şi bere. Nu arde nici o lumină. Îl iau de talie şi mă ţin de el, de parcă m-ar înghiţi nămolul, iar el mă ia pe sus, din poziţia asta, mă cară prin camera întunecată, lovindu-mă de pereţi şi de mobilă, până ne prăbuşim amândoi pe podea.

1. Aluzie la personajul omonim din *Regele Lear* de W. Shakespeare.
2. „Uncle Joe“ – poreclă dată de anglo-americani lui Iosif Vissarionovici Stalin.
3. Traducere de Leon D. Levitţchi.
4. Traducere de Dan Duţescu.

XI
FEMEI CĂZÂND

56

Continui spre est pe Queen Street, încă uşor ameţită de vinul de la dejun. Abţiguită, se spunea cândva. Alcoolul e un antidepresiv; mai târziu o să mă lase de izbelişte, dar deocamdată sunt voioasă şi fredonez de una singură, cu gura întredeschisă.

Chiar în faţa mea este un grup de statui, verzi de cocleală, cu dâre negre de sus până jos, de parcă le-ar curge sânge de metal: o femeie şezând, cu un sceptru în mână, cu trei juni soldaţi care mărşăluiesc în formaţie în jurul ei; ostaşii au picioarele înfăşurate în moletiere, ca nişte bandaje, şi apără Imperiul; chipurile le sunt serioase, predestinate, încremenite în timp. Deasupra lor, pe o platformă de piatră, stă în picioare o altă femeie, de data asta cu aripi de înger: Victoria sau Moartea, sau poate amândouă. Monumentul comemorează Războiul din Africa de Sud, de acum nouăzeci de ani, mai mult sau mai puţin. Mă întreb dacă-şi mai aduce cineva aminte de războiul ăsta, sau dacă cineva din maşinile ce se bulucesc să înainteze aruncă măcar o privire grupului statuar.

O iau spre nord, pe University Avenue, pe lângă sterilitatea spitalelor, pe vechiul traseu al Paradei lui Moş Crăciun. Clădirea de Zoologie a fost demolată, probabil cu mulţi ani în urmă. Pervazul de fereastră de la care priveam cândva, inhalând mirosuri de şerpi, antiseptic şi şoareci, zânele murate de ploaie şi fulgii de zăpadă jucaţi de copii plini de acnee nu mai e decât aer gol. Îşi mai aminteşte cineva în ce loc se afla?

Acum, pe artera asta, de jos până sus, sunt fântâni arteziene şi straturi de flori, precum şi statui noi, bizare. Urmez curba, ocolind Reşedinţa Parlamentului, cu forma ei de matroană victoriană aşezată pe vine, de un trandafiriu întunecat, cu fustele întinse în afară, corpolentă. Drapelul pe care niciodată nu m-am priceput să-l desenez, acum retrogradat la steagul unei provincii, flutură în faţa ei, de un stacojiu aprins, cu Union Jack în colţul de sus

şi mai jos cu toţi castorii imposibili şi frunzele indentate. Noul drapel naţional flutură şi el acolo, două dungi roşii şi, în mijloc, pe alb, o frunză roşie de arţar, ca o marcă de margarină ieftină, sau ca nişte sânge vărsat de o bufniţă pe zăpada pădurii. Încă mă gândesc la stindardul ăsta ca la ceva nou, deşi l-au inventat cu mulţi ani în urmă.

Traversez strada, o tai prin spatele unei bisericuţe, rămasă aici, stingheră, după modernizare. Tema predicii duminicale e anunţată pe un afişier identic cu cel folosit pentru ofertele de la supermarket: *A crede înseamnă a vedea.* Un *tsunami* de sticlă groasă striveşte bisericuţa. În vitrinele scânteietoare, buchete de stofe pufoase, piele de un galben-deschis, obiecte deştepte din argint. Macaroanele pentru care merită să mori. Teologia s-a schimbat şi ea cu anii: *răsplată după merite* e tot la ce te puteai aştepta să primeşti, la sfârşit. Acum e un restaurant specializat în torturi. Tot ce a fost nevoie să facă a fost să abolească sentimentul de vinovăţie şi să mute accentul.

Dau colţul pe o stradă laterală: un şir dublu de buticuri scumpe: tricotaje de mână, rochii de gravidă franţuzeşti, săpunuri legate cu panglici, tabac de import, restaurante opulente, unde picioarele cupelor de vin sunt nişte tije fine şi plăteşti locaţia şi cheltuielile de regie. Un emporium cu jeanşi de designer, o prăvălioară de bibelouri din hârtie veneţiană, buticul de ciorapi, cu un picior mişcător de neon.

Aici erau cândva nişte semi-şandramale, vechiul teritoriu al lui Josef, unde grăsani îmbuibaţi cu bere şedeau pe verande, asudând în căldura de august, odraslele lor ţipau, iar câinii zăceau, gâfâind cu limba scoasă, legaţi de garduri cu frânghii scămoşate; caselor li se cojea vopseaua de pe lemnărie şi nişte crăiţe jalnice, pe care se pişau mâţele, scoteau capetele din asfaltul crăpat al aleilor. Câteva mii de dolari investite atunci în terenul potrivit şi azi erai milionar, dar cine să prevadă? Nu eu, când urcam scările înguste până la hogeacul lui Josef de la etaj, cu răsuflarea iuţită şi cu mâna lui apăsându-mă pe noadă, în lumina cadaverică a serilor de vară: totul interzis, desfăşurat în ritm lent, delicios de trist.

Acum ştiu mai multe despre Josef decât ştiam atunci. Ştiu mai multe pentru că sunt mai bătrână. Îi cunosc melancolia, ambiţia, disperarea, nişele goale din suflet, care strigau să fie umplute. Cunosc pericolele.

Ce făcea el, bunăoară, cu două femei cu cincisprezece ani mai tinere? Dacă o fată de-a mea s-ar îndrăgosti de unul ca el, aş înnebuni. Ar fi ca atunci când Sarah şi prietena ei au venit tot fuga acasă de la şcoală, ca să-mi spună că au

văzut în parc primul lor exhibiţionist: „Mami, mami, un tip şi-a dat jos pantalonii!“.

Pentru mine, asta însemna teamă şi o furie feroce. *Nu le atinge, că te omor!* Dar pentru ele n-a fost decât ceva deosebit şi caraghios.

Sau prima oară când mi-am văzut propria bucătărie, după naşterea lui Sarah. Am adus-o acasă de la maternitate şi m-am gândit: *Toate lucrurile astea ascuţite şi lucrurile astea fierbinţi.* Nu aveam ochi decât pentru ceea ce ar fi putut-o răni.

Poate că una dintre fetele mele are un bărbat ca Josef, sau un bărbat ca Jon, ascuns undeva în viaţa ei, în secret.

Cine ştie ce flăcăi nespălaţi sau ce bătrâni şi-au luat pentru uzul propriu, ori ca să-mi facă mie în ciudă. Protejându-mă, tot timpul, de ele însele, fiindcă ştiu cât de oripilată aş fi.

Pe primele pagini ale ziarelor remarc prezenţa unor cuvinte care altădată nu numai că nu erau tipărite, dar nici nu se rosteau cu voce tare: relaţii sexuale, avort, incest, şi vreau să le acopăr ochii cu mâna, deşi sunt acum fete mari, sau ceea ce trece drept fete mari. Fiind mamă, pot fi indignată, aşa cum nu eram niciodată pe vremuri.

Ar trebui să mă învrednicesc de un cadou mic pentru fiecare, cum procedam întotdeauna când erau mici şi trebuia să le las singure. Cândva, instinctul îmi spunea ce le-ar face plăcere. Acum nu-mi mai spune. Mi-e greu să-mi amintesc exact ce vârstă au. Mă supăram când mama uita că am crescut, dar mă apropii eu însămi de vârsta lentorii de gândire, cotrobăind după fotografiile îngălbenite ale bebeluşilor, visând cu ochii deschişi deasupra şuviţelor retezate din părul lor.

Scanez într-o vitrină nişte baticuri italiene de mătase, în nuanţe splendid de nedefinite, gri-albăstrui, verde marin, când simt o atingere pe braţ şi inima îmi tresaltă, îngheţând.

— Cordelia! exclam, răsucindu-mă.

Nu e Cordelia. Nu e cineva cunoscut. E o femeie, de fapt o fată, de prin Orientul Mijlociu: o fustă creaţă şi lungă până la glezne, din bumbac imprimat, ghete canadiene cu pingele de cauciuc, iţite modest de sub tiv, o jachetă scurtă încheiată până sus, o maramă legată drept peste frunte, cu câte o cută pe ambele părţi, ca o broboadă. Mâna care mă atinge este într-o mănuşă de lână plină de scame, iar pielea dintre mănuşă şi manşeta jachetei e cafenie, ca o cafea cu o porţie dublă de frişcă. Are ochii mari, ca ai copiilor abandonaţi din picturi.

— Vă rog, mă imploră. Ei ucid nenumăraţi oameni.

Nu precizează unde. Poate fi vorba de o mulţime de locuri, sau de un spaţiu

între locuri; acum şi desţărarea e o naţionalitate. Se pare că războiul, cumva, nu s-a terminat defel, doar s-a fărâmiţat şi s-a împrăştiat, îl găseşti pretutindeni, imposibil de ignorat. Uciderea nu mai are limite, e o industrie, produce bani frumoşi şi e cu neputinţă să deosebeşti cauza dreaptă de cea rea.

— Aşa e, răspund.

E vorba de războiul care l-a ucis pe Stephen.

— Unii sunt aici. Nu au nici o… Nu au nimic. Ar fi ucişi…

— Da, zic. Înţeleg.

Asta e consecinţa mersului pe jos. Într-o maşină, eşti mai protejată. Şi de unde să ştiu dacă fata e ceea ce pretinde că e? Poate fi o narcomană. Printre cei ce te ating sfios, abundă potlogarii.

— Întreţin o familie de patru persoane. Doi copii. Sunt aici, cu mine, sunt… responsabilitatea mea.

Se împiedică puţin de cuvântul „responsabilitate“, dar reuşeşte să-l rostească. E timidă, nu-i place ce face, să acosteze lumea pe stradă.

— Da?

— Aşa că n-am încotro, o fac. Douăzeci şi cinci de dolari pot hrăni o familie de patru oameni timp de o lună.

Ce Dumnezeu or fi mâncând? Pâine tare, gogoşi aruncate? Poate voia să spună „o săptămână“? Dacă ea crede că-i adevărat, merită banii mei. Îmi scot mănuşa, scotocesc în poşetă, foşnesc din bancnote roz, albastre, violet. E obscen să deţii o asemenea putere; dar mă simt, totodată, neputincioasă. Probabil că fata mă urăşte.

— Poftim, zic.

Ea dă din cap. Nu în semn de recunoştinţă, ci doar ca să-mi arate că i s-a confirmat opinia despre mine, sau despre ea. Îşi scoate şi ea voluminoasa mănuşă croşetată ca să ia bancnotele. Privesc mâinile noastre: a ei moale, cu unghiile ca nişte luni palide, a mea cu pieliţele rupte, cu pielea ca de broască. Îşi îndeasă banii între doi nasturi ai jachetei. Probabil că are acolo o pungă, într-un loc de unde nu poate fi smulsă. După aceea îşi pune înapoi mănuşa, roşu-închis cu o frunză brodată cu lână roz.

— Dumnezeu să vă binecuvânteze, zice.

Nu-l invocă pe Allah. Poate că în Allah aş putea crede.

Mă îndepărtez, trăgându-mi mănuşa pe mână. În fiecare zi mai mult: mai multe vaiete tăcute, mai multe mâini de flămânzi întinse. *Am nevoie de ajutor, am nevoie de ajutor*, nu se mai sfârşeşte.

În septembrie plec de la Cabana Elveţiană, revin la şcoală. Mă întorc şi la beciul casei părinteşti; nu-mi pot permite o altă locuinţă. La ambele locaţii sunt pradă hazardului: duc acum o viaţă multiplă şi sunt fragmentată. Dar nu mai sunt letargică. Dimpotrivă, sunt agilă, pârâie adrenalina în mine, în ciuda arşiţei de vară indiană. Datorez acest lucru duplicităţii, faptului că trebuie să-mi controlez minciunile: e neapărat necesar să le ascund părinţilor existenţa lui Josef şi să fac din Jon o taină pentru toţi ceilalţi. Umblu furişat, cu sufletul la gură, temându-mă să nu fiu demascată; mă feresc să fiu văzută noaptea târziu, evit lumea şi păşesc în vârful picioarelor. Destul de ciudat, acest lucru nu-mi amplifică sentimentul de nesiguranţă; îmi dă mai multă încredere în mine.

Doi bărbaţi e mai bine decât unul; cel puţin, pe mine mă fac să mă simt mai bine. Îmi spun că-i iubesc pe amândoi şi că a avea doi înseamnă a nu trebui să te hotărăşti în favoarea unuia.

Josef îmi oferă ceea ce mi-a oferit întotdeauna, plus teama. Îmi spune, ca pe un fapt divers, pe acelaşi ton cu care mi-a mărturisit că a împuşcat un om în cap, că în majoritatea ţărilor – cu excepţia ţărişoarei noastre – femeia e proprietatea bărbatului. Dacă bărbatul îşi prinde consoarta cu altul, îi ucide pe amândoi şi toată lumea îl aprobă. Nu se referă şi la cum procedează femeia în caz că există o a doua. Toate astea mi le îndrugă în timp ce-şi plimbă palma pe braţul meu în sus, pe umăr, uşor peste gât, iar eu mă întreb ce bănuieşte. S-a obişnuit să-mi ceară să-i vorbesc; dacă nu vrea să mă audă, îmi astupă gura cu palma. Închid ochii şi-l simt nebulos şi nefixat, ca pe o sursă de energie. Presupun că dacă l-aş putea cântări obiectiv aş găsi la el şi ceva caraghios. Dar nu pot.

Cât despre Jon, ştiu bine ce oferă. Îmi oferă evadarea, scăparea de oamenii în vârstă. Oferă distracţie şi dezordine. Oferă răutăţi.

Chibzuiesc dacă să-i povestesc despre Josef, ca să văd cum reacţionează. Dar pericolul în privinţa asta e de alt ordin. Ar râde de mine fiindcă mă culc cu Josef, pe care-l consideră ridicol şi prea bătrân. N-ar înţelege cum de pot lua în serios un bărbat ca el, nu mi-ar înţelege nevoia de a o face. Aş scădea în ochii lui.

Apartamentul lui Jon de deasupra prăvăliei de articole de voiaj e lung şi îngust; miroase a acrilic şi a ciorapi folosiţi; are numai două camere plus o baie. Baia e zugrăvită în violet, cu urme roşii de paşi pictate pe perete, care urcă pe

tavan, îl traversează şi coboară pe celălalt perete. Camera din faţă e zugrăvită în alb strălucitor, cealaltă – dormitorul – într-un negru lucios. Jon afirmă că prin asta vrea să i-o plătească proprietarului, care e un bulangiu.

— Când mă mut de-aici, zice el, îi vor trebui cincisprezece rânduri de vopsea ca să acopere zugrăveala.

Uneori, Jon locuieşte singur în apartamentul ăsta; alteori mai e acolo şi o altă persoană, câteodată două, campând pe duşumea în saci de dormit. Sunt pictori fugiţi de gazdele lor înfuriate sau aflaţi între două slujbe sezoniere. Când apăs, jos, pe butonul soneriei, nu pot şti cine-mi va deschide uşa sau ce voi găsi în locuinţă; rămăşiţele unui chiolhan ce a durat toată noaptea, o discuţie în contradictoriu cu mulţi participanţi, prezervative aruncate în closet.

„Aruncarea prăjiturelelor“, îi spune Jon. Crede că e amuzant.

Mă încrucişez cu felurite femei care urcă sau coboară, sau le găsesc agitându-se la capătul îndepărtat al odăii albe, unde se află o bucătărioară improvizată, constând dintr-un reşou şi un ceainic electric. Nu e niciodată clar cu cine formează perechi femeile astea; uneori sunt şi ele studente la Arte şi au trecut pe aici ca să schimbe o vorbă. Totuşi, nu discută mult între ele. Dacă nu vorbesc cu bărbaţii, tac.

Pânzele lui Jon atârnă pe pereţii camerei albe sau stau rezemate de ei. Le înlocuieşte aproape săptămânal: Jon e prolific. Pictează rapid, cu violente culori acrilice care-ţi ard retina, nuanţe de roşu, trandafiriu şi violet, în curbe şi rotocoale frenetice. Simt că ar trebui să-i admir picturile, fiindcă sunt incapabilă să pictez şi eu ca el, şi le şi laud, monosilabic. În secret, însă, nu-mi plac cine ştie cât: am văzut chestii asemănătoare pe marginile autostrăzilor, când a fost călcat cineva.

Totuşi, se presupune că pânzele lui Jon nu reprezintă nimic recognoscibil. Sunt momentele unui proces surprins pe pânză. Sunt pictură pură.

Jon pune mare preţ pe puritate, dar numai în artă. Puritatea nu se aplică la gospodărie, care constituie un protest exuberant împotriva tuturor mamelor, în special a sa. Spală vasele, când le spală, în cada de baie, unde gaura de scurgere e înfundată cu coji de pâine sau boabe de porumb conservat. Podeaua livingului arată ca o plajă după weekend. Cearşafurile sale de pat sunt ele însele un moment dintr-un proces, dar un moment care durează o eternitate. Eu prefer partea de sus a sacului lui de dormit, mai puţin septică. Baia e ca toaleta staţiilor de alimentare cu benzină de pe şoselele de la capătul lumii, din nord: un cerc de murdărie căcănie în bolul veceului, în care mai mult ca sigur plutesc mucuri de ţigări, amprente de palme pe prosoape – dacă există vreunul –, petice neidentificabile de hârtie presărate pe podea.

Pentru moment, nu întreprind nimic în direcţia curăţeniei. A face aşa ceva ar însemna să-ţi depăşeşti atribuţiile şi să demonstrezi o burgheză lipsă de nepăsare. „Cine eşti tu, mama?“, l-am auzit întrebând-o pe una dintre femeile ce se aţineau pe acolo, când ea făcuse o încercare timidă de a se ocupa de dezordinea mucedă. Nu vreau să fiu mama lui; mai bine un complice.

A face dragoste cu Jon nu e transa agonică, lentă, pe care o experimentez cu Josef, ci o afacere aprigă şi nesăţioasă, ca două potăi în praf. O treabă murdară, ca în încăierările stradale, ca în bancurile porcoase. După sex, stăm întinşi pe sacul lui de dormit, mâncăm cartofi prăjiţi dintr-o pungă şi pufnim în râs din nimica toată. Jon nu împărtăşeşte părerea lui Josef că femeile sunt flori neajutorate sau forme de aranjat sau de contemplat. El le crede fie deştepte, fie proaste. Astea sunt categoriile lui. Mie îmi spune:

— Ascultă, camarade. Ai mai multă minte decât majoritatea tipelor.

Cu lauda asta mă măguleşte, dar se şi spală pe mâini de mine. Înseamnă că sunt capabilă să mă descurc şi singură.

Josef începe să mă descoasă unde am fost şi ce-am făcut. Îi răspund într-o doară, şireată. Fac din Jon un atu împotriva lui: dacă Josef poate fi duplicitar, pot şi eu să fiu. Dar el nu mai pomeneşte de Susie.

Am văzut-o ultima dată la sfârşitul lui august, înainte de a pleca de la Cabana Elveţiană. A venit şi a cinat de una singură: o jumătate de pui fript şi îngheţată Cireşe de Burgundia. Îşi neglijase părul, care era mai lins şi mai închis la culoare; corpul i se îngroşase, faţa i se rotunjise. Mânca mecanic, ca şi cum ar fi îndeplinit o datorie neplăcută, dar a înghiţit şi ultima îmbucătură. Pesemne mâncarea era o consolare după de Josef: orice s-ar fi întâmplat, el n-avea s-o ia în căsătorie niciodată, iar ea probabil că-şi dădea seama. Trăgând concluzia că venise ca să discute cu mine despre el, am încercat s-o evit, ţinând-o la distanţă cu un zâmbet neutru. Nu serveam la masa la care se aşezase.

Dar, înainte de plecare, s-a îndreptat aţă spre mine.

— L-ai mai văzut pe Josef? m-a întrebat.

Avea un ton plângăreţ, enervant.

Am minţit, nu prea îndemânatic.

— Pe Josef? am spus, îmbujorându-mă. Nu. De ce să-l văd?

— Mă gândeam numai că poate ştii pe unde umblă.

În vocea ei nu se citea un reproş, ci numai deznădejde. A ieşit, încovoiată ca o femeie între două vârste. Cu un cur atât de voluminos, mi-am spus, nu-i de mirare că Josef se ţine la distanţă. Nu-i plac slăbănoagele, dar şi în direcţia opusă există o limită. Susie nu se mai îngrijea deloc.

Acum, însă, mă sună. E târziu după-amiaza şi învăţ în beci când mama mă cheamă la telefon.

Vocea lui Susie pe fir este un geamăt moale şi disperat.

— Elaine, zice. Te rog să vii la mine.

— Ce s-a întâmplat?

— Nu pot să-ţi spun. Te rog să vii.

Somnifere, îmi zic. Îi stă în caracter. Dar de ce mi-a telefonat mie şi nu lui Josef? Ce i-aş mai lipi vreo două palme!

— Nu te simţi bine?

— Nu, zice ea, ridicând tonul. Nu mă simt bine. S-a întâmplat ceva rău.

Nu-mi trece prin minte să chem un taxi. Taxiurile sunt pentru Josef; eu m-am obişnuit să călătoresc numai cu autobuzul, tramvaiul sau metroul. Îmi ia aproape o oră ca să ajung la Monte Carlo. Susie nu mi-a precizat numărul apartamentului, iar eu nu m-am gândit s-o întreb, aşa că trebuie să-l caut pe intendent. Bat la uşă, dar nu răspunde nimeni, deci recurg din nou la intendent.

— Ştiu că e acasă, îl asigur, văzând că se codeşte să-mi descuie. Mi-a telefonat. E un caz de urgenţă.

Când, în sfârşit, intru, apartamentul e cufundat în întuneric; ferestrele sunt închise, draperiile trase şi peste tot se simte un miros ciudat. Sunt haine împrăştiate pretutindeni: jeanşi, botine de iarnă, un şal negru pe care l-am văzut pe Susie. Mobila arată de parcă ar fi fost aleasă de părinţii ei: o sofa verzuie cu braţe pătrate, un covor de culoarea cerealelor, o măsuţă pentru cafea, două lămpi cu abajururile încă învelite în celofan. Nimic nu se potriveşte cu ceea ce cred eu despre Susie. Pe covor, o urmă neagră de talpă. Susie se află dincolo de perdeaua ce desparte zona de dormit. Zace pe pat în scurta ei cămăşuţă de nailon roz, albă ca o găină nefriptă, cu ochii închişi. Pledurile de pe pat şi cuvertura roz, matlasată, au alunecat pe podea. Sub Susie, pe tot cearşaful, o pată mare de sânge proaspăt, întinsă pe ambele părţi ale corpului, ca două aripi de un roşu strălucitor.

Un val de dezolare îmi străbate trupul: simt, nemotivat, că am fost abandonată.

Pe urmă mi se face greaţă. Dau fuga la baie şi vomit. E şi mai rău, pentru că vasul toaletei e plin de sânge închis la culoare. Urme de tălpi sunt tipărite cu sânge pe gresia alb-neagră a băii, amprente de degete pe chiuvetă. Coşul de gunoi e plin ochi de tampoane sanitare îmbibate.

Mă şterg la gură cu prosopul albastru-de-bebeluş al lui Susie şi mă spăl pe mâini în chiuveta împroşcată cu sânge. Nu ştiu ce ar trebui să fac; în orice caz,

nu doresc să fiu implicată. Îmi trece, scurt, prin cap ideea absurdă că dacă Susie e moartă voi fi acuzată de crimă. Mă gândesc să mă strecor afară, să închid uşa după mine, să şterg urmele.

În schimb, mă întorc la pat şi-i iau pulsul lui Susie. Ştiu că aşa se procedează. Susie trăieşte.

Îl găsesc pe intendent, care cheamă salvarea. Îl sun pe Josef, dar el nu răspunde.

Merg, în ambulanţă, cu Susie la spital. Acum e pe jumătate conştientă şi o ţin de mâna rece şi micuţă. „Să nu-i spui lui Josef“, mă roagă, şoptit. Cămăşuţa de noapte trandafirie mă face să înţeleg: nu e nimic din ce-am crezut despre ea, n-a fost niciodată. E doar o fată drăguţă care se joacă de-a travestiurile. Dar ce-a făcut acum o singularizează. Ce-a făcut ţine de peisajul scufundat despre care nu vorbeşte nimeni, aflat sub lucrurile obişnuite, ca nişte dealuri sub apă. Toţi cei de vârsta mea ştiu de existenţa acestui peisaj. Nimeni nu-l comentează. Jos acolo e plin de zvonuri, de mese de bucătărie, de bani trecuţi dintr-o mână în alta în secret; e plin de femei bătrâne şi rele, de doctori ilegali, de dezonoare şi nelegiuiri. Jos acolo domneşte teroarea.

Cei doi asistenţi sunt nepăsători, chiar dispreţuitori. Au văzut nenumărate cazuri ca ăsta.

— Ce-a folosit, o andrea? se interesează unul.

Tonul îi e acuzator: crede c-am ajutat-o.

— N-am idee, zic. N-o cunosc prea bine.

Nu doresc să fiu implicată.

— De obicei aşa se întâmplă, zice. Copile proaste. Te aşteptţi să aibă mai mult bun-simţ.

Sunt de acord cu el că Susie a acţionat prosteşte. În acelaşi timp ştiu că, în locul ei, aş fi fost la fel de tâmpită. Aş fi procedat exact ca ea, moment cu moment, pas cu pas. Ca ea, aş fi intrat în panică şi, tot ca ea, nu l-aş fi chemat pe Josef; ca ea, n-aş fi ştiut cui să mă adresez. Tot ce i s-a întâmplat ar fi putut foarte bine să mi se întâmple mie.

Dar mai aud încă o voce, una subţire, răutăcioasă, atavică şi mărginită, venită de undeva din străfundul creierului: *Aşa-i trebuie.*

Josef, când îi dăm, în sfârşit, de urmă, e devastat.

— Biata copilă, biata copilă! zice. De ce nu mi-a spus?

— A crezut că o să te superi pe ea, îi răspund eu, rece. La fel ca părinţii. A crezut c-o s-o dai afară fiindcă a rămas însărcinată.

Ştim amândoi că aceasta e o posibilitate.

— Ba nu, ba nu, protestează Josef, nesigur. Aş fi avut grijă de ea.

Asta poate însemna mai multe lucruri.

Telefonează la spital, dar Susie nu vrea să-l vadă. Ceva s-a schimbat, s-a înăsprit în ea. Îl anunţă că, probabil, nu va mai putea să conceapă niciodată. Că nu-l iubeşte. Că nu vrea să-l mai vadă niciodată.

Acum Josef se tânguieşte:

— Vai, ce i-am făcut! geme el, trăgându-se de păr.

E mai melancolic ca oricând: nu vrea să luăm cina în oraş, nici să facă dragoste. Rămâne închis în apartament, care nu mai este gol şi ordonat, ci se umple încet cu părticelele dezorganizate ale vieţii sale: containere de mâncare chinezească, cearşafuri nespălate.

Susţine că n-o să-şi ierte niciodată ceea ce i-a făcut lui Susie. Gândeşte în felul următor: el i-a făcut ceva lui Susie, trupului ei inert şi inocent. În acelaşi timp, a fost rănit de ea: cum îl poate trata în felul ăsta, eliminându-l din existenţa ei?

Aşteaptă de la mine consolare, atât pentru fapta lui, cât şi pentru ceea ce a păţit. Dar nu sunt bună la aşa ceva. Încep să-l antipatizez.

— Copilul era al meu, mă anunţă.

— Te-ai fi însurat cu ea? îl întreb.

Spectacolul suferinţei lui nu-mi inspiră compasiune, ci mă face nemiloasă.

— Eşti crudă cu mine, zice Josef.

Cuvinte pe care, înainte, le rostea într-un context sexual, ca pe o tachinare. Acum vorbeşte serios. Acum are dreptate.

În absenţa lui Susie, ceea ce păstra un echilibru între noi a dispărut. Josef se sprijină în totalitate pe mine şi e prea greu. Nu-l pot face fericit şi eşecul mă supără: nu sunt suficientă pentru el, sunt neadecvată. Acum îl percep slab, dependent, eviscerat ca un peşte. Nu pot respecta un bărbat care lasă femeile să facă din el o cârpă. Mă uit în ochii lui îndureraţi şi mă umple dispreţul.

Inventez pretexte la telefon. Îi spun că sunt foarte ocupată. Într-o seară, îi dau plasă. Acest lucru mă satisface în aşa măsură, încât recidivez. Mă caută la universitate, mototolit, nebărbierit şi dintr-odată prea bătrân şi-şi pledează cauza conducându-mă de la un curs la altul. Mă înfurie cascada lui de vorbe.

— Cine era ăla? mă întreabă fetele în compleuri de caşmir.

— O veche cunoştinţă, le răspund, din vârful buzelor.

Josef îmi pregăteşte o ambuscadă lângă muzeu şi mă anunţă că l-am împins la disperare şi că, din cauza tratamentului la care l-am supus, pleacă din Toronto

pentru totdeauna. Nu reuşeşte să mă păcălească: ştiu că oricum îşi pregătea de mult timp plecarea. Gura mea rea mi-o ia pe dinainte:

— Perfect.

Îmi aruncă o privire rănită, plină de reproş, şi se adună în poziţia trufaşă, teatrală, a unui matador care parcă a înghiţit o vergea.

Plec de lângă el. Îmi face o enormă plăcere gestul ăsta de a-l lăsa acolo. Ca şi cum aş putea determina ca oamenii să apară sau să dispară, după bunul meu plac.

Nu-l visez pe Josef. O visez, însă, pe Susie, în jeanşi şi jerseu negru cu col-roulé, dar mai scundă decât în realitate, cu părul aranjat ca al unui paj. E pe o stradă pe care o ştiu, dar n-o recunosc, între grămezi de frunze moarte ce ard mocnit, în mână cu o coardă făcută colac, lingând o jumătate de acadea de portocale.

Nu e cadaverică şi fără oase, ca ultima oară când am văzut-o. Are o privire vicleană, calculată.

— Chiar nu ştii ce e un set geamăn? mă întreabă, dispreţuitoare.

Continuă să-şi lingă acadeaua. Eu ştiu că am făcut o boroboaţă.

58

Timpul trece, Susan se estompează. Josef nu reapare.

Îmi mai rămâne Jon. Am sentimentul că, precum unul din două suporturi laterale pentru cărţi, el singur este incomplet. Mă cred însă virtuoasă fiindcă nu-i mai ascund nimic. Totuşi, aceasta nu înseamnă nimic pentru el, întrucât oricum habar n-avea că-i ascundeam ceva. Nu înţelege de ce sunt mai puţin nepăsătoare faţă de modul cum îşi petrece restul timpului.

Mă hotărăsc că m-am îndrăgostit de el. Dar şovăi să i-o declar: ar putea avea obiecţii faţă de vocabularul folosit de mine, ori s-ar putea considera prins în laţ.

Tot mai merg la apartamentul lui lung, alb şi negru, tot mai sfârşesc întinsă pe sacul lui de dormit, dar oarecum întâmplător: Jon nu le are cu planificarea din timp, nici nu ţine minte nimic. Uneori, stau în faţa uşii lui de la intrare şi nu-mi deschide nimeni. Alteori telefonul lui e debranşat, fiindcă n-a achitat factura. Într-un fel, formăm un cuplu, deşi nimic nu e clar între noi. Când e cu mine, e cu mine; asta-i unica definiţie pe care ar da-o relaţiei noastre, încă

nenumită amoroasă.

Se organizează chefuri obscure, fumegoase, cu luminile stinse şi cu lumânări pâlpâind în gâturi de sticle. Participă ceilalţi pictori şi femei asortate, în pulovere cu col-roulé, care au început să-şi poarte părul lung şi drept, cu cărare la mijloc. Şed, în pâlcuri, pe duşumea, în întuneric, ascultând cântece folk despre femei înjunghiate cu pumnale, fumând ţigarete de marijuana, ultima modă de la New York. Numesc marijuana „iarbă“ sau „drog“ şi susţin că-ţi desface baierele creativităţii.

Ţigările de orice natură mă fac să tuşesc, aşa că eu nu fumez. În unele seri ajung în antreuaşul din spate cu un pictor sau altul, fiindcă prefer să nu văd la ce se dedă Jon cu tipele alea cu păr lins. Aş prefera ca orice ar face s-o facă pe ascuns. Dar el nu simte nevoia de a se feri: a fi posesiv în amor e o chestie burgheză, o reflectare a concepţiei despre sanctitatea proprietăţii private. Nimeni nu e proprietatea nimănui.

Toate astea nu le exprimă în cuvinte. Nu spune decât:

— Hei, nu sunt posesiunea ta.

Uneori ceilalţi pictori sunt doar drogaţi sau beţi, dar sunt şi cazuri când vor să-mi explice problemele lor. O fac şovăielnic, cu porniri şi opriri, cu vorbe puţine. Problemele sunt îndeobşte legate de prietene. Nu peste mult timp îmi vor aduce şosetele la cârpit şi nasturii la cusut. Mă simt mătuşica lor. Asta, în loc de gelozie, în care nu văd nici un viitor. Cel puţin după mine.

Jon a renunţat să picteze vârtejuri şi viscere. Zice că sunt prea romantice, prea emoţionale, prea urâte, prea sentimentale. Execută acum picturi în care toate formele sunt fie linii drepte, fie cercuri perfecte. Foloseşte bandă adezivă ca să traseze liniile drepte. Foloseşte blocuri uniforme de culoare, fără urme păstoase de penel.

Dă acestor lucrări titluri ca *Enigma: albastru şi roşu*, sau *Variaţie: negru şi alb*, sau *Opus 36*. Te dor ochii când le contempli. Jon susţine că tocmai ăsta-i şpilul.

Ziua, frecventez cursurile.

Artă şi Arheologie e mai plictisitor şi mai bleg decât anul trecut, plin de *impasto* şi de *chiaroscuro*. Continuăm să vedem Fecioare, dar trupurile lor şi-au pierdut vechea transparenţă luminoasă şi de cele mai multe ori sunt pictate noaptea. Continuăm să vedem sfinţi, dar ei nu mai sunt în chilii sau în pustiuri, cu cranii *memento mori* sau cu lei ca nişte câini la picioare, ci răsuciţi în posturi contorsionate, străpunşi de săgeţi sau legaţi fedeleş de stâlpi. Subiectele biblice au tendinţa să fie violente: foarte populară e scena în care Iudita îi retează capul

lui Olofern. Vedem mult mai mulţi zei şi zeiţe din Antichitate. Vedem războaie, bătălii şi măceluri, ca şi înainte, dar redate mult mai confuz, cu o mai mare încolăcire de braţe şi picioare. Mai sunt şi acum portrete de oameni de vază, dar îmbrăcaţi mai sobru.

Pe măsură ce străbatem veacurile, apar chestii noi: corăbii singure, animale singure, cum ar fi câinii sau caii. Ţărani singuri. Peisaje, cu sau fără case. Flori singure, platouri cu fructe sau hălci de carne, cu sau fără homari. Homarii, datorită culorii, sunt favoriţii pictorilor.

Nuduri de femei.

Tematica se suprapune în mare măsură: o zeiţă goală puşcă, cu ghirlande de flori pe trup, şi cu doi câini alături, personaje din Biblie cu sau fără haine, plus sau minus animale, copaci şi nave. Bogătaşi pretinzând că sunt zei sau zeiţe. Fructele şi măcelurile nu se combină de obicei, nici zeii şi ţăranii. Femeile goale sunt prezentate în aceeaşi manieră ca şi platourile cu hălci de carne şi homari morţi, cu aceeaşi grijă de a reda jocul luminii de opaiţ pe piele, cu aceeaşi suculenţă, acelaşi detaliu senzual, aceeaşi încântare artistică a tactilului. (*Bogat reprezentate*, îmi notez. *Încântare a artistului faţă de tactil.*) Parc-ar fi servite pe tavă.

Nu-mi plac picturile astea umbroase şi vâscoase. Le prefer pe cele de dinainte, cu claritatea conferită de lumina zilei, cu gesturi calme, încremenite. M-am dezis şi de tablourile în ulei: am ajuns să-mi displacă grosimea culorii, obliterarea liniei, aspectul de buze linse, felul în care se impun atenţiei tuşele de penel ale artistului. Nu ştiu de unde să le iau. Vreau picturi care-ţi dau impresia că au o existenţă autonomă. Vreau obiecte care să respire lumina: o netezime luminoasă.

Desenez cu creioane colorate. Sau pictez în tempera, tehnica folosită de călugări. Nimeni nu te mai învaţă cum să procedezi, aşa că pornesc la vânătoare de instrucţiuni prin bibliotecă. Tempera e o tehnică dificilă şi murdară, anevoioasă şi, la început, frustrantă. Murdăresc podeaua bucătăriei şi oalele mamei fierbând *gesso* şi stric panel după panel până învăţ cum să aştern pe ele o suprafaţă pictată netedă, pe care să se poată lucra. Sau uit de sticlele cu gălbenuş de ou şi apă, care se strică şi împut beciul cu un miros sulfuros. Folosesc multe gălbenuşuri. Albuşurile, separate cu grijă, le duc sus, la mama, care face din ele bezele.

Desenez la fereastra panoramică din living, sus, când nu e nimeni acasă, sau la lumina geamului din pivniţă. Noaptea, folosesc două lămpi cu gât de lebădă, cu câte trei becuri fiecare. Nicicum nu obţin lumină adecvată, dar mai mult nu pot. Îmi spun că voi avea cândva un studio spaţios, cu oberliht, deşi nu mi-e

clar ce voi picta în el. Orice-ar fi va apărea, şi mai târziu, în albume, sub formă de planşe colorate, ca operele lui Leonardo da Vinci, asupra desenelor căruia de mâini, picioare, păr şi oameni morţi zăbovesc îndelung, studiindu-le.

Mă fascinează efectele pe care le poţi obţine din sticlă şi alte suprafeţe reflectorizante. Studiez tablourile în care sunt perle, cristale, oglinzi, mici detalii de alamă strălucitoare. Petrec mult timp examinând tabloul *Căsătoria soţilor Arnolfini* de Van Eyck, privind cu lupa culorile inexact reproduse în manualul meu. Nu mă fascinează cele două siluete palide, delicate, lipsite de umeri, care se ţin de mână, ci oglinda de pe întregolul din spatele lor, care reflectă, pe suprafaţa ei convexă, nu numai spinările celor doi, ci şi alţi doi oameni ce nu se văd deloc în pictura propriu-zisă. Formele omeneşti redate de oglindă sunt puţin strâmbe, ca şi cum acolo înăuntru ar funcţiona o altă lege a gravitaţiei, un aranjament diferit al spaţiului, încapsulat în oglindă ca într-un prespapier de cristal. Oglinda asta rotundă e ca un ochi, un ochi unic care vede mai mult decât orice privitor; deasupra oglinzii scrie: „*Johannes de Eyck fuit hic 1434*“. Seamănă, derutant, cu o inscripţie de pe un zid de closet, ceva scris cu un spray de vopsea.

Acasă nu avem o oglindă din asta, pe care să exersez. Pictez, în schimb, sticle de *ginger ale*, pocale de vin, cuburi de gheaţă din frigider, ceainicul smălţuit, colierul de perle false al mamei. Pictez lemn lăcuit şi metal: o tigaie de cupru, văzută de jos, o oală dublă de aluminiu. Încovoiată deasupra pânzelor, zăbovesc asupra detaliilor, adaug trăsături fine de penel în punctele cruciale.

Sunt conştientă că gusturile mele nu ţin pasul cu moda, aşa că le dau curs în secret. De exemplu, Jon ar numi lucrarea asta o ilustraţie. Orice pânză care e o imagine a unui lucru recognoscibil este, pentru el, o ilustraţie. Nici urmă de energie spontană într-o pictură de felul ăsta, obişnuieşte el să spună. Nici un proces în desfăşurare. Tot atât de bine ar putea fi o fotografie, ori ceva semnat Norman Rockwell[1]. În unele zile sunt de acord cu el, căci ce-am realizat până acum? Nimic ce să nu semene cu o poză aleasă la întâmplare din secţiunea Mobilă şi Menaj a catalogului Eaton. Dar mă străduiesc.

În zilele de miercuri urmez un alt curs seral: nu Desen după Natură, predat anul acesta de un tânăr iugoslav foarte irascibil, ci Reclama ca Artă. Studenţii diferă mult de grupa de la Desen după Natură. Majoritatea provin de la Secţia Comercială a Colegiului de Arte, nu de la cea de Arte Frumoase. Predomină, iarăşi, băieţii. Unii au ambiţii artistice serioase şi beau mai puţină bere. Sunt mai curaţi, mai sârguincioşi şi-şi doresc, după absolvire, slujbe bine plătite. Şi eu la fel.

Profesorul e un tip mai în vârstă, slab şi cu un aer de ratat. Consideră că a eşuat în viaţa reală, deşi cândva a conceput o ilustraţie faimoasă pentru conservele de fasole cu carne de porc, de care-mi amintesc din copilărie. În timpul războiului, am mâncat nenumărate conserve de fasole cu carne de porc. Profesorul e specializat în redarea zâmbetelor: chestia e să fii capabil să desenezi dinţii, o dantură albă, regulată şi frumoasă, fără să demarchezi un dinte faţă de altul, fiindcă asta face ca zâmbetul să pară canin sau dă impresia de dantură falsă (chiar el are una). Îmi spune că dovedesc o oarecare abilitate în redarea dinţilor şi că pot ajunge departe.

Jon mă tachinează puţin în legătură cu acest curs seral, dar nu atât de mult cât mă gândisem c-o va face. L-a poreclit pe profesor domnul Fasolică cu Purcică şi cu asta e mulţumit.

59

Am absolvit universitatea şi descopăr că nu pot face mare lucru cu diploma mea. În orice caz, nimic din ceea ce mi-ar plăcea. Nu doresc să urmez cursuri de masterat, nici să predau la liceu sau să fiu trepăduşul unui curator de muzeu.

Am acumulat acum cinci cursuri serale la Colegiul de Artă, patru dintre ele în Secţia Comercială, şi duc certificatele, împreună cu portofoliul meu de zâmbete şi budinci caramel sau compoturi de piersici, pe la diverse agenţii de publicitate. Pentru asta mi-am cumpărat un taior bej de lână (de la reduceri), pantofiori asortaţi cu toc mediu, perle pentru lobii urechilor şi o frumoasă eşarfă de mătase naturală (cu preţ redus, de la Simpsons); toate la recomandarea instructorului de la ultimul curs, de Design şi Proiectare, care era o femeie. Tot ea mi-a recomandat să mă tund scurt, dar n-am mers mai departe de un coc, alcătuit cu ajutorul unor bigudiuri voluminoase, al fixativului şi a nenumărate agrafe. Până la urmă obţin o slujbă pârlită, să confecţionez machete, şi un mic apartament mobilat, cu două dormitoare şi chicinetă şi cu intrare separată, într-o clădire dărăpănată de pe Annex, la nord de Bloor Street. Folosesc a doua cameră drept atelier şi o ţin permanent încuiată.

Locuinţa asta are un pat adevărat şi o chiuvetă de bucătărie adevărată. Jon vine la cină şi mă tachinează în legătură cu setul de prosoape (cumpărate cu reducere), sticlăria termorezistentă şi cortina de la duş. Mă sâcâie şi în legătură cu patul, dar îi place să doarmă în el. Acum vine el la mine mai des decât merg

eu la el.

Părinţii vând casa şi se mută în nord. Tata a renunţat la universitate şi s-a întors la cercetare; acum e şeful Laboratorului pentru Insecte de Pădure de la Sault Ste Marie. Zice că Toronto începe să fie suprapopulat şi suprapoluat. Zice că zona sudică a Marilor Lacuri este cel mai mare canal de scurgere din lume şi că dacă am şti ce conţine apa de băut am deveni alcoolici cu toţii. Cât despre aer, e atât de plin de emanaţii chimice că ar trebui să purtăm măşti de gaze. Sus în nord se mai poate respira.

Mama n-a fost bucuroasă să-şi abandoneze grădina, dar a ţinut să pară tare.

— Cel puţin putem arunca vechiturile din pivniţă, a spus ea.

Au pornit o grădină nouă la Soo, deşi sezonul de cultivat e mai scurt acolo. Vara, însă, stau mai mult pe drumuri, mergând cu maşina de la o zonă infestată la alta. Nu e penurie de insecte.

Nu duc dorul părinţilor. Nu încă. Mai bine zis, n-aş vrea să mai trăiesc împreună cu ei. Sunt bucuroasă să fiu cu preocupările mele, cu dezordinile mele. Nimic nu mă împiedică să mă hrănesc cum se nimereşte, cu *junk-food* sau semipreparate, fără să-mi bat capul cu alimentaţia raţională, să mă duc la culcare când vreau, să las rufele murdare să se împuţească, să nu spăl vasele.

Sunt avansată. După o vreme, ajung să lucrez la departamentul artistic al unei companii editoriale, ca grafician de coperte. Noaptea, când Jon nu e la mine, pictez. Uneori uit să mă culc, mă pomenesc că se crapă de ziuă, că trebuie să mă schimb şi să plec la lucru. În astfel de zile sunt extenuată, abia aud ce mi se spune, dar se pare că nimeni nu bagă de seamă.

Primesc de la mama cărţi poştale şi, din când în când, scrisori scurte, expediate din locuri ca Duluth sau Kapuskasing. Mă anunţă că şoselele au devenit supraaglomerate. „Prea multe tiruri.“ Ca răspuns, îi trimit veşti despre apartamentul meu, despre slujba, despre condiţiile meteorologice. Nu pomenesc de Jon, fiindcă nu-i nimic nou cu el. Ca să am o ştire, ar trebui să se întâmple ceva definit şi respectabil, bunăoară o logodnă.

Fratele meu Stephen e când aici, când dincolo. A devenit şi mai taciturn: şi el comunică acum numai prin cărţi poştale. Una, din Germania, înfăţişează un bărbat cu pantaloni scurţi de piele şi conţine mesajul: *Mare accelerator de particule.* Alta, din Nevada, reprezintă un cactus şi pe ea scrie: *Forme de viaţă interesante.* Se duce în Bolivia, în concediu, presupun, şi-mi trimite poza unei femei cu sombrero, fumând un trabuc: *Fluturi excelenţi. Sper că eşti bine.* La un moment dat se însoară şi-mi anunţă evenimentul printr-o ilustrată de la San

Francisco, cu podul Golden Gate în amurg şi inscripţia: *M-am căsătorit. Annette îţi transmite cele bune.* Nu aflu mai mult decât după câţiva ani, când expediază de la New York o vedere cu Statuia Libertăţii, cu mesajul: *Am divorţat.* Presupun că ambele evenimente l-au luat prin surprindere, că nu sunt lucruri anume puse la cale de el, ci întâmplări neprevăzute, ca atunci când îţi zdreleşti degetul mare de la picior. Mi-l imaginez intrând în căsătorie ca într-un parc sau ca într-o ţară străină, noaptea, ignorând riscurile.

Apare la Toronto ca să ţină o prelegere la o conferinţă, anunţându-mă în prealabil printr-o vedere din Boston, cu statuia lui Paul Revere: *Sosesc dum., 12. Conferinţa e luni. Ne vedem.*

Mă duc la conferinţă, nu pentru că mi-aş pune mari speranţe pentru mine în ea – titlul este „Primele picosecunde şi căutarea unei teorii a câmpului uniform: câteva speculaţii minore“ – ci pentru că vorbeşte fratele meu. Şed şi-mi rod unghiile în timp ce aula universităţii se umple cu un public compus mai ales din bărbaţi. Majoritatea arată ca indivizii cu care, la liceu, n-aş fi ieşit nici în ruptul capului.

Pe urmă intră fratele meu, cu persoana care-l va prezenta. Nu l-am văzut de ani de zile: a slăbit şi are un început de chelie. Are nevoie de ochelari ca să-şi citească textul: îi văd proteza oculară ieşindu-se din buzunarul de la piept. Cineva i-a îmbunătăţit garderoba şi poartă costum şi cravată. Schimbările astea nu-l fac să arate mai normal, ci să pară, în ochii mei, o anomalie, o creatură de pe altă planetă deghizată în haine omeneşti. Dă impresia că e strălucitor de deştept, de parcă în orice clipă capul i s-ar putea lumina şi ar deveni transparent, expunând, înăuntru, un creier imens şi frumos colorat. În acelaşi timp, pare şifonat şi derutat, ca şi cum, abia trezit dintr-un vis plăcut, s-ar vedea împresurat de piticoţi.

Tipul care-l prezintă anunţă că fratele meu nu are nevoie de prezentare, după care citeşte lista lucrărilor scrise de el, a premiilor câştigate, a articolelor publicate. Puţine aplauze şi fratele meu urcă pe podium. Se opreşte în faţa unui ecran lat, îşi drege glasul, îşi mută greutatea de pe un picior pe altul, îşi pune ochelarii. Acum arată ca unul a cărui mutră, după o vreme, va fi tipărită pe un timbru poştal. Nu se simte în largul lui şi eu devin nervoasă din cauza lui. Mă tem să nu mormăie. Dar, după ce porneşte, totul merge bine.

— Când ne uităm noaptea la cer, zice, vedem fragmente de trecut. Nu numai în sensul că stelele, aşa cum le percepem, sunt ecouri ale unor evenimente întâmplate la o distanţă de mulţi ani-lumină în timp şi spaţiu: tot ce e acolo sus şi, de fapt, aici jos este o fosilă, un rest din primele picosecunde ale creaţiei, când universul s-a cristalizat din plasma omogenă primară. Condiţiile

din prima picosecundă sunt greu de imaginat. Dacă am putea călători, într-o maşină a timpului, înapoi, până la momentul exploziei, ne-am pomeni într-un univers mustind de energii neînţelese şi de forţe cu comportare bizară, într-atât de deformate că nu le recunoaştem. Cu cât sondăm trecutul mai îndepărtat, cu atât mai extreme devin condiţiile acestea. Posibilităţile experimentale actuale nu ne pot purta decât pe un scurt fragment al acestei căi. De la un punct încolo, unica noastră călăuză este teoria.

Şi continuă tot aşa, într-o limbă care sună a engleză, dar nu este, fiindcă nu pricep o iotă.

Din fericire, avem la ce să ne uităm. Sala se cufundă în întuneric, ecranul se luminează şi apare universul, ori segmente din el: vidul negru punctat de galaxii şi de stele, de o incandescenţă albă, albastră sau roşie. O săgeată se mişcă printre ele pe ecran, căutând şi găsind. Urmează grafice şi coloane de cifre, referiri la lucruri pe care toţi cei de faţă par a le recunoaşte, cu excepţia mea. Aparent nu există numai trei dimensiuni, ci mult mai multe.

Murmure de interes tălăzuiesc prin sală; se aud şoapte, foşnete de hârtii. La sfârşit, când se aprind luminile, fratele meu apelează din nou la cuvinte.

— Dar ce se poate spune despre momentul de dinaintea momentului iniţial? întreabă el. Sau, are sens să folosim cuvântul „dinaintea“, dacă timpul nu există fără spaţiu, spaţiul-timp nu există fără evenimente şi evenimentele nu există fără materie-energie? Totuşi, *ceva* trebuie să fi existat înainte. Acel *ceva* este cadrul teoretic, parametrii între care trebuie să opereze legile energiei. Judecând după dovezile subţiri, dar din ce în ce mai multe, care ne stau la dispoziţie, dacă e adevărat că universul a fost creat prin porunca *fiat lux*, atunci acel *fiat* a fost necesarmente exprimat nu în latină, ci în singurul limbaj cu adevărat universal: limbajul matematic.

Asta mie îmi miroase a metafizică, dar publicul nu dă semne că ar interpreta pe dos. Ropote de aplauze.

Particip la recepţia de după, unde se oferă obişnuitele bunătăţi academice: *sherry* prost, ceai tare, prăjiturele din pungi. Specialiştii în cifre discută sotto-voce, în grupuleţe, îşi strâng mâinile. Mă simt mult prea bătătoare la ochi, nelalocul meu, printre ei. Îl reperez pe fratele meu.

— Ai fost formidabil, îi spun.

— Mă bucur că te-ai ales cu ceva, vine replica lui ironică.

— Păi, matematica n-a fost niciodată punctul meu forte, zic.

El îmi zâmbeşte benign.

Schimbăm informaţii despre părinţi, care se aflau la Kenora şi se îndreptau spre vest ultima oară când mi-au scris.

— Pesemne că încă fac recensământul viermilor de mugure, spune fratele meu.

Îmi aduc aminte cum voma la marginea drumului, simt mirosul creioanelor lui colorate. Îmi vine în minte viaţa noastră din camping sau de la exploatările forestiere, mirosul de cherestea, petrol lampant, iarbă strivită şi caşcaval rânced, felul cum ne furişam prin întuneric. Îmi amintesc de săbiile lui de lemn cu sânge portocaliu, de colecţia de benzi desenate. Îl văd lăsându-se pe vine pe solul mlăştinos şi strigând: „Cazi jos, eşti moartă!“, îl văd aruncând furculiţele, ca nişte avioane în picaj, peste farfurii. Toate imaginile cu el cel de odinioară sunt clare, focalizate şi tehnicolore: pantalonii scurţi cu cracii largi, T-shirtul vărgat, părul vâlvoi decolorat de soare, nădragii de iarnă şi şapca de piele. Urmează un gol şi reapare pe partea cealaltă, cu doi ani mai matur, inexplicabil.

— Mai ţii minte cântecul ăla pe care-l fredonai? îl întreb. În timpul războiului? Câteodată îl fluierai. *Aterizând pe o aripă şi cu o rugăciune?*

Pare nedumerit şi se încruntă uşor:

— Nu pot pretinde că da.

— Desenai nenumărate explozii. Împrumutai creionul roşu de la mine, fiindcă-l terminaseşi pe al tău.

Mă priveşte lung, nu ca şi cum nu şi-ar aminti nimic, ci ca şi cum ar fi mirat că *eu* îmi amintesc.

— Pe vremea aceea, nu erai destul de mare, zice.

Mă întreb cum se va fi simţit el atunci, cu o surioară care se ţinea scai de el. Pentru mine, el fusese un dat al vieţii: nu existase nici un moment în care să nu fie prezent. Dar eu, pentru el, nu fusesem un dat. Cândva existase numai el singur, iar eu am fost o intruziune. Mă întreb dacă a avut pică pe mine când m-am născut. Poate m-a considerat un spin în coastă; fără îndoială că au existat clipe când gândea astfel. Luând în considerare totul, însă, în mare s-a descurcat destul de bine cu mine.

— Mai ştii, l-am întrebat, că ai îngropat un borcan cu bile sub pod? Niciodată n-ai vrut să-mi spui de ce ai făcut-o.

Cele mai bune bile, purele roşii-albastre, *waterbabies* şi ochii-de-pisică vârâte în pământ, inaccesibile. Probabil că a bătătorit ţărâna deasupra borcanului şi a presărat pe ea frunze veştede.

— De asta cred că-mi amintesc, zice, ca şi cum i-ar displăcea să i se reamintească de fostul lui eu, mai tânăr.

Mă tulbură faptul că-şi aminteşte numai de anumite lucruri legate de propria-i persoană, nu şi de altele, că acele lucruri de care a uitat, pe care le-a pierdut, mai există numai pentru mine. Dacă lui i s-au şters atâtea din memorie,

câte mi s-au şters mie?

— Poate că bilele sunt şi acuma acolo, zic. Mă întreb dacă a dat cineva peste ele, când au construit podul nou. Ai îngropat şi harta.

— Aşa e, zice, zâmbind în vechiul lui stil, secretos, enervant.

Tot nu-şi dezvăluie gândurile şi mă liniştesc: în ciuda faţadei modificate, a părului rărit şi a costumului provizoriu, pe dinăuntru e neschimbat.

După plecarea lui – spre ce destinaţie următoare o fi avut – mă gândesc să-i fac rost de o stea botezată după el, cadou de ziua lui. Am citit o reclamă în acest sens: expediezi bani şi primeşti un certificat şi o hartă stelară pe care e marcată steaua cu numele tău. Poate l-ar amuza o chestie ca asta. Doar că nu sunt sigură că expresia „de ziua ta“ îi mai spune ceva.

60

Jon s-a lăsat de formele geometrice periculoase pentru vedere şi a trecut la picturi ce seamănă cu ilustraţiile comerciale: acadele uriaşe, containere gigantice pentru sare şi piper, jumătăţi de piersici în sirop, farfurii de carton pline vârf cu cartofi prăjiţi. Nu mai vorbeşte despre puritate în artă, ci despre necesitatea de a folosi un sistem universal de semne culturale, care să reflecte banalitatea paradigmatică a vremurilor noastre. Mă gândesc că i-aş putea oferi nişte sugestii din experienţa mea profesională: bunăoară, jumătăţile de piersică ar putea fi mai lucioase. Dar mă abţin.

Din ce în ce mai des, Jon pictează chestiile astea în livingul meu. Treptat, şi-a adus catrafusele la mine, începând cu vopselele şi pânza. Susţine că acolo unde locuieşte nu poate picta, fiindcă sunt prea multe persoane în locuinţă, ceea ce-i adevărat: camera din faţă e blocată de americani fugiţi de încorporare, o populaţie nomadă, care, toţi, par a fi prietenii unor prieteni. Jon e nevoit să păşească peste ei dacă vrea să ajungă la pereţi, fiindcă toţi zac pe podea în saci de dormit, duşi pe gânduri şi fumând droguri, întrebându-se care e pasul următor. Cu toţii sunt deprimaţi din cauză că Toronto nu este Statele Unite minus războiul, cum crezuseră ei, ci un fel de purgatoriu în care au intrat accidental şi din care nu mai pot ieşi. Toronto e nicăieri, nu se întâmplă nimic aici.

Jon petrece trei, patru nopţi pe săptămână la mine. Nu-l întreb ce face în celelalte nopţi.

După el, îmi face o mare concesie, dându-mi ceva ce socoteşte că doresc. Poate chiar aşa stau lucrurile. Când sunt singură, las vasele să se îngrămădească în chiuvetă, permit mucegaiului blănos să crească în borcanele cu resturi, folosesc toată provizia de chiloţi înainte de a mă apuca să spăl din ei. Prezenţa lui Jon mă transformă într-un model de ordine şi de curăţenie. Mă trezesc cu noaptea-n cap să-i fac o cafea, pun masa pentru două persoane, cu noua-achiziţionatele mele farfurii de ceramică alb-unt cu picăţele. Nu mă supără nici să-i duc rufăria la spălătoria automată, împreună cu a mea.

Jon nu e obişnuit cu atâtea haine curate.

— Eşti tipul de fată care trebuie neapărat să se mărite, îmi declară într-o zi, când apar cu un teanc de cămăşi şi blugi frumos împăturiţi.

Mă gândesc dacă nu-i o insultă, dar nu sunt sigură.

— Atunci, spală-ţi singur hainele, protestez.

— Hei, zice, n-o lua aşa.

Duminicile dormim până târziu, facem sex, mergem la plimbare mână în mână.

Într-o bună zi, fără să se fi schimbat ceva, fără să fi făcut sau să se fi întâmplat ceva neobişnuit, constat că sunt gravidă. Prima reacţie e să-mi spun că e imposibil. Calculez şi iar calculez, aştept o zi şi încă una, ascultându-mi interiorul corpului, ca pentru a surprinde un zgomot de paşi. În cele din urmă, mă strecor până la farmacie, cu puţină urină într-o sticluţă, simţindu-mă o delincventă. Femeile măritate au ginecologii lor la care să apeleze. Cele nemăritate procedează ca mine.

Tipul de la farmacie mă anunţă că testul a ieşit pozitiv. „Felicitări“, zice, cu o ironie dezaprobatoare. Citeşte în mine ca într-o carte deschisă.

Mi-e frică să mă confesez lui Jon. O să-mi spună să mă duc şi să scot copilul, ca pe o măsea. O să se refere la el numindu-l „chestia aia“. Sau va vrea să şed în vană şi el să toarne apă clocotită; mă va pune să beau gin. Alternativa: va spăla putina. De câte ori mi-a spus că artiştii nu pot trăi ca alţi oameni, sufocaţi de familii care vor de toate şi de posesiuni materiale scumpe.

Chibzuiesc la remediile cunoscute mie: să bei gin din belşug, să foloseşti andrele sau umeraşe de sârmă; dar cum se procedează? Mă gândesc la Susie şi la aripile ei de sânge carmin. Orice va fi făcut, eu n-am să fac. Mi-e prea frică. Refuz să sfârşesc ca ea.

Întorcându-mă în apartament, mă întind pe podea. Trupul mi-e inert, amorţit, insensibil. Abia mă mişc, abia pot respira. Mă simt de parcă aş fi în centrul nimicului, al unui pătrat negru complet gol; simt că explodez, lent, în

afară, în vidul rece-arzător al cosmosului.

Mă trezesc în toiul nopţii. Nu ştiu unde sunt. Cred că mă aflu în vechea cămăruţă cu lampa ceţoasă din casa părinţilor, întinsă pe duşumea fiindcă am căzut din pat, ca atunci când dormeam pe priciuri cazone. Ştiu, însă, că acea casă a fost vândută şi că părinţii nu mai locuiesc acolo. Eu am fost scăpată din vedere, lăsată singură.

Dar acesta e doar sfârşitul unui vis. Mă ridic, aprind luminile, îmi pregătesc un pahar cu lapte cald şi stau la masa din bucătărie, dârdâind de frig.

Până acum am pictat întotdeauna lucruri aflate realmente acolo, sub ochii mei. Acum încep să pictez lucruri care nu sunt acolo.

Un prăjitor de pâine de argint, dintre cele vechi, cu uşiţe şi butoane. O uşiţă e parţial deschisă, relevând sârmele înroşite de dinăuntru. O cafetieră de sticlă, cu bulele vizibile în apa limpede, în care a căzut o picătură de cafea ce începe să se lăţească.

Pictez storcătoarea maşinii de spălat automate. Maşina de spălat e un cilindru masiv, smălţuit în alb. Storcătoarea are culoarea tulburătoare a pietrei trandafirii.

Ştiu că lucrurile astea trebuie să fie amintiri, dar nu au textura amintirilor. Nu au contururi ceţoase, ci clare şi tari. Sosesc desprinse de context: pur şi simplu sunt acolo, singulare, cum obiectele zărite pe stradă sunt acolo.

Nu am o imagine a mea în relaţie cu ele. Sunt irizate de angoasă, dar nu e angoasa mea. E o angoasă izvorâtă din ele însele.

Pictez trei canapele. Una de cinz, de un roşu murdar; una de pluş maro, cu clape de stofă. Cea din mijloc este verde-măr. Pe perna din mijloc a canapelei centrale se vede un suport de ou, cu o coajă spartă în el.

Pictez un borcan de sticlă, cu un buchet de măselariţă ieşind din el, ca fumul, ca întunericul din sticla ce adăposteşte un djin. Tulpinile sunt răsucite şi împletite, pe rămurele sunt ciorchini de bobiţe roşii, de flori purpurii. Abia vizibili, departe în desişul dens al frunzelor lucioase, sunt ochii pisicilor.

Ziua merg la muncă, mă întorc acasă, vorbesc şi mănânc. Vine Jon, mănâncă, doarme şi pleacă. Îl observ detaşată; el nu remarcă nimic. Fiecare mişcare a mea e îmbibată de irealitate. Când nu e nimeni aproape, îmi muşc degetele. Am nevoie de durere carnală ca să mă pot ataşa de viaţa zilnică. Trupul meu e ceva separat. Ticăie ca un orologiu; timpul e captiv în el. M-a trădat şi de aceea mă dezgustă.

O pictez pe doamna Smeath. Fără somaţie, se ridică şi pluteşte în aer, ca un

peşte mort, materializându-se pe canapeaua pe care o schiţez: întâi picioarele albe, cu fire de păr rare şi fără glezne, pe urmă talia groasă şi faţa ca un cartof, urmate de ochii în rame de fier. Şalul afgan îi stă drapat pe şolduri, iar în spatele ei se înalţă ficusul, ca un paravan. Pe cap are pălăria de fetru ca un colet prost alcătuit pe care o purta de obicei duminica.

Se uită la mine de pe suprafaţa plană a picturii, tridimensională acum, cu zâmbetul ei schiţat cu buzele strânse, înţepată şi acuzatoare. Eu sunt de vină pentru tot ce mi s-a întâmplat, vinovată de defectele persoanei mele.

Doamna Smeath ştie care sunt ele. Dar nu spune.

Un tablou cu doamna Smeath duce la altul. Se multiplică pe pereţi ca bacteriile, aşezată, în picioare, zburând, îmbrăcată, dezbrăcată, nescăpându-mă o clipă din ochii multipli, ca imaginile tridimensionale ale lui Iisus pe care le poţi achiziţiona din mizerabilele prăvălii de la colţ. Câteodată îi întorc toate feţele la perete.

61

O împing pe Sarah pe trotuar în căruciorul sport, ocolind grămezile de zăpadă moale. Deşi a împlinit doi ani, tot nu poate umbla suficient de repede, în cizmuliţele ei de gumă, ca să ţină pasul când mergem la cumpărături. Iar dacă folosim căruciorul, pot să-mi agăţ pungile de la băcănie de ghidon, sau să le pun înăuntru, de jur împrejurul fetei. Am învăţat multe şmecherii mărunte din astea, cu obiecte, mecanisme şi rearanjarea spaţiului, pe care înainte n-a fost necesar să le ştiu.

Acum, noi trei locuim într-un spaţiu mărit: ultimele două etaje ale unei case semidetaşate de cărămidă roşie, cu o verandă coşcovită cu stâlpi de lemn, pe o străduţă lăturalnică, paralelă la vest cu Bloor. Zona e plină de italieni. Femeile mai vârstnice, cele căsătorite sau văduve, poartă haine negre şi nu se fardează; ca mine, cândva. În ultimele luni de sarcină îmi zâmbeau, ca şi cum aş fi fost una dintre ele, sau aproape. Acum îi zâmbesc mai întâi lui Sarah.

Port minijupe în culori primare, colanţi şi ghete, precum şi un palton până la glezne. Nu sunt chiar mulţumită de îmbrăcămintea asta. E greu să stai jos când o porţi. Pe deasupra, m-am şi îngrăşat, de când cu naşterea lui Sarah. Fustele strâmte şi corsajele mici erau concepute pentru femei mult mai slabe, categorie

din care văd acum zeci, dacă nu sute: fătuci cu botişor de rozătoare, cu părul lung atârnând până în locul unde ar trebui să li se vadă poponeţul, cu piepturile plate ca o scândură, făcându-mă să mă simt, prin comparaţie, bulboasă.

Odată cu ele, a venit şi un vocabular nou. *Bestial*, zic. *Cosmic. Te doare mintea. Tare de tot. Las-o să atârne.* Mă consider prea bătrână pentru expresiile astea: sunt pentru tineret, iar eu nu mai sunt tânără. Mi-am găsit un fir de păr alb după urechea stângă. Peste încă doi ani voi avea treizeci. Pe panta descendentă.

Împing căruciorul lui Sarah pe alee în sus, desfac catarama, o pun pe fetiţă în picioare la baza scărilor verandei, desfac şi ridic în mână sacoşele cu cumpărături, pliez căruciorul de pânză. O trag pe Sarah, pe picioarele ei, pe scări în sus, până la intrare: e posibil ca treptele să fie alunecoase. Mă întorc după cumpărături şi cărucior, le târăsc pe scări în sus, dibuiesc cheia în poşetă, deschid uşa, o trec pe Sarah, în braţe, peste prag, aduc sacoşele şi căruciorul înăuntru, închid uşa şi o încui. Urc, de mână cu Sarah, scara interioară, deschid uşa dinăuntru, pun fetiţa în cameră, închid portiţa ţarcului, cobor după bagaje, le duc sus, deschid portiţa, trec dincolo, închid portiţa, intru în bucătărie, pun pachetele pe masă şi încep să desfac: ouă, hârtie igienică, brânză, mere, banane, morcovi, crenvurşti şi cornuri. Mă întreb dacă e bine să mâncăm mulţi crenvurşti: în tinereţea mea erau socotiţi hrană de bâlci, nesănătoasă. Puteai face poliomielită.

Lui Sarah îi e foame, aşa că mă întrerup din despachetat ca să-i aduc un pahar cu lapte. O iubesc cu ferocitate şi mă calcă frecvent pe nervi.

În primul an eram constant epuizată şi cu minţile tulburate de hormoni. Acum ies la liman. Îmi rotesc privirea în jur.

Intră Jon, o saltă pe Sarah în braţe, o sărută, îi gâdilă faţa cu barba, o duce în living, iar ea ţipă de plăcere. „Să ne ascundem de Mami“, zice. Jon se pricepe de minune să facă front comun cu Sarah, să pretindă că sunt amândoi în liga împotriva mea, ceea ce mă supără mai mult decât ar fi normal. Nu-mi place nici când el îmi spune „Mami“. Nu sunt mami a lui, ci a ei. Dar şi el o iubeşte, ceea ce a fost o surpriză pentru care n-am încetat să-i fiu recunoscătoare. Încă n-o consider pe Sarah drept darul meu pentru el, ci drept ceva ce el mi-a îngăduit să am. Datorită ei ne-am căsătorit la Primărie, din cel mai vechi dintre motive. Un motiv aproape demodat. Dar noi nu ştiam asta.

Jon, un luteran decăzut din credinţă din Niagara Falls, a fost de părere să ne petrecem luna de miere în orăşelul lui natal. S-a stricat de râs din cauza expresiei „luna de miere“. Pentru el, e un fel de banc: sentimentalism

autoconştient, ca atunci când pictezi o sticlă de coca-cola gigantică. „Privelişti uimitoare“, mi-a promis. Dorea să mă ducă la atelierele de ceară, la ceasornicul de flori, la *Fata Ceţurilor.* Dorea să ne cumpărăm cămăşi de satin, cu numele noastre brodate pe buzunare şi inscripţia CASCADA NIAGARA pe spate. Dar, fără s-o spun, m-a ofensat această abordare a căsătoriei noastre. Indiferent ce fel de stare nouă vom cunoaşte după ce săptămânile vor trece una după alta, iar corpul mi se va umfla lent, ca un balon, nu era nimic de râs. Până la urmă nu ne-am dus.

Imediat după căsătorie, m-a cuprins o trândăvie voluptuoasă. Trupul meu era ca o saltea de puf, cald, dezosat, extrem de moale, în care zăceam ca într-un cocon. De vină era, probabil, sarcina, care-mi sugea toată adrenalina. Sau o fi fost vorba de uşurare. În zilele acelea, Jon strălucea pentru mine ca o prună bătută de soare, bogat colorată, desăvârşită ca formă. Stăteam întinsă lângă el pe pat sau şedeam la masa din bucătărie şi-mi plimbam ochii pe el, ca palmele. Adoraţia mea era fizică şi mută. Gândeam *Ah* şi atât. Ca o expiraţie şi gata. Sau îmi spuneam, copilăreşte: *Al meu.* Ştiind că nu e adevărat. *Rămâi aşa,* mă gândeam. Dar nu putea să rămână.

*

* *

Între mine şi Jon au început certurile. Sunt certuri secrete, purtate noaptea, când Sarah doarme: o hârâială pe ton coborât. Le ascundem de ea, pentru că, dacă şi pentru noi sunt înfricoşătoare – şi sunt –, cât de înspăimântătoare ar fi pentru fată?

Crezuserăm că fugim de adulţi şi iată că noi suntem adulţii – ăsta este fondul problemei. Nici unul dintre noi nu vrea să-şi asume răspunderea; nu în totalitate. Bunăoară, ne luăm la întrecere: care dintre noi e în forma cea mai proastă? Dacă pe mine mă doare capul, el face o migrenă. Dacă îl doare spatele, eu nu mai pot de gât. Nici unul nu vrea să fie responsabilul cu Band-Aid-urile. Miza înfruntării noastre este dreptul de a rămâne copil.

La început, nu eu câştig bătăliile, din pricina iubirii. Cel puţin cu asta mă consolez. Dacă le-aş câştiga, s-ar schimba rânduiala lumii şi nu sunt pregătită pentru aşa ceva. Aşa că pierd luptele dar, în schimb, stăpânesc diferite arte. Ridic din umeri, strâng buzele, ca o învinuire tacită, îi întorc spatele în pat, nu răspund la întrebări. Spun „Fă cum crezi“, provocând mânia ursuză a lui Jon.

Lui nu-i trebuie doar capitulare, ci admiraţie, entuziasm faţă de el şi de ideile sale, iar când nu le obţine se simte trişat.

Jon are acum o slujbă parţială de instructor la un studio zonal de grafică. Şi eu lucrez cu jumătate de normă. Împreună, reuşim să achităm chiria.

Jon nu mai pictează pe pânză, pe nimic neted. De fapt, nu mai pictează, punct. Numeşte suprafeţele plane cu vopsea pe ele „artă-pe-pereţi“. Nu există motiv ca arta să fie pe pereţi, nu există vreo justificare ca să fie înrămată sau acoperită cu vopsea. În loc de pictură, confecţionează „construcţii“ din elemente adunate din gunoaie sau culese de pe unde apucă. Construieşte cutii de scândură cu compartimente şi în fiecare compartiment pune un obiect diferit: trei perechi de chiloţi de damă XXL, în culori fluorescente; o mână de ghips cu lungi unghii false lipite pe ea; un clistir; o meşă. Confecţionează un papuc de casă flocos, motorizat, care aleargă singur peste podea, şi o familie de diafragme cărora le ataşează ochi de monştri cinematografici, guri şi picioare, iar ele ţopăie pe masă ca nişte stridii damblagite de radiaţii. A zugrăvit baia roşu-portocaliu, cu sirene purpurii înotând pe pereţi, şi a legat ceva de colacul closetului, ca să cânte *Jingle Bells* când îl ridici. Asta, spre bucuria lui Sarah. Face şi pentru ea jucării şi o lasă să se joace, în timp ce el lucrează, cu aşchii de lemn, capete de stofă şi cu uneltele lui ceva mai puţin periculoase.

Toate astea, când este la mine. Ceea ce nu înseamnă nicidecum aproape tot timpul.

Un an după naşterea lui Sarah, n-am pictat deloc. Pe vremea aceea, eram liber-profesionistă: lucram acasă şi îmi cerea un efort deosebit să predau la termen cele câteva supracoperte la care mă angajasem. Mă simţeam lipicioasă, ca după un înot cu hainele pe mine. E mai bine acum, când plec la lucru o jumătate de zi.

Am lucrat şi pentru mine puţin, deşi cam ezitant: mâinilor le lipseşte practica, ochilor, obişnuinţa. Execut mai mult desene, deoarece pregătirea suprafeţelor, laborioasa pictură ascunsă şi concentrarea pe detaliile picturii în tempera mă depăşesc. Mi-am pierdut încrederea: poate că tot ce voi deveni vreodată este ceea ce sunt acum.

Şed pe un scaun rabatabil de lemn, pe o scenă. Cortina e trasă şi văd sala: mică, ponosită şi goală. Pe scenă a rămas decorul nedemontat al unei piese abia terminate. Decorul reprezintă viitorul, care va fi mobilat cu zgârcenie, dar va conţine o puzderie de coloane cilindrice negre şi câteva austere segmente de scară.

Aranjate în jurul coloanelor, pe scaune de lemn, sau aşezate ici-colo pe trepte sunt şaptesprezece femei. Fiecare e artistă sau ceva de genul ăsta. Câteva actriţe, două dansatoare, trei pictoriţe, fără a mă socoti şi pe mine. Mai sunt o colaboratoare la reviste şi o redactoare din compania editorială unde lucrez şi eu. O femeie e crainic radio (muzică simfonică, emisiuni diurne), alta conduce un teatru de păpuşi pentru copii, una e clovn profesionist. Una e scenografă şi datorită ei suntem aici: ea a obţinut spaţiul pentru întrunire. Ştiu toate astea fiindcă, mergând în sensul acelor ceasornicului, a trebuit să ne declinăm identitatea şi cu ce ne ocupăm fiecare. Nu ca să ne câştigăm pâinea: asta e altceva, mai ales pentru actriţe. Şi pentru mine.

E o întrunire. Nu e prima adunare la care particip, dar tot surprinsă sunt. În primul rând, de faptul că sunt prezente exclusiv femei. Acest lucru, în sine, e neobişnuit şi are un aer de taină, mirosind neclar şi a ceva murdar şi atractiv: ultima adunare numai pentru femei la care am luat parte a fost Ora de Igienă de la liceu, unde fetele erau separate de băieţi ca să li se poată explica despre ciclu. Nu că s-ar fi folosit cuvântul ăsta. „Zilele alea“ era sintagma favorită şi acceptată. Ni se explica că tampoanele, deşi nerecomandate tinerelor (ceea ce ştiam că înseamnă „virgine“), nu se puteau rătăci înlăuntrul trupului, să-ţi ajungă în plămâni. Se auzeau grozav de multe chiţcăieli, iar când profesoara a silabisit „sânge“ – SÂNGE – o fată a leşinat.

Astăzi nu se chiţcăie, nu se leşină. Întrunirea este despre mânie.

Se spun lucruri la care nu m-am gândit conştient până acum. Obiceiurile sunt demolate. De ce, de exemplu, ne epilăm? De ce ne rujăm? Purtăm haine mulate pe corp? Ne modificăm formele? De ce nu suntem bine aşa cum suntem?

Cea care pune întrebările e Jody, una dintre celelalte pictoriţe. Ea nu se îmbracă elegant, nici nu-şi modifică forma. Poartă ghete de lucru şi o salopetă vărgată, căreia-i sumecă un crac ca să ne arate piciorul adevărat de dedesubt, splendid, sfidător de păros. Mă gândesc la picioarele mele rase, laşe, mă simt spălată pe creier pentru că ştiu că nu pot merge până în pânzele albe. Când se pune problema părului de sub braţ, trag linie.

Ce nu e bine cu noi aşa cum suntem sunt bărbaţii.

Se rostesc o grămadă de lucruri rele despre bărbaţi. De pildă, două dintre femeile prezente au fost violate. Una a fost maltratată rău. Altele au fost discriminate la lucru, trecute cu vederea sau ignorate; li s-a ridiculizat arta, minimalizată ca fiind prea feminină. Altele şi-au comparat salariile cu lefurile bărbaţilor şi au constatat că sunt mai mici.

Nu am nici o îndoială că toate aspectele astea sunt reale. Violatori există; de

asemenea, bărbaţi care molestează copii sau strangulează fetiţe. Se aţin în umbră, ca tipii siniştri care pândesc în râpe, dintre care n-am văzut nici unul. Sunt violenţi, declanşează războaie, comit crime. Muncesc mai puţin şi câştigă bani mai mulţi. Toată munca din gospodărie o lasă pe seama femeilor.

Sunt insensibili şi refuză să-şi confrunte propriile emoţii. Pot fi duşi cu zăhărelul uşor, pentru că se lasă: de exemplu, cu câteva icneli şi cu respiraţia accelerată îi poţi face să se creadă supermani sexuali. La rostirea acestor cuvinte se aud chicoteli de recunoaştere. Încep să mă întreb dacă şi eu, fără să ştiu, am simulat orgasmul.

Patinez, însă, pe gheaţă subţire în această condamnare unanimă a bărbaţilor, fiindcă trăiesc cu unul. Femeile de teapa mea, cu soţ şi copil, sunt denumite, nu fără dispreţ, *nukes*, de la *nucleul familial. Pronatalistă* devine, subit, un cuvânt de ocară. Mai sunt câteva *nukes* în grupul nostru, dar, fiind minoritare, îşi ţin gura, nu spun nimic întru justificare. Pesemne că eşti mai vrednică dacă eşti o femeie cu copil, dar fără bărbat. În felul ăsta, ţi-ai făcut datoria. Dac-ai rămas cu bărbatul, tu eşti vinovată de toate necazurile tale.

Nu se spune nimic din toate astea cu voce tare.

Ideea este că aceste întruniri îmi vor da un surplus de energie şi, într-un fel, aşa e. Furia mută munţii din loc. În plus, femeile mă uimesc: e şocant şi excitant să auzi chestii din astea ieşindu-le pe gură. Încep să cred că muierile pe care le-am socotit proaste sau slabe nu făceau decât să tăinuiască unele lucruri, ca mine.

Dar întâlnirile cu pricina îmi şi sporesc nervozitatea, nu pricep de ce. Eu nu vorbesc mult, sunt stângace, nesigură pe mine, fiindcă orice spun poate fi greşit. N-am suferit suficient, nu am cotizat, n-am dreptul la cuvânt. Am sentimentul că aştept în picioare, în dreptul unei uşi închise, să se pronunţe înăuntru judecăţi dezaprobatoare, sentinţe ce mă privesc. Totodată, aş dori să fiu pe placul celorlalte.

Fraternitatea femeilor este un concept dificil pentru mine, îmi spun, dat fiind că niciodată n-am avut o soră. Frăţia nu este.

Lucrez seara târziu, când Sarah doarme, sau dimineaţa devreme. Chiar în momentul ăsta, o pictez pe Fecioara Maria. O pictez în albastru, cu vălul alb standard, însă cu un cap de leoaică. Hristos îi stă în poală, în formă de pui de leu. Dacă Iisus e un leu, ca în iconografia tradiţională, de ce n-ar fi Preacurata o leoaică? Oricum, asta mi se pare o imagine mai potrivită pentru maternitate decât vechile Fecioare cu lapte şi apă în loc de sânge din istoria artei. Maria mea e crudă, intuieşte numaidecât primejdia, e sălbatică. Se uită ţintă la privitor

cu ochii galbeni de leoaică. La picioare îi zace un os ros pe jumătate.

Pictez pogorârea Fecioarei Maria, care e acoperit cu zăpadă şi zloată. Peste toga albastră poartă o jachetă de iarnă, iar de umăr îi atârnă o poşetă. Duce două pungi mari din hârtie cafenie, cu de-ale gurii. Din ele a căzut câte ceva: un ou, o ceapă, un măr. Pare obosită.

O intitulez *Our Lady of Perpetual Help.*

Lui Jon nu-i place că pictez noaptea.

— Dar când pot s-o fac? mă revolt. Spune-mi tu.

Nu există decât un unic răspuns, cel care nu implică irosirea timpului lui: *Nu mai picta deloc.* Dar nu-mi spune aşa ceva.

Nu-mi spune ce impresie îi fac picturile mele, dar ştiu oricum. Le crede nesemnificative. În mintea lui, ce fac eu e pus de-a valma cu florile pictate de alte femei.

De-a valma e cuvântul. Timpul prezent merge înainte, aruncând într-o parte concept după concept, iar eu mă situez undeva la margine, jucându-mă cu tempera şi cu suprafeţe lise, ca şi cum secolul XX nici nu s-ar fi întâmplat.

Există libertate în asta, fiindcă, dacă ce fac nu contează, pot face ce-mi place.

Am început să trântim uşile şi să aruncăm cu lucruri. Eu arunc cu poşeta, o scrumieră, un pachet cu chipsuri de ciocolată, care se sparge la impact. Zile la rând culegem de pe jos chipsuri de ciocolată. Jon aruncă un pahar de lapte – laptele, nu paharul. El îşi ştie calcula forţa, eu nu ştiu. Aruncă şi cu o cutie nedesfăcută de Cheerios.

Lucrurile cu care arunc eu, deşi mai grele, nu nimeresc ţinta. Cele aruncate de el o nimeresc, dar sunt inofensive.

Încep să înţeleg cum ajungi să treci peste hotarul dintre gesturile teatrale şi crimă.

Jon sparge lucruri şi lipeşte cioburile pe modelul spărturii. Înţeleg tentaţia.

Jon şade în living, bea o bere cu unul dintre pictori. Eu sunt în bucătărie, trântesc oale şi cratiţe.

— Ce-a apucat-o? întreabă pictorul.

— E furioasă pentru că-i femeie, explică Jon.

O remarcă pe care n-am mai auzit-o de ani de zile, din liceu. Cândva era un lucru ruşinos, dacă-l rosteai, şi o insultă dărâmătoare, dacă era spusă de un bărbat, cu privire la tine. Implica bizarerie, deformare, malfuncţii sexuale.

Mă proptesc în uşa livingului.

— Nu-s furioasă pentru că-s femeie, zic. Sunt furioasă fiindcă eşti tu un nemernic.

62

Câteva dintre participantele la întruniri organizăm o expoziţie de grup, numai pentru femei. E o treabă riscantă, ştim asta. Jody zice că mafia masculină a artelor ne va desfiinţa. Sloganul bărbaţilor în zilele astea e că arta mare transcende graniţele de gen. Ideea lui Jody e că până acum arta a însemnat mai ales bărbaţi admirându-se între ei. O artistă poate fi admirată doar ca activitate suplimentară, un fel de excepţie jucăuşă. „Minuni fără ţâţe“, zice Jody.

Ne-ar putea desfiinţa şi femeile, pe ideea că ne desprindem de pluton, că ne autopromovăm. Ne pot decreta elitiste. Capcanele sunt nenumărate.

La expoziţie participă patru dintre noi. Carolyn, cu faţa angelică în formă de lună, încadrată de o frizură olandeză, cu bucle negre, se autoproclamă artist textilist. Unele opere de-ale ei sunt cuverturi însăilate din petice, cu un design inventiv. Pe una sunt lipite, în chip de litere, prezervative umplute cu tampoane (nefolosite), formând textul: CE E IUBIREA? Alta e în desene florale, cu mesajul aplicat:

MAMA TA
DE MANIFEST!

Sau face nişte chestii de atârnat pe pereţi din hârtie igienică răsucită ca o funie, împletită şi combinată cu role de vechi filme porno, din cele cărora li se spunea cândva „filme de artă“. „Pornografie uzată“, zice ea, voioasă. „De ce să n-o reciclăm?“

Jody foloseşte manechine de vitrină, tăiate cu ferăstrăul şi reasamblate în poziţii tulburătoare. Le aranjează cu vopsea, colaje, pilitură de fier lipită în locurile semnificative. Un manechin atârnă pe un cârlig de măcelărie înfipt în plexul solar, altul are pictate pe obraji, ca un tatuaj fin, pomi şi flori, redate cu o delicateţe de care n-o credeam capabilă pe Jody. Altul are ataşate de burtă şase sau şapte capete de păpuşi. Pe câteva le recunosc: Sparkle Plenty, Betsy Wetsy, Barbara Ann Scott.

Zillah e blondă şi puţintică la trup, ca florăresele de acum câţiva ani. Îşi

intitulează lucrările *Peisaje cu scame.* Sunt făcute din ghemotoacele acumulate în filtrele uscătoarelor, care arată ca fetrul şi se pot decoji în straturi. Pe astea şi eu le admiram, când le aruncam la gunoi: consistenţa, culorile moi. Zillah a cumpărat prosoape de diverse culori şi le-a trecut în mod repetat prin uscător, ca să obţină nuanţe de roz, de gri-verzui, de alb-unt, precum şi standardul gri-de-sub-pat. A decupat din prosoapele astea anumite forme pe care le-a lipit pe un suport, formând compoziţii multistratificate care sugerează bolta înnorată. Sunt vrăjită de ele şi mi-e ciudă că nu mi-a venit mie ideea prima dată.

— E ca şi cum ai face un sufleu, zice Zillah. O gură de aer rece şi eşti mort în apă.

Jody, care, mai mult decât oricare dintre noi, a preluat conducerea, mi-a examinat picturile şi a făcut selecţia pentru expoziţie. A ales câteva naturi moarte, *Storcătoare, Prăjitor de pâine, Letala măselariţă* şi *Trei vrăjitoare. Trei vrăjitoare* e tabloul cu trei canapele diferite.

În afară de naturile moarte, expun mai ales tablouri figurative, deşi sunt şi vreo două compoziţii din paie pentru sorbit şi macaroane nefierte, precum şi una numită *Foiţă de argint.* Pe astea n-am dorit să le includ, dar i-au plăcut lui Jody. „Materiale domestice“, a zis ea.

Lucrările cu Fecioara Maria sunt şi ele expuse, ca şi cele cu doamna Smeath. Eu am crezut că sunt prea multe, dar Jody le-a vrut pe toate.

— E femeia ca anti-brânzoaică, a zis ea. De ce să expunem numai femei tinere şi frumoase? Îţi face bine să vezi, din când în când, şi trupul îmbătrânit al femeii tratat cu compasiune.

Acelaşi lucru l-a scris şi în catalog, dar într-un limbaj mai ales.

Expoziţia se face într-un supermarket dezafectat, în partea de vest a Bloor Street. În curând, locul va deveni un local cu fast-food, dar deocamdată e gol şi o femeie care cunoaşte un văr de-al proprietarului a reuşit să-l convingă să ni-l dea în folosinţă pe două săptămâni. I-a spus că în Renaştere cei mai faimoşi duci erau cunoscuţi pentru gustul lor estetic şi ca patroni ai artelor, idee atrăgătoare pentru proprietar. Nu ştie că e o expoziţie exclusiv feminină; i s-a spus doar că e vorba de nişte artişti. A zis că n-are nimic împotrivă, dacă nu facem murdărie.

— Ce s-ar mai putea murdări? întreabă Carolyn, când examinăm locul.

Are dreptate, e deja murdar cât cuprinde. Galantarele şi rafturile pentru produse sunt rupte, din linoleumul cu aspect de gresie de pe duşumea au fost smulse bucăţi, dezvelind scândurile late şi goale, becurile atârnă în cuşculii de sârmă şi numai câteva funcţionează. Casieriile de la ieşire au rămas, totuşi, la

locul lor, precum şi nişte anunţuri spălăcite de pe pereţi: SPECIAL LA 3/95 C.; PROASPĂTĂ DIN CALIFORNIA; CARNE AŞA CUM VĂ PLACE.

— Spaţiul ăsta va fi pus la treabă pentru noi, zice Jody străbătându-l cu paşi mari, cu mâinile în buzunarele salopetei.

— Cum? întreabă Zillah.

— Nu degeaba am făcut eu judo, răspunde Jody. Aşteaptă până-şi pierde adversarul echilibrul din cauza elanului.

*
* *

În practică, asta înseamnă că-şi însuşeşte anunţul CARNE AŞA CUM VĂ PLACE şi îl încadrează într-una dintre compoziţiile ei, o dezmembrare deosebit de violentă în care manechinul, îmbrăcat doar cu frânghii şi cureluşe de piele, a sfârşit prin a-şi ţine capul, cu susul în jos, sub braţ.

— Dac-ai fi bărbat, îi spune Carolyn, ai încasa-o pentru asta.

— Dar nu sunt, îi zâmbeşte Jody, dulce.

Ne spetim trei zile cu aranjatul şi rearanjatul. După ce toate sunt la locul lor, trebuie să montăm mesele de nuiele care vor servi drept bar, să cumpărăm pileala şi gustăricile. „Pileală“ şi „gustărici“ sunt cuvintele lui Jody. Cumpărăm vin canadian în damigene de un galon, pahare de plastic în care să-l servim, covrigi şi chipsuri de cartofi, hălci de brânză cheddar învelite în folie transparentă, biscuiţi crocanţi Ritz. Doar atâta ne putem permite, dar există şi o regulă nescrisă că mâncarea trebuie să fie, fără excepţie, plebee.

Catalogul nostru constă din două foi xerografiate, capsate în colţul de sus. Se presupune că e rodul unui efort colectiv, dar, de fapt, Jody l-a scris aproape singură, fiindcă ea ştie şpilul. Carolyn confecţionează, din cearşafuri vopsite ca să pară că a sângerat cineva pe ele, un banner pe care să-l atârnăm deasupra uşii:

PATRU PENTRU (NOI) TOŢI

— Ce-o fi însemnând asta? întreabă Jon, care trece pe acolo, chipurile ca să mă ia acasă, de fapt de curiozitate.

E bănuitor când vine vorba de relaţiile mele cu alte femei, deşi nu se înjoseşte s-o recunoască. Totuşi, referindu-se la celelalte, le spune „fetele“.

— E un joc de cuvinte cu „Liber pentru toţi“, îi explic, deşi sunt sigură că

ştie. În plus, încapsulează şi cuvântul *noi*.

Încapsulează e un alt termen de-al lui Jody.

Jon nu comentează.

*

* *

Bannerul atrage atenţia presei: treaba asta e ceva nou, un eveniment, promite să creeze o ruptură. Un ziar trimite în recunoaştere un fotoreporter, care ne roagă, glumind:

— Haideţi, fetelor, ardeţi câteva sutiene pentru mine, până vă fotografiez.

— Porc, îl taxează Carolyn, cu vocea joasă.

— Mai calm, o povăţuieşte Jody. Grozav ce se bucură dacă te enervezi.

Înaintea vernisajului, mă prezint devreme la galerie. Mă plimb nervoasă prin toată expoziţia, în sus şi în jos pe vechile intervale, în jurul caselor de marcat, unde sculpturile lui Jody pozează ca nişte modele pe o pistă de aerodrom, pe lângă peretele de pe care cuverturile lui Carolyn îşi ţipă sfidarea. O creaţie puternică, îmi spun. Mai puternică decât a mea. Până şi construcţiile subţiri şi transparente ale lui Zillah parcă au o anumită soliditate şi subtilitate, o siguranţă ce le lipseşte picturilor mele; în contextul acesta, tablourile mele par prea finisate, prea decorative, drăguţe şi atât.

M-am abătut de la drumul bun, n-am reuşit să comunic nimic. Sunt periferică.

Beau puţin din vinul prost, pe urmă beau mai mult şi mi se ridică moralul, deşi ştiu că mai târziu mă voi simţi mai prost. Băutura are gust de lichid folosit la frăgezirea fleicilor pentru grătar.

Mă reazem cu spatele de perete, lângă uşă, nelăsând din mână paharul de plastic. Stau acolo ca să fiu cât mai aproape de ieşire. Şi de intrare: vine lume, apoi şi mai multă lume.

În grupurile care intră sunt multe femei – majoritatea. Femei de toate soiurile. Au părul lung, fuste lungi, jeanşi sau salopete, cercei, şepci de constructor, şaluri albastru palid. Unele sunt pictoriţe, altele dau numai impresia că ar fi. Acum Carolyn, Jody şi Zillah au sosit şi ele, au început saluturile, strânsorile de braţ, sărutările pe obraji, ţipetele de încântare. Fiecare dintre ele pare să fie mai populară decât mine, să aibă mai multe prietene apropiate. Până

acum nu m-am gândit la asta – la această absenţă – presupunând că toate femeile sunt ca mine. Au fost, cândva. Acum nu mai sunt.

O am şi eu pe Cordelia, bineînţeles. Dar n-am mai văzut-o de mult.

Jon mi-a promis că va trece pe la vernisaj, dar încă n-a apărut. Ca să poată veni, chiar am angajat pe cineva să stea cu copiii. Îmi spun că probabil voi flirta puţin, cu o persoană nepotrivită, doar ca să văd ce se întâmplă, dar nu am prea multe posibilităţi, fiindcă nu prea sunt bărbaţi. Intru în mulţime, în mână cu un nou pahar de plastic plin cu scârbosul bulion roşu, încercând să nu mă simt exclusă.

O voce de femeie zice, chiar în spatele meu:

— Mda, într-adevăr e ceva *diferit.*

E esenţiala persiflare a matroanei burgheze din Toronto, culmea dezaprobării. Folosesc acelaşi cuvânt şi pentru mahalale. N-ar arăta bine pe perete, deasupra canapelei, vrea ea să spună. Mă răsucesc ca s-o văd: taior gri-argintiu frumos croit, perle, o eşarfă suavă, pantofi scumpi de velur. E convinsă de legitimitatea ei, de dreptul ei de a da verdicte. Eu şi cei de teapa mea suntem aici datorită toleranţei ei.

— Elaine, te rog să faci cunoştinţă cu mama, zice Jody. (Ideea că femeia respectivă e mama lui Jody îmi taie respiraţia.) Mamă, Elaine e autoarea tabloului cu flori. Cel care ţi-a plăcut.

Se referă la *Letala măselariţă.*

— O, da, spune, cu un zâmbet cald, mama lui Jody. Voi, fetelor, sunteţi pline de har. Chiar că mi-a plăcut; culorile sunt atât de frumoase. Dar ce caută ochii ăia în tablou?

Ştiu că mama ar face acelaşi comentariu şi mă apucă dorul. Vreau să fie mama aici. I-ar displăcea aproape tot, mai ales manechinele secţionate; n-ar înţelege nimic din toată expoziţia. Dar ar zâmbi, ar pescui un cuvânt de încurajare. Până nu de mult luam în derâdere însuşirile din această categorie. Acum aş avea nevoie de ele.

Îmi procur încă un pahar de vin şi un biscuit Ritz cu puţină brânză şi scormonesc cu ochii mulţimea în căutarea lui Jon, a oricui. Dar ceea ce văd, pe deasupra creştetelor, este imaginea doamnei Smeath.

Doamna Smeath mă pironeşte cu privirea. E tolănită pe canapea, pe cap cu pălăria de duminică semănând cu un turban, învelită în şalul afgan. Picturii ăsteia i-am dat titlul *Torontodalisca: Omagiu lui Ingres*, din cauza poziţiei femeii şi a ficusului, ca un evantai din spatele ei. În altă imagine şade la oglindă

şi o jumătate de faţă i se desprinde, ca a ticălosului dintr-o bandă desenată horror citită de mine cândva: pe asta am intitulat-o *Lepră*. În alta e în picioare în faţa chiuvetei, cu parşivul ei cuţitaş într-o mână şi un cartof pe jumătate curăţat în cealaltă. Asta se numeşte *ochi pentru ochi*.

Alături se găseşte *Cadoul alb*, alcătuit din patru panele; în primul, doamna Smeath e înfăşurată în hârtie subţire albă, ca o conservă de Spam sau o mumie; din înveliş îi iese numai capul, cu semizâmbetul gurii închise. În următoarele trei e desfăşată progresiv: în rochia imprimată şi cu şorţul cu bavetă, în veşmântul de culoarea cărnii din spatele catalogului Eaton – deşi nu cred că a avut vreodată unul – şi, în sfârşit, în pantalonaşii de bumbac mototoliţi, cu un sân tăiat ca să i se vadă inima. Inima e a unei broaşte ţestoase muribunde: reptiliană, roşu-închis, bolnavă. În partea inferioară a acestui panel stă scris: ÎMPĂRĂŢIA DOMNULUI ESTE CU TINE.

Pentru mine rămâne un mister de ce o urăsc atât de tare.

Îmi iau ochii de la doamna Smeath şi văd o altă doamnă Smeath, dar una care se mişcă. Tocmai a intrat pe uşă şi înaintează spre mine. Are tot vârsta pe care o avea. Ca şi cum s-ar fi dat jos de pe perete, de pe pereţi: aceeaşi faţă rotundă ca un cartof nefiert, aceeaşi siluetă masivă cu oase mari, aceiaşi ochelari scânteietori, acelaşi coc prins cu ace de pâr. Mi se strânge stomacul de frică; pe urmă, instantaneu, ura râncedă se reaprinde.

Dar, se înţelege, nu poate fi doamna Smeath. Ea trebuie să fie mult mai bătrână acum. Şi nu e. Cocul cu ace a fost o iluzie optică: e doar păr încărunţit, tăiat scurt. Nu e decât Grace Smeath, virtuoasă şi neispititoare, în haine fără vârstă şi fără formă, de culoare cafeniu-cenuşie; nu poartă inele şi nici un fel de podoabe. După cum calcă, rigid şi tremurând, cu buzele strânse, cu pistruii ieşiţi în evidenţă pe pielea albă ca o rădăcină, de parcă ar fi înţepături de insecte, îmi dau seama că un zâmbet înfricoşat de-al meu nu va transforma întâlnirea noastră într-o frivolă ocazie socială. Totuşi, încerc.

— Grace? întreb.

Câteva persoane din preajmă se întrerup în mijlocul propoziţiei. Nu e tipul de femeie care frecventează de obicei vernisajele, de nici un fel.

Grace înaintează tropăind, netulburată. E mai plină la faţă decât era. Îmi fuge gândul la încălţăminte ortopedică, ciorapi de *fil d'Ecosse*, lenjerie de corp subţiată şi cenuşie de atâta spălat, pivniţe cu cărbuni. Mi-e frică de ea. Nu de ce mi-ar putea face, ci de cum mă va judeca. Ceea ce şi urmează.

— Eşti dezgustătoare, zice. Iei numele Domnului în deşert. De ce ţii neapărat să jigneşti oamenii?

Ce i-aş putea răspunde? Aş putea susţine că doamna Smeath nu e mama lui

Grace, ci doar o compoziţie. I-aş putea înşira calităţile formale ale compoziţiei, folosirea atentă a culorilor. Dar *Cadoul alb* nu e o simplă compoziţie, ci mai multe imagini ale doamnei Smeath, şi încă imagini indecente. Graffiti de closet public ridicate la un nivel superior.

Grace se uită peste capul meu la perete: acolo nu sunt doar unul sau două tablouri care s-o indigneze, ci mai multe. Metamorfoza doamnei Smeath de la o pânză la alta, goală, expusă şi profanată, dimpreună cu canapeaua de pluş maro, cu ficusul sacru, cu heruvimii Domnului. Am mers mult, mult prea departe.

Mâinile lui Grace s-au făcut pumni, bărbia grasă îi tremură, ochii îi sunt umezi şi roşii, ca ai unui iepuroi de laborator. Văd oare o lacrimă? Sunt îngrozită şi profund satisfăcută. Grace se dă, în sfârşit, în spectacol, iar eu sunt călare pe situaţie.

Dar o privesc din nou, cu mai multă atenţie. Femeia din faţa mea nu e Grace, nici măcar nu seamănă cu Grace. Grace e de vârsta mea, nu poate fi atât de bătrână. O asemănare generică, nu mai mult. Femeia îmi e străină.

— Ar trebui să-ţi fie ruşine, îmi spune femeia care nu e Grace.

Îşi îngustează ochii în spatele lentilelor. Ridică pumnul, iar eu las să-mi cadă paharul de vin. Roşul împroaşcă peretele şi podeaua.

În pumnul strâns are o sticluţă cu cerneală. Cu o mişcare inabilă, răsuceşte dopul, iar eu îmi ţin răsuflarea, de teamă dar şi de curiozitate: va arunca-o pe mine? Fiindcă e clar că intenţionează s-o arunce. În jurul nostru se aud icnete surprinse, totul se întâmplă repede. Carolyn şi Jody se împing prin mulţime ca să ajungă la mine.

Femeia care nu e Grace aruncă cerneala, cu sticluţă cu tot, drept în *Cadoul alb*. Sticluţa loveşte, se canariseşte şi cade cu o bufnitură pe covor, cerneala curge peste cerul pictat, învelind-o pe doamna Smeath în Parker’s Washable Blue. Femeia îmi adresează un rânjet triumfător, se răsuceşte pe tocuri şi se îndreaptă spre ieşire, acum nu cu mersul mândru, ci furişat.

Eu mi-am pus mâinile la gură, gata să ţip. Carolyn e peste mine, mă ia în braţe. Miroase ca o mamă.

— Chem poliţia, zice.

— Nu, refuz eu. Se şterge.

Probabil că cerneala se va şterge, fiindcă pictura pe lemn e lăcuită. Poate că nu se va vedea nici măcar locul izbiturii.

Femeile fac cerc în jurul meu; le aud foşnetul penelor, gânguritul. Sunt liniştită şi consolată, bătută pe spate, drăgălită ca şi cum m-aş afla în stare de şoc. Poate că sunt sincere, poate că totuşi mă plac. Mi-e foarte greu să-mi dau

seama, când e vorba de femei.

— Cine era? mă întreabă.

— Vreo habotnică nebună, răspunde Jody. Vreo retrogradă.

De acum încolo, voi fi privită cu respect: picturile în care se aruncă cu sticle de cerneală, care inspiră o asemenea violenţă furibundă, un gest atât de scandalos şi de teatral, trebuie că posedă o stranie forţă revoluţionară. Voi fi considerată îndrăzneaţă şi bravă. Mi s-a adăugat o dimensiune eroică.

ZBOARĂ FULGII LA SCANDALUL FEMINIST, scriu ziarele. Publică poza mea, chircită de frică şi cu palmele peste gură. În fundal se vede doamna Smeath, goală, cu cerneala prelingându-se pe ea. În felul ăsta aflu că o încăierare de femei are valoare jurnalistică. Are ceva excitant şi imoral, ca atunci când bărbaţii se îmbracă în rochii de seară şi-şi pun tocuri cui. Se numeşte *luptă de găini.*

Expoziţia propriu-zisă atrage atribute nemiloase: „abrazivă“, „agresivă“, „stridentă“. Adjectivele se referă mai ales la statuetele lui Jody şi la cuverturile lui Carolyn. Peisajele cu scame ale lui Zillah sunt numite „subiective“, „introvertite“ şi „şubrede“. Prin comparaţie, eu ies bine: „suprarealism naiv, cu o felie de lămâie feministă“.

Carolyn confecţionează un banner galben aprins şi scrie pe el, cu roşu, cuvintele „abrazivă“, „agresivă“ şi „stridentă“, după care îl atârnă afară, la intrare. Asta atrage o groază de lume.

63

Aştept într-o sală de aşteptare. Sala de aşteptare are câteva scaune obişnuite de lemn deschis la culoare, tapiţate în verde-oliv, şi trei măsuţe complementare. Mobilierul acesta este o imitaţie din topor a mobilei scandinave timpurii de acum zece, cincisprezece ani, drastic demodată. Pe una dintre măsuţe se găsesc reviste *Reader's Digest* şi *Maclean's*, înfoiate de atâta răsfoit, pe alta o scrumieră albă cu boboci de trandafir pe margine. Carpeta e verde-portocaliu, tapetul de pe pereţi gălbui. Există şi un tablou, o litografie cu doi copilaşi timizi şi serioşi în costume pseudoţărăneşti, vag austriece, folosind o ciupercă uriaşă pe post de umbrelă.

Sala miroase stătut a fum de ţigară, cauciuc vechi, intimitatea uzată a

ţesăturilor ţinute prea mult timp în contact cu pielea. În plus, de pe coridor pătrund izurile suprapuse ale diferiţilor detergenţi antiseptici pentru curăţat podele. Nu există ferestre. Încăperea mă enervează la culme, ca unghiile care zgârie o tablă. Sau ca sala de aşteptare de la dentist, ori camera în care aştepţi să fii intervievată pentru o slujbă – o slujbă pe care nu vrei s-o obţii.

Sunt într-un discret azil privat. I se spune casă de odihnă: Casa de Odihnă Dorothy Lyndwick. Felul de stabiliment folosit de oamenii cu dare de mână ca să-i parcheze pe membrii de familie consideraţi nedemni să socializeze cu alţii, ca să evite internarea lor pe Strada Queen numărul 999, un loc nici discret, nici privat.

Strada Queen numărul 999 e atât o adresă reală, cât şi prescurtarea şcolărească pentru toate azilurile de nebuni, spitalele de boli mintale şi balamucurile ce pot fi imaginate. La liceu, a trebuit să ni le imaginăm, fiindcă nu văzusem niciodată vreunul. Spuneam „Strada Queen numărul 999“ şi scoteam limba pe la colţul gurii, ne uitam cruciş, schiţând cercuri în jurul urechii cu arătătorul. Ţicneala era considerată comică, la fel ca multe alte lucruri ce erau, de fapt, înspăimântătoare şi profund ruşinoase.

Aştept s-o văd pe Cordelia. Cel puţin cred că va fi Cordelia: vocea de la telefon nu sunase ca a ei, fusese mai tărăgănată şi oarecum alterată. „Te-am văzut“, mă anunţase, ca şi cum am fi stat de vorbă numai acum cinci minute. De fapt, nu ne mai văzuserăm de şapte, ori opt, ori nouă ani: din vara când ea lucrase la Festivalul Shakespeare de la Stratford, vara lui Josef. „În ziar“, completase. Urmase o pauză, de parcă mi-ar fi pus o întrebare.

— Bun, i-am răspuns. Apoi, ştiind că asta aşteaptă să zic: Ce-ar fi să ne întâlnim?

— Eu nu pot ieşi, mi-a răspuns Cordelia, cu aceeaşi voce tărăgănată. Trebuie să vii tu aici.

Aşa că iată-mă aici.

Cordelia intră prin uşa din celălalt capăt al sălii, păşind atentă, de parcă ar încerca să-şi menţină echilibrul sau ar şchiopăta. Dar nu şchiopătează. În spatele ei vine încă o femeie, cu falsul zâmbet optimist, plin de dinţi, al unei însoţitoare plătite.

Am nevoie de un minut ca s-o recunosc, fiindcă nu mai este deloc aceeaşi Cordelie. Mai precis, nu arată defel aşa cum arăta ultima oară când ne-am văzut, elegantă şi stăpână pe sine în fusta largă de bumbac şi cu brăţara ei barbară. A alunecat într-o fază anterioară, sau într-una ulterioară: poartă hainele de tweed de un verde odihnitor şi bluzele cusute la comandă din tinereţea ei

dominată de bun-gust, dar acum că s-a îngrăşat, cu hainele astea pe ea arată ca o matroană. Sau nu s-a îngrăşat? A pus pe ea carne, dar carnea s-a lăsat în jos, spre mijlocul trupului, ca noroiul ce alunecă pe o pantă de deal. Oasele lungi i s-au ridicat spre suprafaţa feţei, pielea de pe ele s-a întins în jos, ca supusă unei irezistibile forţe gravitaţionale. Acum pot să-mi dau seama cum va arăta la bătrâneţe.

Cineva a coafat-o. Nu ea singură. Ea nu şi-ar fi făcut bucle mici şi dese, ca astea.

Cordelia rămâne, nesigură, în picioare, mijindu-şi puţin ochii, cu capul întins înainte şi legănându-se imperceptibil, ca un elefant sau un alt animal blajin, derutat.

— Cordelia! exclam, ridicându-mă de pe scaun.

— Iat-o pe prietena ta, spune femeia, zâmbind întruna.

O apucă de braţ pe Cordelia şi o trage blând, ca s-o orienteze în direcţia bună.

— Iată-te! zic eu, căzând deja în capcana de a-i vorbi ca unui copil.

Fac un pas înainte şi o sărut neîndemânatic. Spre surprinderea mea, constat că sunt bucuroasă s-o văd.

— Mai bine mai târziu decât niciodată, grăieşte Cordelia, tot atât de ezitantă, cu aceeaşi îngroşare a vocii pe care o detectasem la telefon.

Femeia o manevrează până la scaunul de vizavi, o face să şadă, împingând-o uşor, ca şi cum ar fi bătrână şi recalcitrantă.

Mă enervez, subit. Nimeni nu are dreptul s-o trateze pe Cordelia astfel. Mă încrunt la însoţitoare, care spune:

— Drăguţ din partea dumneavoastră că aţi venit. Ne plac vizitele, nu-i aşa, Cordelia?

— Poţi să mă scoţi în oraş, zice Cordelia.

Îşi ridică ochii spre femeie, cerându-i permisiunea.

— Desigur, zice aceasta. La ceai sau undeva. Adică, dacă promiteţi s-o aduceţi înapoi.

Râde vesel, ca de o glumă bună.

O scot pe Cordelia în oraş. Casa de Odihnă Dorothy Lyndwick se află în Hyde Park, un cartier unde n-am mai pus piciorul şi în care nu mă descurc, dar este o cafenea pe colţ, la câteva străzi depărtare. Cordelia o ştie şi cunoaşte şi drumul. Nu sunt sigură dacă e bine s-o iau de braţ, aşa că mă abţin. Merg lângă ea, atentă la traversări, ca şi cum ea ar fi oarbă, încetinindu-mi pasul după ritmul ei.

— Nu am nici un ban, mă anunţă Cordelia. Nu mă lasă să ţin bani. Chiar şi

ţigările mele sunt la ei.

— Nu e nici o problemă, o asigur eu.

Ne instalăm într-un separeu, comandăm cafele şi două plăcinţele daneze încălzite. Comanda o dau eu: nu doresc să ne privească lung ospătăriţa. Cordelia scotoceşte în poşetă, extrage o ţigară. Mâna cu care o aprinde îi tremură.

— Boaşele mari, incendiare ale lui Iisus! zice, făcând un efort ca să pronunţe silabele. Ce bine e să mai ieşi de acolo!

Încearcă să râdă, iar eu îi ţin isonul, simţindu-mă vinovată şi învinovăţită.

Ar trebui să-i pun întrebări: Ce-a făcut în toţi anii ăştia peste care am sărit? Ce-i cu actoria ei, ce s-a ales de ea? Ce anume s-a întâmplat de a ajuns în starea în care am găsit-o? Dar toate lucrurile astea sunt superflue. Sunt detaşabile, au fost adăugate. Principalul e Cordelia, aşa cum e ea acum.

— Ce naiba îţi dau? o întreb.

— Nişte tranchilizante, îmi răspunde. Nu le pot suferi. Mă fac să-mi curgă balele.

— Dar de ce? insist. Cum ai ajuns în cuibul ăsta de ţicniţi? Nu eşti cu nimic mai nebună decât mine.

Cordelia mă priveşte lung, suflând fumul.

— Lucrurile nu mergeau prea bine, zice, după o pauză.

— Şi?

— Şi am încercat cu pilule.

— O, Cordelia! (Mă simt despicată de o lamă, ca atunci când vezi cum un copil cade şi-şi zdrobeşte gura de o stâncă.) De ce?

— Nu ştiu. Aşa mi-a venit. Eram extenuată.

N-are rost să-i spun că n-ar fi trebuit să recurgă la aşa ceva. Procedez cum aş fi procedat la liceu: îi solicit amănunte.

— Şi ţi-ai pierdut cunoştinţa?

— Da, bineînţeles. Am luat o cameră la un hotel, ca s-o fac. Dar şi-au dat seama – managerul, sau careva. Mi-au făcut clismă, absolut revoltător. Ai putea spune că-ţi vine să verşi.

Sloboade un fel de râset, numai că faţa îi rămâne rigidă. Îmi vine să plâng. În acelaşi timp sunt furioasă pe ea, dar nu ştiu de ce. E ca şi cum Cordelia s-ar fi plasat undeva departe, unde nu ajung la ea. A renunţat la ideea că are o personalitate. E pierdută.

— Elaine, zice. Scoate-mă de aici.

— Ce zici? întreb, dezmeticindu-mă scurt.

— Ajută-mă să scap de aici. N-ai idee ce rău e. N-ai nici o clipă de

intimitate.

Niciodată nu m-a implorat în felul ăsta.

Îmi vine în minte o zicală, ceva ce am moştenit de la băieţi, din lectura de sâmbătă după-amiaza a benzilor desenate: *Caută pricină unuia de statura ta.*

— Cum te-aş putea ajuta?

— Fă-mi şi mâine o vizită şi plecăm amândouă cu un taxi. Sau, pur şi simplu, împrumută-mi banii pentru cursă. Asta-i tot. Dimineaţa, pot ascunde medicamentele, să nu le iau. Atunci voi avea putere. Ştiu că numai medicaţia mă menţine în starea asta. Douăzeci şi cinci de dolari e suficient.

— Nu am prea mulţi bani la mine, zic. E destul de adevărat, dar e un subterfugiu. Te-ar prinde, zic. Şi-ar da seama că n-ai luat medicamentele. Ar constata imediat.

— Îi pot păcăli oricând, zice Cordelia, cu o licărire din vechea ei şiretenie.

Fireşte, îmi spun, doar e actriţă. Sau a fost. E capabilă să imite orice.

— Oricum, doctorii sunt nişte nătăfleţi. Pun un milion de întrebări şi cred tot ce le spun, notează totul.

Aşadar, există şi doctori. Nu numai unul.

— Cordelia, zic, cum aş putea să-mi asum răspunderea? Nici măcar n-am vorbit, n-am discutat cu nimeni.

— Toţi sunt nişte împuţiţi, zice. Nu-i nimic rău cu mine. Ştii bine, doar tu însăţi ai spus-o.

Dincolo de faţa enigmatică, cu obrajii căzuţi, întrezăresc un copil înnebunit.

Îmi imaginez că o subtilizez pe Cordelia, că o salvez. Aş putea s-o fac, sau să fac ceva asemănător; dar cum ar sfârşi? Pitită în apartamentul nostru, dormind pe un pat improvizat, ca cei ce se sustrag de la recrutare, o refugiată, o dezrădăcinată, umplând bucătăria de fum, în timp ce Jon s-ar întreba cine dracu’ e şi de ce stă la noi. Şi aşa lucrurile nu sunt prea clare între mine şi Jon; nu sunt sigură că mi-o pot permite pe Cordelia. Ar fi încă un păcat de-al meu, crestat pe răbojul din capul lui Jon. Pe urmă, eu însămi nu mă simt prea adunată.

Trebuie să mă gândesc şi la Sarah. S-ar împrieteni cu tanti Cordelia? Cum se înţelege Cordelia cu copiii mici? Şi, de fapt, cât de bolnavă la cap e ea? Peste câtă vreme mă voi întoarce acasă şi o voi găsi rece pe podeaua din baie, sau şi mai rău? În centrul unui amurg sângeriu. Bancul de lucru al lui Jon e un adevărat arsenal, găseşti pe el ferăstraie mici, dălţi scurte. Poate că ar regiza doar o melodramă, câteva tăieturi superficiale, vechea ei înclinaţie spre teatralitate; dar e posibil ca oamenii teatrali să nu reprezinte riscuri mai mici, ci mai mari. De dragul rolului ar face orice sacrificiu.

— Imposibil, Cordelia, îi spun, blând.

Dar nu simt nici un pic de compasiune pentru ea. Dimpotrivă, fierb de o furie inexplicabilă şi inexprimabilă. *Cum îndrăzneşti să-mi ceri aşa ceva?* Aş vrea să-i sucesc braţul, să-i frec faţa cu zăpadă.

Chelneriţa aduce nota.

— Eşti suficient de sofonsificată? o întreb pe Cordelia, încercând s-o înveselesc şi să schimb subiectul.

Dar Cordelia n-a fost niciodată proastă.

— Prin urmare, nu vrei s-o faci, zice. Apoi, cu un aer abandonat: Presupun că m-ai detestat întotdeauna.

— Ba nu, protestez. De ce? Nicidecum.

Sunt şocată. De ce spune una ca asta? Nu-mi amintesc s-o fi detestat vreodată.

— Eu tot scap de acolo, se îndârjeşte Cordelia.

Vocea nu-i mai este atât de groasă, nici atât de şovăitoare. Are aerul acela sfidător, încăpăţânat, pe care mi-l amintesc de acum mulţi ani. *Şi?*

Ne întoarcem pe jos, o depun la cămin.

— Am să te mai vizitez, îi promit.

Chiar am intenţia s-o fac, dar ştiu, totodată, că şansele sunt minime. O să se descurce, mă liniştesc. Aşa a fost şi la terminarea liceului, după care şi-a revenit. Probabil că se va întâmpla la fel.

În metrou, la întoarcere, citesc reclame: o bere, un baton de ciocolată, o brasieră ce se transformă într-o pasăre. Mă prefac uşurată. Mă simt liberă şi imponderală.

Dar nu m-am eliberat de Cordelia.

O visez căzând de pe o stâncă sau un pod, cu un amurg în fundal, cu braţele întinse, cu fusta umflată ca un clopot, formând un înger de zăpadă în văzduhul gol. Nu aterizează, nici nu se loveşte, doar cade şi tot cade, iar eu mă trezesc cu inima bătându-mi puternic, cu gravitatea smulsă de sub mine, ca un ascensor ce se prăbuşeşte, scăpat de sub control.

O visez în curtea vechii şcoli Queen Mary. Şcoala a dispărut, nu mai există decât un maidan şi colina din spate, cu scheleticii arbori veşnic verzi. Are pe ea jacheta de zăpadă, dar nu mai e copil, are vârsta de acum. Ştie că am trădat-o şi e furioasă.

După o lună, două luni, trei, îi scriu Cordeliei un bilet, pe o coală de hârtie imprimată cu flori, care nu-ţi lasă prea mult spaţiu pentru scris. Anume am

cumpărat mapa asta de corespondenţă. Bileţelul degajă atâta veselie contrafăcută, încât abia suport să ling lipiciul de pe plic. În el, propun o nouă vizită.

Dar poşta îmi returnează plicul, cu menţiunea *adresantul necunoscut* scrisă de mână. Examinez scrisul ăsta din toate unghiurile, ca să mă conving că nu e al Cordeliei, deghizat. Dacă nu e şi ea nu mai stă la casa de odihnă, unde s-a dus? Poate suna la uşa mea dintr-un minut în altul, sau să-mi telefoneze. Poate fi oriunde.

Visez o statuie-manechin, ca cele expuse de Jody, ciopârţită şi lipită la loc cu clei. Nu poartă decât un costum de tifon, împodobit cu paiete. Manechinul se termină cu gâtul. Sub braţ, înfăşurat într-o pânză albă, ţine capul Cordeliei.

1. Norman Rockwell (1894-1978), ilustrator american.

XII
O SINGURĂ ARIPĂ

64

Într-un colţ de parcare, printre buticuri somptuoase, au reconstruit o ospătărie din anii patruzeci. Se numeşte „4-D’s Diner“. Nu o clădire renovată, una nou-nouţă.

A existat un moment când n-au putut demola chestia asta suficient de repede.

Interiorul e relativ autentic, dar prea curat şi are aerul mai puţin de deceniul cinci şi mai mult de începutul anilor cincizeci. Există o tejghea cu pompă pentru răcoritoare, cu taburete înalte de-a lungul ei, verde-lămâie în partea de sus, şi separeuri tapiţate cu vinilin, de un purpuriu lucios, arătând precum caroseria unui automobil decapotabil timpuriu, cu aripioare de rechin. Un tonomat, cuiere-pom cromate, fotografii alb-negru cu granulaţie mare pe pereţi, reprezentând ospătării autentice din anii patruzeci. Chelneriţele au uniforme albe cu paspoal negru, deşi nuanţa rujului lor roşu nu e chiar potrivită şi ar fi trebuit să se rujeze şi pe conturul buzelor. Ospătăriţele au bonetele puse strâmb şi freze corecte, cu părul ras la începutul cefei. Au un dever nemaipomenit. Mai ales tineret în jur de douăzeci de ani.

De fapt, e un fel de Sunnysides deghizat în muzeu. Cordelia şi cu mine, împăiate sau confecţionate din ceară, am putea fi decoruri, cu mânecuţele noastre aripi-de-liliac şi cingătorile bine strânse, bând *milkshakes* cu aerul cel mai blazat din lume.

Ultima dată când am văzut-o, Cordelia intra pe uşa casei de odihnă. Tot atunci i-am şi vorbit ultima oară. Dar n-a fost ultima ocazie când mi-a vorbit ea mie.

Nu au sendvişuri cu avocado şi varză de Bruxelles, cafeaua nu e espresso, plăcinta cu cremă de nucă de cocos nu e cu nimic mai rea decât în anii

patruzeci. Asta consum, cafea şi plăcintă, instalată într-un separeu purpuriu, ascultând exclamaţiile tinerilor despre ceea ce cred ei că ar fi bizareria trecutului.

Trecutul nu e bizar cât timp te afli în el. E bizar doar mai târziu, de la o distanţă sigură, când îl percepi ca pe un decor, nu ca pe o formă în care ţi-a fost îndesată viaţa.

Există acum matriţe Elvis Presley pentru *zucchini:* le fixezi pe dovlecei cât sunt încă mici şi aceştia, crescând, iau forma capului lui Elvis Presley. Oare de asta a cântat? Ca să ajungă *zucchini*? Vegetarianismul şi reincarnarea plutesc în aer, dar asta e prea de tot. Personal, aş prefera să fiu în a doua viaţă un păduche pe o scroafă sau un crevete fiert în ulei. Deşi presupun că, în ansamblu, reincarnarea e mai blândă decât ideea de Iad.

— O imitaţie izbutită, îi spun chelneriţei.

Dar, fireşte, preţurile diferă. O cafea costa, pe atunci, zece cenţi.

— Chiar aşa, îmi răspunde, fără intonaţie interogativă.

Îmi adresează un zâmbet îndatoritor. *Baborniţă pisăloagă.*

Are jumătate din vârsta mea şi deja trăieşte o viaţă inimaginabilă pentru mine. Orice sentimente de vinovăţie, de ură sau teroare o chinuie, nu seamănă cu ale mele. Cum se feresc de SIDA fetele astea? Nu se mai pot tăvăli, nitam, nisam, în fân, ca pe vremea noastră. Să fie inclus în noul ritual de a face curte unei fete şi schimbul de numere de telefon ale medicilor? Pentru noi, sperietoarea era să rămâi gravidă, asta era capcana, chestia care te putea termina. Nu mai e aşa.

Achit nota, las un bacşiş gras şi-mi adun pachetele: câte o eşarfă italiană pentru cele două fete, un stilou pentru Ben. Stilourile reintră în modă. Undeva, în Limb, vechile aparate, instrumente şi costume stau aliniate, aşteptându-şi rândul la re-intrare.

Merg în susul străzii, până la colţ. Strada următoare e a lui Josef. Număr casele: asta trebuie să fie a lui. Faţada a fost smulsă şi înlocuită cu sticlă, în loc de peluză sunt dale de pavaj. În vitrină se află un căluţ de lemn pentru legănat, antic, o cuvertură căreia i se vede urzeala, o păpuşă cu cap de lemn, cu aspect de copil bătut. Obiecte aruncate cândva la gunoi, reciclate ca surse de bani. Nimic atât de indiscret ca o etichetă cu preţul, indiciu că totul costă revoltător de mult.

Mă întreb ce s-a ales în final de Josef. Dacă mai trăieşte, are şaizeci şi cinci de ani, chiar mai mult. Dacă atunci era un boşorog murdar, cât de murdar e acum?

Ce-i drept, a făcut un film. Cred că era al lui; în orice caz, pe regizor îl chema ca pe el. Am văzut filmul întâmplător, la un festival. Mult, mult mai târziu, când locuiam deja la Vancouver.

Era povestea a două femei cu personalităţi nebuloase şi părul ca nişte clăi. Se plimbau pe câmp şi vântul le lipea rochiile subţiri de coapse, iar ele aveau priviri de nepătruns. Una a demontat un radio cu tranzistori şi a aruncat piesele în pârâu, a mâncat un fluture şi i-a tăiat beregata unei pisici care o deranja. Gesturile astea n-ar fi fost tot atât de atrăgătoare dacă femeia, în loc de blondă şi eterică, ar fi fost urâtă. Cealaltă, cu un brici ce aparţinuse bunicului ei, îşi cresta tăieturi fine pe pielea pulpei. Spre sfârşitul filmului, a sărit de pe un pod de cale ferată într-un râu, cu rochia fluturându-i ca perdeaua de la fereastră. Cele două erau greu de deosebit, în afară de culoarea părului.

Bărbatul din film era îndrăgostit de amândouă şi nu reuşea să se hotărască. De aici nebunia femeilor. Acest lucru m-a convins că era filmul lui Josef: lui nu i-ar fi trecut prin minte că femeile puteau avea motive personale să se dilească, altele decât bărbaţii.

Nici o picătură din sângele de pe ecran nu era sânge adevărat. Pentru Josef, femeile nu erau cu nimic mai reale decât a fost el pentru mine. De aceea i-am putut trata suferinţele cu atâta nepăsare şi dispreţ: nu era real. Motivul pentru care nu l-am visat niciodată e că aparţinea deja universului oniric: discontinuu, iraţional, obsedant.

L-am nedreptăţit, se înţelege, dar unde aş fi ajuns fără nedreptăţire? Subjugată, înhămată. Femeile tinere au nevoie de incorectitudine: este una dintre puţinele lor arme. Au nevoie de piele groasă, au nevoie de ignoranţă. Umblă prin întuneric, pe marginile unor prăpăstii abisale, fredonând în sinea lor, crezându-se invulnerabile.

Nu-l pot acuza pe Josef pentru filmul ăla. Avea şi el dreptul la versiunile sale, la propriul iluzionism. Tot aşa şi eu. Poate că i-am fost utilă, dar şi el mi-a fost.

Să luăm, bunăoară, *Desen după Natură*, atârnat acum pe simezele galeriei: în el se vede Josef în aspic, numai bun de mâncat. E în stânga tabloului, gol puşcă, dar pe jumătate întors cu spatele la privitor, aşa că i se vede curul şi pe urmă trunchiul din profil. În stânga este Jon, exact în aceeaşi poziţie. Trupurile le sunt oarecum idealizate: mai puţin păroase decât în realitate, cu grupurile de muşchi delimitate mai clar, cu pielea luminoasă. Mă gândisem ca, din respect pentru Toronto, să-i îmbrac cu chiloţi, dar până la urmă am decis să nu. Amândoi au poponeţe magnifice.

Ambii pictează câte un tablou şi ambele pânze stau pe şevalete. Subiectul lui Josef este o femeie planturoasă, dar nu grasă, aşezată pe un taburet, cu un cearşaf mulat pe picioare şi cu sânii expuşi; are o faţă prerafaelită, meditativă, conştient-misterioasă. Pictura lui Jon e a unei serii de învârtejiri intestinale, de un roz fierbinte, roşu de zmeură coaptă şi purpuriu de cireaşă de Burgundia.

Modelul stă pe un scaun între ei; văzut din faţă, cu picioarele goale ferm plantate pe podea. Poartă un cearşaf de pat alb, înfăşurat pe sub sâni. Mâinile îi sunt frumos încrucişate în poală. În loc de cap are o sferă din sticlă albăstruie.

Stau cu Jon la o masă din barul de pe acoperişul hotelului Park Plaza şi bem şpriţuri de vin alb. Alegerea mea. Am ţinut să mai văd o dată locul. Linia orizontului s-a modificat: Park Plaza nu mai e de mult cea mai înaltă clădire din zonă, ci o vechitură joasă, dominată de turnurile zvelte şi sticloase din jur. La sud se vede Turnul CN, înălţându-se spre cer ca un gigantic ţurţure inversat. E tipul de arhitectură vizibil pe vremuri numai în benzile desenate science-fiction, şi văzându-l, lipit, plan, de monotonul lac-cer, am sentimentul că n-am mers drept înainte în timp ci lateral, într-un univers bidimensional.

Dar înăuntru, în bar, nu s-au schimbat multe. Continuă să arate ca un bordel Regency de înaltă clasă. Chiar şi chelnerii, cu frizuri îngrijite şi aerul lor de discreţie istovitoare, par, şi poate că sunt, aceiaşi. Administraţia ţinea cravate la garderobă, pentru clienţii care şi le uitaseră acasă. Uitaseră este cuvântul potrivit, fiindcă, normal, nici un gentleman n-ar fi venit premeditat fără cravată. A fost un moment istoric când prima femeie în taior cu pantaloni a intrat în bar. A făcut-o o negresă şic, un model; n-au putut-o opri, fiindcă le-ar fi dat peste nas cu acuzaţia de rasism. Până şi această amintire şi micul ţipăt triumfător asociat cu ea îmi indică vârsta: care femeie de azi ar mai vedea în costumul-pantalon un semn de liberalizare?

Nu-mi făcusem obiceiul să vin aici cu Jon. Pe atunci, el ar fi strâmbat din nas la scaunele de epocă tapiţate, la draperiile strangulate de şnururi, la domnii şi doamnele decupate din reclamele lucioase pentru whisky. Veneam numai cu Josef, cu Josef, a cărui mână o atingeam peste blatul mesei. Nu mâna lui Jon, ca acum.

Doar cu buricele degetelor, foarte uşor. De data asta nu vorbim mult: nici urmă de înţepăturile verbale de la prânz. Folosim acelaşi vocabular alcătuit din monosilabe şi tăceri; ştim de ce suntem aici. Coborând cu ascensorul, mă privesc în oglinda fumurie de pe perete şi văd un chip obscurizat de timp, ca un bolovan năpădit de muşchi. Pot avea orice vârstă.

Ne întoarcem la depozit cu taxiul, cu mâinile sprijinite pe banchetă, una

lângă cealaltă. Urcăm scările până la studio încet, ca să nu ne pierdem suflul; nici unul nu vrea să fie surprins de celălalt gâfâind ca un om între două vârste. Jon îmi pune mâna pe talie. O atingere familiară; e ca atunci când cunoşti poziţia exactă a comutatorului într-o casă în care ai locuit cândva, dar unde n-ai mai fost de ani de zile. La uşă, înainte de a intra, mă bate uşor pe umăr, un gest de încurajare şi de melancolică resemnare.

— Nu aprinde lumina, îi cer.

Jon mă ia în braţe, îşi îngroapă faţa între gâtul şi umărul meu. Mai puţin un gest de dorinţă, cât unul de osteneală.

Studioul este scăldat în lumina gri-violacee a apusului de toamnă. Braţele şi picioarele turnate în ghips strălucesc alburiu, ca nişte statui sparte în mijlocul ruinelor. În colţ, o grămăjoară de haine de-ale mele, pahare de plastic lăsate ici şi colo, pe bancul de lucru, la geam, marcându-mi traseele zilnice, cerând spaţiu. Încăperea pare acum a mea, de parcă aş fi locuit tot timpul aici, oriunde aş fi fost, indiferent ce aş fi făcut. Jon e cel care a fost plecat, cel care s-a întors în sfârşit.

Ne dezbrăcăm unul pe celălalt, cum făceam la început, dar cu un spor de sfială. Nu vreau să dau dovadă de stângăcie. Norocul meu că e amurg: mă neliniştesc dosul pulpelor, încreţiturile de deasupra genunchilor, colacul moale de pe burtică, nu chiar grăsime, ci un fald de piele. Părul de pe pieptul lui e cărunt, un şoc. Mă feresc să mă uit la burtica lui, proeminentă din cauza berii, deşi sunt conştientă de ea, de toate schimbările trupului său, aşa cum şi el e conştient de ale mele.

Sărutul nostru are o gravitate care înainte lipsea. Înainte eram lacomi şi egoişti.

Facem dragoste, fiindcă ne aduce alinare. Îl recunosc, îl pot recunoaşte şi în beznă absolută. Fiecare bărbat are ritmul propriu, niciodată schimbat. Există în asta o uşurare, ca şi cum te-ar saluta o cunoştinţă.

Nu mă simt infidelă faţă de Ben, ci doar loială faţă de altceva, ceva ce-i premerge, care n-are legătură cu el. O socoteală mai veche.

Ştiu, totodată, că nu voi mai face asta niciodată. E ultima privire aruncată, înainte de a-i întoarce spatele, unui loc pe vremuri frecventat, pe vremuri extravagant, unde ştii că nu te vei mai întoarce. O contemplare, seara, a Cascadei Niagara.

Stăm întinşi sub *duvet*, înlănţuiţi. Ne e greu să ne amintim din ce motive ne-am certat. Mânia de odinioară s-a risipit şi odată cu ea şi pasiunea aceea geloasă, resentimentară, pe care o aveam unul faţă de celălalt. Au rămas tandreţea şi regretul. Un diminuendo.

— Vii la vernisaj? îl întreb. Mi-ar face plăcere.

— Nu, zice. Nu vreau să vin.

— De ce?

— Nu m-aş simţi bine. Nu doresc să te văd aşa.

— Aşa, cum?

— Cu toţi indivizii ăia cărora le curg balele după tine.

Tâlcul ascuns este că nu doreşte să fie un simplu observator, că nu are un loc în această schemă, ceea ce e adevărat. Nu vrea să fie doar fostul meu soţ. S-ar simţi deposedat, de mine şi de el. Îmi dau seama că nici eu nu doresc aşa ceva, că nu-l vreau acolo. Am nevoie de prezenţa lui, dar nu vreau să vină.

Mă răsucesc, mă sprijin în cot şi-l mai sărut o dată, de data asta pe obraz. Jos, după urechi, părul începe să-i încărunţească. Am făcut-o chiar la timp, îmi spun. Cât pe-aci să fie prea târziu.

65

Cu Jon, e ca şi cum te-ai prăvăli jos pe scări. Până acum, au fost împiedicări preliminare, redresări, apucări de mână pentru restabilirea balanţei. Dar acum ne-am pierdut tot echilibrul şi plonjăm amândoi cu capul înainte, zgomotos şi neelegant, prinzând pe parcurs viteză şi rănindu-ne.

Mă cufund în somn furioasă şi mi-e lehamite să mă trezesc, iar când totuşi deschid ochii sunt întinsă lângă corpul adormit al lui Jon, în patul nostru, ascultându-i respiraţia ritmică şi purtându-i pică fiindcă mai poate controla uitarea.

De câteva săptămâni e mai tăcut decât de obicei şi stă mai puţin acasă. Adică, mai puţin acasă când sunt eu acasă. Când sunt plecată la lucru, el este acolo, chiar dacă Sarah e la grădiniţă. Am început să găsesc semne, mici indicii lăsate în calea mea ca firimiturile de pâine presărate pentru a indica drumul: o ţigară cu o urmă roşie de buze, două pahare folosite, în chiuvetă, o agrafă ce nu-mi aparţine, sub o pernă. Fac ordine şi nu spun nimic, punând la păstrare obiectele astea pentru momentul când voi avea mai multă nevoie de ele.

— Te-a sunat o fiinţă numită Monica, îl informez.

E dimineaţă şi am de străbătut o zi întreagă. O zi de eschivări, mânie stăpânită, calm fals. Deja am depăşit faza când aruncăm cu lucruri.

El citeşte ziarul.

— Zău? zice. Şi ce-a vrut?

— Mi-a spus să-ţi spun că te-a sunat Monica, zic.

Se întoarce târziu, când sunt deja în pat şi mă prefac că dorm, deşi creierul îmi lucrează ca o moară. Chibzuiesc la subterfugii: să văd dacă-i miros cămăşile a parfum, să-l filez pe stradă, să mă pitesc în debara, de unde să sar afară, împurpurată la faţă de descoperire. Îmi vin în minte şi alte lucruri pe care le-aş putea face. Să plec, într-o direcţie nespecificată, cu Sarah. Să pun piciorul în prag şi să-i solicit o discuţie lămuritoare. Ori să pretind că nu se întâmplă nimic şi să ne continuăm viaţa ca până acum. Ăsta ar fi fost sfatul oferit, acum un deceniu, de revistele de dame: aşteaptă să se îndrepte lucrurile.

Văd variantele astea ca pe nişte scenarii ce trebuie jucate şi înlăturate, poate simultan. Nici una nu le exclude pe celelalte.

În viaţa reală, zilele se scurg ca de obicei, întunecate de apropierea iernii şi grele de lucrurile nerostite.

— Ai avut o legătură cu Unchiul Joe, nu-i aşa? întreabă Jon, în treacăt.

E sâmbăta şi facem o încercare de a trăi normal, ducând-o pe Sarah în Grange Park, să se joace în zăpadă.

— Cu cine? întreb.

— Ştii tu. Cu Josef cum-îl-mai-cheamă. Bătrânul cu desenul.

— A, el, zic.

Sarah e mai departe, la leagăne, cu alţi copilaşi. Stăm pe o bancă, după ce am curăţat-o de zăpadă. Îmi spun că ar trebui să fac un om de zăpadă sau vreo altă chestie pe care o fac mamele devotate. Dar sunt prea ostenită.

— Dar ai avut, nu-i aşa? insistă Jon. În timp ce te întâlneai şi cu mine.

— De unde ai scos prostia asta? îl întreb.

Ştiu când sunt acuzată. Îmi inventariez mental muniţia: agrafele, urmele de ruj, telefoanele, paharele din chiuvetă.

— Nu-s un găgăuţă, ştii. Mi-am dat seama.

Înseamnă că are şi el geloziile lui, propriile răni de lins.

Produse de mine. Ar trebui să mint, să neg totul. Dar nu vreau s-o fac. Pentru moment, Josef îmi insuflă puţină mândrie.

— Asta s-a petrecut cu ani în urmă, zic. Cu o mie de ani în urmă. N-a fost ceva important.

— Căcat, zice Jon.

Crezusem cândva că-şi va bate joc de mine dacă va afla despre Josef. Spre surprinderea mea, ia problema foarte în serios.

În noaptea respectivă facem dragoste, dacă acesta mai e cuvântul adecvat. Nu are nici forma dragostei, nici culoarea ei – e ceva aspru, metalic, în culori cazone. Lucrurile sunt dovedite. Sau repudiate. Dimineaţa, mă întreabă:

— Pe cine ai mai avut? (Din senin.) De unde să ştiu că n-ai sărit în pat cu toţi bătrânii băşinoşi din jur?

— Jon, oftez eu. Maturizează-te.

— Care era situaţia cu domnul Fasolică cu Purcică? nu se lasă el.

— Ei, hai, zic. Nici tu nu erai un îngeraş. Câte slăbănoage mişunau în apartamentul tău? Nu voiai să te legi prin nimic, mai ţii minte?

Sarah doarme încă în pătuţul ei. Suntem numai între noi, putem să ne aşternem serios pe treabă, să rostim adevărurile rele care nu sunt pe de-a-ntregul adevărate. Dacă începi, e greu să te opreşti. Ba îţi produce şi o anumită satisfacţie.

— Cel puţin, eu ţi-am vorbit pe şleau, zice el. N-am umblat cu cioara vopsită, n-am pretins că sunt ca dracu' de pur şi de credincios, cum ai făcut tu.

— Poate că eu te iubeam, îi răspund.

Observ timpul trecut folosit. Îl observă şi el.

— N-ai recunoaşte iubirea nici dac-ai da cu capul de ea, zice Jon.

— Nu ca Monica, răspund. În momentul ăsta, nu eşti tocmai sincer. I-am găsit agrafele în patul meu. Cel puţin ai fi putut avea bunul-simţ s-o faci în altă parte.

— Dar tu? parează el. Ieşi mereu în oraş, te învârţi printre oameni.

— Eu? Eu nu am timp. N-am timp să gândesc, n-am timp să pictez, abia găsesc timp să merg la closet. Sunt prea ocupată cu strădania de a plăti chiria.

Am spus cel mai rău lucru. Am sărit peste cal.

— Asta e, zice Jon. Tu eşti mereu pe primul plan: cu ce contribui tu, la ce eşti supusă tu. Niciodată nu vorbeşti despre mine.

Îşi caută geaca şi se îndreaptă spre ieşire.

— Te duci la Monica? îl întreb, cu tot veninul pe care-l pot strânge.

Urăsc situaţia, zâzania asta de liceeni. Aş vrea îmbrăţişări, lacrimi, şoapte de iertare. Dar doresc să se producă toate de la sine, fără vreun efort din partea mea, ca nişte curcubee.

— La Trisha, îmi răspunde. Monica e doar o prietenă.

E iarnă. Încălzirea se întrerupe, porneşte din nou, se opreşte – totul la întâmplare. Sarah e răcită. Tuşeşte noaptea şi eu mă scol să-i dau linguri de sirop de tuse şi pahare cu apă. Peste zi suntem vlăguite amândouă.

Eu însămi m-am îmbolnăvit des în iarna asta. Mă molipsesc de la Sarah. Zac în pat în dimineţile de weekend, zgâindu-mă la tavan, cu capul parcă umplut cu câlţi. Tânjesc după pahare de *ginger ale*, după suc proaspăt, stors din portocale, după sunetul radiourilor îndepărtate. Dar lucrurile astea s-au terminat de mult, nu mi se mai aduce nimic pe tavă. Dacă vreau *ginger ale*, trebuie să merg la magazin sau în bucătărie, s-o cumpăr sau să mi-o torn singură. Sarah, în camera mare, se uită la desene animate.

Eu nu mai pictez deloc. Nici nu mă pot gândi la pictură. Deşi am primit un grant pentru începători în cadrul programului pentru arte al guvernului, nu mă pot organiza suficient de bine ca să fiu capabilă să ţin pensula în mână. Mă împing prin timp: la lucru, la bancă după bani, la supermarket pentru alimente. Uneori urmăresc telenovele la televizor, unde găsesc mai multe crize şi haine mai frumoase decât în viaţa reală. Mă ocup de Sarah.

Nu fac nimic altceva. Nu mai merg la întrunirile feminine, fiindcă ies de la ele şi mai deprimată. Jody îmi telefonează ca să-mi propună o întâlnire, dar o amân. Ea m-ar înveseli, mi-ar da sugestii pozitive, tonifiante, pe care ştiu că nu le pot pune în practică. Şi atunci m-aş simţi şi mai mult o ratată.

Nu vreau să văd pe nimeni. Zac în pat cu perdelele trase şi cu nimicul trecând peste mine ca un talaz leneş. Tot ce mi se întâmplă e numai din vina mea. Am făcut ceva rău, un rău atât de imens că nici nu-l pot vedea, ceva ce mă îneacă. Sunt neadaptată şi proastă, o persoană fără valoare. Tot atât de bine aş putea fi moartă.

Într-o seară, Jon nu se mai întoarce acasă. Nu e ceva obişnuit, nu avem o înţelegere tacită în sensul ăsta: chiar şi dacă întârzie, până la miezul nopţii vine sigur. Azi nu ne-am certat: abia dacă ne-am vorbit. Nu mi-a telefonat, să mă anunţe unde e. Intenţia lui e clară: a terminat cu mine, m-a lăsat în frig.

Mă ghemuiesc în întunericul din dormitor, învelită în vechiul sac de dormit al lui Jon, ascultând respiraţia şuierătoare a lui Sarah şi şoaptele lapoviţei care se loveşte de geam. Dragostea îţi înceţoşează viziunea, dar, după ce se retrage, vezi mai limpede ca oricând. Ca la reflux: retragerea apei relevă tot ce a fost aruncat, tot ce s-a dus la fund: sticle sparte, mănuşi desperechiate, doze ruginite de coca-cola, cadavre de peşti din care s-a ciugulit, oase. Asta e ceea ce vezi dacă stai cu ochii deschişi în întuneric, necunoscându-ţi viitorul. Vezi ruinele pe care le-ai produs.

Trupul mi-e inert, lipsit de voinţă. Îmi spun că ar trebui să mişc întruna, ca să-mi circule sângele, cum se zice că trebuie să procedezi dacă te-a surprins viscolul, ca să nu mori îngheţat. Mă oblig să mă ridic în picioare. Voi merge la

bucătărie şi voi face ceai.

Afară, pe stradă, trece o maşină, fâşâind uşor prin zloată. Camera mare e cufundată în întuneric, cu excepţia luminii becurilor stradale, care pătrunde prin ferestre. Obiectele de pe bancul de lucru a lui Jon lucesc în semiîntuneric: lama netedă a dălţii, un cap de ciocan. Simt cum mă trage în jos pământul, forţa curbei negre a gravitaţiei, spaţiile dintre atomi prin care aş putea cădea atât de uşor.

Iar atunci aud vocea, nu în minte, ci în cameră, răspicat: *Fă-o. Haide. Fă-o.* Vocea nu-mi dă nici o şansă: e imperativă ca un ordin. E diferenţa dintre a sări şi a fi împinsă.

Folosesc, ca să mă tai, cuţitul Exacto. Nici măcar nu mă doare, fiindcă imediat după aceea se aude un sunet ca o şoaptă, spaţiul se închide asupra mea şi mă pomenesc pe podea. În poziţia asta mă găseşte Jon. Pe întuneric sângele e negru şi nu reflectă lumina, aşa că el nu-l vede decât când aprinde lampa.

Celor de la Urgenţă le spun că a fost un accident. Sunt pictoriţă, zic. Tăiam bucăţi de pânză şi mi-a alunecat cuţitul. Tăietura e pe încheietura mâinii stângi, deci ceea ce susţin e plauzibil. Ascund adevărul de spaimă: Doamne fereşte să fiu închisă la numărul 999 de pe Queen Street, acum sau altă dată.

— În toiul nopţii? se miră doctorul.

— Foarte des lucrez noaptea, zic eu.

Jon confirmă. E la fel de speriat ca şi mine. Mi-a legat mâna într-un şervet de vase şi m-a adus cu maşina la spital. Sângele s-a scurs prin şervet şi a murdărit scaunul din faţă.

— Sarah, rostesc, amintindu-mi de ea.

— E jos, mă linişteşte Jon.

Sub noi locuieşte proprietăreasa, o italiancă între două vârste, văduvă.

— Ce i-ai spus? mă îngrijorez.

— Că ai făcut o criză de apendicită.

Râd uşor.

— Ce naiba ţi-a venit? întreabă Jon.

— Nu ştiu, răspund. Va trebui să duci maşina la spălat.

Mă simt albă, golită de sânge, îngrijită, purificată.

Împăcată.

— Sunteţi sigură că nu doriţi să vorbiţi cu cineva? mă întreabă doctorul de la Urgenţă.

— Acum mă simt bine, îi răspund.

Ultimul lucru pe care îl doresc este o discuţie. Ştiu la cine se referă prin

cineva: la un psihanalist. Cineva care să-mi spună că m-am dilit. Ştiu bine ce fel de persoane aud voci: cei care beau până cad jos, cei care-şi prăjesc creierii cu droguri, cei care deraiază de la normal. Eu mă simt stăpână pe mine, nu mai am nici măcar anxietate. Am hotărât deja ce voi face după aceea, mâine. Îmi voi ţine mâna într-o chingă şi voi anunţa că mi-am luxat încheietura. În felul ăsta, nu trebuie să-i spun doctorului sau lui Jon sau altcuiva despre voce.

Îmi dau seama că vocea n-a fost adevărată. Dar ştiu bine şi că am auzit-o.

În sine, nu era o voce înspăimântătoare. Nu era ameninţătoare, ci excitată, ca şi cum ar fi propus o escapadă, o şotie, ceva plăcut. Ceva păstrat ca pe o comoară, ceva secret. Era vocea unei copile de nouă ani.

66

Zăpada s-a topit, lăsând în urmă un filigran de murdărie, vântul învârtejeşte praful adus de iarnă, brânduşele se împing spre lumină pe dezolatele peluze noroioase. Am să mor dacă mai rămân aici.

Îmi spun că e la fel de necesar să plec din oraş pe cât e de necesar să renunţ la Jon. Oraşul mă ucide.

Mă va ucide brusc. Umblând pe stradă, gândindu-mă la ceva neimportant, mă voi întoarce pe neaşteptate şi voi sări de pe trotuar, ca să fiu zdrobită de un automobil în viteză. Voi cădea, fără veste, în faţa unei garnituri de metrou. Tot ce voi auzi va fi vocea aceea mică, îmbietoare şi conspirativă, şăgalnică, dându-mi ghes. Mă ştiu capabilă de aşa ceva.

(Mai rău: deşi mi-e teamă de ideea asta şi mi-e ruşine de ea, deşi, ziua, o găsesc melodramatică şi rizibilă şi refuz să cred în ea, într-un fel mi-e dragă. E ca butelcuţa de taină ascunsă undeva de un alcoolic: poate că nu am dorinţa de a o folosi chiar acum, dar mă simt mai în siguranţă dacă o ştiu acolo. E un plan de rezervă, un viciu, o ieşire. E o armă.)

Noaptea, stau lângă pătuţul lui Sarah, urmărind zbaterea pleoapelor ei în somn, ascultându-i respiraţia. Va rămâne singură. Adică, nu chiar singură, fiindcă îl are pe Jon. Fără mamă. De neînchipuit.

Aprind luminile în living. Ştiu că e timpul să-mi fac bagajele, dar habar nu am ce să iau. Haine, jucării pentru Sarah, iepuraşul ei pufos. Mi se pare prea greu, aşa că mă duc în pat. Jon e deja acolo, cu faţa la perete. Am jucat scena

unui armistiţiu şi a unei reformări, ca să ajungem la un nou impas. Nu-l trezesc.

Dimineaţa, după ce pleacă el, o pun pe Sarah, înfofolită, în cărucior şi scot de la bancă o parte din banii de grant. Nu ştiu încotro să mă îndrept. Singurul lucru la care mă pot gândi este „în altă parte“. Cumpăr bilete pentru Vancouver, unde, cel puţin, e cald, sau aşa cred. Îngrămădesc lucruşoarele noastre în saci de pânză, cumpăraţi de la Army Surplus.

Îmi doresc să apară Jon şi să mă oprească, fiindcă acum că m-am pus pe treabă nu-mi vine să cred că o fac cu adevărat. Dar el nu se iveşte.

Îi las un bilet, fac un sendviş: unt de arahide. Îl tai în două şi-i dau jumătate lui Sarah, cu un pahar cu lapte. Chem taxiul. Şedem la masa din bucătărie cu paltoanele pe noi, mâncând sendvişul, bând laptele şi aşteptând.

E momentul când apare Jon. Eu continui să mestec.

— Unde dracu’ îţi închipui că te duci? începe el.

— La Vancouver.

Se aşază şi el la masă, mă priveşte lung. Pare nedormit de câteva săptămâni, deşi de fapt a dormit mult, chiar a exagerat.

— Nu te pot opri, spune.

E o constatare, nu o manevră: o să ne lase să plecăm fără să se certe cu mine. E şi el extenuat.

— Cred că a venit taxiul, zic. O să-ţi scriu.

Mă pricep la plecări. Şmecheria e să te închizi etanş. Să nu auzi, să nu vezi. Să nu te întorci.

Nu călătorim cu vagonul de dormit, fiindcă trebuie să fac economii. Stau în fund toată noaptea, cu Sarah întinsă în poală, unde fornăie. A plâns puţin, dar e prea tânără ca să înţeleagă ce am făcut eu, ce am făcut noi. Ceilalţi pasageri se lăbărţează pe interval, creşte numărul de bagaje, fumul pluteşte în aerul stătut, ambalajele de mâncare înfundă toaletele. Ceva mai sus, la capătul vagonului, se desfăşoară o partidă de cărţi, cu bere.

Trenul goneşte spre nord-vest, înghiţind sute de kilometri de pădure pipernicită şi de stânci de granit descoperite, sute de lacuri mici, albastre şi anonime, mărginite de mlaştini, pipirig şi molizi morţi, cu zăpadă veche în părţile umbrite. Privesc prin sticla ferestrei vagonului, cu dâre de ploaie şi de praf pe ea, şi văd peisajele copilăriei mele timpurii, pătate, inodore şi intangibile, alergând înapoi.

La intervale foarte lungi, trenul se încrucişează cu câte un drum, acoperit cu pietriş sau subţire şi asfaltat, cu o linie albă pe mijloc. Totul dă impresia de pustietate şi tăcere, dar pentru mine nu e pustiu, nu e tăcut. Peisajul e plin de

ecouri.

Acasă, îmi spun. Dar nu e un loc unde să mă pot întoarce.

E mai rău decât crezusem că va fi şi, totodată, mai bine.

În unele zile îmi spun că am înnebunit făcând una ca asta, alteori că e cea mai lucidă mişcare a mea din ultimii ani.

Vancouver este un oraş mai ieftin. După o şedere scurtă la un Holliday Inn, găsesc o căsuţă de închiriat, pe colina de dincolo de Kitsiliano Beach, una dintre căsuţele-jucărie care sunt mai mari înăuntru decât par pe afară. Are vederea spre golf şi spre munţii de dincolo de el; vara, primeşte lumină nesfârşită. Găsesc şi o creşă locală pentru Sarah. Deocamdată, trăim din banii de grant. O vreme sunt liber-profesionistă, după care îmi iau un serviciu cu jumătate de normă: recondiţionez mobilă pentru un magazin de antichităţi. Îmi place munca, fiindcă nu-mi solicită gândirea, iar mobila nu vorbeşte. Nu mă mai satur de tăcere.

*
* *

Stau întinsă pe podea, fără să treacă valuri peste mine, şi mă ţin tare. Noaptea plâng. Mi-e frică să nu aud voci, sau o singură voce. Am ajuns la margine, la capătul pământului. E posibil să mi se dea un brânci.

Chibzuiesc că ar fi bine să merg la un psihanalist, fiindcă asta se poartă acum pentru oamenii debusolaţi, ca mine. În final, chiar merg. La un bărbat, un bărbat de treabă. Îmi cere să-i povestesc tot ce mi s-a întâmplat până la şase ani, nimic din ce s-a întâmplat după aceea. Subînţelege că după şase ani eşti ca turnată în bronz. Ce ţi se mai întâmplă nu poate fi important.

Memoria mea e bună. Îi povestesc despre război.

Îi povestesc despre cuţitul Exacto şi despre încheietura mâinii, dar nimic despre voce. N-aş vrea să mă creadă dusă cu pluta. Vreau să aibă o părere bună despre mine.

Îi povestesc despre nimic.

Se interesează dacă am orgasme. Îi spun că nu asta e problema.

Crede că-i ascund ceva.

După un timp, încetez să-l mai frecventez.

Încetul cu încetul, îmi recâştig încrederea în mine. Încep să mă scol

dimineaţa devreme, până nu se trezeşte Sarah, ca să pictez. Constat că am o reputaţie minoră, ambiguă, după expoziţia de la Toronto, şi că sunt invitată la petreceri. La început detectez o urmă de resentiment, fiindcă sunt *din est*, ceea ce se presupune că-mi conferă anumite avantaje, dar, după o vreme, am petrecut aici suficient de mult timp ca să fiu acceptată; după aceea, pot să fac şi eu pe resentimentara faţă de cei din est şi să-mi meargă.

Mai sunt invitată şi să particip la o serie de expoziţii de grup, mai ales de femei: ele au auzit de stropitul cu cerneală, au citit cronicile depreciative şi toate astea îmi conferă legitimitate, chiar dacă vin din est. Artiste de tot felul, femei de tot felul fermentează aici, fierb din cauza energiei presurizate a forţelor explozive conservate într-un spaţiu prea mic, de fervoarea caracteristică tuturor credinţelor religioase în faza lor timpurie, puristă. Nu e suficient să ai un discurs corect şi să ceri plată egală; trebuie să ţi se convertească sufletul. Sau ţi se dă de înţeles că aşa e bine.

Sunt la modă confesiunile, nu despre păcatele proprii, ci despre suferinţele îndurate din partea bărbaţilor. Suferinţa e importantă, dar pe categorii: suferinţa femeilor, da, suferinţa bărbaţilor, ba. Când îţi povesteşti durerile, se spune că le împărtăşeşti. Eu nu vreau să mi le împărtăşesc în felul ăsta; nici nu am suficiente cicatrice. Am fost răsfăţată de viaţă: niciodată bătută, violată, înfometată. Există, fireşte, problema banilor, dar Jon era sărac lipit, ca mine.

Mai este Jon. Dar nu mă simt dominată de el. De câte ori mi-a făcut ceva, i-am răspuns cu aceeaşi monedă – ba, poate, mai dur. Acum se perpeleşte de dorul lui Sarah. Telefonează interurban, iar vocea de pe fir oscilează ca în emisiunile din vreme de război, plângătoare şi învinsă, cu o tristeţe arhaică ce pare, din ce în ce mai mult, a fi tristeţea bărbaţilor în general.

Nici o milă pentru el, ar spune femeile. Nu mi-e milă, dar îmi pare rău.

O parte din femeile astea sunt lesbiene, proaspăt declarate sau convertite. E ceva în acelaşi timp curajos şi monden. După unele, este singura relaţie de egalitate posibilă pentru femei. Altminteri nu eşti autentică.

Mă ruşinez de propria mea îndărătnicie, de lipsa mea de dorinţă, dar adevărul este că aş fi îngrozită să mă trezesc în pat cu o seamănă. Femeile colecţionează jignirile, îţi poartă pică şi sunt schimbătoare. Judecăţile lor sunt solide şi îndreptăţite, spre deosebire de aproximările obtuze ale bărbaţilor, înceţoşate de romantism, ignoranţă, părtinire şi dorinţă. Fiindcă ştiu prea multe, femeile nu pot fi nici înşelate, nici crezute. Înţeleg de ce bărbaţilor le e frică de ele, cum de altfel sunt acuzaţi.

La petreceri, îmi pun întrebări precise, care sună ca la Inchiziţie: le

interesează părerile mele, dogmele în care cred. Mă consider vinovată că am prea puţine: ştiu că sunt neortodoxă, iremediabil heterosexuală, mamă, colaboraţionistă şi, în taină, un papă-lapte. Inima mea e, în cel mai bun caz, un obiect dubios, pătat şi inconstant. Încă mă epilez.

Evit congregaţiile de femei, trăind constant cu teama de a fi sanctificată sau, dimpotrivă, arsă pe rug. Cred că mă vorbesc pe la spate. Mă fac teribil de nervoasă, fiindcă ele deţin un anumit model căruia ar vrea să mă conformez, iar eu nu sunt cum doresc ele. Vor să mă îmbunătăţească. Uneori simt dorinţa să le sfidez: cu ce drept îmi spun cum să gândesc? Nu sunt Femeia şi naiba să mă ia dacă mă las vârâtă în tipar. *Căţea*, gândesc, fără voce. *Nu mai tot face pe şefa.*

În acelaşi timp, însă, le invidiez convingerea, optimismul, lipsa de griji, neintimidarea faţă de bărbaţi, camaraderia. Sunt aidoma uneia care priveşte de pe margine, fluturând laş o batistă, cum trupele mărşăluiesc băieţeşte către război, intonând cântece curajoase.

Am câteva prietene, dar nu foarte apropiate. Mame singure, ca mine. Mă întâlnesc cu ele la creşă. Schimbăm între noi copiii când vrem să petrecem o noapte în oraş şi ne plângem, inocent, una alteia. Evităm să ne legăm de rănile mai profunde. Suntem ca Babs şi Marjorie de altădată, din clasa de Desen după Natură, cu acelaşi simţ al umorului trist. E un tipar mai vechi pentru femei; dar acum am îmbătrânit.

Jon vine să ne vadă, o tentativă de reconciliere, pe care cred c-o doresc şi eu. Nu merge şi în final divorţăm, de la distanţă.

Vin şi părinţii mei. Le e mai dor de Sarah, sunt sigură, decât de mine. Am invocat pretexte ca să nu plec în est de Crăciun. Pe fundalul munţilor, par scoşi din elementul lor, oarecum micşoraţi. Sunt mai autentici în corespondenţă. Sunt trişti din cauza mea şi a ceea ce cred ei că e o căsnicie ruinată, dar nu ştiu cum să abordeze subiectul.

— Ei bine, dragă, zice mama, referindu-se la Jon, întotdeauna am crezut că e prea nervos.

Un cuvânt rău, vestitor de necazuri.

Îi duc în Stanley Park, unde sunt arbori uriaşi. Le arăt oceanul, care clipoceşte peste tot, sub alge. Le arăt un gigantic melc fără cochilie.

Fratele meu Stephen trimite ilustrate. Trimite şi un dinozaur de pluş, pentru Sarah. Trimite un pistol cu apă. Trimite o carte de socotit, despre o furnicuţă şi o albinuţă. Ne trimite sistemul solar, în forma unui modul de plastic, cu stele pe care le poţi lipi pe tavan şi luminează noaptea.

Constat după o vreme că în minuscula lume a artelor (minusculă, fiindcă, de fapt, cine ştie de ea? Nu se dă la televiziune), vârtejurile, pătratele şi hamburgerii gigantici au ieşit din modă şi alte lucruri au intrat, aşa că mă pomenesc subit pe creasta unui mic val. Există o învolburare, caracteristică unor astfel de treburi. Vând lucrări mai multe, la preţuri mai mari. Acum sunt reprezentată de două galerii, una în est, una în vest. Plec pentru scurtă vreme la New York, lăsând-o pe Sarah cu o mamă singură, prietenă de-a mea, ca să particip la o expoziţie de grup organizată de guvernul canadian, frecventată de multe persoane care lucrează pentru Comisia de Comerţ. Mă îmbrac în negru. Bat străzile, simţindu-mă mai întreagă la cap decât locuitorii de acolo, care, parcă, toţi vorbesc singuri. Mă întorc acasă.

La intervale lungi, mă culc, de disperare, cu câte un bărbat. Sunt întâlniri furişate, nesatisfăcătoare: nu am timp de fineţuri. Până şi aceste scurte interludii sunt epuizante pentru mine.

Nici unul dintre bărbaţii ăştia nu mă respinge. Eu sunt cea care nu le acordă o a doua şansă. Ştiu ce pericole mă pândesc şi mă ţin departe de muchii. De orice e prea luminos, prea ascuţit. De nesomn. Când simt că mă apucă tremuriciul, mă întind pe pat, neaşteptându-mă la nimic, şi mă scaldă un val de neant negru. Ştiu că pot aştepta până trece.

După ce se mai scurge ceva timp, îl cunosc pe Ben, care mă agaţă în modul cel mai ordinar, la supermarket. De fapt, mă întreabă dacă-l las să-mi ducă plasele, care par, şi sunt, foarte grele, iar eu îi permit, cu sentimentul că sunt o proastă arhaică şi asigurându-mă, mai întâi, că nu mă vede nici o cunoştinţă de genul feminin.

Cu ani în urmă, l-aş fi considerat prea bătător la ochi, prea plicticos, de fapt simpluţ la minte. Cu ani mai târziu, un misogin din categoria celor amabili. Are în el câte ceva din toate astea, dar şi ceva din prospeţimea unui măr, după un chiolhan lacom şi prelungit.

Vine la mine acasă şi-mi repară veranda din spate cu ferăstrăul şi ciocanul său, ca în revistele de femei de pe vremuri, iar după muncă bea o bere pe peluză, ca în reclame. Îmi spune bancuri cum n-am mai auzit din liceu. Recunoştinţa mea pentru aceste distracţii lumeşti mă contrariază. Dar nu am o nevoie presantă de el, nu e ca o transfuzie. În schimb, îmi face plăcere. E un soi de fericire, să te încânte un lucru atât de neînsemnat.

Mă duce în Mexic, ca în poveştile romanţate vândute la *drugstore*. Tocmai şi-a cumpărat o micuţă agenţie de voiaj, mai mult un hobby decât altceva; banii i-a făcut mai devreme, pe piaţa imobiliară. Îi place să fotografieze şi să stea la

soare. Toată viaţa lui a vrut să facă ce-i place şi în acelaşi timp să câştige bani.

În pat e timid, uşor de surprins, uşor de încântat.

Ne combinăm gospodăriile într-o a treia casă, mai mare. După o vreme, ne căsătorim. Nimic dramatic. Lui i se pare firesc, mie, o excentricitate: e o sfidare a convenţiilor, dar a unor convenţii de care el n-a auzit. Nu ştie cât de bizară mă consider.

El e cu zece ani mai bătrân. Are în palmares un divorţ şi un fiu mare. Fiica mea Sarah devine copilul pe care şi l-a dorit şi nu după mult timp o avem pe Anne. Pe ea o consider a doua şansă. E mai puţin meditativă decât Sarah, mai încăpăţânată. Sarah a învăţat deja că nu poţi obţine chiar tot ce-ţi doreşti.

Ben mă consideră o femeie bună şi nu-i risipesc deloc încrederea în mine: nu are trebuinţă de adevărurile mai puţin plăcute în ceea ce mă priveşte. De asemenea, mă consideră cam fragilă, întrucât sunt un temperament artistic: necesit îngrijire, ca o plantă de cameră. Puţină curăţire, puţină apă, puţin plivit şi îndreptarea tulpinii, ca să scoată tot ce-i mai bun în mine. Inaugurează nişte registre contabile pentru partea financiară a artei mele: ce s-a vândut şi la ce preţ. Mă învaţă ce sume să deduc din declaraţia de venit. Completează formularul. Îmi aranjează condimentele în ordine alfabetică, pe o poliţă specială din bucătărie. Poliţa o confecţionează cu mâna lui.

Aş putea trăi fără toate astea. Ca înainte. Cu toate acestea, îmi place.

Faţă de picturile mele, manifestă uimire, dar şi teamă, ca un copil care priveşte o lumânare. Se concentrează mai ales asupra priceperii cu care pictez mâini. Ştie că sunt greu de realizat. Cândva a vrut şi el să devină artist de un fel sau altul, zice, dar n-a putut, pentru că a trebuit să-şi câştige traiul. Asta seamănă mult cu aiurelile auzite de mine pe la vernisaje, dar pe el îl iert.

Pleacă, cu afaceri, la intervale judicioase, dându-mi şansa să-i duc dorul.

Şed în faţa şemineului, iar braţul lui în jurul umerilor mei e solid ca o spetează de scaun. Mă plimb pe faleză, în burniţa liniştitoare de la Vancouver, sesizând tonalităţile delicate ale ţărmului, mângâierile valurilor mărunte.

Drept în faţa mea este Pacificul, care ne oferă, pe gratis, asfinţit după asfinţit; drept în spate, improbabilii munţi, iar dincolo de ei, o enormă baricadă de pământ.

Toronto e dincolo de baricada aceea, la mare depărtare, arzând în gând ca o Gomora. Pe care n-am curajul s-o privesc.

XIII
PICOSECUNDE

67

Mă trezesc târziu. Mănânc o portocală, puţină pâine prăjită, un ou pe care-l terciuiesc într-o ceaşcă de ceai. Găurica din fundul cojii oului nu e făcută pentru a le împiedica pe vrăjitoare să plece pe mare, cum susţinea Cordelia. Rolul ei este să rupă vidul dintre coajă şi ceşcuţa de ou, ca să se poată extrage conţinutul. De ce mi-au trebuit patruzeci de ani ca să înţeleg atâta lucru?

Îmbrac celălalt costum de jogging, cel cireşiu, şi fac câteva exerciţii anemice de întindere a muşchilor pe podeaua lui Jon. Podeaua e iarăşi a lui Jon, nu a mea. Simt că m-am întors la el, la toate crâmpeiele din viaţa lui, din viaţa noastră comună, de care m-am ferit până acum. Îmi aduc aminte de tablourile medievale în care sfinţii îşi înalţă braţul cu mâna deschisă, ca să arate că sunt neînarmaţi. *Mergi în pace.* Concediere şi binecuvântare. Modul cum am procedat n-a fost tocmai cel al sfinţilor, dar se pare că a avut acelaşi efect. Pacea era şi pentru dăruitorul ei.

Cobor până la intrare, după ziarul de dimineaţă. Îl răsfoiesc, dar nu citesc prea mult. Sunt conştientă că trag de timp. Aproape că am uitat de ce mă aflu aici şi ard de nerăbdare să mă întorc pe coasta de vest, în fusul orar unde îmi trăiesc acum viaţa. Dar nu pot încă. Sunt suspendată, ca la aeroport sau în sala de aşteptare a dentistului, aşteptând încă un interludiu care va fi netexturat şi lipsit de voinţă, precum anestezia sau interioarele avioanelor. În termenii ăştia mă gândesc la seara care vine, la vernisajul expoziţiei: un lucru ce trebuie depăşit fără să se întâmple un dezastru.

Ar fi cazul să merg la galerie şi să verific dacă totul e în ordine. Ar trebui să dau dovadă de un minim de curtoazie. În schimb, iau metroul, cobor aproape de poarta principală a cimitirului. Hoinăresc spre sud şi spre est, stârnind frunzele căzute, scrutând gurile de canalizare, cercetând trotuarele, în căutarea foiţelor

de staniol, a bănuţilor de cinci cenţi, a flecuşteţelor pierdute. Continui să cred că asemenea lucruri există şi că eu le-aş putea găsi.

Cu un bobârnac uşor, o alunecare peste un hotar prost trasat, aş putea deveni o vagaboandă din cele care cară un maldăr de pungi. Am acelaşi instinct: să scormonesc în gunoaie, să caut prin obiectele abandonate. Să caut ceva ce a fost aruncat, ca nemaifiind util, dar care mai poate fi salvat şi revendicat. În cazul vagaboandei, o colecţie de zdrenţe, adică spaţiu; în cazul meu, timpul.

E vechiul drum pe care mă întorceam acasă de la şcoală. Păşeam pe trotuarul ăsta, în faţa sau în spatele celorlalte fete. Între stâlpii ăştia de iluminat, umbra mea pe zăpadă se proiecta în faţă, se dubla, se chircea din nou şi dispărea, iar lămpile erau înconjurate de câte un halo, ca ceaţa din jurul lunii. Iată şi peluza pe care Cordelia s-a lăsat să cadă pe spate, întipărind un înger pe zăpadă. Iată locul de unde a rupt-o la fugă.

Casele sunt aceleaşi, dar nu mai sunt spoite cu vopsea albă cojită, înnegrită de iarnă, nu mai au înfăţişarea dărăpănată de după război. Au trecut pe aici aparatele de sablat, instalatorii de termopane. Înăuntru, plantele tropicale căţărătoare şi arbuştii de benjamina au alungat jalnicele violete africane bibilite odinioară pe pervazele bucătăriilor. Văd prin casele astea fantomele a ceea ce au fost cândva; percep culorile ce acopereau cândva pereţii, trandafiriul prăfuit, verdele noroios, albul de ciupercă; văd perdelele de cinz inexistente acum. Cărei epoci îi aparţin ele de fapt, a lor sau a mea?

Merg pe strada care urcă uşor, în contrasens cu grupurile răzleţe de copii care se duc să ia prânzul acasă. Deşi fetele poartă jeanşi, ceea ce denotă libertate, nu sunt atât de gălăgioase ca pe vremuri: nu fredonează, nu emit chemări. Păşesc fără chef, dar cu determinare, sau aşa am impresia. Poate cred asta fiindcă nu mai sunt la nivelul lor: am capul mai sus, aşa că zgomotele se filtrează până ajung la mine. Sau, poate, eu sunt motivul: prezenţa în mijlocul lor a unei persoane considerate adultă, deţinătoare de putere.

Câteva mă privesc lung; cele mai multe se abţin. Ce să vadă? O femeie între două vârste, cu mâinile în buzunare, cu pantalonii de jogging încreţiţi deasupra bascheţilor, cu nimic mai bizară decât majoritatea oamenilor, uşor de uitat.

Pe unele verande se văd bostani ciopliţi în formă de feţe vesele, triste sau ameninţătoare, aşteptând înserarea. Ajunul Zilei Morţilor, când sufletele celor decedaţi se întorc printre noi întruchipate în balerine, sticle de coca-cola, astronauţi sau Mickey Mouse, iar cei vii le vor oferi dulciuri, ca să nu facă rele. Simt şi acuma atmosfera de sărbătoare: aerul înţepător, gustul de caramel din

gură, speranţa de la uşă, credinţa că vei căpăta ceva în schimbul a nimic, pentru copii de la sine înţeleasă. Numai că acum nu vor mai primi mere zaharisite şi mingi de floricele făcute în casă: abundă zvonurile că se ascund în ele lame de ras, că ar putea fi otrăvite. Chiar şi pe vremea copiilor noştri merele trase în zahăr ne îngrijorau. Prea multă răutate pluteşte liber în aer.

În Mexic, ziua asta e sărbătorită corect, fără travestiuri. Cranii de zahăr iluminate, picnicuri de familie pe morminte, câte o farfurie pentru fiecare oaspete, câte o lumânare pentru fiecare suflet. Toată lumea pleacă fericită, inclusiv morţii. Noi am respins comunicarea firească dintre două dimensiuni: dorim ca cei morţi să nu fie menţionaţi, refuzăm să-i numim, refuzăm să-i hrănim. Ca rezultat, morţii noştri sunt mai slabi, mai cenuşii, mai greu de auzit şi mai flămânzi.

68

Fratele meu Stephen a murit acum cinci ani. N-ar trebui să spun a murit: a fost ucis. Încerc să nu mă gândesc la moartea lui ca la o crimă, deşi asta a fost, ci ca la un fel de accident, de genul exploziei unui tren. Sau ca la o catastrofă naturală, o alunecare de teren. Ceea ce se numeşte, pentru casele de asigurări, voinţa lui Dumnezeu.

A murit pentru principiul ochi pentru ochi, sau pentru ideea cuiva despre acest principiu. A murit din exces de justiţie.

Era într-un avion. Avea locul la fereastră. Atâta se ştie.

În buzunarul de nailon împletit al scaunului din faţa sa era o revistă a companiei aeriene, cu un articol despre cămile, pe care l-a citit, şi unul despre înnoirea garderobei de om de afaceri, pe care nu l-a citit. Mai era şi un set de căşti şi o pungă de hârtie.

Sub scaunul din faţă, dincolo de picioarele lui goale – şi-a scos pantofii şi şosetele – e servieta sa, conţinând o comunicare cu subiectul probabilei compoziţii a universului. Universul, credea el cândva, s-ar putea să fie alcătuit din bucăţi infinitezimale de sfoară, în treizeci şi două de culori diferite. Bucăţile de sfoară sunt atât de mici, încât „culori“ e doar un fel de a vorbi. Dar are dubii: teoretic, există şi alte posibilităţi, aşa că a descris două în comunicarea sa. Universul e greu de prins. Îşi schimbă înfăţişarea când te uiţi la el, ca şi cum ar

opune rezistenţă la cunoaştere.

Ar fi trebuit să-şi susţină comunicarea alaltăieri, la Frankfurt. Ar fi ascultat şi alte prezentări. Ar fi învăţat ceva.

Îndesată sub scaun, împreună cu servieta, este haina de la costumul lui, unul dintre cele trei pe care le are. Şi-a suflecat mânecile cămăşii, ceea ce nu rezolvă mare lucru: aerul condiţionat a clacat şi întregul avion e supraîncălzit. De asemenea, miroase urât: cel puţin o toaletă e defectă şi, după cum fratele meu a avut ocazia să observe, fiindcă a zburat mult, pe avioane oamenii trag mai multe vânturi. Acest lucru e amplificat de panică, neprielnică pentru digestie. Cu două locuri mai încolo, un grăsan chel sforăie pe gura deschisă, împrăştiind un nor invizibil de halitoză.

Roletele hublourilor sunt trase până jos. Fratele meu ştie că dacă ar ridica-o pe cea din dreptul lui ar vedea pista, vălurită de arşiţă, iar dincolo de ea un peisaj cu dune, străin ca peisajul selenar, cu un ocean orbitor în fundal; câteva clădiri paralelipipedice cu acoperişuri plate, de la care va veni, sau nu va veni, salvarea. Toate astea le-a văzut înainte de coborârea roletelor. Nu ştie în ce ţară sunt clădirile alea.

N-a pus nimic în gură de azi-dimineaţă. De afară au adus sendvişuri, cu o pâine granulată, nefamiliară, şi un fel de pastă de carne bej, asemănătoare cu ptomaina. Şi o felie palidă de caşcaval transpirat, în foiţă de plastic. A mâncat brânza asta şi sendvişul, iar acum mâinile îi miros a picnicuri vechi, a dejunuri la margine de şosea din timpul războiului.

Ultima înghiţitură de apă le-a fost dată acum câteva ore. Are un rulou cu Life Savers de mentă: întotdeauna le ia cu el pe avioane, în caz că sunt turbulenţe. I-a dat o pastilă şi doamnei între două vârste, cu costum-pantalon cadrilat şi ochelari supradimensionaţi, care şedea pe scaunul de alături. Se simte oarecum uşurat că ea a plecat: plânsul ei inaudibil, incolor, începuse să-l calce pe nervi. Femeile şi copiii au fost lăsaţi să debarce, dar el nu e nici femeie, nici copil. Toţi pasagerii rămaşi în avion sunt bărbaţi.

Au fost reaşezaţi câte doi, cu un scaun gol în mijlocul fiecărei perechi. Li s-au adunat paşapoartele. Cei care le-au strâns stau la distanţă unul de altul, şase în total, pe intervale dintre scaune, trei cu pistoale-mitralieră mici, trei cu grenade ţinute în văzul tututor. Toţi şi-au tras peste cap feţe de pernă de avion, cu găuri pentru ochi şi pentru gură, care, în lumina chioară, emit sclipiri albe, luciri rozalii. Sub feţele de pernă, care sunt roşii, poartă haine obişnuite: un costum de stradă, o pereche de pantaloni gri de flanelă, în care e vârâtă o cămaşă albă, partea de jos a unui costum clasic, bleumarin.

Fireşte că s-au îmbarcat ca pasagerii obişnuiţi, deşi numai Dumnezeu ştie

cum au trecut armele prin controlul de securitate. Fără îndoială că i-a ajutat cineva, cineva de la aeroport, ca să poată sări în picioare la un moment dat, undeva deasupra Mării Mânecii, şi să se pună pe răcnit ordine şi pe agitat armele de foc. Fie asta, fie armele erau deja în avion, în ascunzători prestabilite, fiindcă în zilele noastre nimic metalic nu scapă nedetectat de razele X.

Mai sunt doi, poate trei bărbaţi în carlingă, care negociază prin radio cu turnul de control. Încă nu le-au comunicat pasagerilor cine sunt şi ce vor; tot ce au anunţat, într-o engleză inteligibilă, deşi cu un accent atroce, e că toţi cei din avion fie vor supravieţui împreună, fie vor muri împreună. În rest, numai monosilabe şi gesturi: *Tu – aici.* E greu de spus câţi terorişti sunt în total, din cauza feţelor de pernă identice. Sunt ca personajele din vechile volume de benzi desenate, cele cu dublă identitate. Indivizi surprinşi la jumătatea metamorfozării: trupuri normale, dar capete puternice, supranaturale, deformate ori înspre eroism, ori înspre ticăloşie.

Nu ştiu dacă astea au fost gândurile fratelui meu. Dar gândesc eu pentru el, acum.

Spre deosebire de tipul cu gura căscată de lângă el, fratele meu nu poate dormi, aşa că-şi ocupă mintea cu strategeme teoretice: cum ar proceda în locul lor, al oamenilor cu feţe de pernă pe cap? Încordarea acestora, excitaţia care-i face gata să tragă şi adrenalina lor blocată umplu avionul, în pofida corpurilor inerte ale pasagerilor, a epuizării şi resemnării acestora.

Dacă s-ar afla în situaţia lor, desigur, n-ar pregeta să moară. Fără acest lucru fundamental, o operaţie ca asta ar fi imposibilă şi inimaginabilă. Dar pentru ce să moară? Fără îndoială că există o cauză religioasă, dar cu ceva mai palpabil în prim-plan: bani, eliberarea altora, deţinuţi în vreo gaură puturoasă pentru fapte asemănătoare cu cea pe care oamenii ăştia o înfăptuiesc acum. Au aruncat ceva în aer, sau au ameninţat c-o vor face. Au împuşcat pe cineva.

Într-un fel, chestiile astea îi sunt cunoscute. E ca şi cum ar fi trăit scena cândva, demult, şi, în ciuda neplăcerii, iritării, combinaţiei de plictiseală şi spaimă, îl încearcă un sentiment de camaraderie. Speră ca bărbaţii ăştia să nu-şi piardă cumpătul şi să-şi ducă misiunea la bun sfârşit, oricare ar fi ea. Speră că pasagerii nu vor face pe ei şi nu se vor smiorcăi, că pe nimeni nu-l va apuca amocul, ca să înceapă să ţipe, declanşând un masacru isteric. Le doreşte tuturor o mână sigură şi un ochi precis.

Un individ vine din partea din faţă a avionului şi vorbeşte ceva cu alţi doi. S-ar zice că se ceartă: gesticulează cu mâinile şi ridică uneori vocea. Ceilalţi bărbaţi aflaţi în picioare se încordează, capetele lor roşii şi pătrate scanează pasagerii ca nişte radare depăşite moral. Fratele meu ştie că e bine să evite

contactul vizual, să-şi plece capul. Se uită la buzunarul din plasă de nailon din faţa sa şi desface, pe furiş, din hârtie o bomboană Life Savers.

Nou-venitul porneşte pe interval spre coada avionului şi capul dreptunghiular cu trei găuri se întoarce regulat dintr-o parte în alta. După el vine încă unul. Muzica înregistrată se scurge lugubru din intercom, dulceagă, soporifică. Omul se opreşte; capul supradimensionat se întoarce, masiv, spre stânga, ca al unui monstru miop şi nătâng, întinde braţul, îşi mişcă mâna: *Sus!* Cel pe care îl indică e fratele meu.

De aici încolo nu mai inventez. Am vorbit cu martorii, cu supravieţuitorii, deci ştiu că fratele meu se ridică şi se strecoară uşor pe lângă tipul adormit în scaun, spunând „Mă scuzaţi“. Pe faţă are o expresie de curiozitate amuzată: tipii ăştia sunt imprevizibili, la fel ca majoritatea oamenilor. S-ar putea să-l confunde cu cineva. Poate că doresc să-i ajute la negocieri, fiindcă merg acum spre capul avionului, unde aşteaptă alt individ cu faţă de pernă.

Insul acesta deschide uşa avionului, ca un amabil portar de hotel, lăsând să intre strălucirea deplină a zilei. După semiîntuneric, lumina e feroce şi fratele meu stă şi clipeşte până când imaginea se clarifică, arătând nisipul şi marea, o ilustrată dintr-o vacanţă fericită. Apoi cade, mai iute ca viteza luminii.

Aşa intră fratele meu în trecut.

Am petrecut cincisprezece ore pe aeroporturi şi avioane ca să ajung acolo. Am văzut după aceea clădirile, marea, porţiunea de pistă; aeroplanul nu mai era. Tot ce obţinuseră în final fusese un salvconduct.

N-am vrut să identific cadavrul, n-am vrut nici să-l văd măcar. Dacă nu vezi trupul, e mai uşor să crezi că n-a murit nimeni. Dar am dorit să ştiu dacă l-au împuşcat înainte de a-l azvârli afară, sau după. Aş fi dorit să fi fost după, ca să fi putut trăi şi el un scurt moment de libertate, de soare, de pretins zbor.

N-am făcut o noapte albă, în călătoria aceea. N-am vrut să mă uit la stele.

Corpul are sistemul lui de apărare, modalitatea sa de a nu permite pătrunderea lucrurilor neplăcute. Funcţionarii guvernamentali au declarat că sunt minunată, adică nu o pacoste pe capul lor. N-am leşinat, nu m-am dat în spectacol; am stat de vorbă cu reporterii, am semnat acte, am luat decizii. La multe lucruri nu m-am gândit, multe n-am văzut, decât mult mai târziu.

Chestia la care am meditat atunci a fost cea cu geamănul cosmic, care pleacă într-o expediţie interplanetară şi la întoarcere, după o săptămână, îşi găseşte fratele îmbătrânit cu zece ani.

De acum, mi-am spus, eu voi îmbătrâni. Dar el, nu.

Părinţii mei n-au fost capabili să înţeleagă moartea lui Stephen, pentru că fusese lipsită de sens; în orice caz, nu avusese nici un sens legat de el. N-au reuşit nici să-şi revină. Înainte de eveniment fuseseră activi, vioi, viguroşi; după el, s-au ofilit.

— Nu contează cât de bătrâni sunt, a spus mama. Tot copiii tăi rămân, până la capăt.

A rostit cuvintele astea ca şi cum ar fi formulat un adevăr de care va trebui să ţin cont mai târziu.

Tata a slăbit şi şi-a pierdut din înălţime, s-a smochinit vizibil; şedea aşa, perioade îndelungate, nefăcând nimic. Necaracteristic. Aşa mi-a spus mama la telefon, interurban.

Fiii nu trebuie să moară înaintea taţilor. Nu e normal, ordinea e greşită. Cine preia ştafeta?

Cât despre părinţi, ei au murit aşa cum se moare de obicei, de lucrurile de care mor bătrânii, de care eu însămi voi muri mai repede decât cred: tata brusc, mama după câţiva ani, de o boală mai lentă şi mai dureroasă.

— E bine că tata s-a dus aşa cum s-a dus, îmi spunea ea. N-ar fi putut suporta asta.

N-a zis nimic despre faptul că nici ea nu putea suporta.

Fetele au venit să stea o săptămână, devreme, la sfârşitul verii, când mama se mai afla încă în casa ei din Soo şi ne puteam preface că e vorba doar de o nouă vizită de rutină. Am rămas după plecarea lor, să sap buruienile din grădină şi să ajut la spălatul vaselor, căci mama nu şi-a cumpărat niciodată o maşină de spălat vasele, iar rufele le spală la subsol, cu maşina automată, dar le atârnă pe frânghie să se usuce, fiind de părere că uscătoarele consumă prea mult curent electric. Să ung cu grăsime formele de brioşe. Să mă prefac copil.

Mama e obosită, dar fără astâmpăr. Refuză să picotească după-amiaza, insistă să meargă până la magazinul din colţ.

— Mă descurc, declară.

Nu mă lasă să-i gătesc.

— N-o să găseşti nimic din ce-ţi trebuie în bucătărie, zice, voind să spună că *ea* nu va mai găsi nimic dacă încep eu să încurc lucrurile.

Ticsesc, pe furiş, frigiderul cu semipreparate congelate şi o constrâng să le

mănânce, spunându-i că, dacă nu, am să le arunc. Pentru ea, risipa e şi acum un bau-bau. O duc la un film, asigurându-mă în prealabil că nu conţine violenţă, sex sau moarte, şi la un restaurant chinezesc. În vremurile bune, în nord, restaurantele chinezeşti erau singurele pe care te puteai baza. Celelalte se rezumau la pâine albă, sendvişuri cu mult sos de friptură, fasole călduţă, plăcinte făcute din carton şi clei.

Mama ia analgezice, apoi medicamente şi mai puternice. Stă din ce în ce mai mult în pat.

— Mă bucur că nu trebuie să fiu operată la spital, zice. Singura dată când am fost internată eram cu voi, copiii. La naşterea lui Stephen mi-au dat eter. Mi-am pierdut cunoştinţa ca un bec stins, iar când m-am trezit am dat de el lângă mine.

Multe dintre frazele pe care le rosteşte acum sunt despre Stephen:

— Îţi mai aduci aminte ce mirosuri producea, cu setul lui de chimie? Şi exact în ziua când se juca la mine partida de bridge! A trebuit să deschidem larg uşile, în toiul iernii.

Sau:

— Mai ţii minte comicsurile pe care le îngrămădea sub pat? Erau prea multe ca să le păstrez. După plecarea lui, le-am aruncat. N-am crezut că ar mai putea fi bune la ceva. Dar astăzi lumea le colecţionează – am citit în ziare. Acum ar valora o avere. Iar noi, care întotdeauna am socotit că nu-s decât gunoi!

O spune ca şi cum ar râde de ea însăşi.

Stephen despre care vorbeşte nu are niciodată mai mult de doisprezece ani. După aceea, el i-a depăşit puterea de a-l mai urmări. Ajung să pricep că îl admira, sau îl admiră, mult, că se teme puţin de el. Nu intenţionase să aducă pe lume o astfel de persoană.

— Tare te-au mai chinuit fetele alea, spune ea într-o zi.

Am făcut câte o ceaşcă de ceai pentru amândouă – are voie să bea ceai – şi stăm în bucătărie, la masă. E încă surprinsă să mă vadă bând ceai şi mă întreabă de mai multe ori dacă n-aş prefera lapte.

— Care fete? o întreb.

Degetele mele sunt carne vie. Le jupoi în tăcere, pe ascuns, sub blatul mesei, cum fac întotdeauna când sunt stresată – un năravvechi de care nu mă pot dezbăra.

— Alea. Cordelia şi Grace şi ailaltă. Carol Campbell.

Îmi aruncă o privire şireată, ca şi cum m-ar pune la încercare.

— Carol? o îngân.

Îmi amintesc o fetiţă bondoacă, învârtind coarda.

— Dar bineînţeles. Cordelia era prietena ta cea mai bună, la liceu. Niciodată n-am crezut că ea e de vină. Era Grace aia, nu Cordelia. Grace a pus-o, mi-am spus întotdeauna. Ce s-a ales de ea?

— N-am idee, îi răspund.

Nu vreau să discut subiectul Cordelia. Încă mă simt vinovată că am plecat şi n-am ajutat-o.

— N-am ştiut ce să fac, spune mama. Au venit la mine în ziua aceea şi mi-au spus că te-au reţinut la şcoală, fiindcă ai fost nepoliticoasă cu o profesoară. A vorbit Carol. Nu mi se părea că spun adevărul.

Mama evită, pe cât posibil, verbul *a minţi*.

— În ce zi? întreb, grijulie.

Nu ştiu la care zi se referă. A început să cam încurce lucrurile, din cauza medicamentelor.

— În ziua când a fost cât pe-aci să îngheţi. Dacă le-aş fi dat crezare, n-aş fi pornit în căutarea ta. Am mers pe drum, pe lângă cimitir, dar nu te-am găsit.

Mă priveşte îngrijorată, parcă întrebându-se cum voi reacţiona.

— A, da, răspund, prefăcându-mă că ştiu despre ce e vorba.

Nu doresc s-o păpăcesc, dar eu însămi sunt cam nedumerită. Memoria mi se încreţeşte, ca suprafaţa apei când sufli pe ea. Le văd pe Cordelia, Grace şi Carol păşind către mine prin albul uluitor al ninsorii, cu feţele umbrite.

— Am fost tare îngrijorată, zice mama.

Ceea ce vrea de la mine e iertare, dar pentru ce?

În unele zile este mai puternică şi îmi fac iluzii că se va înzdrăveni. Astăzi doreşte să o ajut să facă ordine în pivniţă.

— Ca să nu trebuiască să te ocupi de vechiturile alea mai târziu, îmi explică, cu delicateţe.

Nu foloseşte cuvântul *moarte*, ca să nu mă întristez.

Nu-mi plac beciurile. Ăsta e nefinisat: ciment gri, grinzi deasupra capului. Mă asigur că uşa de la parter rămâne deschisă.

— Ar trebui o balustradă la scările astea, zic. Sunt înguste, nesigure.

— Mă descurc, mi-o taie mama.

O replică din zilele când a te descurca era suficient.

Sortăm revistele vechi, stivele de cutii de carton de diferite mărimi, rafturile cu borcane goale. Ea s-a descotorosit de mult mai puţine lucruri decât ar fi putut arunca atunci când s-au mutat, sau, poate, a acumulat şi mai multe. Car obiecte pe scări în sus şi le stochez în garaj. Aici par a fi ale nimănui.

Există o poliţă întreagă cu încălţările tatei, aliniate pe perechi: pantofi de

oraş cu bombeuri perforate, galoşi, cizme de cauciuc, bocanci de pădure cu talpa groasă, cu o patină ca untura de porc şi şireturi de piele. Unele încălţări au cincizeci de ani, dacă nu mai mult. Ştiu că mama nu vrea să le arunce, dar nici nu aminteşte de ele. Ştiu că se aşteaptă să-mi păstrez cumpătul. Am jelit destul la înmormântare. Nu are nevoie de un copil înlăcrimat, nu acum.

Îmi amintesc de vechea Clădire de Zoologie, unde ne petreceam sâmbetele, de coridoarele supraîncălzite, cu duşumelele care scârţâiau, de sticlele cu globi oculari, de liniştitoarele mirosuri de şoareci şi de formol. Îmi amintesc cum stăteam la masă, seara, cu Cordelia, iar avertismentele tatei ne treceau pe deasupra capetelor, despre apa distrusă, pomii otrăviţi, specii după specii anihilate ca furnicile strivite sub talpă. Nu credeam atunci că profeţiile se vor adeveri. Le consideram plicticoase, un fel de cleveteală a adulţilor, cu care n-aveam nici în clin, nici în mânecă. Acum toate s-au adeverit, numai că mult mai rău. Trăiesc în coşmarul tatei, nu mai puţin real pentru că e invizibil. Aerul mai e respirabil, dar până când?

Ne apucăm de cufărul de pachebot. Mi-l amintesc în casa din Toronto şi încă îl consider un obiect misterios, un loc în care e depusă o comoară. Şi mama vede acţiunea noastră ca pe o aventură: spune că nu s-a mai uitat în cufăr de ani de zile, nu are idee ce stă ascuns acolo. Nu e mai puţin vioaie fiindcă e muribundă.

Deschid cufărul şi mirosul de naftalină umple aerul. Apar hăinuţele de copil învelite în hârtie de mătase, bucăţelele de staniol înflorat, devenite negre-gălbui.

— Păstrează astea pentru fete, zice mama. Pe asta, ia-o tu.

Rochia de mireasă, pozele de la nuntă, rudeniile de culoare sepia. Un şomoiog de pene. Câteva punctaje de bridge, cu canafi în legătură, două perechi de mănuşi albe din piele de ied.

— Tata a fost un dansator minunat, îşi aminteşte mama. Înainte de căsătorie.

Ceva ce nu ştiusem.

Trecem prin straturi de obiecte, descoperind diverse: fotografiile mele din liceu, cu gura rujată şi nezâmbitoare, părul cuiva într-un plic, un singur botoşel împletit. Mănuşi vechi, cravate vechi. Un şorţ. Unele lucruri vor fi păstrate, altele aruncate sau dăruite. Pe unele le voi duce cu mine. Le-am repartizat în mai multe grămezi.

Mama e surescitată şi mă molipsesc şi eu de la ea: e ca atunci când desfaci cadourile de Crăciun. Deşi bucuria nu e pură.

Pacheţelele lui Stephen de cartonaşe înfăţişând aeroplane, legate cu benzi de gumă putrezite. Albumele lui de amintiri, desenele cu explozii, vechile carnete

de elev. Pe astea, mama le pune deoparte.

Desenele şi albumele mele personale. Fotografiile unor fetiţe de care îmi amintesc acum, cu mânecuţe bufante, fuste roz şi fundiţe în păr. Pe urmă, în albume, poze nefamiliare decupate din reviste: corpuri de femei, îmbrăcate după moda anilor patruzeci, pe care sunt lipite capetele altor femei. *Asta-i o Watchbird supraveghindu-te PE TINE.*

— Ce-ţi mai plăceau revistele astea, zice mama. Când erai bolnavă în pat, stăteai aplecată deasupra lor ore întregi.

Sub albumele de amintiri este albumul meu cu fotografii, cu paginile negre legate laolaltă cu un şnur ca un şiret de pantofi. Brusc, îmi aduc aminte cum l-am pus în cufăr, înainte de plecarea la liceu.

— Pe ăsta noi ţi l-am dăruit, îmi aminteşte mama. De Crăciun, ca să-l ai cu aparatul de fotografiat.

Înăuntru e fratele meu, pe punctul de a arunca un bulgăre de zăpadă, şi Grace Smeath, cu o cununiţă de flori. O pereche de bolovani colosali, având la bază nume scrise cu litere mari, cu un creion alb. Eu însămi, într-o jachetuţă cu mânecile prea scurte, stând în faţa uşii unei camere de motel. Numărul 9.

— Mă întreb ce s-a întâmplat cu aparatul de fotografiat? zice mama. Cred că l-am dat cuiva. După un timp, nu te-a mai interesat.

Sunt conştientă de existenţa unei bariere între noi. O barieră care există de multă vreme şi pe care întotdeauna am urât-o. Aş vrea s-o iau în braţe. Dar ceva mă împiedică.

— Asta ce e? întreabă mama.

Vechea mea poşetuţă. Mă duceam cu ea la biserică.

E adevărat. Acum vizualizez şi biserica: ceapa turlei, băncile, vitraliile, ÎMPĂRĂŢIA • DOMNULUI • E • ÎN • TINE.

— Ei, ia te uită, exclamă mama, râzând scurt. Pe asta nu ştiu de ce oi fi păstrat-o. Pune-o în grămada de aruncat.

E turtită; plasticul roşu a crăpat pe margini, la cusături. O ridic, o împing cu pumnul, ca să-şi recapete forma. Ceva zornăie. O deschid şi scot din ea ochiul-de-pisică albastru.

— O bilă! strigă mama, cu încântare copilărească. Ţii minte toate bilele alea pe care le colecţiona Stephen?

— Da, zic.

Dar bila asta a fost a mea.

Mă uit în ea şi-mi văd toată viaţa.

Pe strada asta, mai la vale, se afla prăvălia. Cumpăram lemn-dulce roşu, gumă de mestecat, acadele portocalii, bomboane negre tari, care mai târziu se fărâmiţau. Lucruri pe care le puteai cumpăra cu un cent, cu capul regelui pe el. *Georgius VI Dei Gratia.*

Nu m-am putut obişnui cu maturizarea Reginei. Ori de câte ori îi văd pe monezi capul retezat, mă gândesc la ea ca la o fată de paisprezece ani, în uniformă de cercetaşă, cu spatele tot aşa de drept cât ni se spunea nouă să-l ţinem, privindu-mă de sus, din articolele decupate din ziare de pe tabla domnişoarei Lumley din clasa a patra; stând în dreptul rombului grosolan al unui microfon radio, încruntată de seriozitate şi de teamă bine ascunsă, mobilizând vlaga naţiunii în timp ce Londra era bombardată, iar noi cântam *There'll Always Be an England*, ghidate de indicatorul de lemn care ne ameninţa viaţa al domnişoarei Lumley, într-o nişă din timp, cu opt ani mai târziu.

De atunci, Regina a devenit bunică, a renunţat la mii de pălării, are acum un piept bogat şi (e lezmajestate să te gândeşti la asta) un început de bărbie dublă. Nimic din toate astea nu mă poate păcăli. E pe acolo, pe undeva, cealaltă regină.

*

* *

Mai merg cale de două străzi şi iau colţul, aşteptându-mă să văd paralelipipedul urât al şcolii, din cărămidă roşie patinată de vreme şi ajunsă de culoarea ficatului uscat. Curtea cu zgură, ferestrele înalte şi înguste, cu bostănei portocalii de hârtie şi pisici negre lipite pe ele la Hallowe'en, literele gravate deasupra uşilor, *BĂIEŢI* şi *FETE*, ca inscripţiile de pe mausoleele de la sfârşitul celui de-al nouăsprezecelea veac.

Dar şcoala mea a dispărut. În locul ei a răsărit instantaneu, ca într-un miraj, o şcoală nouă: pastelată, cu forme geometrice, strălucitoare şi modernă.

Parcă aş fi primit o lovitură în plex. Vechea şcoală a fost stârpită, eradicată din spaţiu. Parcă n-ar fi fost niciodată aici. Mă reazem de un stâlp de telegraf, uluită, ca şi cum mi s-ar fi făcut o lobotomie. Dintr-odată sunt moartă de oboseală. Îmi vine să mă culc.

După un timp, mă apropii de şcoala cea nouă, înaintez spre ea prin poartă, îi dau, încet, ocol. S-a renunţat la *BĂIEŢI* şi *FETE*, atâta cel puţin e clar. Mai există, totuşi, un gard din lanţuri. Curtea e echipată cu leagăne, bare de căţărat şi tobogane, în culori primare aprinse; câţiva copii s-au întors mai devreme de la dejun şi se foiesc pe acolo.

Totul e atât de curat, atât de deschis. Precis că dincolo de uşile cu multă sticlă, sincere, nu mai există indicatoare lungi de lemn, curele negre de cauciuc, rânduri de bănci grele din cherestea; nu mai există Regele şi Regina, rigizi în ţinuta lor de curte, nu mai există călimări; nu se mai chicoteşte la adresa lenjeriei de corp, nu mai sunt femei bătrâne şi acre, cu favoriţi. Nu mai există secrete crude. Toate lucrurile de soiul ăsta au dispărut.

Dau colţul din dos şi regăsesc colina erodată, cu puţinii ei pomi stingheri. Aşadar, ceva a mai rămas.

Nu e nimeni acolo.

Urc treptele de lemn, stau acolo unde obişnuiam să stau. Acolo unde stau acum, căci n-am plecat niciodată. Vocile de copii de jos, din curte, pot fi glasurile oricăror copii, din orice perioadă; lumina dintre pomi se îngroaşă, devine ameninţătoare. O rea-voinţă mă împresoară. Mi-e greu să respir. Parcă m-aş împotrivi la ceva, la o presiune exercitată asupra mea, ca atunci când deschizi uşa în afară, pe viscol.

Scoate-mă de aici, Cordelia. M-au încuiat înăuntru.

Nu vreau să am o veşnicie nouă ani.

Aerul e blând, tomnatic, soarele străluceşte. Stau nemişcată. Şi totuşi merg, cu capul plecat, prin vântul încremenit.

XIV
TEORIA CÂMPULUI UNIFICAT

71

Îmbrac rochia nouă, folosind patentul lui Jon ca să tai eticheta cu preţul. Tot în negru am sfârşit până la urmă. Intru în baie, ca să mă privesc, cu ochii mijiţi, în oglinda neadecvată, jegoasă; acum că am pus chestia asta pe mine, arată exact la fel ca toate rochiile negre pe care le-am purtat vreodată. Caut scame pe ea, îmi aplic rujul roz şi până la urmă, din cât îmi dau seama, arăt rezonabil. Drăguţă şi neglijabilă.

Aş putea fi ceva mai frapantă. Ar trebui să port cercei mari care să se bălăngăne, brăţări groase, un papion argintiu pe un lanţ subţire, o eşarfă uriaşă tip Isadora Duncan strangulează-te-din-greşeală, o broşă cu strasuri din anii treizeci, de un viclean prost gust. Dar nu am nimic de felul ăsta şi e prea târziu să ies şi să cumpăr ceva. Va trebui ca eu însămi să fiu suficientă. Ca la petrecerile vino-aşa-cum-eşti de odinioară. Mă duc aşa cum sunt.

Ajung la galerie mai repede cu o oră. Charna nu e acolo, nu e nimeni dintre ceilalţi, poate că au ieşit să ia o gustare, mai probabil, să se schimbe. Dar totul e pregătit: cupele cu picior gros, închiriate, buteliile de licoare mediocră, apa minerală pentru abstinenţi, căci cine să bea clor diluat de la robinet? Brânzeturile cu muchiile întărite, strugurii păstraţi în sulf, luxurianţi şi lucioşi ca ceara, umflaţi de sângele zilierilor muribunzi din California. Nu e convenabil să ştii prea multe: până la urmă nu mai poţi pune nimic în gură fără să simţi gustul morţii.

Persoana care serveşte la bar, o tânără cu ochi severi, părul pomădat, îmbrăcată neglijent în negru, şterge pahare dincolo de lunga masă folosită drept bar. Obţin de la ea un pahar de vin. Face serviciul ăsta pentru bani, spune maniera ei nepăsătoare: adevăratele ei ambiţii sunt în altă parte. Strânge din buze, în timp ce-mi măsoară băutura: nu mă place. Posibil că doreşte să devină

pictoriţă şi crede că mi-am încălcat principiile, mi-am îndoit spinarea în faţa zeului succes. Ce mult m-am complăcut eu însămi în snobisme amare de acest soi; ce uşor mi-a fost cândva să le accept.

Fac, lent, turul galeriei, sorbind înghiţituri mici de vin, permiţându-mi să privesc exponatele – de fapt, pentru întâia oară. Ce este şi ce nu este. Există un catalog, redactat de Charna, o treabă de profesionist, executat la computer şi printer cu laser. Îmi vine în minte catalogul de la prima noastră expoziţie, mimeografiat, pătat şi ilizibil, sărăcia lui fiind blazonul autenticităţii. Îmi amintesc învârtirea tamburului, mirosul de tuş, durerea din braţ.

Până la urmă, cronologia a avut câştig de cauză: lucrurile mai vechi sunt pe peretele dinspre est, ceea ce Charna numeşte perioada de mijloc este ilustrată de peretele din capăt, iar pe peretele dinspre vest atârnă cinci tablouri recente, neexpuse până acum. E tot ce am reuşit să creez în ultimul an. În zilele astea lucrez mult mai încet.

Iată naturile moarte. „Incursiuni timpurii de Risley în domeniul simbolismului feminin şi al naturii carismatice a obiectelor de menaj“, formularea Charnei. Altfel zis, prăjitorul de pâine, cafetiera, storcătoarea mamei. Cele trei canapele. Foiţele argintate.

Ceva mai încolo sunt Jon şi Josef. Îi privesc cu o oarecare afecţiune, pe ei, muşchii lor şi noţiunile lor îmbâcsite despre femei. Tinereţea lor e terifiantă. Cum m-am putut abandona unei lipse de experienţă atât de mari?

După ei vine doamna Smeath, în multe ipostaze. Doamna Smeath aşezată, în picioare, întinsă pe pat cu ficusul alături, în zbor, cu domnul Smeath ţinându-se de spatele ei, ţintuit ca o insectă; doamna Smeath purtând pantalonaşii albastru-închis ai domnişoarei Lumley, care se combină, cumva, cu ea, într-o simbioză înspăimântătoare. Doamna Smeath dezambalată din hârtie de mătase albă, strat după strat. Doamna Smeath mai mare decât în realitate, mai mare decât a fost cu adevărat. Eclipsându-l pe Dumnezeu.

Am investit multă muncă în trupul ăla imaginat, alb ca o rădăcină de brusture, fleşcăit ca untura de porc. Am migălit la el cu ceea ce îmi dau acum seama că era o neţărmurită răutate. Dar tablourile astea nu înseamnă numai batjocură, numai spurcare. Am pus în ele şi lumină. Fiecare picior palid, fiecare ochi în ramă de oţel stă pe pânză aşa cum a fost, banal ca pâinea. Am spus: *Priveşte.* Am spus: *Văd.*

Acum mă uit atentă la ochi. Credeam, cândva, că sunt ochi plini de sine, porceşti şi trufaşi în ramele lor de sârmă, cum de fapt sunt. Dar sunt, totodată, ochi înfrânţi, nesiguri şi melancolici, îngreuiaţi de datoria nerăsplătită de iubire.

Ochii unei persoane pentru care Dumnezeu era un bătrân sadic; ochii unei decenţe simple, de oraş provincial. Doamna Smeath fusese transplantată în oraş dintr-o localitate mult mai amărâtă. O dezrădăcinată – ca mine.

Acum mă văd pe mine însămi în ochii pictaţi ai doamnei Smeath: o haimana cu mintea pe moaţe, venită Dumnezeu ştie de unde, practic o ţigancă, cu un tată păgân şi o mamă neputincioasă, care bătea străzile îmbrăcată în pantaloni şi aduna buruieni. Eram nebotezată, un cuib de draci: de unde o fi ştiut ce larve de blasfemie şi necredinţă dospeau în mine? Cu toate astea, m-a primit în casa ei.

Unele dintre lucrurile astea trebuie să fie adevărate. N-am tratat-o corect, nu i-am arătat compasiune. În loc de asta, am dorit să mă răzbun.

Ochi pentru ochi conduce la o orbire şi mai mare.

Mă duc la peretele dinspre vest, pe care atârnă cele mai noi lucrări. Sunt mai mari decât formatul meu obişnuit şi acoperă simetric peretele.

Prima se numeşte *Picosecunde.* „Un *jeu d'esprit*“, zice Charna, „care reia Grupul celor şapte şi le reconstruieşte viziunea despre peisaj în lumina experimentelor contemporane şi a pastişei postmoderne.“

De fapt, este un peisaj, pictat în ulei, cu apa albastră, substrat purpuriu, stânci colţuroase, copaci zdrenţăroşi bătuţi de vânt şi cu *impasto*-ul gros al anilor douăzeci-treizeci. Peisajul ăsta ocupă cea mai mare parte din tablou. În colţul din dreapta jos, poziţionaţi la fel de excentric ca picioarele lui Icar care dispar în tabloul lui Bruegel, părinţii mei pregătesc prânzul. Focul deja arde, cu ceaunul suspendat deasupra. Mama, în jacheta ei cadrilată, se apleacă şi mestecă în oală, tata mai pune o surcea pe foc. Maşina Studebaker e parcată în fundal.

Părinţii sunt pictaţi în alt stil: neted, cu modulări fine, cu realismul unui instantaneu fotografic. Parcă un alt fel de lumină ar cădea peste ei, ca şi cum ar fi priviţi printr-o fereastră deschisă în însuşi peisajul din jur, ca să se vadă ce se găseşte dincolo de el, sau înlăuntrul lui.

Sub ei, ca o platformă subterană, sprijinindu-i, un şir de simboluri iconice, pictate în stilul plat al frescelor din mormintele egiptene, cu fiecare simbol înscris într-o sferă albă: un trandafir roşu, o frunză de arţar portocalie, o scoică. De fapt, sunt logourile pompelor de benzină din anii patruzeci. Prin evidenta lor artificiozitate, pun sub semnul întrebării realitatea peisajului şi a figurilor umane.

*

* *

Cea de a doua pictură se intitulează *Trei Muze.* Cu ea, Charna a avut nişte probleme: „Risley îşi continuă deconcertanta deconstrucţie a noţiunilor convenţionale despre gen şi relaţia lui cu puterea tradiţională, mai ales în ceea ce priveşte numinosul“, spune ea. Dacă-mi ţin răsuflarea şi-mi fac ochii mici, înţeleg încotro bate: toate Muzele trebuie să fie femei, iar una dintre ale mele nu e. Poate ar fi trebuit să-mi intitulez lucrarea *Dansatori,* ca s-o scutesc de nefericire. Dar nu sunt dansatori.

La dreapta este o femeie scundă, cu capot înflorat şi papuci îmblăniţi. Pe cap are o pălărie roşie cu cireşe, în formă de cutie poştală. Are părul negru şi cercei mari de aur şi în mână ţine un obiect rotund de mărimea unei mingi de plajă, de fapt, o portocală.

La stânga e o femeie mai în vârstă, cu părul gri-albăstrui, într-o rochie de mătase de culoarea levănţicii, lungă până la genunchi. Are, vârâtă în mânecă, o batistuţă de dantelă, iar gura şi nările îi sunt acoperite de o mască de tifon, ca a surorilor medicale. De deasupra măştii te privesc ochii ei albaştri, încreţiţi la colţuri şi tăioşi ca piunezele. În mâini ţine globul pământesc.

În mijloc – un bărbat slab, cu pielea de un cafeniu şters şi dinţi albi, schiţând un zâmbet nesigur. Poartă un costum oriental bogat împodobit, roşu şi auriu, amintind de Balthazar din tabloul lui Jan Gossaert *Adoraţia Magilor*, dar fără coroană şi eşarfă. Şi el întinde spre privitor un obiect rotund: e plat ca un disc şi pare să fie făcut din sticlă de vitraliu purpurie. Pe suprafaţa lui sunt aranjate, la întâmplare, ai zice, câteva lucruri de un roz lucios, nu prea deosebite de ceea ce găseşti în picturile abstracte. De fapt, sunt secţiuni prin ouăle viermilor de mugur de molid, deşi nu mă aştept să le poată recunoaşte altcineva decât un biolog.

Aranjamentul acestor figurine te duce cu gândul la aranjamentul Graţiilor clasice, sau poate al copiilor cu tenuri de diferite culori prinşi în cerc în jurul lui Iisus, pe prima pagină a vechiului meu ziar de la Şcoala de Duminică. Dar copiii aceia se uitau spre centru; ăştia privesc în afară. Îşi ţin darurile spre exterior, ca şi cum ar îmbia cu ele pe cineva din afara picturii.

Doamna Finestein, domnişoara Stuart, de la şcoală, domnul Banerji. Nu aşa cum erau pentru ei înşişi: Dumnezeu ştie ce vedeau ei în propriile vieţi, sau la ce se gândeau. Dumnezeu ştie ce fel de cenuşă din lagărele de exterminare se învârtejea zilnic în capul doamnei Finestein, în anii când am cunoscut-o, imediat după război. Probabil că domnul Banerji nu putea merge pe străzile de aici fără să se teamă de o îmbrânceală, de o insultă şoptită sau ţipată.

Domnişoara Stuart venise în exil, din jecmănita Scoţie, care continua să decadă, la cinci mii de kilometri depărtare. Pentru ei eram o chestiune accidentală, bunătatea pe care mi-o arătau era firească şi minoră; sunt sigură că nu se gândeau prea mult la ea şi că n-aveau idee ce înţeles avea. Dar de ce să nu-i răsplătesc, dacă vreau? De ce să nu mă joc de-a Dumnezeu, să-i transpun în plină glorie, în eternitatea picturii? De-acum trebuie că au murit, sau sunt foarte bătrâni. Sunt în altă parte.

Titlul celei de a treia picturi este *O singură aripă.* Am pictat-o pentru fratele meu, după ce a murit.

E un triptic. Sunt două panouri de dimensiuni mai mici, laterale. Unul înfăţişează un avion din al Doilea Război Mondial, ca cele de pe cartonaşele din pachetele de ţigări; al doilea, o molie luna mare, de un verde palid.

Panoul mare, central, înfăţişează un om căzând din ceruri. Poziţia lui arată limpede că el cade, nu zboară: e aproape răsturnat, pieziş faţă de câţiva nori. Pare, totuşi, calm. Poartă o uniformă RCAF[1] din Al Doilea Război Mondial. Nu are paraşută. În mână – o sabie de lemn, de copil.

Cu lucruri din astea încercăm să ne amăgim suferinţa.

Charna e de părere că această pictură este un enunţ despre bărbaţi şi natura juvenilă a războiului.

Cea de a patra pictură se intitulează *Ochi-de-pisică.* E, într-un fel, un autoportret. Capul meu e în prim-plan, la dreapta, numai că se vede doar de la mijlocul nasului în sus: partea superioară a nasului, ochii ce privesc în afară, fruntea şi începutul părului. Am pus şi ridurile incipiente, lăbuţele de gâscă de la colţurile pleoapelor. Câteva fire de păr alb. Am trişat, fiindcă, în viaţa reală, de fapt, le smulg.

Dincolo de cap, în centrul tabloului, atârnă o oglinjoară convexă, încercuită de o ramă ornamentată. E vizibilă în ea o secţiune a cefei mele, dar părul e cu totul altfel, mai tânăr.

La o oarecare depărtare, condensate de spaţiul curb al oglinzii, sunt trei figurine mici, îmbrăcate în hainele de iarnă purtate de fete cu patruzeci de ani în urmă. Ele merg înspre privitor, cu feţele umbrite pe fondul unui câmp troienit de zăpadă.

Ultima pictură este *Teoria câmpului unificat.* Un dreptunghi vertical, mai mare decât celelalte pânze. De-a curmezişul dreptunghiului, cam la două treimi în sus, e un pod de lemn. La ambele capete ale acestuia se văd vârfuri de copaci desfrunziţi, acoperiţi cu zăpadă, ca după căderea unei ninsori moi şi umede.

Ninsoarea se vede şi pe parapetele şi traversele podului.

Poziţionată deasupra celei mai înalte balustrade, dar în aşa fel încât picioarele nu o ating, e o femeie îmbrăcată în negru, cu părul acoperit de o scufiţă sau un voal negru. Ici-colo, pe negrul hainei sau capei ei se văd punctişoare luminoase. Cerul din spatele femeii are culorile asfinţitului; sus de tot apare jumătatea inferioară a lunii. Faţa femeii este, parţial, umbrită.

Ea este Fecioara Lucrurilor Pierdute. În mâini, în dreptul inimii, ţine un obiect de sticlă: o bilă ochi-de-pisică supradimensionată, cu miezul albastru.

Sub pod e cerul nocturn, aşa cum apare prin telescop. Stele după stele, roşii, albastre, galbene şi albe, nebuloase spiralate, galaxii după galaxii: universul cu toată incandescenţa şi bezna lui. Sau aşa crezi. Dar acolo jos există şi pietre, insecte şi rădăcini, pentru că e partea de dedesubt a pământului.

În partea cea mai de jos a picturii, bezna păleşte şi dobândeşte o tonalitate mai deschisă, albastrul limpede al apei, fiindcă pe acolo curge pârâul, pe sub pământ, pe sub pod, venind din cimitir. Pământul celor morţi.

Merg la bar şi mai cer un pahar de vin. E mai bun decât poşirca pe care o cumpărăm de obicei pentru astfel de întruniri.

Mă plimb prin sală, înconjurată de timpul pe care l-am creat, care nu e un loc, nu e decât o umbră înceţoşată, marginea mişcătoare în care trăim. Care e fluidă şi se întoarce, ca un val, spre ea însăşi. Pesemne că am crezut că salvez ceva de scurgerea timpului, conserv ceva: ca pictorii de acum multe veacuri, încredinţaţi că aduc Cerurile pe pământ, revelaţiile lui Dumnezeu, stelele eterne, numai ca operele lor făurite pe lemn sau în ghips să fie furate, rătăcite, arse, făcute ţăndări, distruse de mucegai, putrezite.

Un acoperiş găurit, puţină benzină şi un chibrit ar pune capăt întregii afaceri. De ce mi se prezintă gândul ăsta nu sub formă de teamă, ci de tentaţie?

Pentru că picturile mi-au scăpat de sub control, nu le mai pot porunci ce să însemne. Dacă posedă un pic de energie, ea a fost extrasă din mine. Eu sunt carcasa goală.

72

Acum Charna, în piele mov, se repede spre mine, cu clinchet de bijuterii din aur fals. Îmi face vânt în biroul din spate: nu vrea să mă fâţâi prin galeria goală, de capul meu, în timp ce intră primii vizitatori voioşi: să nu le dau impresia că

sunt o ratată prea avidă după laude. Îşi va face şi ea intrarea odată cu mine, mai târziu, când nivelul hărmălaiei va fi suficient de mare.

— Aici te poţi relaxa, zice ea.

Ţi-ai găsit. Beau al doilea pahar în biroul ei, păşind prin spaţiul gol. E ca o petrecere aniversară, cu baloane şi bannere colorate gata pregătite şi hotdogi în bucătărie; dar dacă nu vine nimeni? Ce-ar fi mai rău: să nu vină, sau să vină lume? Uşa se va deschide imediat şi va da buzna înăuntru o hoardă de domnişoare perfide şi false, şuşotind şi arătând cu degetul, iar eu voi fi servilă şi recunoscătoare.

Îmi transpiră palmele. Îmi spun că încă un pahar m-ar calma, ceea ce este un semn rău. Mă voi amesteca în lume şi voi flirta, din pură plăcere, să văd dacă mai interesez pe cineva. Dar s-ar putea să n-am cu cine. În care caz, mă voi îmbăta. Poate că voi vărsa la toaletă, cu sau fără alcool excedentar.

Nu mă comport aşa în alte locuri, nu chiar aşa de rău. N-ar fi trebuit să mă întorc aici, în oraşul ăsta care are ceva cu mine. Am crezut că-l pot birui cu privirea. Dar el are încă putere: ca o oglindă care-ţi arată numai partea ruinată a feţei.

Chibzuiesc să fug prin uşa din spate. Aş putea trimite mai târziu o telegramă, pretextând că m-am simţit rău. Asta ar declanşa un zvon serios: o boală insidioasă, invizibilă, care m-ar scoate pe vecie din cărţi.

Dar Charna reapare la timp, roşie de agitaţie:

— Au venit deja o mulţime de oameni. Toţi mor de dorinţa de a te cunoaşte. Suntem foarte mândri de tine.

Exact asta ar declara cineva din familie, o mamă sau o mătuşă, şi sunt prinsă pe picior greşit. Despre ce familie o fi vorba, a cui familie o fi? Am fost păcălită: copilul recalcitrant pus să dea un recital la pian, sau, mai degrabă, un veteran plin de cicatricele gloanţelor din bătălii vechi şi uitate, pe cale să primească un ceas de aur, o strângere de mână şi un cor de mulţumiri sincere. Se ţine scai de mine un nimb şters de cerneală albastră.

Pe neaşteptate, Charna se repede la mine şi mă prinde într-o îmbrăţişare scurtă, metalică. Poate căldura ei e neprefăcută, poate că ar trebui să mă ruşinez de gândurile mele nedrepte şi cinice. Poate că-i sunt chiar simpatică şi-mi vrea binele. Mai că-mi vine să cred.

Stau în sala principală a galeriei, neagră de la gât până în vârful picioarelor, cu al treilea pahar de vin. Charna m-a lăsat în pace şi acum cutreieră mulţimea în căutarea celor care mor de dorinţa de a mă cunoaşte. Sunt la dispoziţia lor. Îmi lungesc gâtul, scrutând adunarea, care-mi blochează vederea picturilor: sunt

vizibile doar câteva creştete, câteva petice de cer, câteva fundaluri, doi-trei nori. Nu mă slăbeşte sentimentul de aşteptare amestecat cu teama că oameni pe care-i cunosc, i-am cunoscut cândva, vor apărea, iar eu îi voi recunoaşte doar pe jumătate. Vor păşi încrezători spre mine, cu mâinile întinse: colege de liceu burduhănoase sau pipernicite, cu pielea încreţită, cu încruntături permanente, amorezii îmbujoraţi la faţă de acum treizeci de ani, care au chelit, şi-au lăsat mustaţă ori s-au micşorat. *Elaine! La naiba! Ce plăcere să te revăd!* Au un avantaj faţă de mine: chipul meu e pe afiş. Voi expune un zâmbet de întâmpinare, mintea îmi va lucra frenetic, răscolind trecutul şi încercând să pună degetul pe numele lor.

Cu adevărat o aştept pe Cordelia. Pe Cordelia aş vrea s-o văd. Simt nevoia s-o descos despre unele lucruri. Nu despre ce s-a întâmplat în timpul acela pierdut pentru mine, fiindcă acum ştiu. Nevoia mea e să aflu de ce.

Dacă îşi aminteşte. Poate că a uitat tot ce a fost rău, ce mi-a spus, ce a făcut. Sau îşi aminteşte, dar ca de ceva lipsit de importanţă, cum îţi aminteşti de un joc, de o singură poznă, de un singur secret banal din cele pe care fetele şi-l spun şi-l uită.

Va avea versiunea ei. Eu nu sunt în centrul povestirii, ea e. Dar îi pot oferi ceva ce nu se poate obţine decât de la o altă persoană: imaginea ei din exterior. O reflexie. O parte a ei însăşi pe care i-o pot restitui.

Suntem aidoma gemenilor din vechile basme, care au primit câte o jumătate de cheie fiecare.

Cordelia va înainta spre mine prin mulţimea ce se va despărţi în două, o femeie de vârstă incertă, îmbrăcată în tweed irlandez de culoarea verde mohorât, cu cercei de sidef montat în aur şi pantofi superbi, ca scoasă din cutie, *soignée*, cum se spunea cândva. Atentă faţă de sine, ca şi mine. Părul îi va fi acoperit uşor cu chiciură, zâmbetul întrebător. Eu nu voi şti cine este.

Sunt foarte multe femei în sală, câţiva pictori, câţiva bogătaşi. Charna îi trage spre mine mai ales pe bogătaşi. Dau mâna cu ei, le privesc mişcările buzelor. În altă parte am mai multă vlagă pentru aceste momente de autoexpunere: trec peste ele cu neobrăzare. Dar aici mă simt goală puşcă.

O tânără îşi face loc, împingându-se pe intervalul dintre bogătaşi. Se înţelege de la sine că e pictoriţă, dar mi-o spune oricum. Poartă fustă mini şi *leggins* strânşi pe picior şi nişte pantofi negri butucănoşi, fără tocuri, legaţi cu şireturi; părul îi e ras la baza cefei, aşa cum era al fratelui meu, tunsoarea băieţilor conservatori de la sfârşitul deceniului cinci. Fata e *post*-orice: e ceea ce urmează după *post.* E ceea ce urmează după mine.

— Am făcut o pasiune pentru operele tale timpurii, zice. *Femei căzând*, m-am dat în vânt după ea. Vreau să spun, într-un fel rezuma o eră, nu?

Nu o spune din cruzime, nu-şi dă seama că tocmai m-a retrogradat la grămada de gunoi, împreună cu telefoanele cu manivelă şi corsetele cu balene. Pe vremuri aş fi desfiinţat-o din câteva vorbe, cu o remarcă urâtă, opăritoare, dar chiar acum nu-mi vine nici o replică. Sunt neantrenată, mă pierd uşor cu firea. Şi, la urma urmei, ce rost ar avea? Admiraţia ei, cu verbele la timpul trecut, e sinceră. Ar trebui să fiu amabilă. Rămân pironită locului, cu rânjetul împietrit pe faţă, instituţionalizată. Eminenţa mi se urcă încet pe picioare în sus, precum cangrena.

— Mă bucur, reuşesc să îngaim.

Când ai dubii, minte printre dinţi, cu neruşinare. Norocul meu că mai am dinţi printre care să mint.

Stau cu spatele la perete, cu un alt pahar de vin, plin. Îmi lungesc gâtul, privind prin mulţime, peste creştetele dispuse ordonat: ar fi timpul să apară Cordelia, dar n-a apărut. Dezamăgirea şi nerăbdarea îmi sporesc; creşte şi anxietatea. Trebuie că a plecat deja, acuşi soseşte. I s-o fi întâmplat ceva pe drum.

Şi tot aşa, în timp ce strâng iarăşi mâini, spun alte cuvinte, iar sala se goleşte treptat.

— Totul a mers perfect, cred, zice Charna, oftând uşurată. Ai fost grozavă.

E mulţumită că n-am muşcat pe nimeni, nu mi-am vărsat vinul pe picioarele lor, n-am făcut nici o năzdrăvănie artistică.

— Ce părere ai de un supeu cu noi toate?

— Nu, o refuz. Nu, mulţumesc. Sunt obosită până în măduva oaselor. Cred că plec acasă.

Îmi mai rotesc o dată privirea prin sală. Cordelia nu e prezentă.

Obosită până în măduva oaselor, o expresie veche de-a mamei. Deşi, de fapt, oasele nu obosesc. Sunt puternice, foarte rezistente; funcţionează bine ani şi ani, după ce restul corpului a capitulat.

Mă îndrept spre un viitor în care mă lăbărţez proptită într-un scaun cu rotile, îmi cade părul şi-mi curge saliva pe la colţurile gurii, în timp ce o tânără străină îmi vâră cu lingura în gură hrană terciuită, iar eu stau în zăpada de sub pod şi stau şi stau. Iar Cordelia dispare şi dispare.

Ies pe trotuarul scăldat în lumina asfinţitului, în faţa galeriei. Aş vrea un taxi, dar abia dacă pot ridica braţul.

Eram pregătită pentru orice, dar nu pentru absenţă, nu pentru tăcere.

Iau un taxi până la studio, urc cele patru şiruri de trepte, slab luminate ca întotdeauna noaptea, odihnindu-mă pe paliere. Îmi ascult inima, care bate repede şi înfundat sub straturile de haine. O inimă defectă, în declin. N-ar fi trebuit să beau aşa mult vin. E rece aici, sunt zgârciţi cu încălzirea. Îmi ajunge la urechi zgomotul respiraţiei mele, un şuierat imaterial, de parcă ar fi răsuflarea altcuiva.

Cordelia are tendinţa de a exista.

Potrivesc greu cheia în broască, bâjbâi după comutator. M-aş simţi mai bine fără falsele părţi anatomice din locuinţă. Îmi croiesc drum spre chicinetă, şchiopătând puţin, păstrând paltonul pe mine fiindcă mi-e frig.

Nevoia mea cea mare e de cafea. O fac, iau ceaşca fierbinte în palme şi o duc la bancul de lucru, unde-mi fac loc pentru coate, printre bobine de sârmă şi unelte ascuţite. Mâine voi pleca din acest oraş, nici un minut prea devreme. E prea mult timp vechi în el.

Aşa, Cordelia. Ţi-am întors-o.

Nu te ruga pentru dreptate, fiindcă s-ar putea să ţi se facă.

Îmi beau cafeaua, ţinând strâns cana care tremură, iar lichidul fierbinte mi se prelinge pe bărbie. Bine măcar că nu sunt la restaurant. O femeie beată nu e un lucru şic.

Bărbaţii beţi sunt mai uşor de scuzat, mai uşor de iertat, dar de ce? Se crede, pesemne, că au motive mai serioase.

Îmi şterg cu mâneca paltonului faţa umedă de lacrimi, fiindcă plâng. Ăsta e genul de lucru de care trebuie să mă păzesc: să bocesc din senin, să mă dau în spectacol. Simt că fac o scenă, chiar dacă nu am public.

Eşti moartă, Cordelia.

Ba nu, nu sunt.

Ba da, eşti. Ai murit. Cazi jos!

1. Royal Canadian Air Force.

XV
POD

74

Am capul uşor, ca şi cum m-aş afla în convalescenţă. Am dormit înfofolită în *duvet*, tot în rochia neagră, pe care n-am avut energie s-o scot. M-am trezit la amiază cu o scăfârlie imensă de bumbac, pulsând din cauza mahmurelii, ca să descopăr că am pierdut avionul. De mult n-am mai băut atât de zdravăn, indiferent de băutură. Ar fi trebuit să mă abţin, ca şi cu alte lucruri.

Acum e după-amiaza târziu. Bolta e moale şi gri, joasă, umedă, ştearsă ca o sugativă umezită. Am sentimentul că ziua e goală, de parcă toată lumea ar fi fugit din ea, de parcă nu mai are ce să se întâmple.

Merg cu paşi mari pe trotuar, îndepărtându-mă de şcoala demolată. Vechiul meu parcurs, m-aş descurca şi legată la ochi. Ca întotdeauna pe străzile astea, mă simt antipatizată.

Jos, sub mine, este podul. De aici, are o înfăţişare neutră. Stau în vârful dealului, inspir profund. Apoi o iau la vale.

Surprinzător de puţine schimbări. Casele de pe cele două laturi sunt aceleaşi, deşi cărăruia noroioasă a dispărut: în locul ei au pus o cochetă potecă asfaltată, cu o balustradă de care să te ţii. Mirosul frunzelor putrede persistă, mirosul mocnit al descompunerii lor lente, dar vrejurile de măselariţă cu florile purpurii şi bobiţele sângerii, buruienile şi variatele gunoaie au fost îndepărtate, totul e dichisit şi civic.

Cu toate acestea, se aude un foşnet, un zgomot respingător de pisici, cu vânătoarea lor şi zgârierile lor furişe, care continuă în spatele înşelătoarei ordini. Un alt peisaj, mai sălbatic şi mai încâlcit, ridicându-se de sub suprafaţa acestuia.

Memoria noastră funcţionează olfactiv, ca a căţeilor.

Sălciile aplecate peste potecă sunt tot alea. Au crescut, dar am crescut şi eu,

distanţa dintre noi rămânând constantă. Podul însuşi e diferit, se înţelege; e din ciment şi luminat noaptea, nu mai e de lemn, dezmembrat şi cu miros de putregai. Şi totuşi, e acelaşi pod.

Borcanul cu lumină al lui Stephen e îngropat acolo jos, undeva.

În această parte a anului se întunecă devreme. Domneşte liniştea: nici un glas de copil, doar croncănitul monoton al unei ciori şi mai departe zgomotul ca de valuri al circulaţiei. Îmi odihnesc braţele pe zidul de ciment şi privesc jos în vale, printre crengile desfrunzite, cu aspect de coral uscat. Cândva credeam că dacă aş sări de aici n-ar fi o cădere, ci mai curând un plonjon, iar moartea astfel obţinută ar fi lină, ca moartea prin înec. Deşi acolo departe, pe sol, este un dovleac aruncat şi zdrobit de izbitură, neplăcut de asemănător cu un cap de om.

Râpa e mai plină de tufe şi de pomişori decât odinioară. Printre ei se strecoară pârâul, cu apă limpede, dar riscant de băut. Au adunat mizeria, piesele de automobil ruginite şi anvelopele uzate; nu mai am în faţă o rampă de gunoi neoficială, ci un parcurs pentru jogging. Cărarea alergătorilor de dedesubt, frumos acoperită cu pietriş, urcă dealul spre şoseaua îndepărtată şi spre cimitir, unde morţii aşteaptă, uitând de sine atom după atom, topindu-se ca nişte ţurţuri şi curgând în jos, înspre râu.

În locul acela am căzut în apă, ăla este malul pe care m-am căţărat afară. Acolo am stat nemişcată, sub zăpada ce cădea de sus, incapabilă să găsesc voinţa de a mă mişca. Acolo am auzit vocea.

N-a existat nici o voce. N-a venit nimeni, coborând prin văzduh de pe pod, n-a fost nici o doamnă în mantie neagră, aplecată deasupra mea. Deşi acum mi se înfăţişează absolut clară, dureros de vizibilă în toate detaliile, cu silueta cu glugă proiectată pe luminile podului, cu inima de sub manta strălucind, rubinie, ştiu că acest lucru nu s-a întâmplat. N-au fost decât beznă şi tăcere. Nimeni şi nimic.

Aud un sunet: o talpă de pantof alunecând pe piatră.

E timpul să mă întorc. Împing zidul de beton, ca să mă distanţez de el, iar cerul se înclină.

Ştiu că dacă mă răsucesc chiar acum pe tocuri şi privesc înaintea mea pe potecă, voi vedea pe cineva stând acolo. La început cred că sunt eu însămi, cu geaca veche şi cipilica albastră croşetată. Apoi văd că e Cordelia. Stă la jumătatea urcuşului, privind peste umăr. Poartă jacheta ei gri de zăpadă, dar gluga e dată pe spate, are capul gol. Aceiaşi ciorapi verzi de lână până la genunchi, neglijent încreţiţi pe glezne, pantofii de şcoală maro, cu bombeuri zgâriate, cu un şiret rupt şi înnodat, părul blond-castaniu cu şuviţe care-i intră în

ochi, în ochii ei verzi-cenuşii.

E frig, tot mai frig. Aud lapoviţa căzând, apa curgând pe sub gheaţă.

Ştiu că se uită la mine, zâmbind puţin cu gura strâmbă, cu o mutră impenetrabilă şi sfidătoare. Trăiesc aceeaşi ruşine, aceeaşi senzaţie de îmbolnăvire a trupului, am aceeaşi conştiinţă a inadecvării, stângăciei, slăbiciunii mele; aceeaşi dorinţă de a fi iubită; acelaşi sentiment de singurătate; aceeaşi teamă. Dar toate astea nu sunt emoţiile mele. Sunt ale Cordeliei; întotdeauna au fost.

Acum eu sunt cea mai mare, eu sunt cea mai puternică. Dacă mai stă mult aici, o să moară de hipotermie; o să rămână singură, într-un timp greşit. Aproape că e prea târziu.

Întind braţele spre ea şi mă aplec, deschizând palmele ca să arăt că nu am arme. *E-n regulă*, îi spun. *Acum poţi veni acasă.*

Zăpada mi se retrage ca fumul de pe ochi.

Când, în sfârşit, mă răsucesc pe tocuri, Cordelia nu mai e. Văd doar o femeie între două vârste, îmbujorată şi cu capul gol, în jeanşi şi cu un pulover gros, alb, care coboară spre mine, ţinând în lesa verde un câine, un terier. Trece pe lângă mine zâmbind: un zâmbet politicos şi neutru.

Nimic altceva de văzut. Podul e un pod şi atâta tot, pârâul un pârâu, cerul e cer. Peisajul e acum gol: un cadru pentru alergătorii de duminică. Sau nu chiar gol: umplut cu ceea ce e el pentru sine, când nu-l privesc.

75

Sunt în avion, zburând sau fiind purtată în direcţia vest, către coasta apelor şi munţii de carte poştală ilustrată. În faţa mea, prin hublou, soarele asfinţeşte într-o asasină, vulgară, nepictabilă şi extraordinară îmbinare de roşu, purpuriu şi portocaliu; în spatele meu înaintează banala noapte. Jos pe pământ se desfăşoară preriile, vaste, lumeşti, plauzibile ca halucinaţiile, deja pudrate cu zăpadă, cu râuri sinuoase incrustate în ele.

Am loc la geam. Pe cele două scaune de alături şed două doamne în vârstă, două femei bătrâne, ambele cu câte un cardigan croşetat, cu părul alb-gălbui şi ochelari cu lentile groase, spânzuraţi de gât cu un lanţ, ambele cu guri veştejite, vopsite îndrăzneţ cu ruj roşu strălucitor. Au coborât măsuţele rabatabile, beau

ceai şi joacă *Snap*, mânuind stângaci cărţile alunecoase, râzând la orice greşeală cu un sunet ca scârţâitul de pneuri pe pietriş. Din când în când se ridică de pe scaune, desfăcându-şi laborios centurile, şi merg, clătinându-se, în partea dindărăt a avionului, să fumeze ţigarete şi să stea la coadă la toaletă. La întoarcere spun bancuri de closet, fac spirite despre udarea chiloţilor şi lipsa hârtiei igienice, adresându-mi o privire şireată în timp ce sporovăiesc. Mă întreb cât se cred de bătrâne, sub deghizarea trupurilor lor; şi cât de bătrână mă socotesc pe mine. Poate că, pentru ele, arăt ca mamele lor.

Uimitor de dezinhibate mai sunt. Au economisit la sânge pentru excursia asta şi nici dracu' nu le poate împiedica să se simtă grozav, deşi una suferă de artrită, iar cealaltă are picioarele umflate. Sunt aprige, pline de energie, dure ca fetele de treisprezece ani, inocente şi spurcate la gură, nu le pasă de nimic. Răspunderile au rămas departe, obligaţiile, vechile antipatii şi suferinţe au încetat. Acum, pentru scurt timp, se pot juca din nou ca în copilărie, de data asta fără să le doară.

Iată ce-mi lipseşte, Cordelia: nu ceva ce s-a dus, ci ceva ce nu se va întâmpla niciodată. Două femei bătrâne chicotind împreună la ceai.

Acum noaptea e deplină, limpede, fără lună dar bogată în stele, care nu sunt eterne, cum se credea cândva, care nu se află unde credem noi că sunt. Dacă ar fi sunete, ar fi ecourile a ceva ce s-a petrecut cu milioane de ani în urmă: o lume alcătuită numai din numere. Ecouri de lumină, strălucind din miezul neantului.

E o lumină veche, iar cantitatea ei e limitată. Suficientă, totuşi, ca să poţi vedea.